

Begroting 2025-2028

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Algemeen.....	4
Financieel overzicht Begroting 2025-2028	5
Programma 1: Bestuur en dienstverlening	12
Beleidsveld Gemeenteraad, college en griffie	13
Beleidsveld Samenwerking en Participatie.....	14
Beleidsveld Dienstverlening.....	15
Programma 2: Openbare Orde en Veiligheid.....	18
Beleidsveld Openbare Orde en Veiligheid	18
Programma 3: Sport, cultuur en onderwijs	22
Beleidsveld Sport	23
Beleidsveld Cultuur.....	24
Beleidsveld Onderwijs en kinderopvang.....	26
Programma 4: Sociaal Domein.....	32
Beleidsveld Samenleving	33
Beleidsveld Jeugd.....	35
Beleidsveld Participatie	38
Beleidsveld Maatschappelijke ondersteuning.....	40
Programma 5: Kwaliteit openbare ruimte.....	47
Beleidsveld Beheer Openbare ruimte	48
Beleidsveld Afval- en afvalwatermanagement	50
Beleidsveld Vastgoed.....	52
Programma 6: Lansingerland ontwikkelt	56
Beleidsveld Ruimtelijke ordening.....	56
Beleidsveld Infrastructuur en mobiliteit.....	61
Beleidsveld Economische ontwikkeling	64
Beleidsveld Duurzaamheid	67
Programma 7: Grondzaken	73
Beleidsveld: Grondexploitatie	73
Overzicht algemene dekkingsmiddelen	75
Overzicht: algemene dekkingsmiddelen.....	75
Overzicht overhead.....	79
Onderdelen Overhead.....	79
Paragrafen	83
Paragraaf Lokale heffingen	83
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	91
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	101
Paragraaf Financiering.....	104

Paragraaf Bedrijfsvoering	110
Paragraaf Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (Woo)	117
Paragraaf Verbonden partijen.....	119
Paragraaf Grondbeleid.....	131
Meerjarenbegroting	137
Overzicht van baten en lasten	137
Overzicht incidentele baten en lasten.....	140
Geprognosticeerde balans.....	147
BBV: Begroting 2025 naar taakvelden.....	147
BBV: Beleidsindicatoren	150
Bijlagen.....	152
Reserves en voorzieningen	152
Investerings	159

Algemeen

Bestuurlijke inleiding Begroting 2025-2028

Voor u ligt een gebalanceerde begroting voor het jaar 2025 die de Raad via moties al mede vorm gaf bij de Begroting 2024 zelfs voor de start van het huidige begrotingstraject en bij de Kaderbrief 2025 al mede vorm hebt gegeven.

De veranderingen in de verdeling van het gemeentefonds hebben al een paar jaar effect op onze begroting. Lansingerland is een zogenoemde ‘nadeelgemeente’ binnen de veranderde gemeentefonds-systematiek. Daardoor hebben wij vergeleken met andere gemeenten eerder pijnlijke maatregelen moeten nemen. Daarnaast komt de geplande verkleining van het gemeentefonds in 2026, steeds dichterbij. Dit veroorzaakt voor de gemeente Lansingerland en vrijwel alle andere gemeenten in Nederland forse tekorten in de begroting.

Ontwikkelingen en onduidelijkheid op het rijksniveau maken dat het lastiger is om financieel te anticiperen. Dit heeft ook zijn weerslag op deze begroting. De begroting voor het jaar 2025 is door een aantal lastige maatregelen structureel sluitend. Voor het jaar 2026 is op advies van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) zichtbaar gemaakt welke zeer pijnlijke maatregelen aanvullend nodig zijn om tot een sluitende begroting te komen wanneer het Rijk de bijdrage aan het gemeentefonds niet herstelt en taken aan gemeenten laat zonder de benodigde middelen.

Naast een tekort aan middelen uit het gemeentefonds is in het hoofdlijnenakkoord van de coalitiepartijen in de Tweede Kamer aangekondigd dat een belangrijke bron van inkomsten voor gemeenten, de onroerendezaakbelasting (OZB), beperkingen gaat kennen. Hoe deze maatregel eruit gaat zien moet nog duidelijk worden, maar verwacht wordt dat het effect heeft op de mogelijkheden van gemeenten in de Begroting 2026.

Bij het maken van de keuzes voor 2025 heeft het college zich gericht op maatregelen die op lange termijn maatschappelijk het minst ingrijpende effect hebben, zodat op lange termijn de essentie van de gemeente behouden kan blijven. Om in 2025 tot een sluitende begroting te komen worden onder andere €1,016 miljoen aan maatregelen, de invoering van een verblijfsbelasting en een OZB-stijging van 5% voorgesteld. Het college ziet de OZB-stijging als laatste redmiddel om te voorkomen dat een ondergrens bereikt wordt in 2025 en 2026 (A2024-008). In 2026 zouden vrijwel alle potentiële bezuinigingen die zijn opgenomen in het knoppenboek ingezet moeten worden naast een OZB-stijging voor woningen naar het procentueel landelijk gemiddelde om de begroting sluitend te maken. Dit betekent dat indien er geen geld bijkomt van het Rijk er zeer pijnlijke (‘zwarte’) maatregelen genomen worden die raken aan de essentie van de gemeente. Dan zijn we niet meer de gemeente die we wensen te zijn. We beperken ons dan vooral tot de kale basis: enkel de wettelijke taken. Voor het college gaan we daarmee hard door de ondergrens wat resulteert in afbraak. Een belangrijk signaal voor de VNG om te delen met politici in Den Haag.

De afgelopen jaren heeft het college samen met uw raad op een bijzondere en transparante manier gewerkt aan een gezamenlijke begroting, een letterlijke invulling van ‘samen besturen’. Om dit mogelijk te maken wordt jaarlijks door medewerkers op een grondige en creatieve manier gekeken hoe wij nog beter onze gemeenschapsgelden kunnen benutten voor onze inwoners. Een proces waar veel werk en tijd in gaat zitten. Dit jaar hebben de adviesbureaus Cebeon en Rijnconsult gezamenlijk onderzoek verricht hoe het financiële beeld in onze gemeente zich verhoudt tot vier andere gemeenten en tot inkomsten en uitgaven die het Rijk verwacht op basis van de systematiek van het gemeentefonds. De begrotingscijfers van 2023 vormen hiervoor de basis. We waarderen de medewerking van de vier referentiegemeenten, omdat de vergelijking met andere gemeenten aanvullend inzicht geeft naast de vergelijking met het gemeentefonds.

Het onderzoek laat klip en klaar zien dat Lansingerland met minder rijksmiddelen moet uitkomen dan andere gemeenten. Het Rijk verwacht in hun systematiek twee zaken:

- in de eerste plaats dat onze inwoners relatief weinig beroep doen op gemeentelijke voorzieningen;
- in de tweede plaats dat onze inwoners in relatief hoge mate zelf bijdragen aan de gemeentefinanciën.

Die veronderstellingen komen niet overeen met ons huidige uitgaven- en inkomstenpatroon. Zo schrijven Cebeon/Rijnconsult in hun rapport dat Lansingerland op onderdelen meer voorzieningen heeft dan andere gemeenten, zoals groen, parken en openbare verlichting. Het niveau van lokale inkomsten blijft echter achter. Dat heeft voor de huidige begroting geleid tot diverse aanscherpingen. Na vergelijking worden besparingen op de organisatie, overhead en bedrijfsvoering weinig kansrijk geacht. Het onderzoek laat ook zien dat er op een aantal gebieden voor 2026 huiswerk te doen is, waaronder Jeugd, Participatie en WMO. Daar gaat het college de komende maanden vol mee aan de slag voor de jaren 2026 en verder.

Financieel overzicht Begroting 2025-2028

Financieel overzicht Begroting 2025-2028

Opbouw begroting

De begroting is opgebouwd uit zeven programma's en de twee overkoepelende overzichten van de algemene dekkingsmiddelen en de overhead. Op dat niveau worden de doelstellingen geformuleerd. Een dergelijk indeling is voorgeschreven. Per programma kunnen gemeenten naar eigen inzicht verschillende beleidsvelden onderscheiden -die een zekere samenhang kennen- met daarin de baten/lasten en de onttrekkingen/toevoegingen aan reserves en een overzicht van kengetallen. Dat geeft het (meerjarig) inzicht wat er in totaal financieel omgaat.

Voor het gemeentebestuur zijn ook de aanpassingen ten opzichte van de vorige begroting relevant; buiten het opnemen een verschillenanalyse per programma zijn er geen voorschriften voor een incrementele totaalopbouw van de cijfers. Met de Kaderbrief 2024 is daarvoor een eerste aanzet gegeven; dat wil zeggen dat de aanpassingen zichtbaar zijn gemaakt vanuit het vertrekpunt van de vastgestelde begroting 2024-2027, ingedeeld naar soort, zoals autonome ontwikkelingen en algemeen (technische) mutaties. Aan de hand van de vastgestelde uitgangspunten is er met behulp van de gereedschapskist met begrotingsknoppen toegewerkt naar een structureel sluitende begroting voor 2025.

Begroting op twee A4-tjes - van Kaderbrief 2025 tot Begroting 2025 - 2028

De raad heeft in het verleden al aangegeven behoefte te hebben meegenomen te worden in de overwegingen en keuzes van het college. Het college geeft hier invulling aan door onder andere het boekwerk 'Gereedschapskist met begrotingsknoppen m.b.t. Begroting 2025-2028' (T24.06443) aan de raad te verstrekken. Voor het college was dat een handzaam document bij de integrale afweging van ambities, budgettaire mogelijkheden en noodzakelijke structurele taakstellingen. Vervolgens biedt het ook de raad inzicht in de mogelijkheden die het college per beleidsveld zag om te intensiveren (meer ambitie met meer middelen) of te bezuinigen (ambitie neerwaarts bij stellen); vandaar de analogie met 'begrotingsknoppen' die meer open of dichtgedraaid kunnen worden. Steeds is daarbij het maatschappelijk effect geduid, de haalbaarheid en de relevante context.

De begroting op twee A4-tjes, een beknopt en compleet cijferoverzicht in relatie tot beleidskeuzes, beleidsintensiveringen en de keuzes voor de bezuinigingen is hieronder weergegeven. Dit overzicht geeft ook duidelijk weer hoe we van Kaderbrief 2025 tot de begroting 2025-2028 zijn gekomen. In het gevraagde overzicht nemen wij -als een soort van leeswijzer- de verwijzing naar de programma's en paragrafen in de begroting op, als toelichting op de 'wereld achter de cijfers'. Een toelichting op de posten op hoofdlijnen is als volgt:

Stand baseline bij Kaderbrief 2025

Het vertrekpunt voor de Begroting 2025 was de baseline van de Kaderbrief 2025 (U24.02082), waaronder ook de amendementen die door de Raad zijn aangenomen. Voor de leesbaarheid houden we dezelfde volgorde aan als in het 'Financieel overzicht Begroting 2025-2028'.

Mutaties Meicirculaire 2024

In de raadsinformatiebrief (U24.02647) is het financiële effect gepresenteerd van de Meicirculaire 2024. Voor een toelichting op deze mutaties verwijzen wij dan ook naar de betreffende raadsinformatiebrief. Na verwerking van deze mutaties resteert er nog een structureel tekort van € 3,7 miljoen.

Beleidsarme mutaties

Gezien het resterende tekort is er door het college nog scherper gekeken naar ruimte binnen de budgetten en gezocht naar financieel technische mogelijkheden om het tekort kleiner te maken. Denk hierbij aan actualisaties en doorrekeningen, maar ook aan een kritische blik op structurele onderbestedingen op exploitatiebudgetten. Daarnaast zijn een aantal mutaties met onzekerheden uit de Kaderbrief geactualiseerd naar de huidige inzichten.

A. Bijstelling Meicirculaire

Herijking Algemene Uitkering voor ontwikkeling WOZ-waardes

In de doorrekening van de Algemene Uitkering worden de geraamde WOZ-waarden van het onroerend goed in de gemeente meegenomen als maatstaf. Bij de doorrekening ten tijde van de Meicirculaire was de nieuwe raming van de WOZ-waarden die het SVHW maakt nog niet beschikbaar. Inmiddels is dat wel het geval en is deze verwerkt in de Algemene Uitkering.

In de algemene uitkering die gemeenten ontvangen vanuit het Rijk zit een correctie voor de WOZ-waardes van het onroerend goed in de gemeente. Een gemeente krijgt als het ware een korting gebaseerd op de totale WOZ-waarde van het onroerend goed, ook wel de belastingcapaciteit. De hoogte van de totale WOZ-waarde bepaalt hoeveel inkomsten een gemeente kan binnenhalen aan OZB-opbrengsten. Hoe hoger deze WOZ-waarde, hoe hoger de potentiële OZB-opbrengsten en daarom ook hoe hoger de korting die het Rijk toepast op de Algemene Uitkering.

De nieuwe raming laat een grotere WOZ-waardeontwikkeling zien dan eerder verwacht en daarmee ook een hogere eigen inkomstenbron voor de gemeente, voor zowel woningen als niet-woningen. Als gevolg daarvan is de correctie op de algemene uitkering hoger (negatief effect) dan bij de Meicirculaire. Met andere woorden, wij ramen nu een lagere algemene uitkering dan eerder ingeschat (1.055.000 lagere baten).

B. Sociaal Domein

GRJR

Op basis van recentere cijfers hebben wij een scherpere prognose kunnen maken. Deze prognose komt lager uit dan bij de Kaderbrief en dit is verwerkt in de begroting (€ 643.000 lagere lasten).

C. Technische bijstellingen baseline

Actualisatie MIP, MPG en AOK's

De actualisaties van de projecten in het meerjareninvesteringsplan (MIP), de meerjarenprognose grondexploitaties (MPG) en de anterieure overeenkomsten (AOK's) zijn verwerkt in de Begroting 2025-2028. Dit levert per saldo een structureel effect op van € 142.000 negatief in 2025, oplopend tot € 717.000 negatief in 2028.

Bijstelling baggeren

In 2025 worden er extra baggerwerkzaamheden uitgevoerd in de grote plassen (hogere lasten € 233.000).

Bijstellingen personeelsbudgetten

Na de Kaderbrief 2025 heeft, zoals gebruikelijk, de definitieve en gedetailleerde doorrekening van de personeelsbegroting (hogere lasten 476.000) en de opleidingskosten (hogere lasten € 98.000) plaatsgevonden. Daarnaast is hieraan toegevoegd het in de zomerrapportage 2024 reeds besloten budget voor de implementatie van een contractenbank (hogere lasten € 150.000).

Tijdelijke capaciteitsuitbreiding ICT en opgavemanager nieuwkomers (structureel i.p.v. incidenteel)

De tijdelijke extra kosten voor de opgavemanager nieuwkomers wordt gezien door de provincie als een structurele taak van de gemeente, wij zien en behandelen dit als tijdelijk budget. In de Zomerrapportage is voor 2024 budget toegekend om tijdelijk de capaciteit bij team ICT uit te breiden voor een beoogde periode van 2-3 jr. In de begroting 2025 voegen we in het verlengde van de vastgestelde zomerrapportage de budgetten voor 2025 en 2026 toe. De totale (tijdelijke) intensivering hiervan is daarom opgenomen voor 2 jaar in de structurele kosten (hogere lasten € 405.000).

Extra budget Concernstaf functie VIC,

Met ingang van boekjaar 2023 is de rechtmatigheidsverantwoording van kracht. Omdat vanuit deze wet duidelijk is welke eisen aan de administratieve organisatie en interne controle worden gesteld en vanwege andere regelingen die op ons afkomen is er een benchmark uitgevoerd door Berenschot 'Naar een toekomstbestendige Concernstaf. Op basis van deze benchmark wordt voorgesteld de VIC structureel 'in huis' te halen en daarvoor een meer uitvoerende VIC-er in dienst te nemen. Door deze uitbreiding op control is de concernstaf in staat de VIC's uit te voeren, om opvolging van bevindingen beter te begeleiden, om de organisatie te helpen leren, om de 1e lijn te ondersteunen in het nemen van verantwoordelijkheid voor hun eigen interne controle. (hogere lasten 98.000)

Diverse mutaties

In kader van zero base begroten zijn alle mutaties in de meerjarenbegroting integraal beoordeeld en hierdoor zijn er budgetten afgeraamd en herrubricering plaatsgevonden van de incidentele en structurele posten in de begroting. (lagere lasten € 515.000)

D. Dekkingsbronnen

Niet alleen aan de lastenkant hebben zich er sinds de Kaderbrief 2025 wijzigingen voorgedaan. Ook in de baten zijn er aanpassingen doorgevoerd.

WOZ-Waardeontwikkeling

Herijking OZB voor WOZ-ontwikkeling woningen

Tweemaal per jaar maakt het SVHW een nieuwe raming van de WOZ-waardes in de gemeente. De totale WOZ-waarde wordt bijgesteld met enerzijds de areaaluitbreiding (nieuwe woningen en ander vastgoed) en anderzijds met de waardeontwikkeling van dat vastgoed.

De geraamde WOZ-waardes voor woningen zijn naar boven bijgesteld in de nieuwe SVHW-raming. Dit zou, naar verwachting, dan ook leiden tot hogere OZB-opbrengsten. Echter, de gemeenteraad heeft in een eerder stadium vastgesteld dat de stijging van WOZ-waardes gecompenseerd worden in het OZB-tarief, zodat de OZB in euro's niet zou stijgen, los van een toegepaste indexatie. Met andere woorden, een huishouden waarvan de woningwaarde gestegen is, ziet die stijging niet terug in de OZB-aanslag die zij ontvangt.

Herijking OZB voor WOZ-ontwikkeling niet-woningen

Ook de geraamde WOZ-waardes voor niet-woningen zijn naar boven bijgesteld in de nieuwe SVHW-raming. Voor niet-woningen betekent dit ook direct meer OZB-opbrengsten, omdat deze hogere WOZ-waardes tegen het eerdere berekende tarief doorgerekend worden. (€ 872.000 hogere baten)

Herijking belastingen en leges (excl. OZB)

In 2025 zijn de opbrengsten van de lokale heffingen in de Meerjarenbegroting gestegen ten opzichte van de Meerjarenbegroting 2024. De stijging wordt veroorzaakt door verschillende factoren. In lijn met de vastgestelde begrotingspunten van de kaderbrief zijn de lokale lasten met 4% geïndexeerd. Voor bouwleges ontvangen wij extra inkomsten door aanvragen van grote nieuwbouwprojecten, aan afvalstoffenheffing ontvangen wij extra inkomsten omdat de extra lasten met betrekking tot het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval worden doorberekend in de afvalstoffenheffing. (€ 1.933.000 hogere baten)

Herijking rioolheffing

De gemeente kiest voor doelmatig en risico gestuurd werken. Er wordt zoveel mogelijk integraal en wijkgericht gewerkt. Om de kosten als gevolg van de activiteiten te kunnen dekken, stijgt de rioolheffing vanaf 2022 geleidelijk met 1,25% per jaar tot een kostendekkend niveau in 2041. Dit is conform het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Aanvullend hanteren we in 2025 een indexatie percentage van 1,6% in verband met sterk toegenomen prijzen (€ 468.000 hogere baten)

E. Overige bijstellingen

N.v.t.

Dekking uit begrotingsknoppen

Net als vorig jaar hebben wij een gereedschapskist met begrotingsknoppen opgesteld (T24.06443) waarin maatregelen zijn opgenomen die ingezet zouden kunnen worden om een structureel sluitende begroting te realiseren. Het college heeft dit overzicht meegenomen bij de integrale afweging en de daarin opgenomen maatregelen geëvalueerd naar de mate van (technische en juridische) uitvoerbaarheid en impact voor onze bewoners, bedrijven en (maatschappelijke) organisaties. Uiteindelijk is er besloten om een totaal aan maatregelen in te zetten voor een bedrag van € 1 miljoen. Voor de toelichting over welke maatregelen (“begrotingsknoppen”) dit betreft, verwijzen wij u naar de onderstaande tabel en de gereedschapskist met begrotingsknoppen (T24.06443)

Dekking uit technische maatregelen

Aangezien de Begroting 2025 met inzet van de hierboven genoemde begrotingsknoppen alsnog een structureel tekort van € 1.372.000 liet zien, is er besloten tot het inzetten van een aantal aanvullende financieel-technische maatregelen. Voor de toelichting over welke maatregelen (“begrotingsknoppen”) dit betreft, verwijzen wij u naar de onderstaande tabel en de gereedschapskist met begrotingsknoppen (T24.06443)

Eindstand structureel begrotingssaldo

Na verwerking van al de bovenstaande mutaties is het structurele begrotingssaldo van een tekort van € 7,4 miljoen bij de Kaderbrief 2025 gewijzigd in een overschot van € 93.000 in 2025. Daarmee is de Begroting voor 2025 structureel sluitend, al resteert er voor de daaropvolgende jaren nog een tekort dat oploopt tot ruim € 5,3 miljoen in 2028.

Incidentele claims en de bijbehorende dekking

Naast de structurele mutaties ten opzichte van de Kaderbrief 2025, zijn er ook een aantal incidentele mutaties verwerkt in de Begroting 2025-2028. Dit is in lijn met het verzoek van uw raad om nieuw beleid zoveel als mogelijk te dekken met incidenteel geld (M2022-020).

	bedragen x 1.000			
	2025	2026	2027	2028
Stand baseline bij Kaderbrief 2025	-7.407	-13.037	-13.014	-10.785
Wijzigingen in baseline Kaderbrief				
Bijstellingen brief Meicirculaire	3.697	730	-467	1.170
Nieuwe stand baseline Kaderbrief (na amendement en Meicirculaire 2024)	-3.710	-12.308	-13.481	-9.615
Nieuwe mutaties t.o.v. baseline (beleidsarm)				
(A) Bijstelling Meicirculaire	-1.048	-2.152	-2.207	-2.122
(B) Sociaal Domein (memo realistisch begroten)	607	405	485	554
(C) Technische bijstellingen baseline	-1.249	710	-249	-1.411
(C) Dekkingsbronnen	3.281	3.368	3.175	3.110
(D) Overige bijstellingen nu bekend	0	0	0	0
(A+B+C+D) Totaal nieuwe mutaties t.o.v. baseline (beleidsarm)	1.592	2.331	1.205	131
Nieuwe stand baseline (na bijstellingen): geen nieuw beleid	-2.118	-9.976	-12.277	-9.484
Beleidskeuzes				
Beleidskeuzes				
N.v.t.	0	0	0	0
Totaal beleidskeuzes	-	-	-	-
Structureel begrotingssaldo na beleidskeuzes	-2.118	-9.976	-12.277	-9.484

Dekking uit ingezette begrotingsknoppen				
Begrotingsknoppen Programma 1 Bestuur en Dienstverlening				
01.3.1 Verhogen leges huwelijken	10	10	10	10
01.3.2 Afschaffen vergoeding keuringskosten gehandicaptenparkeerkaart (GPK)	17	17	17	17
Begrotingsknoppen Programma 2 Openbare Orde en Veiligheid				
0.2.1.1 Leges Drank & Horeca	4	4	4	4
Begrotingsknoppen Programma 3 Sport, cultuur en onderwijs				
03.1.1A.A Verhogen huurtarieven sportaccommodaties buitensport met 5%	13	25	25	25
03.1.2A.B Verhogen huurtarieven sportaccommodaties buitensport met 10%	13	25	25	25
0.3.1.4 Het realiseren van maximaal twee sportboxen	3	3	3	3
03.2.7F.A Afschaffen subsidieregeling voor Levendig Lansingerland	25	25	25	25
03.2.1F.B Versoberen subsidieregeling voor Levendig Lansingerland	11	11	11	11
Begrotingsknoppen Programma 4 Sociaal Domein				
04.2.2 Stoppen met de externe huisartsen consultatiefunctie	20	20	20	20
04.2.3A Stoppen met jongerenparticipatie	85	85	85	85
04.3.1. Niet uitvoeren motie menstruatiearmoede	20	20	20	20
Implementatiekosten Hervormingsagenda Jeugd	-400	-400	0	0
Begrotingsknoppen Programma 5 Kwaliteit Openbare Ruimte				
05.1.10 Geen gratis zout uitgeven aan inwoners	2	2	2	2
05.1.1G.A A. We verduurzamen de openbare verlichting door de aan en uit momenten beter op de zonopkomst en zonsondergang af te stellen	-2	23	23	23
05.1.2C.A Beheer en onderhoud openbare ruimte op bedrijventerreinen zelf laten uitvoeren en niet meer door parkmanagementorganisaties laten doen. (deel 1, budget openbare ruimte)	42	42	42	42
05.1.3 De leges voor werkzaamheden aan bestaande en/of nieuwe kabels en leidingen worden kostendekkend verhaald op de aanvrager.	500	500	500	500
05.1.6. Poller Bonfut uitzetten, naar beneden zetten en niet beheren	4	4	4	4
05.1.7 Geen poller Hoeksekade terugplaatsen bij de reconstructie	10	10	10	10
05.1.8 Het stoppen met het organiseren en bijdragen aan de hanging baskets (plantenbakken met geraniums aan de lichtmasten) in de centra.	0	25	25	25
05.1.9 Het stoppen met het plaatsen van kerstbomen als verfraaiing in de centra rond de Kerstperiode.	15	15	15	15
05.2.2 Koningsdag, stoppen met financiering afvalinzameling	3	3	3	3
05.2.3 Stoppen met graffiti verwijdering	8	8	8	8
05.3.7 Verhogen tarieven binnensportaccommodaties met 5%	30	30	30	30
Begrotingsknoppen Programma 6 Lansingerland Ontwikkelt				
06.2.1 Kostendekkende leges gehandicaptenparkeerplaatsen	8	8	8	8
06.2.2 Kostendekkende leges bij ontheffingen artikel 87 RVV (ontheffing verkeersregels)	15	15	15	15
06.2.3 Aanpassing bewakingsvorm fietsenstallingen	200	200	200	200
06.3.1 Stoppen vergroting bewustwording onder ondernemers belang cybersecurity	2	2	2	2
06.3.2C.B B. Beheer en onderhoud openbare ruimte op bedrijventerreinen zelf uitvoeren en niet meer door parkmanagementorganisaties laten doen. (deel 2, budget economie)	8	8	8	8
06.4.4 Verplaatsen Energieloket naar balie in gemeentehuis	0	0	40	40
06.4.5D.A Gefaseerde afbouw subsidie vergroenen schoolpleinen	20	40	60	60
Begrotingsknoppen Programma 7 Grondzaken				
n.v.t.				
Begrotingsknoppen Overhead				
10.1.3 P&C producten volledig en alleen digitaal (ook voor de Raad)	8	8	8	8
10.1.3 Invoeren verblijfsbelasting	150	375	480	497
Begrotingsknoppen Domeinoverstijgend				
n.v.t.				
Totaal dekking ingezette begrotingsknoppen	840	1.160	1.725	1.742
Stand structureel begrotingssaldo na dekking ingezette begrotingsknoppen				
	-1.278	-8.816	-10.551	-7.742

Dekking uit technische maatregelen

Technische maatregelen				
98.2.1 Capaciteitseffect investeringen	205	542	801	1.180
98.1.1 Ozb woningen 5%	521	525	532	540
98.1.2 Ozb niet woningen 5%	645	656	667	671
Totaal dekking technische maatregelen	1.371	1.723	1.999	2.391

Eindstand structureel begrotingssaldo	93	-7.093	-8.553	-5.351
--	-----------	---------------	---------------	---------------

bedragen x 1.000

Incidentele claims				
I&I: Vrijval Kluisarchivering wettelijke verplichting (meerjarig incidenteel)	170	170	0	0
Aanpassing systematiek algemene uitkering - syst U24.02647	-1.900	0	0	0
Basis op orde WPG, AVG, NIS2: Team CS: Budget FG (inc.)	-96	-96	-96	0
Basis op orde WPG, AVG, NIS2: Team CS: Kwartiermaker NIS2 (inc.)	-100	-100	0	0
Basis op orde WPG, AVG, NIS2: Team JZ&I: WPG, AVG en algoritmes	-200	0	0	0
Team I&I: kwartiermaker digitale duurzaamheid	-200	-200	0	0
I&I: WMEBV (2025)	-100	0	0	0
Incidenteel budget lobbyist	0	0	0	0
Incidentele inzet t.b.v. jeugdhulp	-374	0	0	0
Omgevingswet Bouwsteen 2	-335	0	0	0
Omgevingswet Bouwsteen 3	0	-396	0	0
Omgevingswet Bouwsteen 4	0	-396	0	0
Omgevingswet Bouwsteen 5	0	0	-396	0
Omgevingswet Bouwsteen 6	0	0	0	-396
Incidenteel budget jongerenparticipatie	-85	0	0	0
Totaal incidentele claims	-3.220	-1.018	-492	-396

Dekking incidentele claims				
Voorgestelde onttrekking Algemene reserve	-3.220	-1.018	-492	-396
Reeds verwerkt als onttrekking aan de Algemene Reserve in de MJB 2025	-2.104	170	0	0
Nog te verwerken als mutatie aan de Algemene Reserve in de MJB 2025	-1.116	-1.188	-492	-396

Begrotingssaldo 2025-2028	-2.020	-9.029	-9.370	-6.025
----------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Voldoende weerstand om gezond te blijven

Incidentele claims en dekkingen

De provincie als financiële toezichthouder ziet strikt toe dat de structurele lasten gedekt worden door baten die naar hun aard structureel van karakter zijn. Voor 2025 voldoen wij daaraan. Bij de financiële positie van onze gemeente is ook de beschikbaarheid over incidentele dekkingsmiddelen relevant. Die hebben wij zeer ruim voorhanden. Naast de forse omvang van de algemene reserve van € 75,8 miljoen (stand eind 2024) hebben we nog de beschikking over bestemmingsreserves die bedoeld zijn om geormerkte budgetten over te hevelen naar latere jaren (€ 158 miljoen stand eind 2024). Voor een deel zijn die technisch noodzakelijk, zoals de kapitaallastendekkingsreserves om gedurende de looptijd van een investering de afschrijvingen te kunnen dekken, of ingesteld voor een specifiek risico. Door de verkoop van de Eneco-aandelen resteert nog een aanzienlijke omvang van 'onbeklemd budget' van € 93,5 miljoen (stand eind 2024). Opgemerkt wordt dat de algemene reserve bedoeld is voor grote onvoorzienbare risico's; de verplichte post Onvoorzien is structureel opgenomen. Ook wordt de algemene reserve (tijdelijk) aangewend voor begrotingstekorten in latere jaren: deze systematiek wordt door de provincie geaccepteerd. Belangrijk is de notie dat alleen de algemene reserve 'meetelt' bij de bepaling van de weerstandratio, maar de facto hebben wij met de reserve Enecogelden nog een exceptionele financiële buffer. In deze begroting geven we daarom ook het weerstandsvermogen inclusief de Enecoreserve weer.

Algemene reserve

De omvang van de algemene reserve en de reserve Enecogelden per eind 2024 is € 169,4 miljoen. In 2024 wordt € 7 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve (vanuit het jaarrekeningresultaat 2023), en wordt € 21,4 miljoen onttrokken. Hierdoor daalt de omvang per saldo met € 14,4 miljoen. De voornaamste onttrekkingen zijn € 5,6 miljoen aan budgetoverhevelingen en de overheveling van € 4,6 miljoen richting de kapitaallastendekkingsreserve. Daarnaast is er 1,2 miljoen onttrokken voor de uitvoering van het Horti Science project. Ook het verwachte negatieve jaarresultaat 2024 van € 2,6 miljoen wordt gedekt uit de algemene reserve. De geprognosticeerde onttrekkingen van de algemene reserve in de komende jaren zijn mede het gevolg van de negatieve structurele begrotingssaldi in 2025 en verder; dit zijn tijdelijke onttrekkingen. Deze systematiek wordt door de provincie als financiële toezichthouder toegestaan. Als het betreffende begrotingsjaar is bereikt zal voor dat jaar weer een structureel sluitende begroting moeten worden opgesteld.

Weerstandratio

Het weerstandsvermogen geeft aan of de gemeente in staat is om financiële tegenvallers op te vangen zonder de noodzaak om direct te bezuinigen en/of de lokale lasten te verhogen. Bij het vaststellen van de begroting 2024 besloot uw Raad om de reserve Enecogelden voortaan onderdeel te laten zijn van de beschikbare weerstandscapaciteit (die dan bestaat uit het totaal van de algemene reserve en de reserve Enecogelden). Met een ratio weerstandsvermogen van 2,9 in 2024, aflopend naar 2,6 eind 2028 is Lansingerland in staat om financiële tegenvallers op te vangen. De ratio ligt in 2024 buiten (boven) de bandbreedte van de door de raad gewenste marge (tussen de 1,4 en 2,0) en kan als 'ruim voldoende' worden aangemerkt. De raad streeft naar een ratio van 1,7. Opgemerkt wordt dat in de bepaling van de weerstandscapaciteit, conform de nota risicomanagement en weerstandsvermogen, nog geen rekening wordt gehouden met toekomstige positieve resultaten op de grondexploitatie. Op basis van de cijfers van het MPG 2024 verwachten we de komende jaren nog wel positieve resultaten die op moment van realisatie (bij de jaarstukken) in de algemene reserve worden gestort.

De algemene reserve neemt de komende jaren af door de (nu nog) nadelige verwachte saldi van de toekomstige begrotingen, met name in de jaren 2026 en 2027. Uitgaande van het feit dat de gemeente jaarlijks een structureel sluitende begroting aan de Provincie dient aan te bieden zal deze afname zich de komende jaren waarschijnlijk niet voordoen. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

bedrag x € 1.000					
Stand Algemene Reserve en Reserve Enecogelden Begroting 2025-2028	2024	2025	2026	2027	2028
Stand per 1/1	183.813	169.364	164.241	154.913	145.421
Toevoegingen	7.003	0	0	0	0
Onttrekkingen	18.830	3.103	299	122	123
Resultaat Begroting 2025-2028	-2.622	-2.020	-9.029	-9.370	-6.025
Totale mutatie	-14.449	-5.123	-9.328	-9.492	-6.148
Stand Algemene Reserve en Reserve Enecogelden Begroting 2025-2028	169.364	164.241	154.913	145.421	139.273

Tot slot

Bij de toelichting op de programma's en de beleidsvelden wordt uw raad meer gedetailleerd meegenomen in de problematiek en de maatregelen waarvoor het college gericht heeft gekozen.

Programma 1: Bestuur en dienstverlening

Beoogd maatschappelijk effect

We dragen bij aan de bestaanszekerheid van onze inwoners en aan een inclusieve samenleving

We willen een voorspelbare en betrouwbare overheid zijn. Daarom werken we aan een optimale dienstverlening voor onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Hiermee dragen we bij aan de bestaanszekerheid van onze inwoners. Een goede dienstverlening betekent ook dat we onze beleid-, wet- en regelgeving begrijpelijk maken, zodat inwoners in staat zijn zoveel mogelijk zelfstandig hun zaken te regelen.

We dragen bij aan een inclusieve samenleving door toegankelijk en bereikbaar te zijn voor alle inwoners in zowel onze dienstverlening als onze eigen organisatie.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	6.394	6.993	7.260	7.333	7.453	7.589
Baten	1.020	1.195	1.355	1.355	1.355	1.355
Totaal saldo van baten en lasten	-5.374	-5.798	-5.905	-5.978	-6.098	-6.234
Onttrekkingen	82	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	82	0	0	0	0	0
Resultaat	-5.292	-5.798	-5.905	-5.978	-6.098	-6.234

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

Hieronder het overzicht van de ingezette bezuinigingsmaatregelen voor dit programma. In de volgende paragrafen, per beleidsveld, is een toelichting opgenomen op de geconstateerde verschillen.

Begrotingsknop	2025	2026	2027	2028
01.3.1 Verhogen leges huwelijken	10.000	10.000	10.000	10.000
01.3.2 Afschaffen vergoeding keuringskosten gehandicaptenparkeerkaart (GPK)	17.000	17.000	17.000	17.000

Beleidsveld Gemeenteraad, college en griffie

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Lansingerland is een bestuur krachtige gemeente met een efficiënt en integer bestuur.

Het college en de gemeenteraad werken in 2025 verder aan een goed, efficiënt en ordentelijk bestuur. Openheid is de norm in de onderlinge samenwerking en in de contacten met inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers. We - samenleving, college en gemeenteraad - ontwikkelen onze werkwijze op basis van de Visie Burgerparticipatie en het Uitvoeringsprogramma. We doen dat zodat we nog beter in staat zijn om afgewogen besluiten te nemen. Hiermee werken we aan meer vertrouwen in het gemeentebestuur. Het college blijft ook in 2025 zorgen voor een goede kwaliteit van de voorbereiding van politiek-bestuurlijke besluitvorming. Ook in 2025 blijven we (werkprocessen) evalueren en optimaliseren. De griffie adviseert en ondersteunt de gemeenteraad in het besluitvormingsproces en faciliteert de contacten van de raad met (jonge) inwoners, ondernemers, organisaties en de lokale pers.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

We werken aan de samenwerking tussen ambtelijke organisatie, college en gemeenteraad

De coalitie heeft in het coalitieakkoord 2022-2026 vastgelegd dat zij samen met de gemeenteraad wil besturen. Het coalitieakkoord bevat op hoofdlijnen de onderwerpen waar de partijen afspraken over hebben gemaakt en wat we daarvoor gaan doen. De discussie en besluitvorming vindt plaats in de gemeenteraad. Dit biedt ruimte voor het debat over onderwerpen waar de gemeenteraad de kaders voor ontwikkelt: de vrije kwesties. Dit draagt bij aan het samen besturen van Lansingerland.

Ook in 2025 voert het college het werkprogramma 'Samen verantwoord aan de slag' uit: de vertaling van het coalitieakkoord. De ambtelijke organisatie en het college zijn wendbaar en houden rekening met actuele ontwikkelingen. Zo zal het college met de gemeenteraad in debat gaan over (nieuwe) maatschappelijke opgaven zoals woningbouw, jeugdzorg, de huisvesting en opvang van nieuwkomers, burgerparticipatie, de Omgevingsvisie, onderwijshuisvesting en nog vele andere belangrijke onderwerpen. De nieuwe vorm van samenwerken en 'samen besturen' krijgt steeds meer vorm en blijft onderdeel van terugkerende overleggen tussen griffier, burgemeester en gemeentesecretaris.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	3.279	3.283	3.544	3.548	3.555	3.564
Baten	84	0	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	-3.194	-3.283	-3.544	-3.548	-3.555	-3.564
Onttrekkingen	82	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	82	0	0	0	0	0
Resultaat	-3.112	-3.283	-3.544	-3.548	-3.555	-3.564

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

Lasten (€ 161.000 nadeel)

Indexeren van het P-budget van het B&W (€ 191.000 hogere lasten)

De stijging wordt veroorzaakt door o.a. de CAO-stijging van de lonen. De wordt ook veroorzaakt doordat omdat het P-budget in 2024 te laag geïndexeerd was.

Overige verschillen (€ 70.000 hogere lasten)

Doordat het totaalbedrag onder de € 200.000 blijft, is verdere toelichting niet vereist.

Beleidsveld Samenwerking en Participatie

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Effectievere samenwerking en participatie

Lansingerland is een groeigemeente met een aantal grote maatschappelijke opgaven rondom de samenleving en de omgeving, zoals: wonen, mobiliteit, duurzaamheid, onderwijs en recreatie. De centrale ligging in de randstad zorgt dat we met veel andere overheden, maatschappelijke partners en ondernemers te maken hebben. Voor het realiseren van onze bestuurlijke en maatschappelijke ambities blijven we ons inspannen in diverse regionale samenwerkingsverbanden.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

We werken aan regionale positionering en bestuurlijke profilering

Om onze ambities te realiseren werken we samen met deze stakeholders. Bij elke opgave brengen we onze doelen, resultaten en bijbehorende (public affairs en lobby) strategie in beeld. Naast regionale ontwikkelingen, hebben we ook oog voor landelijke en mondiale bewegingen die ons beleid en resultaten (positief) kunnen beïnvloeden. In 2024 is een nieuw kabinet aangetreden en zijn er Europese verkiezingen geweest. De komende periode gaat blijken welke impact dat heeft op lokale ontwikkelingen en op de gemeentefinanciën. We houden dat samen met onze partners scherp in de gaten.

We dragen zowel ambtelijk als bestuurlijk de regionale positionering van Lansingerland uit. De public affairs-strategie helpt Lansingerland om de handelingsperspectieven te vergroten, ambities te realiseren en zo het verschil te maken voor onze gemeente en regio. Dit doen we door de kernkwaliteiten van Lansingerland krachtig te positioneren en door de belangen van de gemeente effectief over het voetlicht te brengen.

Een van de lobbystrategieën gericht op de positionering van Lansingerland als 'Home of Horti Science'. Deze strategie verbinden we aan de aanpak van de grote opgaven van de gemeente met betrekking tot de omgeving en samenleving. De resultaten van deze opgaven versterken de (regionale) positie van Lansingerland.

We zetten in op burgerparticipatie

Sinds het vaststellen van de visie op Burgerparticipatie in mei 2023 zijn al veel zaken in gang gezet om de burgerparticipatieprocessen beter te structureren. Het resultaat hiervan is dat de raad en samenleving steeds beter kunnen nagaan in hoeverre de verschillende belangen en gezichtspunten hun plek krijgen. Dit draagt bij aan het herstel van vertrouwen tussen overheid en samenleving. Maar met beter structureren en het op orde hebben van instrumenten zijn we er nog niet. Want voor onderling vertrouwen zijn contact, relatie, wederzijds begrip en respect nodig en een overheid die richting kan geven en open staat voor de inbreng vanuit de samenleving. Aan al deze zaken werken, vergt inspanning en aandacht, ook van veel mensen. Het uitvoeringsprogramma bij de visie op Burgerparticipatie is in 2024 opgesteld en wordt de komende jaren uitgerold. Het zet in op het ontwikkelen van een ambassadeursnetwerk van voldoende grootte en massa, zodat wij vanaf 2026 kunnen zeggen dat burgerparticipatie een standaardonderdeel is van onze werkwijze en onomkeerbaar verbonden aan de gemeente Lansingerland.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	316	338	338	338	338	338
Totaal saldo van baten en lasten	-316	-338	-338	-338	-338	-338
Resultaat	-316	-338	-338	-338	-338	-338

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

De lasten en baten wijken niet meer dan € 200.000 af waardoor deze niet toegelicht hoeven worden.

Beleidsveld Dienstverlening

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

We dragen bij aan de bestaanszekerheid van onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties

We willen een voorspelbare en betrouwbare overheid zijn in een samenleving waarin iedereen meetelt en kan meedoen. Daarom werken we aan een optimale dienstverlening die aansluit op de behoeften van onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Onze dienstverlening is duidelijk, toegankelijk en bereikbaar, zodat inwoners in staat zijn zoveel mogelijk zelf hun zaken te regelen. Daarmee dragen we bij aan de bestaanszekerheid van onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

Inwoners ervaren een goede dienstverlening

Om goede dienstverlening te bieden hebben we altijd onze oren en ogen open. We staan midden in de samenleving. Zo kunnen we goed inspelen op de behoeften en wensen van mensen en die, waar mogelijk, vertalen naar plannen en beleid. Uiteraard doen we dat in begrijpelijke taal. We werken aan een goede (online) service, maken stappen in de (interne) bereikbaarheid en kunnen mensen laagdrempelig ontvangen in ons mobiel servicepunt. De centrale publieksruimte in ons Huis van de Samenleving is een gezellige ontmoetingsplaats geworden. Wie liever digitaal zaken met ons doet, beleeft via onze website hoe makkelijk onze producten en diensten online zijn aan te vragen. Ook in 2025 gaan we door met het digitaliseren van processen.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

We werken aan goede klantbeleving

Kanaalsturing zorgt voor een goede klantbeleving

We willen iedereen die ons nodig heeft zo goed mogelijk en in begrijpelijk taal (B1-niveau) helpen. Of dat nu digitaal, telefonisch, via sociale media of aan de balie is. Niet iemand van het kastje naar de muur sturen, maar in één keer goed in een 'warm', gemakkelijk en efficiënt contact. Dat vraagt om een optimale afstemming van alle communicatiekanalen. We stellen een kanaalsturing strategie op in 2025. We beschrijven onze kanalen en creëren hierin samenhang, zodat ze elkaar versterken in het bieden van een optimale servicebeleving. Door de kanalen bij elkaar te brengen, slimmer in te richten en goed op elkaar af te stemmen, kunnen we zorgen voor een nog betere klantinteractie met de inwoners.

We verbeteren onze bereikbaarheid

Verbeteren telefonische bereikbaarheid

We zijn telefonisch goed bereikbaar en het kan altijd beter. We werken aan de interne telefonische bereikbaarheid en het verminderen van het aantal terugbelnotities. We toetsen regelmatig onze servicenormen die zijn opgenomen in de kengetallen.

Verbeteren registratie en beheer klantcontacten via CRM-applicatie

We starten een aanbesteding voor een Customer Relationship Management (CRM) systeem. Daarmee kunnen we de klantcontacten goed registreren en beheren. Omdat we registreren hoeft iemand maar één keer de boodschap te vertellen. Zo kunnen we iedereen goed en snel helpen.

Bereikbaarheid via het mobiel servicepunt

Met een elektrische bus brengen we sinds het najaar van 2024 onze dienstverlening dichtbij de inwoner. Inwoners kunnen in het mobiel servicepunt terecht voor bijvoorbeeld het aanvragen van paspoorten, identiteitsbewijzen en rijbewijzen. In 2025 evalueren we het gebruik en de beleving van deze service.

Service, ontmoeting en samenwerken in het Huis van de Samenleving

Door de verbouwing van de centrale publieksruimte in 2024 kunnen we onze inwoners en ondernemers nog beter van dienst zijn. De publieksbalies en spreekkamers zijn gemoderniseerd en er zijn aanpassingen gedaan in de aankleding van de centrale hal. Daarmee nodigt de omgeving uit om elkaar daar te ontmoeten en met elkaar samen te werken. Evaluatie van het project is gepland in 2025.

We gaan door met digitaliseren

Nieuwe dienstverleningsovereenkomst website

Onze huidige website dateert uit 2018. In de loop der jaren hebben we de website op onderdelen vernieuwd. De website is toegankelijk en van deze tijd, het behoeft geen grote aanpassingen. In 2025 moeten we een nieuwe dienstverleningsovereenkomst afsluiten met een web leverancier voor het onderhouden, ondersteunen en hosten van onze website.

Implementatie chatbot en live chat

In 2025 start een extra dienstverleningskanaal op onze website. Wie ons nodig heeft, kan 24 uur per dag, 7 dagen per week op onze website een vraag stellen aan onze chatbot. Is de vraag voor de chatbot te lastig, dan is het mogelijk om tijdens kantoortijden te chatten met een medewerker van ons Service Contact Center.

Uitbouwen toegankelijke en begrijpelijke dienstverlening

We maken het onze inwoners en ondernemers makkelijker om online zaken met ons te doen, bijvoorbeeld met het aanbieden van e-diensten voor producten van Burgerzaken. Dat project ronden we in 2025 af. Daarnaast maken we verdere stappen om onze websites en apps digitaal toegankelijk te maken. Deels komt dit voort uit wetgeving, zoals de Wet Open Overheid en de Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer.

We bereiden ons voor op de gemeenteraadsverkiezing

In maart 2026 staat de gemeenteraadsverkiezing op het programma. De voorbereiding start al in het eerste kwartaal van 2025. De voorbereidingen betreffen het organiseren van de verkiezingsdag, een uitslagenavond en het centraal tellen. Ook moeten we een centraal stembureau instellen voor het registreren van de partijnamen, het in ontvangst nemen van de kandidatenlijsten, het beoordelen van de geldigheid daarvan en de nummering van de kandidatenlijsten. Ten slotte stellen we een gemeentelijk stembureau in die de uitkomst van de verkiezing op gemeenteniveau kan vaststellen.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
--	-----------------	-----------------------------	-----------	-----------	-----------	-----------

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	2.799	3.372	3.377	3.447	3.560	3.687
Baten	935	1.195	1.355	1.355	1.355	1.355
Totaal saldo van baten en lasten	-1.864	-2.177	-2.022	-2.092	-2.205	-2.332
Resultaat	-1.864	-2.177	-2.022	-2.092	-2.205	-2.332

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

De lasten en baten wijken niet meer dan € 200.000 af waardoor deze niet toegelicht hoeven worden.

Kengetallen Bestuur en dienstverlening

Beleidsveld	Kengetal	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025
Gemeenteraad, college en griffier				
	Beantwoording van artikel 37 vragen binnen wettelijke termijn (30 dagen)	92%	100%	100%
Samenwerking				
	Aantal inwoners lid digitaal burgerpanel	2.122	2.100	2.200
	Aantal uitgezette enquêtes via het burgerpanel	4	Min. 5	Min. 5
Dienstverlening				
	Gemiddelde wachttijd aan de balie met afspraak	<1 min.	<1 min.	< 1 min.
	Telefonische bereikbaarheid binnen 30 seconden	<30 sec.	<30 sec.	< 30 sec.
	Maken van een afspraak	<2 weken	<2 weken	< 2 weken

Toelichting op kengetallen Bestuur en dienstverlening

Beantwoording van artikel 37 vragen binnen wettelijke termijn (30 dagen)

Het college zorgt voor adequate en tijdige informatievoorziening aan de gemeenteraad.

Aantal inwoners lid digitaal burgerpanel

Ons streven is dat steeds meer inwoners lid zijn van het digitaal burgerpanel, zodat we een goede representatieve basis hebben voor onze peilingen.

Aantal uitgezette enquêtes via het burgerpanel

We zijn omgevingsbewust en hechten waarde aan de mening en ideeën van inwoners. Een aantal keer per jaar zetten we een enquête uit onder het burgerpanel. Ook op andere manieren vragen we om de mening van inwoners uit: via polls of enquêtes (bijvoorbeeld via social media). Deze aantallen worden nu echter niet meegeteld bij het kengetal over het burgerpanel.

Gemiddelde wachttijd aan de balie met afspraak

We meten de gemiddelde wachttijd aan de balie voor inwoners die een afspraak hebben gemaakt.

Telefonische bereikbaarheid binnen 30 seconden

We meten de tijd waarbinnen een inwoner telefonisch te woord wordt gestaan.

Maken van een afspraak

We meten de tijd waarbinnen een inwoner een afspraak bij ons in kan plannen.

Programma 2: Openbare Orde en Veiligheid

Beoogd maatschappelijk effect

We dragen bij aan de leefbaarheid en veiligheid van Lansingerland

Lansingerland is een leefbare en veilige gemeente om in te wonen, ondernemen, opgroeien en recreëren. Dat is zo en dat houden we zo. Onze goede scores op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, voorzieningen en veiligheidsbeleving zijn echter geen vanzelfsprekendheid. Als groeiende gemeente en onderdeel van een metropoolregio vraagt dit continue inzet.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	7.158	8.235	8.426	8.645	8.756	8.906
Baten	27	48	52	52	52	52
Totaal saldo van baten en lasten	-7.131	-8.187	-8.374	-8.593	-8.704	-8.854
Onttrekkingen	117	138	0	0	0	0
Mutaties reserves	117	138	0	0	0	0
Resultaat	-7.014	-8.049	-8.374	-8.593	-8.704	-8.854

Toelichting (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

Hieronder het overzicht van de ingezette bezuinigingsmaatregelen voor dit programma. In de volgende paragrafen, per beleidsveld, is een toelichting opgenomen op de geconstateerde verschillen.

Begrotingsknop	2025	2026	2027	2028
02.1.1 Leges Drank & Horeca	4.000	4.000	4.000	4.000

Beleidsveld Openbare Orde en Veiligheid

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

We willen dat onze inwoners en ondernemers veilig zijn en dat zij zich veilig voelen. We hechten groot belang aan de leefbaarheid en veerkracht in de wijken. Een leefbare omgeving stimuleert niet alleen het veiligheidsgevoel van inwoners maar kan er ook toe leiden dat gemeenschappen initiatief nemen en zelf actief veiligheidsproblemen aanpakken. De komende jaren voeren we het Integraal Veiligheidsbeleid (april 2024) uit. Dat betekent dat onze focus ligt op de volgende punten:

We willen leefbare, veilige en krachtige wijken voor onze inwoners

Dat doen we door als overheid zichtbaar te zijn in de wijken, het vergroten van de betrokkenheid van inwoners bij de veiligheid en leefbaarheid van de wijk en het werken aan een hartveilige gemeente. Dat doen we samen met inwoners en ondernemers. Daarnaast werken we aan een afname van het aantal meldingen van (jeugd)overlast. We zetten in op preventie en zetten handhaving in waar nodig.

We verbinden zorg en veiligheid voor kwetsbare mensen en hun omgeving om veiligheidsproblematiek te voorkomen

Dat doen we door een adequate samenwerking en informatie-uitwisseling met zorg- en veiligheidspartners. Daarnaast werken we aan vroegtijdige signalering en preventie van problematische situaties en aan een effectieve inzet van de persoonsgebonden aanpak (PGA) voor complexe casussen.

We willen dat inwoners en bedrijven minder vaak slachtoffer zijn van digitale criminaliteit

Dat doen we door bij te dragen aan het weerbaar maken van jeugd tegen digitale criminaliteit. We werken aan meer zicht op wat er speelt binnen de digitale criminaliteit. Daarnaast vergroten we onze weerbaarheid tegen cyberincidenten.

We willen onze inwoners en bedrijven weerbaar maken tegen criminele en ondermijnende activiteiten

Dat doen we door de gelegenheid voor criminele activiteiten te minimaliseren: we verstevigen de barrières tegen criminele inmenging in kwetsbare branches, groepen en locaties zodat criminele netwerken minder speelruimte hebben. Daarnaast werken we aan het tegengaan van jonge aanwas in de criminaliteit.

We zorgen voor adequate en efficiënte hulpverlening in crisissituaties

Samen met de veiligheidsregio bereiden we ons voor op rampen en crisis. We zorgen voor een goed opgeleid en getraind team bevolkingszorg dat tijdens een crisis adequate zorg kan bieden.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

We dragen bij aan leefbare, veilige en krachtige wijken

Investeren in samenwerking in de keten: We bevorderen de samenwerking tussen wijkprofessionals zoals de wijkmanager, (wijkregisseur-)boa's, wijkagenten en jongerenwerkers om de leefbaarheid en veiligheid in de wijken te vergroten. Daarnaast richten we multidisciplinaire overleggen in, zoals jeugdoverleg en overlastoverleg, om overlast terug te brengen. Boa's blijven de 'ogen en oren' in de wijken en treden waar nodig handhavend op. We faciliteren vormen van buurtpreventie om de betrokkenheid van inwoners te vergroten.

Voortzetting inzet op voorlichting: De politie en boa's geven voorlichting over preventie en de aanpak van overlast en diefstal aan inwoners. Denk daarbij aan voorlichting over fietsendiefstal en vuurwerk.

Voortzetting inzet op een hartveilige gemeente: We werken aan een hartveilige gemeente door het creëren van bewustwording, het stimuleren van het plaatsen van 24/7 bereikbare AED's en het aanmoedigen van aanmelding van de AED's bij HartslagNu. Daarnaast stimuleren we het volgen van reanimatietrainingen door inwoners en het aanmelden van inwoners met een reanimatiecertificaat bij HartslagNu.

We versterken de samenwerking tussen zorg en veiligheid om veiligheidsproblematiek te voorkomen

Dit doen we door intensieve samenwerking met partners zoals de politie, het Zorg- en Veiligheidshuis (ZVHRR), GGZ en maatschappelijke organisaties. Jaarlijks hebben we rond de 10 complexe casussen. Hiervan escaleren we er gemiddeld 4 naar het ZVHRR.

We organiseren bewustwordingssessies voor vroeg signalering met partners om signalen te herkennen en vroegtijdig te kunnen afstemmen en ingrijpen om escalatie te voorkomen. Daarnaast zetten we de coördinatie van de sluitende aanpak voort om problematische situaties proactief te beheersen.

We vergroten de digitale veiligheid in onze omgeving en in de eigen organisatie

We blijven ons inzetten voor digitale veiligheid op basisscholen en gaan in gesprek met middelbare scholen over digitale veiligheid in het voortgezet onderwijs. Samen met lokale partners zoals de bibliotheek en politie werken we aan een veiliger digitaal klimaat. Binnen de gemeentelijke organisatie oefenen we met cyberscenario's om de weerbaarheid tegen cyberincidenten te verbeteren. Daarnaast bereiden we ons intern voor op nieuwe wetgeving Europese Network and Information Security Directive (NIS2).

We investeren in maatschappelijke weerbaarheid tegen criminele en ondermijnende activiteiten

We blijven inzetten op maatschappelijke weerbaarheid door bewustwordingscampagnes, scholing en informatiebijeenkomsten. Grote projecten in 2025 zijn:

Kapot Sterk: Voor basisscholen bieden we een programma om scholieren weerbaarder te maken tegen de verleidingen van ondermijnende criminaliteit. In 2024 starten 17 basisscholen met het landelijke programma 'Kapot Sterk', in 2025 laten we dit groeien naar 25.

Automotive branche: Samen met partners richten we ons op het signaleren, aanpakken en weerbaar maken van de automotive branche tegen ondermijnende activiteiten en het tegengaan van oneerlijke concurrentie binnen deze sector.

Daarnaast zetten we controles van woningen van arbeidsmigranten in het buitengebied en het in kaart brengen van bijbehorende uitzendbureaus voort. Ook gaan we door met de trajecten 'Veilig Ondernemen' en 'Veilig Buitengebied' om de verbinding met de ondernemers te verstevigen en de veiligheid op bedrijventerreinen en in het buitengebied te optimaliseren. Tot slot blijven we inzetten op het minimaliseren van kansen voor criminele activiteiten door integrale controles en gebruik van bestuurlijke instrumenten zoals Bibob (Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur) en Damoclesbeleid. Net als in 2024 controleren we rond de 100 bedrijfspanden.

We zorgen voor adequate en efficiënte hulpverlening bij rampen en crises

Het opleiden en regelmatig trainen en oefenen van het Team Bevolkingszorg maken dat we zijn voorbereid op rampen en crises. Daarnaast werken we samen met de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond en de regiogemeenten voor de doorontwikkeling van Bevolkingszorg.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	7.158	8.235	8.426	8.645	8.756	8.906
Baten	27	48	52	52	52	52
Totaal saldo van baten en lasten	-7.131	-8.187	-8.374	-8.593	-8.704	-8.854
Onttrekkingen	117	138	0	0	0	0
Mutaties reserves	117	138	0	0	0	0
Resultaat	-7.014	-8.049	-8.374	-8.593	-8.704	-8.854

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

Lasten (totaal nadeel € 191.000)

Overige afwijkingen (€ 191.000 nadeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Baten (totaal voordeel € 4.000)

Overige afwijkingen (€ 4.000 voordeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Reserveonttrekkingen (totaal nadeel € 138.000)

Overige afwijkingen (€ 138.000 nadeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Kengetallen Openbare orde en veiligheid

Beleidsveld	Kengetal	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025
Openbare orde en veiligheid	Gemiddeld rapportcijfer veiligheid van de buurt	7,8	n.v.t.	n.v.t.
	Aantal basisscholen die HackShield uitvoeren	10	15	25
	Aantal basisscholen die Kapot Sterk uitvoeren	2	17	25
	Aantal integrale acties met partners in de regio	100	100	100
	Percentage teamleden bevolkingszorg dat minimaal op niveau is opgeleid en geoefend	95%	95%	95%

Toelichting op kengetallen Openbare Orde en Veiligheid

Gemiddeld rapportcijfer veiligheid van de buurt

Dit rapportcijfer komt uit de Veiligheidsmonitor eenheid Rotterdam.

Aantal scholen die Hackshield uitvoeren

Om de digitale weerbaarheid onder kinderen te vergroten, voeren een aantal basisscholen het programma Hackshield uit. Streven is deelname van 25 basisscholen in Lansingerland in 2025.

Aantal basisscholen die Kapot Sterk uitvoeren

Om de weerbaarheid van kinderen te vergroten tegen de verleidingen van (drugs)criminaliteit, voeren een aantal basisscholen het programma Kapot Sterk uit. Streven is een deelname van 25 basisscholen in Lansingerland in 2025.

Aantal integrale acties met partners in de regio

Elk jaar worden er diverse integrale acties met partners in de regio uitgevoerd t.b.v. veiligheid in de gemeente. De gemeente heeft een regierol tijdens de integrale controle.

Percentage teamleden bevolkingszorg dat minimaal is opgeleid en geoefend

Iedere functionaris binnen de crisisorganisatie volgt in ieder geval een basistraining. De basistraining wordt daarna aangevuld met een verdiepingstraining en een oefening.

Programma 3: Sport, cultuur en onderwijs

Beoogd maatschappelijk effect

We dragen bij aan de gezondheid van onze inwoners

We ondersteunen een actief verenigingsleven, omdat we daarmee de netwerkkracht van onze inwoners versterken. We stimuleren een gezonde leefstijl, daarom realiseren we voldoende en passende sportaccommodaties en beheren de binnensportaccommodaties voor het bewegingsonderwijs in onze gemeente.

We dragen bij aan kansengelijkheid van onze inwoners

We hebben een belangrijke wettelijke taak op het gebied van onderwijshuisvesting voor het primair- en voortgezet onderwijs. We zorgen ervoor dat er voldoende plek is voor onderwijs in Lansingerland, blijven werken aan goede en gezonde onderwijslocaties en spelen in op de groei in onze gemeente. Daarnaast dragen wij zorg voor leerlingenvervoer, voor leerlingen die door een beperking niet zelf naar school kunnen reizen of leerlingen die naar een speciale school gaan. We handhaven de leerplicht, zodat alle leerlingen naar school kunnen gaan. We houden toezicht op de kwaliteit van kinderopvang in onze gemeente.

We dragen bij aan leefbaarheid en veiligheid van Lansingerland

We stimuleren een veerkrachtige samenleving en dragen bij aan een goed voorzieningenaanbod. Daarom zorgen we voor een passend aanbod van accommodaties voor onder meer cultuur, sportbeoefening en bibliotheken. Op deze plekken kunnen mensen elkaar ontmoeten en sociale contacten opdoen. Zo ontstaat samenhang die bijdraagt aan een vitale samenleving waarin iedereen die dat wil actief mee kan doen. Ook stimuleren we het organiseren van aansprekende evenementen en subsidiëren we de lokale omroep.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	14.724	17.393	17.346	16.497	16.849	17.659
Baten	2.261	2.227	1.905	1.998	1.974	1.974
Totaal saldo van baten en lasten	-12.462	-15.166	-15.441	-14.499	-14.875	-15.685
Onttrekkingen	3.503	2.328	2.343	1.641	1.914	1.821
Toevoegingen	3.235	300	186	0	0	0
Mutaties reserves	268	2.028	2.158	1.641	1.914	1.821
Resultaat	-12.195	-13.138	-13.284	-12.857	-12.960	-13.864

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

Hieronder het overzicht van de ingezette bezuinigingsmaatregelen voor dit programma. In de volgende paragrafen, per beleidsveld, is een toelichting opgenomen op de geconstateerde verschillen.

Begrotingsknop	2025	2026	2027	2028
03.1.1A.A Verhogen huurtarieven sportaccommodaties buitensport met 5%	12.500	25.000	25.000	25.000

03.1.2A.B	Verhogen huurtarieven sportaccommodaties buitensport met 10% (LET OP, Alleen in drukken in combinatie met begrotingsknop 03.1.1A.A)	12.500	25.000	25.000	25.000
03.1.4	Het realiseren van maximaal twee sportboxen	2.500	2.500	2.500	2.500
03.2.1F.B	Versoberen subsidieregeling voor Levendig Lansingerland	10.500	10.500	10.500	10.500
03.2.7F.A	Afschaffen subsidieregeling voor Levendig Lansingerland (LET OP, Alleen in drukken in combinatie met begrotingsknop 03.2.1F.B)	24.500	24.500	24.500	24.500

Beleidsveld Sport

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Lansingerland sportief op de kaart

Bewegen en sporten is voor alle inwoners van onze gemeente belangrijk. Het draagt bij aan een gezonde leefstijl en aan mentale veerkracht. Onze sportieve ambities hebben wij vastgelegd in de visie 'Scoren met sport' (2019) en het accommodatieplan sport (2021). Wij zetten in op het bereikbaar en toegankelijk maken van sport en bewegen voor alle inwoners. We hebben hierbij extra aandacht voor kinderen en jongeren, mensen met een minimuminkomen, mensen met een beperking en ouderen.

Daarnaast investeren we in vitale sportverenigingen door hen te ondersteunen bij hun rol in de samenleving en in hun ontwikkeling. Tot slot zorgen we voor voldoende en geschikte sportmogelijkheden voor ons groeiende aantal inwoners.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

We realiseren, onderhouden en verhuren gemeentelijke sportaccommodaties voor gebruik door scholen, verenigingen en particulieren

Voor het beoefenen van veel sporten zijn sportaccommodaties noodzakelijk. Wij realiseren en beheren hiertoe een passend voorzieningenaanbod aan binnen- en buitensportaccommodaties binnen de kaders van het 'Accommodatieplan Sport' (2021). Met het aanbod aan binnensportaccommodaties kunnen we voldoen aan onze wettelijke taken op het gebied van bewegingsonderwijs.

We zetten in op het efficiënt inroosteren van onze binnensportaccommodaties zodat we de groei van de Lansingerlandse sportverenigingen kunnen borgen. In 2025 ronden we de voorbereidingen van de ontwikkeling van de binnensportaccommodatie in Wilderszijde af en maken de gevolgen voor investering en exploitatie inzichtelijk. We starten met de aanleg van het 6e hockeyveld op sportpark het Hoge Land, hiermee is dit sportpark volledig benut met sportvelden.

We geven uitvoering aan het kader van de beweegvriendelijke buitenruimte

Sporten en bewegen is voor iedereen belangrijk. Het draagt bij aan een gezonde leefstijl en vergroot de mentale veerkracht, waarmee het bijdraagt aan thema 'gezondheid' uit de Samenlevingsvisie. De openbare ruimte leent zich uitstekend voor diverse vormen van sportbeoefening en is daarmee 'het grootste sportpark' in onze gemeente. Daarnaast biedt het ook ruimte voor spelen en ontdekken door kinderen en nodigt de buitenruimte idealiter uit tot een actieve bewegingsstijl.

Aan de hand van een scan van de bestaande formele sport- en speelplekken, brengen we in beeld welke buurten voldoen aan het kader beweegvriendelijke buitenruimte. Voor de buurten die niet voldoen aan dit kader stellen we een verbeterplan op.

We stimuleren sport en bewegen en maken onze sport- en beweegaanbieders toekomstbestendig

In de uitvoering van het sportbeleid richten we ons op doelgroepen waarvoor deelname aan sport (nog) niet vanzelfsprekend is, met name mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking of de oudere doelgroep in Lansingerland. Daarmee dragen we bij aan kansengelijkheid.

Onze sportcoaches en verenigingsadviseur zetten zich in om samen met de sport- en beweegaanbieders passend sport- en beweegaanbod aan te bieden zodat zij voorbereid zijn op de toekomst. Daarnaast nemen wij deel aan de regionale samenwerking en werkgroep 'Inclusief Sport en Bewegen Haaglanden' om vraag en aanbod voor sporters met een beperking beter te matchen. Met ons lokale Sportakkoord (2020 en herijking 2023) zetten we in op de vitaliteit en toekomstbestendigheid van onze sport- en beweegaanbieders, een positieve sportcultuur en het belang van sporten van jongs af aan. We stimuleren sport- en beweegaanbieders om projecten te starten die bijdragen aan de doelstellingen uit het Sportakkoord Lansingerland. Voor de uitvoering kunnen organisaties aanspraak maken op Stimuleringsbudget dat hiervoor beschikbaar is vanuit het Rijk.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	2.671	2.832	2.848	2.901	2.905	3.095
Baten	855	825	850	881	856	856
Totaal saldo van baten en lasten	-1.816	-2.007	-1.998	-2.020	-2.048	-2.239
Onttrekkingen	0	25	0	0	0	0
Toevoegingen	46	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	-46	25	0	0	0	0
Resultaat	-1.862	-1.983	-1.998	-2.020	-2.048	-2.239

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

Lasten (totaal nadeel € 16.000)

Overige afwijkingen (€ 16.000 nadeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Baten (totaal voordeel € 25.000)

Overige afwijkingen (€ 25.000 voordeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Reserveonttrekkingen (totaal nadeel € 25.000)

Overige afwijkingen (€ 25.000 nadeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Beleidsveld Cultuur

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

We werken aan een passend, uitnodigend en toegankelijk cultuuraanbod voor iedereen

De culturele sector met de drie ankers, Theater 't Web, de CultuurFabriek en straks Casa Cadanza, is volop in ontwikkeling en draagt bij aan de leefbaarheid in Lansingerland en aan de ontwikkeling en ontplooiing van onze inwoners. Ons rijke verenigingsleven verzorgt diverse vormen van kunst- en cultuuruitingen. Wij willen de samenwerking onder de verschillende culturele organisaties verder stimuleren en het aanbod bredere bekendheid geven, zodat we de toegankelijkheid voor een breder publiek verzorgen. Daarnaast werken we aan nieuwe verbindingen met andere sectoren, zoals onderwijs, economie, ruimtelijke ordening, zorg en welzijn. De cultuurcoach, die samen met de cultuurorganisaties de ruggengraat vormt van het culturele leven in de gemeente, heeft hierin een centrale rol.

We laten jongeren kennismaken met kunst en cultuur

De belangstelling voor kunst en cultuur ontstaat in de meeste gevallen niet vanzelf. Daarin moeten we investeren, met name onder jongeren. Lansingerland, Pijnacker-Nootdorp, Bibliotheek Oostland en het Kunsthuis hebben een samenwerkingsovereenkomst getekend waarmee we inzetten op het stimuleren van cultuureducatie voor jongeren.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

Verdere versterking van de culturele basisinfrastructuur

Met de opening van het nieuwe cultuurhuis Casa Cadanza, inclusief bibliotheekvoorziening versterken we de basisinfrastructuur van de cultuursector in Lansingerland. Hiermee zijn er in de drie kernen podia gevestigd waar inwoners cultuur kunnen ervaren, elkaar kunnen ontmoeten, gebruik kunnen maken van het aanbod van de bibliotheek en waar het verenigingsleven een plek heeft voor het maken van kunst en cultuur. Dit sluit aan bij de ambitie van de Samenlevingsvisie om te zorgen voor een passend voorzieningenaanbod.

We werken aan het verruimen van het cultuuraanbod en het vergroten van de toegankelijkheid voor nieuwe groepen in de gemeente. Met de inzet van de cultuurcoach bieden we kansen aan nieuw talent en nieuwe culturele initiatieven. Wij stimuleren de samenwerking onder de verschillende culturele organisaties. Daarnaast ondersteunen we de ontwikkeling en uitvoering van culturele en erfgoedinitiatieven. Dit draagt bij aan behoud van de identiteit van onze gemeente.

Bestendigen van het bibliotheekwerk

We zetten in op een toekomstbestendige bibliotheek, die een stimulerende leeromgeving en dynamische ontmoetingsplek is voor inwoners van alle leeftijden. Daarnaast voert de bibliotheek activiteiten uit op het gebied van volwasseneducatie en laaggeletterdheid die aansluiten bij de wet educatie en beroepsonderwijs. Ook heeft de bibliotheek sinds 2023 een aanvullende taak op het gebied van het faciliteren van de Informatiepunten Digitale Overheid in de gemeente. Aansluitend op deze wettelijke taken is Bibliotheek Oostland in de gemeente de centrale plek voor uiteenlopende activiteiten voor inwoners van alle leeftijden die te maken hebben met taal en ontmoeting.

Stimuleren van cultuureducatie voor de jeugd

Cultuureducatie voor de jeugd, inclusieve cultuurparticipatie voor alle inwoners en culturele programmering in de cultuurhuizen en op locatie dragen bij aan de kansengelijkheid en gezondheid van onze inwoners. We ondersteunen cultuureducatie op scholen met de Cultuurtrein (cultuureducatie met kwaliteit). Hiermee dragen we bij aan de culturele ontwikkeling en ontplooiing van alle leerlingen. Onze cultuurcoaches verbinden culturele en erfgoedorganisaties en helpen het aanbod te presenteren, bijvoorbeeld tijdens Beleef! en diverse culturele projecten.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	2.106	2.131	2.314	2.682	3.309	3.299
Baten	106	142	88	540	540	540
Totaal saldo van baten en lasten	-2.001	-1.989	-2.226	-2.142	-2.769	-2.759
Onttrekkingen	234	38	38	124	701	701
Toevoegingen	389	300	186	0	0	0
Mutaties reserves	-154	-262	-147	124	701	701
Resultaat	-2.155	-2.250	-2.373	-2.018	-2.068	-2.058

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

Lasten (totaal nadeel € 183.000)

Overige afwijkingen (€ 183.000 nadeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Baten (totaal nadeel € 54.000)

Overige afwijkingen (€ 54.000 nadeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Reservetoevoegingen (totaal voordeel € 114.000)

Overige afwijkingen (€ 114.000 voordeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Beleidsveld Onderwijs en kinderopvang

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

We willen bijdragen aan de kansengelijkheid van onze jeugd

We dragen bij aan de kansengelijkheid van kinderen door achterstanden en leerproblemen aan te pakken. Dat doen we met onze inzet op voor- en vroegschoolse educatie (VVE). Dit bieden we aan voor peuters met een mogelijke (taal) achterstand. Het is ons doel om peuters beter voor te bereiden op de basisschool en ervoor te zorgen dat kleuters zonder achterstand naar groep 3 kunnen. Verder zetten we in op het gebied van onderwijsachterstanden door ondersteuning aan anderstalige kinderen met de Internationale schakelklas (ISK) voor het primair onderwijs.

Goed en passend toekomstgericht onderwijs voor iedereen dichtbij

In de visienota Onderwijs 2017-2025 zijn onze doelstellingen op het gebied van onderwijs vastgelegd. Wij streven naar de beschikbaarheid van kwalitatief goed basis- en voortgezet onderwijs dichtbij huis voor ouders en leerlingen. Daarbij zorgen we ervoor dat het onderwijs aansluit bij de veranderende behoefte en wensen van de samenleving. Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat het onderwijs kinderen uitdaagt om het maximale uit zichzelf te halen. Jongeren in Lansingerland hebben toegang tot de onderwijsinstelling die het beste bij hen past, binnen of buiten onze gemeente. Daarnaast zorgen de gemeente en het onderwijs samen voor een sluitende ondersteuning voor kinderen die een extra steuntje in de rug nodig hebben.

Regionale samenwerking in het onderwijs

Jongeren hebben carrièremogelijkheden in de regio door de samenwerking tussen de verschillende vormen van onderwijs de tuinbouwsector en het lokale bedrijfsleven.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

We geven uitvoering aan ons onderwijsbeleid door samenwerking met onze partners

In lijn met de visienota Onderwijs (2017-2025) zetten we in op de verbetering van de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp. Daarbij maken we grensafspraken met omliggende gemeentes zodat leerlingen op school altijd dezelfde ondersteuning kunnen krijgen ook als ze uit een andere gemeente komen. Ook werken we met de Jeugdcoach Op School (JOS) verder aan het versterken van het aanbod van ondersteuning op scholen in Lansingerland.

Samen met het bestuur van de Samenwerking Onderwijs en Bedrijfsleven (SOB) brengen we werk, ondernemen en onderwijs dicht bij elkaar. We versterken het onderwijs voor kinderen met een taalachterstand. Zo werken we samen met de schoolbesturen aan een onderwijsvoorziening voor nieuwkomers in het primair onderwijs.

We zorgen voor een toegankelijk aanbod van kinderopvang en voorzieningen van voor- en vroegschoolse educatie

Wij geven invulling aan onze wettelijke taken op het gebied van kinderopvang, waaronder de uitvoering van toezicht en handhaving van de kwaliteit van de kinderopvang. Ook zorgen we voor het bijhouden van het Landelijk Register Kinderopvang.

Wij zetten extra in op het ondersteunen van kinderen met een risico op onderwijsachterstand door middel van voor- en vroegschoolse educatie (VVE). Hiermee stimuleren we ontwikkeling en ontplooiing en streven we ernaar dat deze kinderen een goede start hebben in groep 3 van de basisschool. Met de middelen die wij van het Rijk ontvangen voor de uitvoering van dit onderwijsachterstandenbeleid realiseren wij een toegankelijk aanbod van VVE een taalklas.

We zorgen voor het toezicht op de naleving van de leerplichtwet

We willen dat zoveel mogelijk leerlingen zonder grote problemen een startkwalificatie behalen. Het is daarom belangrijk dat leerlingen op school aanwezig zijn. Onze leerplichtambtenaren houden toezicht op de naleving van de leerplichtwet. Scholen hebben de opdracht om ongeoorloofd verzuim te melden bij het verzuimloket van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). De leerplichtambtenaren controleren aan de hand van de DUO-meldingen of ouders en jongeren de leerplicht naleven.

We zorgen voor goede uitvoering van leerlingenvervoer

We zorgen voor een juiste uitvoering van onze wettelijke taak op het gebied van leerlingenvervoer. We dragen zorg voor de uitvoering van de verordening leerlingenvervoer op basis waarvan we de aanvragen leerlingenvervoer zorgvuldig en tijdig kunnen afhandelen. We monitoren de uitvoering van het leerlingenvervoer door de aanbieder.

We voldoen aan onze wettelijke taken op het gebied van onderwijshuisvesting, onder meer door het uitvoeren van het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs (IHP)

In het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs 2020 - 2024 hebben we onze taken en ambities op het gebied van huisvesting van het primair onderwijs vastgelegd. De dynamiek op het gebied van onderwijshuisvesting, zoals nieuwe wetgeving, nieuwe onderwijsconcepten, de stijgende bouwkosten en krapte op de arbeidsmarkt vragen om (financiële) heroverwegingen van het IHP 2020-2024. Deze heroverwegingen werken we uit in de tweede actualisatie van het IHP. In begin 2025 starten we met de uitvoering van de tweede actualisatie van het IHP. Op basis van deze actualisatie voeren we de vernieuwde planning van onderwijshuisvesting Primair onderwijs uit. Daarnaast werken we aan de uitvoering van het herziene IKC-beleid.

Na de zomer van 2024 zijn twee nieuwe basisscholen in Lansingerland gestart, vooralsnog aan de Zuiderparklaan met het streven dat zij naar Wilderszijde verhuizen in 2025. Ook treedt er in 2025 een nieuw schoolbestuur toe in de gemeente. In overleg met de onderwijspartners zoeken we voor hen naar passende huisvesting.

Ten slotte stellen wij jaarlijks het programma onderwijshuisvesting vast. Hierin spelen wij in op de actuele ontwikkeling van de groei en krimp van onze scholen en de nieuwste inzichten uit de jaarlijkse leerlingenprognoses. De huisvesting in het voortgezet onderwijs valt in onze gemeente onder de verantwoordelijkheid van de schoolbesturen zelf, omdat we dit hebben door gedecentraliseerd. Gemeente en schoolbesturen voeren hier jaarlijks overleg over..

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	9.946	12.430	12.184	10.914	10.635	11.264
Baten	1.300	1.260	967	577	577	577
Totaal saldo van baten en lasten	-8.646	-11.170	-11.217	-10.337	-10.058	-10.687
Onttrekkingen	3.268	2.265	2.305	1.517	1.213	1.120
Toevoegingen	2.800	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	468	2.265	2.305	1.517	1.213	1.120
Resultaat	-8.178	-8.904	-8.912	-8.819	-8.844	-9.566

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

Lasten (totaal voordeel € 246.000)

Onderwijsachterstandenbeleid (€ 293.000 lagere lasten)

Jaarlijks ontvangen wij een Specifieke Uitkering (SPUK) voor de uitvoering van het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid. De SPUK voor 2024 viel hoger uit dan primitief begroot. De hoogte van de SPUK voor 2025 is nog niet bekend. Het budget wordt aangepast aan zowel de baten- als de lastenkant. Hiermee is de wijziging budgetneutraal.

Overige afwijkingen (€ 47.000 hogere lasten)

Het restant van € 47.000 hogere lasten ontstaat door diverse kleine afwijkingen die we niet toelichten.

Baten (totaal voordeel € 293.000)

Onderwijsachterstandenbeleid (€ 293.000 hogere baten)

Jaarlijks ontvangen wij een Specifieke Uitkering (SPUK) voor de uitvoering van het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid. De SPUK voor 2024 viel hoger uit dan primitief begroot. De hoogte van de SPUK voor 2025 is nog niet bekend. Het budget wordt aangepast aan zowel de baten- als de lastenkant. Hiermee is de wijziging budgetneutraal.

Reserveonttrekkingen (totaal voordeel € 40.000)

Overige afwijkingen (€ 40.000 voordeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Kengetallen Sport, cultuur en onderwijs

Beleidsveld	Kengetal	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025
Sport	Sport			
	Bezettingsgraad gymzalen	28%	n.v.t.	35%
	Score beweegvriendelijke omgeving (0-100)	73	80	80
	Percentage inwoners dat lid is van een sportvereniging	n.v.t.	n.v.t.	32%
	Aantal aanvragen Stimuleringsbudget Sportakkoord	n.v.t.	n.v.t.	10
Cultuur	Cultuur			
	Aantal gesubsidieerde culturele activiteiten	38	15	15
	Aantal scholen dat meedoet met Cultuurtrein	17	21	20
	Percentage inwoners dat lid is van Bibliotheek Oostland	15%	16%	16%
	Totaal aantal uitleningen bij Bibliotheek Oostland	314.706	200.000	200.000
Onderwijs en kinderopvang	Onderwijs en kinderopvang			
	Aantal leerlingen primair onderwijs	6.592	6.639	6.654
	Aantal leerlingen voortgezet onderwijs	5.021	4.986	5062
	Aantal scholen die voldoen aan BENG/ENG	3	3	3
	Handhaving leerplicht	7	8	8
	Aantal locaties gesubsidieerde peuteropvang	8	8	8
	• Waarvan VVE	6	6	6
	Aantal afgegeven VVE indicaties	99	150	160
	% op tijd gereden ritten leerlingenvervoer	94%	94%	94%
	Aantal beschikkingen leerlingenvervoer	287	300	320

Toelichting op kengetallen Sport, Cultuur en Onderwijs

Sport

Bezettingsgraad gymzalen

Per jaar is een gymzaal circa 1.500 uur beschikbaar voor gebruik door sportverenigingen en particuliere gebruikers. Het werkelijke jaarlijkse gebruik, gedeeld door deze 1.500 uur, bepaalt het bezettingspercentage. Via de tarievennota zijn de tarieven voor de gymzalen verlaagd met als doel om meer gymzalen te verhuren in plaats van 1/3 sporthallen. Door de bezettingsgraad te monitoren kunnen we sturen op een efficiënte inroostering. Dit doen we in verhouding tot de verhuur van de overige sporthallen.

Score beweegvriendelijke omgeving (0-100)

De score voor de beweegvriendelijkheid van iedere gemeente wordt jaarlijks gepubliceerd op www.volksgezondheidenzorg.info. De score is afhankelijk van vier deelindicatoren: publieke sportaccommodaties, speelplekken, recreatie blauw en groen en nabijheid van voorzieningen.

Percentage inwoners dat lid is van een sportvereniging

Het percentage inwoners dat lid is van een sportvereniging aangesloten bij NOC*NSF. Dit zijn niet uitsluitend Lansingerlandse verenigingen. Inwoners kunnen immers lid zijn van een vereniging uit een andere gemeente. Dit getal zegt niet over de daadwerkelijke sportdeelname van onze inwoners omdat ongeorganiseerd sporten hierin niet is meegenomen. De cijfers worden aangeleverd vanuit NOC*NSF.

Aantal aanvragen Stimuleringsbudget Sportakkoord

Het Stimuleringsbudget is onderdeel van het Sportakkoord Lansingerland en is breed aan te vragen door sport- en beweegaanbieders, welzijnsorganisaties, onderwijs en zorgaanbieders voor het starten van nieuwe of vernieuwende initiatieven gericht op sport en bewegen. Per initiatief kent de Stuurgroep Sportakkoord maximaal € 2.500 toe als de aanvraag voldoet aan de ambities uit het Sportakkoord Lansingerland (Inclusie en diversiteit, Vitale sportaanbieders, Sociaal veilige sport, Vaardig in bewegen).

Cultuur

Aantal gesubsidieerde culturele en erfgoed activiteiten

Wij ondersteunen culturele en erfgoedorganisaties met de subsidieregeling Sociaal Domein & Cultuur.

Aantal scholen dat meedoet met Cultuurtrein

De Cultuurtrein is het cultuureducatieprogramma voor basisscholen dat is opgezet door de Bibliotheek Oostland in samenwerking met Kunstgebouwen. Deze is geïnitieerd naar aanleiding van de Rijksregeling Cultuureducatie met Kwaliteit. Er wordt ingezet op implementatie, verdieping en borging van cultuureducatie in het basisonderwijs door middel van o.a. trainingen en coaching van docenten, co-teaching en inspiratie voor leerlingen en het bevorderen van de samenwerking tussen scholen en culturele aanbieders

Percentage inwoners dat lid is van de bibliotheek

Bibliotheek Oostland biedt op vier locaties in de gemeente de vijf kerntaken vanuit de bibliotheekwet: ter beschikking stellen van kennis en informatie; bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie; bevorderen van lezen en laten kennismaken met literatuur; organiseren van ontmoetingen en debat en laten kennismaken met kunst en cultuur.

Totaal aantal uitleningen

Het aantal boeken en andere vormen van media wat jaarlijks door de bibliotheek uitgeleend wordt. Dit kengetal geeft inzicht in de uitvoering van twee van de kerntaken binnen bibliotheekwerk, 'het ter beschikking stellen van kennis en informatie' en 'het bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur'.

Onderwijs

Aantal leerlingen primair onderwijs & Aantal leerlingen voortgezet onderwijs

Het totaal aantal leerlingen dat onderwijs volgt bij een school in Lansingerland volgens de leerlingenprognoses.

Aantal scholen die voldoen aan BENG/ENG

Het aantal schoolgebouwen dat voldoet aan de eisen voor Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG) of Energie Neutrale Gebouwen (ENG).

Handhaving leerplicht

De leerplichtambtenaren zien toe op de naleving van de leerplicht en hebben drie wettelijke functies: leerlingen stimuleren (weer) naar school te gaan, vrijstellingen beoordelen en handhaven bij schoolverzuim. Het kengetal beschrijft het aantal opgemaakte processen-verbaal.

Aantal locaties gesubsidieerde peuteropvang

Wij subsidiëren jaarlijks voldoende kindplaatsen voor peuters waarvan de ouders niet in aanmerking komen voor kinderopvangtoeslag en voor peuters met een indicatie voor- en vroegschoolse educatie (vve).

Aantal afgegeven VVE indicaties

Het Centrum voor Jeugd en Gezin geeft een indicatie voor voor- en vroegschoolse educatie af aan peuters die vallen binnen de gemeentelijke doelgroep voor VVE.

Percentage op tijd gereden ritten

Het percentage ritten in het kader van leerlingenvervoer dat binnen de toegestane marges is gereden.

Aantal beschikkingen leerlingenvervoer

Dit betreft alle beschikkingen voor taxivervoer, openbaar vervoer, fiets en kilometervergoeding.

Programma 4: Sociaal Domein

Beoogd maatschappelijk effect:

We dragen bij aan de bestaanszekerheid van onze inwoners

We stimuleren dat inwoners hun eigen regie en hun doen-vermogen versterken. Daarmee ontwikkelen onze inwoners perspectieven en ondernemen ze stappen naar autonomie en zelfstandigheid.

Daarnaast zorgen we dat we een betrouwbare en voorspelbare overheid zijn. We zorgen voor een vangnet voor wie dat nodig heeft, we zetten in op begrijpelijke taal en laagdrempelige dienstverlening.

We dragen bij aan de gezondheid van onze inwoners

We stimuleren een gezonde leefstijl met een uitnodigende leefomgeving en gezonde sport- en schoolkantines. We dragen bij aan de mentale gezondheid van onze inwoners door te voorkomen dat problemen groter worden. We zetten in op de sociale basis en op re-integratie. Daarnaast stimuleren we netwerkkracht, waarbij een inwoner kan terugvallen op het sociale netwerk van buurt- en verenigingsleven.

We dragen bij aan kansengelijkheid van onze inwoners

We zorgen voor passende dienstverlening voor inwoners die ons benaderen met een (hulp)vraag. We werken aan een samenleving waarin iedereen voldoende kansen krijgt om mee te doen. We zorgen voor een kansrijke start voor kinderen, voor goed onderwijs en voor mogelijkheden voor iedereen om zich te kunnen blijven ontwikkelen.

De Lansingerlandse standaard 2024 is onze basis

De Lansingerlandse Standaard 2024 biedt de kaders voor de keuzes die we maken om onze beleidsdoelen te bereiken. Met de standaard geven we invulling aan onze rol en aan onze inzet op de niveaus van Samenleving, Sociale basis en Hulp. De standaard biedt een sturingsmodel waarmee we onze rol per niveau kunnen bepalen. De Lansingerlandse Standaard is een fundament voor de beleidsplannen Integraal Veiligheidsbeleid (2024), Vitaal en waardig ouder worden (2024), Kansrijk Opgroeien (2024) en Volwassenen (verwacht in Q1 2025) en de uitvoering daarvan.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	71.675	74.390	71.274	68.486	68.557	69.471
Baten	19.349	20.299	16.060	12.873	12.801	13.086
Totaal saldo van baten en lasten	-52.327	-54.091	-55.214	-55.613	-55.755	-56.386
Onttrekkingen	3.983	3.435	374	0	0	0
Toevoegingen	159	899	0	0	0	0
Mutaties reserves	3.824	2.536	374	0	0	0
Resultaat	-48.503	-51.555	-54.840	-55.613	-55.755	-56.386

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

Hieronder het overzicht van de ingezette bezuinigingsmaatregelen voor dit programma. In de volgende paragrafen, per beleidsveld, is een toelichting opgenomen op de geconstateerde verschillen.

Begrotingsknop

2025 2026 2027 2028

04.2.2	Stoppen met de externe huisartsen consultatiefunctie	20.000	20.000	20.000	20.000
04.2.3A	Stoppen met jongerenparticipatie (let op voor 2025 een intensivering toegevoegd om in 1 jaar af te bouwen)	85.000	85.000	85.000	85.000
04.3.1	Niet uitvoeren motie menstruatiearmoede	20.000	20.000	20.000	20.000

Beleidsveld Samenleving

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Een inclusieve samenleving met gelijkwaardigheid als uitgangspunt

Als gemeente dragen we bij aan een krachtige en vitale samenleving van de toekomst. We vinden het belangrijk dat inwoners voldoende kansen krijgen om mee te kunnen doen in de samenleving. Want iedereen doet ertoe. Veel inwoners zijn zelfredzaam of hebben genoeg mogelijkheden om met behulp van hun netwerk de meeste zaken te organiseren die horen bij het dagelijks leven, zoals het doen van het huishouden of het op orde houden van de financiën. Deze inwoners nemen deel aan sociale activiteiten als sport en cultuur, doen vrijwilligerswerk, hebben een gezonde leefstijl en zijn mentaal in balans. Samen met de maatschappelijke partners biedt de gemeente een sociale basis voor inwoners die hier hulp bij nodig hebben. Dat zijn onder andere statushouders die bezig zijn met hun inburgering en ontheemde Oekraïners. Voor deze laatste groep organiseren we ook tijdelijke huisvesting en helpen hen om hun plek vinden in de Lansingerlandse samenleving.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

We waarborgen de publieke gezondheid in onze gemeente

De GGD Rotterdam-Rijnmond voert verschillende taken uit voor de publieke gezondheidszorg in onder andere Lansingerland. De taken van de GGD zijn onder andere infectieziektebestrijding, informatievoorziening, soa/aids-preventie en bestrijding en een gezonde leefomgeving. De GGD blijft evenals afgelopen jaren ook de komende jaren investeren in de basistaken infectieziektebestrijding, GROEP (GGD Rampen en Opvang Plan) en crisisbeheersing en ondersteuning en advisering bestuur. Deze investering is nodig om de taken uit te voeren en goede kwaliteit daarvan te bieden. Ook is het belangrijk dat de GGD werkt volgens de wet- en regelgeving. Daarnaast voert de GGD Rotterdam Rijnmond de kinderopvanginspectie uit in onze gemeente.

We voeren de Wet inburgering uit

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het aanbieden van een passend inburgeringsaanbod. Dit bestaat uit een (taal)leerroute, een cursus over de kernwaarden van de Nederlandse samenleving en een onderdeel Arbeidsmarkt & Participatie. Verder heeft de gemeente de taak om statushouders die inburgeren financieel te ontzorgen.

De wet geeft de gemeente regie en maakt het mogelijk leerroutes te combineren met het ondersteunen bij het vinden van werk. In Lansingerland werken we eraan om inburgeraars snel en volwaardig mee te laten doen in de maatschappij. Zij doen dat naar hun eigen kunnen door middel van betaald werk, vrijwilligerswerk of een andere vorm van dagbesteding. Halverwege 2022 stroomden de eerste kandidaten binnen die moesten inburgeren onder de nieuwe wet. In 2025 monitoren en evalueren wij hoe de inburgering gaat ten aanzien van de doelen. Indien nodig stellen we het beleid voor inburgering gedurende 2025 bij.

We bieden opvang en maatschappelijke voorzieningen voor ontheemde Oekraïners

Als gemeente nemen we onze verantwoordelijkheid in het opvangen van ontheemde Oekraïners. De eerste langdurige opvanglocatie aan de Sporthoeklaan zal ook in 2025 onderdak bieden aan 150 ontheemden. Om ervoor te zorgen dat de ontheemde Oekraïners goed mee kunnen doen in de samenleving bieden we maatschappelijke voorzieningen zoals zorg, onderwijs, taallessen en sportactiviteiten.

Daarnaast is er in Bleiswijk in het voormalige herstelhotel het zorg- en herstelcentrum (ZHC) gerealiseerd met plaats voor 22 bedden voor zorgbehoevende, ontheemde Oekraïners uit de regio. Hier worden ontheemde Oekraïners opgevangen die dermate ziek zijn, of een zodanige medische ingreep zijn ondergaan dat zij op hun huidige verblijfplaats niet goed kunnen herstellen. Het ZHC blijft in elk geval tot 4 maart 2025 open. Op dat moment loopt de huidige Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) af. Indien de RTB tot maart 2026 wordt verlengd, besluiten wij of en voor hoe lang het ZHC operationeel blijft.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	8.295	12.400	7.153	3.745	3.719	3.722
Baten	6.117	8.454	4.141	736	700	700
Totaal saldo van baten en lasten	-2.178	-3.946	-3.012	-3.009	-3.019	-3.022
Onttrekkingen	1.933	1.861	0	0	0	0
Toevoegingen	0	899	0	0	0	0
Mutaties reserves	1.933	962	0	0	0	0
Resultaat	-245	-2.984	-3.012	-3.009	-3.019	-3.022

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

Lasten (totaal voordeel € 5.247.000)

Opvang Oekraïners (€ 4.705.000 lagere lasten)

In 2025 eindigt de afgesproken 2-jaarstermijn van Oekraïne opvang op Sporthoeklaan. Om die reden zullen de kosten en inkomsten fors dalen. Een mogelijke verlenging van de termijn is onderwerp van gesprek. Bij een verlenging zullen de kosten en inkomsten langer doorlopen waardoor dit verschil minder groot is. Zodra er meer bekend is over een verlenging informeren wij de raad.

Noodopvang asielzoekers (€ 500.000 lagere lasten)

In 2024 maakten we de locatie bouwrijp om de noodopvanglocatie te kunnen realiseren. Deze kosten kregen wij van het COA vergoed, waardoor dit budgetneutraal in de begroting is opgenomen.

Overige verschillen (€ 42.000 lagere lasten)

Doordat het totaalbedrag onder de € 200.000 blijft, is verdere toelichting niet vereist.

Baten (totaal nadeel € 4.313.000)

Opvang Oekraïners (€ 3.797.000 lagere baten)

In 2025 eindigt de afgesproken 2-jaarstermijn van Oekraïne opvang op Sporthoeklaan. Om die reden zullen de kosten en inkomsten fors dalen. Een mogelijke verlenging van de termijn is onderwerp van gesprek. Bij een verlenging zullen de kosten en inkomsten langer doorlopen waardoor dit verschil minder groot is. Zodra er meer bekend is over een verlenging informeren wij de raad.

Noodopvang asielzoeker (€ 500.000 lagere baten)

In 2024 ontvingen bij incidenteel € 500.000 van het COA om de locatie voor de noodopvang aan de Tobias Asserlaan bouw rij te maken.

Overige verschillen (€ 16.000 lagere baten)

Doordat het totaalbedrag onder de € 200.000 blijft, is verdere toelichting niet vereist.

Reservemutaties toevoegingen (totaal voordeel € 899.000)

Opruimkosten Sporthoeklaan (€ 899.000 lagere toevoeging)

In 2024 stortten we € 899.000 in de bestemmingsreserve Opruimkosten Sporthoeklaan om de opruimkosten van de sporthoeklaan in de toekomst te kunnen onttrekken.

Reservemutaties onttrekkingen (totaal nadeel € 1.861.000)

Budgetoverhevelingen (€ 1.861.000 lagere onttrekking)

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2023 hevelde we € 1.861.000 aan budget over naar 2024. Deze posten (Opgaveteam noodopvang asielzoekers € 54.000, Opruimkosten Sporthoeklaan € 899.000 en afronding fysieke ontwikkeling Sporthoeklaan € 908.000) zijn in 2024 onttrokken aan de algemene reserve.

Beleidsveld Jeugd

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Jeugd in Lansingerland groeit gezond, veilig en kansrijk op

Lansingerland is een gemeente met veel kinderen en jongeren. 25% van onze inwoners is tussen de 0 en 18 jaar oud. Het totaal aantal inwoners blijft groeien en we verwachten voor de leeftijdsgroep van 0 tot 18 jaar oud een inwonergroei van 4% van 2024 naar 2028. In 2025 gaan we uit van 15.800 jeugdigen die in Lansingerland wonen (kengetal). Het aandeel jeugdigen ten opzichte van het totaal aantal inwoners blijft percentueel nagenoeg gelijk, namelijk 25%. Als gemeente moeten we rekening houden met deze groei en ook ons voorzieningenniveau moet hier op aansluiten. In 2025 gaan we uit van 1.982 jeugdigen die een indicatie krijgen voor een maatwerkvoorziening (kengetal). Dit is gebaseerd op het verwachte totaal aan jeugdigen in de gemeente en het aantal indicaties in de voorgaande jaren. Door met name de stijging van de kostprijs van jeugdhulp verwachten we dat de gemiddelde zorguitgave voor een jeugdige met een maatwerkvoorziening € 11.277 is (kengetal). Met de hieronder beschreven beweging verwachten we een ombuiging in gang te zetten.

Het doel dat we als gemeente willen bereiken is dat jeugdigen in Lansingerland gezond, veilig en kansrijk opgroeien. Daarvoor bieden we algemene voorzieningen aan (bijvoorbeeld sport en cultuur), vrij-toegankelijke voorzieningen (bijvoorbeeld jeugd- en jongerenwerk en de jeugdcoach op school) en maatwerkvoorzieningen (bijvoorbeeld begeleiding bij psychische problemen of pleegzorg). Hiermee dragen we bij aan de (mentale) gezondheid van onze jeugdigen en hun ouders, aan kansengelijkheid (een goede start in het leven), veiligheid en bestaanszekerheid.

We werken aan een beweging om lichtere hulp in te zetten waar mogelijk

Elk jaar evalueren we of we nog een dekkend ondersteunings- en zorglandschap organiseren voor onze jeugdigen en hun gezinnen. Dat betekent dat we bekijken of we voldoende aanbod (voorzieningen) hebben en of het aanbod passend en op tijd beschikbaar is. We vinden het belangrijk dat jeugdigen die dat nodig hebben goede hulp ontvangen, dat ze deze hulp op tijd ontvangen en dat de hulp zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig is. Niet voor elke hulpvraag is geïndiceerde jeugdhulp nodig. Jeugdigen en gezinnen kunnen met vragen over opvoeden en opgroeien ook terecht bij vrij-toegankelijke voorzieningen. Dit past bij de omslag waar we aan werken: het inzetten van minder zware hulp als dat mogelijk is. Dat betekent een beweging van geïndiceerde naar vrij toegankelijke voorzieningen en van regionaal naar lokaal maatwerk. Voor 2025 gaan we ervan uit dat we 25% van onze uitgaven besteden aan vrij-toegankelijke voorzieningen en 75% aan lokale en regionale maatwerkvoorzieningen (kengetal). Daarnaast gaan we er voor maatwerkvoorzieningen van uit dat we 30% van onze uitgaven besteden aan lokaal maatwerk en 70% aan regionaal maatwerk (kengetal).

Met deze beweging sluiten we aan op de landelijke Hervormingsagenda Jeugd. Het doel is om de jeugdhulp kwalitatief te verbeteren en ervoor te zorgen dat de jeugdhulp betaalbaar blijft. Dit moeten gemeenten in 2028 uitgevoerd hebben. Sinds 2019 nemen in het hele land de kosten jaar op jaar toe. De beweging die we inzetten is dat jeugdigen en gezinnen eerder en dichterbij huis laagdrempelige hulp krijgen, zodat het gewone leven en de veerkracht van het gezin wordt versterkt. Dat leidt tot minder individuele hulp. Om dat te bereiken werken we aan een aantal verbeteringen. In 2025 zetten we in op versteviging van het lokale team dat de toegang tot jeugdhulp verleent. Daarmee kunnen we beter inschatten wat de kern van de moeilijkheden is en daar hulp in bieden. Soms spelen er bijvoorbeeld schulden, of hebben de ouders problemen die de jeugdige raken. Dan is er iets anders nodig dan jeugdhulp om het gezin verder te helpen. We houden er rekening mee dat het lokale team straks ook jeugdigen en gezinnen gaat helpen waar niet iedereen veilig is in het gezin. Dit is afgesproken in het landelijke Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Nu is die regionale taak belegd bij de jeugdbescherming, maar die taak verschuift naar het lokale team in de gemeente. In 2030 moet deze verandering klaar zijn. We beginnen in 2025 met de eerste stappen.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

We versterken de sociale basis om jeugdigen en gezinnen tijdig te ondersteunen

We versterken de sociale basis (voorheen: preventie) door ervoor te zorgen dat jeugdigen en gezinnen lichte ondersteuning in hun eigen omgeving krijgen. Zo zorgen we voor toegankelijk jongerenwerk, preventieve trainingen bij beginnende problematiek en coaching trajecten voor jongeren die wat extra ondersteuning nodig hebben. Door het inzetten van vrij-toegankelijke voorzieningen hoeven jeugdigen minder gebruik te maken van zwaardere (en duurdere) vormen van Jeugdhulp. We werken hierin nauw samen met onze partners binnen het onderwijs, het CJG, de huisartsen en het jeugd- en jongerenwerk.

Voortzetting Jeugdcoach op School (JOS): Op alle basisscholen en middelbare scholen in Lansingerland zijn Jeugdcoaches op School (JOS) aanwezig. De JOS is er voor ouders, leerlingen en leraren bij vragen op het gebied van opgroeien en opvoeden. De inzet van de JOS is al enige jaren succesvol. Het grootste deel van de hulpvragen wordt door de inzet van de JOS opgelost. Een verwijzing naar individuele hulp is dan niet nodig.

Uitbreiding praktijkondersteuner van de huisarts ggz-jeugd (POH-GGZ Jeugd): De verwachting is dat we in 2025 de inzet van de POH-GGZ Jeugd verder uitbreiden. De POH-GGZ Jeugd werkt in de huisartsenpraktijk en verleent zorg aan jeugdigen van 0-18 jaar met (lichte, veel voorkomende) psychische klachten. We verwachten dat deze inzet ertoe leidt dat circa 60% van de jeugdigen geen verdere verwijzing naar (specialistische) jeugdhulp nodig heeft. De POH-GGZ Jeugd draagt daarmee bij aan het beheersbaar houden van de instroom van de (specialistische) jeugdhulp.

Vernieuwing in de samenwerking met jongerenwerk: In 2024 zijn we gestart met een nieuwe aanbieder voor het jongerenwerk. Met deze nieuwe partner bouwen we voort op effectieve en kansrijke elementen van het huidige aanbod (bijvoorbeeld jongerenwerk op school, individuele coaching, meidenwerk) en vullen we die gericht aan met nieuwe inzichten en interventies (bijvoorbeeld online jongerenwerk en proactieve samenwerking met andere partners uit de gemeente).

Voortzetting Kansrijke Start: Met de inzet vanuit Kansrijke Start richten we ons op kinderen en ouders van -10 maanden tot 2 jaar oud (de eerste 1000 dagen). De eerste jaren van een kind zijn voor een groot deel bepalend voor het gezond en kansrijk opgroeien. We hebben extra aandacht voor het ondersteunen van (aanstaande) ouders met een kwetsbaarheid en we zorgen voor prenataal aanbod, zodat een kind zo kansrijk mogelijk ter wereld komt.

Voortzetting jeugdgezondheidszorg: Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) voert de jeugdgezondheidszorg uit en is verantwoordelijk voor de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma. Daarnaast biedt het CJG-diensten en producten binnen het Aanvullende Preventief Aanbod (APP) aan die in het verlengde liggen van hun basisdienstverlening.

We zetten hulp in als dit nodig is om jeugdigen gezond, veilig en kansrijk te laten opgroeien

We willen dat jeugdigen in Lansingerland veilig, gezond en kansrijk opgroeien. Wanneer jeugdigen en hun ouders zorg en/of ondersteuning nodig hebben kunnen zij jeugd- en opvoedhulp krijgen. We zorgen voor goede en toegankelijke toegang tot jeugdhulp, van lichte begeleiding tot intensieve zorg.

Voortzetting van passende lokale jeugdhulp: We zorgen dat er een passend lokaal jeugdhulpaanbod beschikbaar is voor kinderen en gezinnen die dat nodig hebben. Dat is mogelijk door een goede samenwerking in de toegang. Door goede verbinding tussen gemeente, verwijzers en de sociale basis zorgen we dat gezinnen op de juiste plek geholpen worden.

Voortzetting Specialistische jeugdhulp: De inkoop van specialistische jeugdhulp en jeugdbescherming verloopt via de Gemeenschappelijke Regeling Jeugdhulp Rijnmond (GRJR). De gemeenschappelijke inzet garandeert de beschikbaarheid van specialistische jeugdhulp zoals pleeghulp, opname, langdurig verblijf, dag hulp en ambulante hulp. Specialistische inzet is nodig als de problemen ingewikkeld zijn of als er meerdere problemen tegelijkertijd zijn. In 2023 zijn in de hele regio de kosten van de specialistische jeugdhulp flink gestegen. Het wordt steeds moeilijker voor gemeenten om de kosten te dragen. Met de andere gemeenten in de regio werken we aan een maatregelenpakket om ervoor te zorgen dat kinderen wel de juiste hulp krijgen maar dat de kosten lager worden. Dit doen we bijvoorbeeld door kritischer te kijken of specialistische hulp wel echt nodig is. Of dat er andere passende hulp is. We werken hier samen met alle verwijzers naar jeugdhulp aan.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	27.538	29.594	30.186	30.218	30.068	30.207
Baten	511	567	535	478	370	370
Totaal saldo van baten en lasten	-27.027	-29.028	-29.651	-29.740	-29.698	-29.837
Onttrekkingen	363	1.180	374	0	0	0
Toevoegingen	45	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	318	1.180	374	0	0	0
Resultaat	-26.709	-27.848	-29.277	-29.740	-29.698	-29.837

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

Lasten (totaal nadeel € 592.000)

Lokale jeugdhulp en Gemeenschappelijke Regeling Rotterdam Rijnmond (GRJR) (€ 592.000 hogere lasten)

We hebben in 2024 erop ingezet dat minder jeugdigen instromen in specialistische regionale jeugdhulp en juist meer naar jeugdhulpaanbieders gaan die de gemeente zelf contracteert. Dit aanbod is per 2023 namelijk uitgebreid met licht specialistische hulp. Deze verschuiving is ingezet en zichtbaar in de uitgaven. Hiermee zijn we goed op weg met het realiseren van één van de doelen van de taakstelling op specialistische jeugdhulp. We stellen de begroting voor specialistische jeugdhulp (GRJR) voor 2025 bij naar beneden. De uitgaven aan de lokaal ingekochte jeugdhulp nemen meer toe dan verwacht. Dit heeft met nieuwe ontwikkelingen te maken. We zien een toename in het aantal kinderen dat niet volledig kan meedraaien in het onderwijs en die behandeling of dagbesteding nodig hebben. Ook is er een aantal kinderen dat schaarse hulpvormen nodig heeft die niet tijdig beschikbaar zijn, waarvoor alternatieve hulpvormen ingezet worden die erg duur zijn.

Baten (totaal nadeel € 32.000)

Overige verschillen (€ 32.000 lagere baten)

Doordat het totaalbedrag onder de € 200.000 blijft, is verdere toelichting niet vereist.

Reservemutaties onttrekkingen (totaal nadeel € 806.000)

Budgetoverhevelingen (€ 81.000 lagere onttrekking)

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2023 hevelde we € 81.000 aan budget over naar 2024. Deze posten zijn in 2024 onttrokken aan de algemene reserve.

Lagere onttrekking taakstelling jeugd (€ 565.000 lagere onttrekking)

Om de taakstelling op specialistische jeugdhulp te kunnen realiseren zetten we in 2024 incidenteel € 939.000 aan incidenteel budget in. Om de opdracht af te ronden is er voor 2025 nog € 374.000 noodzakelijk. Hierdoor ontstaat er in 2025 een lagere onttrekking van € 565.000.

Overige verschillen (€ 160.000 lagere onttrekking)

Doordat het totaalbedrag onder de € 200.000 blijft, is verdere toelichting niet vereist.

Beleidsveld Participatie

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Wij dragen bij aan zelfredzaamheid en eigen regie voor volwassen inwoners in Lansingerland

Met de meeste volwassen inwoners gaat het goed. Met ons beleid dragen we bij aan de bestaanszekerheid en kansengelijkheid van de groep volwassen inwoners die achterop zijn geraakt in de samenleving. Dit zijn inwoners met geldzorgen, die moeilijk of geen baan kunnen vinden of die schulden hebben. Vaak hangt dit samen met problemen op andere leefgebieden, zoals gezondheid of een klein sociaal vangnet. We willen het perspectief van deze volwassenen vergroten.

We dragen bij aan gelijke kansen voor inwoners bij het vinden van een plek op de arbeidsmarkt

We zetten ons in om te voorkomen dat inwoners een beroep doen op de algemene bijstand. Sommige inwoners komen echter niet mee op de arbeidsmarkt, voor hen bieden wij het vangnet van een bijstandsuitkering. We bieden inwoners met een bijstandsuitkering begeleiding naar een passende plek terug op de arbeidsmarkt. Voor inwoners met geldzorgen of schulden, bieden we ondersteuning op maat om weer een passende plek op de arbeidsmarkt te vinden.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

We zetten in op het voorkomen van schuldenproblematiek en bieden hulp waar nodig is

We zetten in op het voorkomen van schuldenproblematiek en bieden hulp waar nodig

In 2025 bouwen we verder aan Schuldhulpverlening voor inwoners met (problematische) schulden. Daarmee dragen we bij aan bestaanszekerheid van onze inwoners. In 2025 ligt de focus op het optimaliseren van de uitvoering schuldhulpverlening. We houden in onze dienstverlening rekening met de impact van stress op inwoners met schulden.

We zetten ons in om te voorkomen dat inwoners een bijstandsuitkering nodig hebben

We bieden advies op het vlak van scholing en loopbaan. Ook werken we in de regio samen met het Regionaal Mobiliteitsteam Zuid-Holland Centraal (RMT ZHC), dat werkzoekenden, werknemers en ondernemers met onder andere gratis (om)scholing en begeleiding helpt.

Speciaal voor jongeren bieden we scholingsadviesgesprekken, een Jongerensteunpunt en intensieve begeleidingstrajecten om te voorkomen dat jongeren een bijstandsuitkering nodig hebben. Hiervoor werken we samen met een gespecialiseerde partij die coaching- en adviestrajecten voor jongeren aanbiedt in het Doorstroompunt. Dit is belangrijk, omdat het jongeren de kans biedt op een baan en een inkomen. Zo kunnen zij bouwen aan een zelfstandig leven en voorkomt het problemen in de toekomst.

We leveren maatwerk aan bijstandsgerechtigde inwoners

Wij bieden onze bijstandsgerechtigde inwoners hulp en ondersteuning op maat bij re-integratie. Waar mogelijk zetten we in op directe bemiddeling naar werk. Daarmee dragen we bij aan hun bestaanszekerheid.

Maatwerk met jobcoaching en begeleiding: Voor inwoners die werk gevonden hebben, maar moeite hebben dit te behouden, zetten we jobcoaching in. Als directe bemiddeling naar werk niet mogelijk is, zetten we in op het versterken van de vaardigheden van de inwoner, zodat deze daarna wel in staat is om te werken. Wij hebben hiervoor ook twee partijen gecontracteerd die gespecialiseerd zijn in inwoners met een vluchtelingenachtergrond.

Maatwerk voor langdurig werklozen: Voor een groep (langdurig) werkloze inwoners raakt regulier werk steeds verder uit beeld. Het ondersteunen van deze groep vergt meer tijd en inspanning, maar is wel iets waar wij meer aandacht aan willen geven. Het gaat om inzet om persoonlijke belemmeringen weg te halen, meer ruimte voor bij- en omscholing, of toch een route naar vrijwilligerswerk en/of passende hulp en ondersteuning vanuit de Wmo.

Maatwerk voor ondernemers: Begeleiding en bijstand voor ondernemers bieden we via het Regionaal Bureau Zelfstandigen (RBZ) van de gemeente Rotterdam. Bijstandsgerechtigden die de stap naar zelfstandig ondernemerschap willen maken, krijgen daarbij begeleiding door het RBZ. RBZ voert ook bijstandsverlening voor ondernemers uit.

We zetten ons in om zoveel mogelijk inwoners aan passend werk te helpen

Samen met werkgevers brengen we vraag en aanbod op de arbeidsmarkt bij elkaar. Dit doen we onder andere via ons regionale Werkgeversservicepunt. Ook lokaal spannen wij ons in om samen met ondernemers met een maatschappelijk hart meer mensen met een ondersteuningsbehoefte aan het werk te krijgen onder andere door de inzet van een 'matchmaker'. Deze helpt voornamelijk statushouders aan passende arbeid. Met ondernemers die in aanmerking komen voor het 'Erkend Sociaal Ondernemerschap' starten we (lokale) Social Return projecten, waardoor meer mensen een kans gaan krijgen om terug te keren naar de arbeidsmarkt. Waar nodig bieden we (ook in samenwerking met het Werkgeversservicepunt) extra voordelen voor werkgevers, zodat zij zich inzetten voor een arbeidsmarkt waar voor iedereen plaats is met passende werkplekken, bijvoorbeeld door middel van een werkgeverscheque of loonkostensubsidie.

We ondersteunen inwoners met een laag inkomen met regelingen die bijdragen aan kansengelijkheid en bestaanszekerheid

Voor inwoners met een laag inkomen zijn ook in 2025 voorzieningen beschikbaar die bijdragen aan het vermogen om mee te doen in de maatschappij, zoals de collectieve zorgverzekering, Stichting Leergeld en het Jeugdfonds en het Volwassenenfond Sport en Cultuur. Hiermee stimuleren we ontwikkeling en ontplooiing van inwoners die hier zelf niet de financiële middelen voor hebben.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	22.257	17.265	17.822	18.171	18.507	18.859
Baten	12.355	10.702	10.849	11.128	11.405	11.690
Totaal saldo van baten en lasten	-9.902	-6.562	-6.973	-7.043	-7.102	-7.169
Onttrekkingen	1.655	280	0	0	0	0
Mutaties reserves	1.655	280	0	0	0	0
Resultaat	-8.247	-6.283	-6.973	-7.043	-7.102	-7.169

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

Lasten (totaal nadeel € 557.000)

Uitkeringen (€ 348.000 hogere lasten)

Wij verwachten een stijging van het aantal statushouders waardoor de uitgaven op de uitkeringen verhoogd zijn. Dit komt onder andere door de achterstand op het aantal gehuisveste statushouders.

Indexatie subsidies (€ 25.000 hogere lasten)

De subsidies worden met 5% geïndexeerd, dit leidt tot € 25.000 hogere lasten.

Overige verschillen (€ 184.000 hogere lasten)

Doordat het totaalbedrag onder de € 200.000 blijft, is verdere toelichting niet vereist.

Baten (totaal voordeel € 147.000)

Overige verschillen (€ 147.000 hogere baten)

Doordat het totaalbedrag onder de € 200.000 blijft, is verdere toelichting niet vereist.

Reservemutaties onttrekkingen (totaal nadeel € 280.000)

Budgetoverhevelingen (€ 280.000 lagere onttrekking)

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2023 hevelde we € 280.000 aan budget voor de afwikkeling van de energietoeslag over naar 2024. Deze post is in 2024 onttrokken aan de algemene reserve.

Beleidsveld Maatschappelijke ondersteuning

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Onze inwoners hebben een gezonde leefstijl, zijn mentaal gezond en doen mee in de samenleving

Mentale en lichamelijke gezondheid zijn belangrijk om zelfstandig aan de maatschappij te blijven deelnemen. We stimuleren dat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig en gezond blijven. Dat is mogelijk dankzij een uitgebreid voorliggend en laagdrempelig voorzieningenaanbod. Daarmee voorkomen we mogelijk de stap naar maatwerkvoorzieningen. Ontmoetingsplekken hebben hierin een essentiële functie.

Met passende hulp behouden inwoners eigen regie waar mogelijk en blijven ze meedoen in de samenleving

Sommige inwoners hebben (tijdelijke) hulp nodig om daarna weer zelfredzaam te zijn op diverse levensterreinen. Zij kunnen meedoen dankzij ondersteuning uit de Lansingerlandse standaard met een breed (geïndiceerd) voorzieningenaanbod, zoals hulp bij het huishouden, maatschappelijke werk, dagbesteding of individuele ondersteuning. Voor inwoners met een psychosociale hulpvraag is een divers aanbod van dagbesteding beschikbaar. Er is bemoeizorg voor zorg mijdende inwoners en beschermd wonen voor wie tijdelijk niet zelfstandig thuis kan wonen.

Vitale ouderen investeren in hun eigen leven en dragen bij aan de samenleving

Vitale ouderen zijn nodig in onze samenleving. De vergrijzing, de toenemende vitaliteit van de grote groep die de komende jaren met pensioen gaat en de krapte op de (zorg)arbeidsmarkt stelt de maatschappij voor een grote opgave. Het vraagt om een transformatie in denken vanuit de overheid, de zorgaanbieders, het maatschappelijk middenveld en niet in de laatste plaats vanuit de ouderen zelf. We gaan de komende jaren inzetten op kansrijke allianties waarmee we bijdragen aan doelen zoals langer gezond thuis wonen en het tegengaan van eenzaamheid.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

We werken aan een breed preventieprogramma

In samenwerking met maatschappelijke organisaties zijn we aan de slag met een preventieprogramma op meerdere thema's in het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). We ontvangen hiervoor een Brede Specifieke Uitkering (SPUK) van het rijk. Met het onderdeel valpreventie uit het preventieprogramma zetten we in 2025 in op interventies om valrisico's te verlagen. Zo blijven ouderen langer vitaal. Met de middelen voor 'Mentale gezondheid' richten we ons met het uitrollen van een lesprogramma specifiek op de 'digitale balans' en de invloed van sociale media op ons dagelijks leven.

Uitvoering werkprogramma Vitaliteit 'Lansingerland bewust, vitaal en in balans': we geven in 2025 uiting aan de ambities en doelen die opgenomen zijn in het werkprogramma. We streven met onze acties naar een gezonde generatie in 2040, wat aansluit bij de doelen vanuit het GALA. We zetten onder andere in op toegankelijk maken van het sport- en beweegaanbod voor al onze inwoners, het creëren van een gezonde leefomgeving voor onze jonge inwoners en het bieden van laagdrempelige ondersteuning om mentaal gezond te zijn en te blijven.

Voorzetting ondersteuning mantelzorgers: mentale gezondheid is belangrijk. Een steuntje in de rug is voor sommige inwoners welkom. Bijvoorbeeld voor inwoners die mantelzorg verlenen aan een naaste. Het is belangrijk voor deze groep om tijdig hulp te vragen als dit nodig is. Als mantelzorgers te zwaar belast zijn, kunnen ze geen zorg of ondersteuning meer bieden. De zorgvrager moet dan een gebruik maken van duurdere voorzieningen. In 2024 is het behoeftenonderzoek onder mantelzorgers afgerond. Op basis van de uitkomsten ontwikkelen we samen met onze lokale partners een sluitend mantelzorgaanbod van lichte voorzieningen en maatwerkvoorzieningen. Het sluitstuk van het aanbod is de maatwerkvoorziening begeleiding mantelzorg. De nieuwe contracten gaan per 1 januari 2025 in. Enkele aanbevelingen uit het mantelzorgonderzoek hebben we geïntegreerd in onze inkoopstrategie, zo leggen wij het accent op praktische ondersteuning van mantelzorgers. Door de vergrijzing verwachten wij een groei in het aantal mantelzorgers.

Voortzetting inzet op ontmoeting: laagdrempelige ontmoetingsplekken waar inwoners zonder indicatie binnen kunnen lopen bieden mogelijkheden om de eerste stap te zetten naar herstel of het opbouwen van sociale contacten. Tegelijkertijd is het een plek waarop mensen terug kunnen vallen. We blijven inzetten op de inloopvoorziening GGZ, een laagdrempelige voorziening waar inwoners met geestelijke gezondheid problematiek zonder indicatie langs kunnen gaan.

We blijven in 2025 inzetten op extra ontmoetingsplekken in de kernen. Waar ouderen kunnen meedoen aan activiteiten aanbod, zich inzetten als vrijwilliger of binnenlopen met een vraag. In 2025 zetten we in op extra aanbod in de kern Bergschenhoek. We richten ons op een andere plek in Bergschenhoek dan de bestaande locatie in "De Ontmoet" bij de Bibliotheek, omdat deze al vol zit.

We voeren het beleid- en uitvoeringsplan Vitaal en waardig ouder worden uit

In 2025 gaan wij aan de slag met de uitvoering van het uitvoeringsplan Vitaal en waardig ouder worden binnen de kaders van het beleidsplan ouderen. Aan de hand van de Lansingerlandse standaard heeft de raad de kaders gesteld voor de algemene voorzieningen, de sociale basis en de geïndiceerde hulp voor ouderen met een ondersteuningsbehoefte.

We zorgen dat onze geïndiceerde hulp en ondersteuning op orde zijn

Passend aanbod: Maatwerkvoorzieningen dragen bij de zelfredzaamheid van inwoners op verschillende leefgebieden. Meestal is een inwoner geholpen met hulp bij hem of haar thuis. Soms is het nodig dat een inwoner tijdelijk in een instelling woont. Het is van belang dat ons aanbod aan maatwerk-voorzieningen passend is bij de behoefte van onze inwoners.

Vernieuwd en flexibel aanbod: In 2025 zal de implementatie van de nieuwe overeenkomsten afgerond zijn. In het nieuwe aanbod is aandacht voor begeleiding bij acute probleemsituaties. Met het vernieuwde aanbod van begeleiding is er veel aandacht voor het flexibel inzetten van ondersteuning passend bij de situatie van de inwoner. Het doel hiervan is zorg op maat. Een ander belangrijk doel is ook het toewerken naar weer zelfstandig deelnemen aan de maatschappij. We werken daarmee aan de mentale veerkracht van onze inwoners.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	13.585	15.131	16.113	16.352	16.262	16.683
Baten	367	576	535	530	326	326
Totaal saldo van baten en lasten	-13.219	-14.555	-15.578	-15.821	-15.936	-16.357
Onttrekkingen	32	114	0	0	0	0
Toevoegingen	114	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	-82	114	0	0	0	0
Resultaat	-13.301	-14.441	-15.578	-15.821	-15.936	-16.357

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

Lasten (totaal nadeel € 982.000)**Hulp bij het huishouden (€ 450.000 hogere lasten)**

De hogere lasten voor hulp bij het huishouden zijn een gevolg van contractueel vastgelegde indexaties en een groei in het aantal cliënten. De cliënten zijn voornamelijk 65+-ers. We verwachten dat deze groeitrend doorzet. Ouderen blijven namelijk langer zelfstandig wonen, maar doen een groter beroep op ambulante voorzieningen zoals hulp bij het huishouden. Tegelijkertijd stijgt het aantal ouderen in de gemeente Lansingerland.

Wmo-begeleiding (€ 195.000 hogere lasten)

Naast de te verwachten contractuele prijsstijgingen, verwachten wij een groei in het aantal cliënten voor de maatwerkvoorziening begeleiding mantelzorg. Een onafhankelijk onderzoek onder mantelzorgers en professionals bevestigt de behoefte aan en noodzaak van begeleiding mantelzorg. Nieuwe contracten met aanbieders zullen na een inkoopprocedure in 2024 per 1 januari 2025 ingaan. Wij verwachten dat deze nieuwe contracten leiden tot een groei in het aantal indicaties.

Wmo vrij toegankelijk (€ 118.000 hogere lasten)

Vanuit de Wmo zetten we vrij toegankelijke voorzieningen in. Dit is een voorziening waar een inwoner gebruik van kan maken zonder dat hij of zij daarvoor een indicatie voor nodig heeft. De bedragen die we nodig hebben voor de financiering van de voorzieningen indexeren we met 5% ten opzichte van 2024. Hierdoor ontstaat een hogere last.

Hulpmiddelen Wmo (€ 79.000 hogere lasten)

Als Wmo maatwerkvoorzieningen verstrekken wij hulpmiddelen zoals een scootmobiel of elektrische rolstoel die inwoners krijgen als zij een lichamelijke beperking ervaren waardoor zij niet mee aan het normale maatschappelijke verkeer kunnen deelnemen. We zien bij het aantal hulpmiddelen een groei door dubbele vergrijzing van onze inwoners; een stijging in het aantal ouderen en zij leven ook langer.

Overige verschillen (€ 140.000 hogere lasten)

Doordat het totaalbedrag onder de € 200.000 blijft, is verdere toelichting niet vereist.

Baten (totaal nadeel € 41.000)**Overige verschillen (€ 41.000 lagere baten)**

Doordat het totaalbedrag onder de € 200.000 blijft, is verdere toelichting niet vereist.

Reservemutaties (totaal nadeel € 114.000)**Overige verschillen (€ 114.000 lagere onttrekking)**

Doordat het totaalbedrag onder de € 200.000 blijft, is verdere toelichting niet vereist.

Kengetallen Sociaal Domein

Beleidsveld	Kengetal	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025
Samenleving				
	Percentage inwoners dat maatwerkondersteuning ontvangt in het kader van de Participatiewet, Jeugdwet of Wmo	7%	8%	8%
Jeugd				
	Aantal jeugdigen woonachtig in Lansingerland	Onbekend	16.300	15.800
	Aantal jeugdigen waarvoor een of meerdere indicaties zijn afgegeven voor een maatwerkvoorziening	1.989	1.852	1.982
	Percentage uitgaven vrij toegankelijke voorzieningen	Onbekend	25%	25%
	Percentage uitgaven lokale en regionale maatwerkvoorzieningen	Onbekend	75%	75%
	Gemiddelde zorguitgave per jeugdige met een of meerdere indicaties voor een maatwerkvoorziening	€ 9.824	€ 9.691	€ 11.277
	Percentage uitgaven maatwerkvoorzieningen voor regionaal ingekochte Jeugdzorg	Onbekend	70%	70%
	Percentage uitgaven maatwerkvoorzieningen voor lokaal ingekochte Jeugdzorg	Onbekend	30%	30%
Participatie				

Aantal lopende bijstandsuitkeringen op 31 december	617	669	590
Aantal bijstandsgerechtigden op 31 december	766	838	739
% inwoners met een bijstandsuitkering	1,17%	1,30%	1,13%
Aantal kandidaten dat is uitgestroomd naar betaald werk	44	62	89
Aantal formele schuldhulptrajecten	148	181	190
Gebruik Jeugdfonds Sport en Cultuur	320	334	340
Gebruik Stichting leergeld	736	764	760
Gebruik Collectieve zorgverzekering	1.524	1.268	1.700
Maatschappelijke ondersteuning			
Aantal unieke cliënten dat gebruik maakt van een maatwerkvoorziening Wmo	2.879	2.905	2.966
Gemiddelde uitgaven per Wmo-cliënt in maatwerkvoorziening.	€ 3.179	€ 3.497	€ 3.569
Gemiddelde uitgaven Wmo-maatwerkvoorziening per inwoner in Lansingerland.	€ 115	€ 141	€ 162
Tevredenheid kwaliteit ondersteuning (bron: CEO)	75%	80%	80%
% door hulp een betere kwaliteit van leven heeft (bron: CEO)	80%	80%	80%

Toelichting op kengetallen Sociaal Domein

Samenleving

Percentage inwoners met maatwerkvoorziening

Dit betreft het percentage inwoners met een maatwerkvoorziening op grond van de Jeugdwet, de participatiewet, de gemeentelijk wet op schuldhulpverlening en de Wmo.

Jeugd

Aantal jeugdigen woonachtig in Lansingerland

We meten het aantal jeugdigen van 0-18 jaar die in Lansingerland wonen en volgen hierbij de meest recente Bevolkingsprognose Lansingerland (2024-2040). We bekijken daarbij of het aandeel jeugd in Lansingerland ten opzichte van het aantal inwoners stijgt of daalt.

Aantal jeugdigen waarvoor een of meerdere indicaties zijn afgegeven voor een maatwerkvoorziening

We meten het aantal jeugdigen van 0-18 jaar die een of meerdere indicaties hebben voor een maatwerkvoorziening. We gaan er hierbij vanuit dat met de groei (of daling) van het aantal jeugdigen in Lansingerland, ook het aandeel jeugdigen met een of meerdere indicaties mee stijgt (of daalt). We meten hier aan af hoe groot het aandeel jeugdigen is met een of meerdere indicaties voor een maatwerkvoorziening en hoe dit zich verhoudt tot voorgaande jaren (stijgt of daalt dit aantal).

Percentage uitgaven vrij toegankelijke voorzieningen

We meten het percentage uitgaven voor vrij toegankelijke voorzieningen en zetten dit af tegen de uitgaven voor lokale en regionale maatwerkvoorzieningen. We willen inzicht krijgen in de verhouding in uitgaven tussen vrij toegankelijke voorzieningen en lokale en regionale maatwerkvoorzieningen.

Percentage uitgaven lokale en regionale maatwerkvoorzieningen

We meten het percentage uitgaven voor lokale en regionale maatwerkvoorzieningen en zetten dit af tegen de uitgaven voor vrij toegankelijke voorzieningen. We willen inzicht krijgen in de verhouding in uitgaven tussen lokale en regionale maatwerkvoorzieningen en vrij toegankelijke voorzieningen.

Gemiddelde zorguitgave per jeugdige met een of meerdere indicaties voor een maatwerkvoorziening

We meten de gemiddelde zorguitgave in een jaar per jeugdige van 0-23 jaar met een of meerdere indicaties voor een maatwerkvoorziening. We bekijken daarbij of hoe dit zich verhoudt tot voorgaande jaren (stijgt of daalt dit bedrag).

Percentage uitgaven maatwerkvoorzieningen voor regionaal ingekochte jeugdhulp

We meten het percentage uitgaven voor maatwerkvoorzieningen voor regionaal ingekochte Jeugdhulp en zetten dit af tegen de uitgaven voor maatwerkvoorzieningen voor lokaal ingekochte Jeugdhulp. We willen inzicht krijgen in de verhouding in uitgaven tussen regionaal ingekochte hulp en lokaal ingekochte hulp.

Percentage uitgaven maatwerkvoorzieningen voor lokaal ingekochte jeugdhulp

We meten het percentage uitgaven voor maatwerkvoorzieningen voor lokaal ingekochte Jeugdhulp en zetten dit af tegen de uitgaven voor maatwerkvoorzieningen voor regionaal ingekochte Jeugdhulp. We willen inzicht krijgen in de verhouding in uitgaven tussen lokaal ingekochte hulp en regionaal ingekochte hulp.

Participatie

Aantal lopende bijstandsuitkeringen op 31 december

Dit getal geeft het aantal bijstandsuitkeringen aan op 31 december.

Aantal bijstandsgerechtigden op 31 december

Vaak ligt het aantal bijstandsuitkeringen wat lager dan het aantal bijstandsgerechtigden (personen), omdat er meer personen binnen een huishouden van één uitkering afhankelijk kunnen zijn.

Bijstandsuitkeringen kunnen dus meerdere uitkeringen binnen een gezin omvatten. De bijstandsgerechtigden zijn de individuele personen.

Percentage inwoners met een bijstandsuitkering

Percentage bijstandsgerechtigden ten opzichte van de totale beroepsbevolking in Lansingerland.

Aantal kandidaten dat is uitgestroomd naar betaald werk

Het aantal bijstandsgerechtigden dat is uitgestroomd naar betaald werk en niet langer afhankelijk is van een bijstandsuitkering.

Aantal formele en schuldhulptrajecten

Formele trajecten: schuldhulpverleningstraject conform de gemeentelijke wet schuldhulpverlening

Informeel trajecten: Vrijwillige hulpverlening gericht op financiële kennis en vaardigheden bijbrengen met als doel uit de schulden te komen en te blijven

Gebruik Jeugdfonds Sport en Cultuur

Het aantal toekenningen aan kinderen door het Jeugdfonds Sport en Cultuur (gericht op sport- en cultuur deelname van kinderen uit minimagezinnen).

Gebruik Stichting Leergeld

Het aantal kinderen uit minimagezinnen die ondersteuning kregen vanuit Stichting Leergeld. Het is mogelijk dat kinderen aanspraak maken op meerdere voorzieningen (bijvoorbeeld een laptop voor school en een fiets).

Gebruik Collectieve zorgverzekering

Het aantal inwoners dat gebruik maakt van de collectieve zorgverzekering (gemeentepakket) via de gemeente. Dit aanbod is alleen toegankelijk voor inwoners met een inkomen tot 130% van de bijstandsnorm.

Wmo

Aantal unieke cliënten (jeugd, volwassenen en ouderen) dat gebruik maakt van een maatwerkvoorziening Wmo

Dit getal geeft aan hoeveel cliënten gebruik maakt van een Wmo voorziening.

Gemiddelde zorguitgaven per Wmo-cliënt in een maatwerkvoorziening

Dit cijfer zet de uitgaven voor de Wmo-maatwerkvoorzieningen af tegen het aantal Wmo-gebruikers dat in een jaar ondersteuning vanuit de Wmo ontvangt. Een stijging kan te maken hebben met stijgende prijzen maar ook met een gestegen gemiddelde zorgzwaarte.

Gemiddelde zorguitgaven Wmo-maatwerkvoorziening per inwoner in Lansingerland

Dit cijfer zet de uitgaven voor Wmo-maatwerkvoorzieningen af tegen het totaal aantal inwoners binnen de gemeente.

Tevredenheid kwaliteit ondersteuning (bron: CEO)

We meten dit kengetal via cliëntervaringsonderzoeken. Het percentage geeft aan hoeveel procent van de Wmo-gebruikers tevreden is met de kwaliteit van ondersteuning.

Percentage dat door hulp een betere kwaliteit van leven heeft (bron: CEO)

We meten dit kengetal via cliëntervaringsonderzoeken. Het percentage geeft aan hoeveel procent van de Wmo-gebruikers door hulp een betere kwaliteit van leven ervaart.

Programma 5: Kwaliteit openbare ruimte

Beoogd maatschappelijk effect

We dragen bij aan de leef- en woonomgeving van de inwoners van Lansingerland

Onze ambitie is dat de inwoner van Lansingerland zijn leef- en woonomgeving ervaart als veilig en aantrekkelijk om te wonen, werken, ontmoeten en ontspannen.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	36.650	37.019	41.176	42.551	43.704	44.837
Baten	19.976	18.496	21.003	21.917	22.158	22.559
Totaal saldo van baten en lasten	-16.675	-18.523	-20.173	-20.634	-21.546	-22.278
Onttrekkingen	2.806	3.517	2.060	1.324	1.225	1.231
Toevoegingen	801	2.457	609	609	609	609
Mutaties reserves	2.006	1.060	1.451	715	616	622
Resultaat	-14.669	-17.463	-18.722	-19.920	-20.930	-21.655

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

Hieronder het overzicht van de ingezette bezuinigingsmaatregelen voor dit programma. In de volgende paragrafen, per beleidsveld, is een toelichting opgenomen op de geconstateerde verschillen.

Begrotingsknop		2025	2026	2027	2028
05.1.10	Geen gratis zout uitgeven aan inwoners	2.000	2.000	2.000	2.000
05.1.1G.A	A. We verduurzamen de openbare verlichting door de aan en uit momenten beter op de zons opkomst en ondergang af te stellen	-1.637	23.363	23.363	23.363
05.1.2C.A	A. Beheer en onderhoud openbare ruimte op bedrijventerreinen zelf laten uitvoeren en niet meer door parkmanagementorganisaties laten doen.	42.073	42.073	42.073	42.073
05.1.3	De leges voor werkzaamheden aan bestaande en/of nieuwe kabels en leidingen worden kostendekkend verhaald op de aanvrager.	500.000	500.000	500.000	500.000
05.1.6	Poller Bonfut uitzetten, naar beneden zetten en niet beheren	4.000	4.000	4.000	4.000
05.1.7	Geen poller Hoeksekade terugplaatsen bij de reconstructie	9.500	9.500	9.500	9.500
05.1.8	Het stoppen met het organiseren en bijdragen aan de hanging baskets (plantenbakken met geraniums aan de lichtmasten) in de centra.	0	25.000	25.000	25.000
05.1.9	Het stoppen met het plaatsen van kerstbomen als	15.000	15.000	15.000	15.000

verfraaiing in de centra rond de Kerst-periode.

05.2.2	Koningsdag, stoppen met financiering afvalinzameling	2.700	2.700	2.700	2.700
05.2.3	Stoppen met graffiti verwijdering	8.000	8.000	8.000	8.000
05.3.7	Verhogen tarieven binnensportaccomodaties met 5%	30.000	30.000	30.000	30.000

Beleidsveld Beheer Openbare ruimte

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Een duurzaam ingerichte en onderhouden openbare ruimte, die technisch op orde is.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

We beheren en onderhouden de openbare ruimte en voeren de werkzaamheden op basis van de beheerplannen uit

Onderhoud van de openbare ruimte is een noodzakelijke basisvoorziening en een gemeentelijke taak. Het huidige onderhoudsniveau is vastgesteld door de gemeenteraad. Voor het reguliere beheergebied is het onderhoudsniveau 'minimaal B' (basis/functioneel), voor de centra en stationsgebieden is het onderhoudsniveau 'minimaal A' (hoog/mooi en comfortabel). Via inspecties en schouwen controleren we of we aan het afgesproken niveau voldoen.

We betrekken inwoners bij het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en meten de mate van tevredenheid

We betrekken inwoners bij hun leefomgeving en geven hen invloed op zowel de inrichting als het beheer via burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door inwoners zo vroeg mogelijk bij grote investeringsprojecten in hun wijk en/of buurt te betrekken, ruimte te geven aan zelfbeheerinitiatieven en open te staan voor 'right to challenge'.

In 2025 voeren wij een tevredenheidsonderzoek uit. We zetten hier het burgerpanel 'Lansingerland peilt' voor in. Dit onderzoek herhalen we periodiek om inzicht te krijgen in trends en ontwikkelingen op langere termijn. We sturen waar nodig (en binnen de kaders) bij op de punten waar ontevredenheid over is.

We maken wijken toekomstbestendig door expliciete aandacht voor duurzaamheid en klimaatadaptatie in onze beheer- en onderhoudsprocessen

Bij herinrichting en renovaties hanteren we de geactualiseerde leidraad Duurzame Inrichting Openbare Ruimte (DIOR). Hierin staan eisen en aanbevelingen voor de inrichting van een duurzame en klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte. Bij onze wijkaanpakken organiseren we duurzaamheidssessies en brengen kansen voor klimaatadaptatie en duurzaamheid in kaart. Daar zetten we specifieke expertise voor in.

We zorgen voor een veilige buitenruimte

Een veilige buitenruimte ontstaat door een integrale aanpak van het beheer en onderhoud in de openbare ruimte en door alertheid in het geval van afwijkingen. Het gaat bijvoorbeeld om afwijkingen als gevolg van het optreden van extreem weer (zoals gladheid of vorstschade) of mankementen in de openbare ruimte (zoals loszittende stoeptegels of defecte lichtmasten). Door monitoring en inspecties constateren en verhelpen we deze afwijkingen snel. De overige afwijkingen reiken inwoners aan. Dit kan via verschillende kanalen waaronder het meldingssysteem, social media, WhatsApp, het spreekuur van de wethouder en contact met de wijkbeheerders. Met deze aanpak beperken we het aantal gegrond verklaarde aansprakelijkheidstellingen tot maximaal 10 per jaar.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	17.640	19.561	22.639	23.547	24.297	24.971
Baten	1.308	1.003	1.470	1.470	1.470	1.470
Totaal saldo van baten en lasten	-16.332	-18.558	-21.168	-22.077	-22.827	-23.500
Onttrekkingen	907	618	1.159	835	691	620
Toevoegingen	401	350	0	0	0	0
Mutaties reserves	506	268	1.159	835	691	620
Resultaat	-15.826	-18.290	-20.009	-21.242	-22.136	-22.881

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

Lasten (€ 3.078.000 nadeel)

Kapitaallasten (€ 1.408.000 nadeel)

De afschrijvingslasten nemen in 2025 toe met € 1.066.000. Dit heeft te maken met diverse projecten die in 2024 worden afgesloten en waarvan de kapitaallasten in 2025 gaan lopen. Voorbeelden hiervan zijn de renovatie van de Schildersbuurt en de Vogelbuurt. Inherent daaraan stijgen ook de rente lasten. Daarnaast is door een herberekening van de omslagrente van 0,75 naar 1.08% de rentelast ook gestegen. De totale stijging van de rentelast bedraagt € 342.000

Indexatie (€ 842.000 nadeel)

De kosten van veel beheer en onderhoudswerkzaamheden zijn naar verwachting hoger dan in het afgelopen jaar. De GWW index, van het CBS, die we hiervoor hanteren bedraagt 7.2%.

Extra kosten groot onderhoud (€ 500.000 nadeel)

Er is voor 2025 extra budget nodig voor het baggeren van de Berkelseplas en de plas langs de Klapwijkseweg

Prognose loonkosten (€ 504.000 nadeel)

In vergelijking met vorig jaar is de prognose van de loonkosten hoger. Dit wordt volledig veroorzaakt door de verwachte CAO stijging.

kosten voor diensten van derden (€ 192.000 nadeel)

Dit nadeel heeft betrekking op meerkosten in het kader van de door de raad voorgestelde verduurzaming van het integraal beheerplan IBP (€ 248.000). Hier staat een verlaging van de kosten van € 80.000 tegenover op Stof- en onkruid. Het restant van € 24.000 extra kosten is verspreid over diverse kleine posten.

Extra baten interne verrekening voor kosten groot onderhoud (€ 233.000 voordeel)

De helft van de kosten voor het baggeren van de Berkelseplas en de plas langs de Klapwijkseweg zijn gedekt vanuit programma 5.2.

Overige afwijkingen (€ 136.000 voordeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Baten (€ 467.000 voordeel)

Stijging van de leges (€ 508.000 voordeel)

We verhogen de kosten van de leges zodat deze kostendekkend worden. Dit levert een extra voordeel op van € 508.000. Dit is in lijn met begrotingsknop 05.1.3.

Overige afwijkingen (€ 41.000 nadeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Reservemutaties (€ 541 voordeel)

Reserve baggeren (€ 267.000 voordeel)

Er is extra budget nodig voor het baggeren van de Berkelseplas en de plas langs de Klapwijkseweg. Dit budget wordt deels gedekt vanuit de reserve baggeren. Dit heeft een positief effect van € 267.000.

Reserve kapitaallasten (€ 274.000 voordeel)

Het doorschuiven van diverse projecten vanuit 2023 naar 2024 waarvan de afschrijvingslasten in 2025 gaan lopen heeft een hogere onttrekking van de kapitaallastenreserve tot gevolg. Het voordeel ten opzichte van 2024 bedraagt € 274.000

Beleidsveld Afval- en afvalwatermanagement

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Het duurzaam en kostenbewust inzamelen en transporteren van (afval)water en huishoudelijk afval.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

We faciliteren de inzameling en verwerking van het afval- en hemelwater

Bij renovatieprojecten vervangen we gemengde riolen zoveel mogelijk voor gescheiden rioolsystemen. Daarmee zorgen we voor een lagere belasting voor de rioolwaterzuivering. Bij een reguliere bui staat er net geen water op straat. We sturen op maximaal 4 gegronde aansprakelijkheidsstellingen als gevolg van regenval bij een reguliere bui.

We geven uitvoering aan het Afvalbeleid

In 2025 zetten wij extra stappen om de doelstellingen uit het gemeentelijk afvalbeleid te realiseren. We streven naar een verdere daling van de hoeveelheid huishoudelijk restafval en een verhoging van het aandeel gescheiden inzameling. Onze activiteiten staan in het teken van afvalpreventie en het verder verbeteren van het scheiden van afval. We zetten in 2025 ook in op het behouden en verbeteren van de kwaliteit van het ingezamelde afval. Dit doen we door via verschillende kanalen onze inwoners van toegankelijke informatie te voorzien en door het onze inwoners gemakkelijker te maken om dicht bij huis de grondstoffen uit het restafval te scheiden.

We meten de tevredenheid van inwoners over de inzameling en verwerking van afvalwater

In 2025 voeren wij een tevredenheidsonderzoek uit over afvalwater. We zetten hier het burgerpanel 'Lansingerland Peilt' voor in. We sturen waar nodig (en binnen de kaders) bij op de punten waar ontevredenheid over is.

We meten de tevredenheid van inwoners over de inzameling van huishoudelijk afval

In 2025 voeren wij een tevredenheidsonderzoek uit over afvalinzameling. We zetten hier het burgerpanel 'Lansingerland Peilt' voor in. We sturen waar nodig (en binnen de kaders) bij op de punten waar ontevredenheid over is.

We ronden de bouw van het Grondstoffen Inzamelstation (voorheen Afvalbrengrstation) af
In 2025 wordt het nieuwe Grondstoffen inzamelstation opgeleverd.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	12.661	12.312	13.675	14.556	14.775	15.103
Baten	15.416	14.868	17.028	18.054	18.290	18.659
Totaal saldo van baten en lasten	2.755	2.556	3.353	3.498	3.516	3.556
Onttrekkingen	0	8	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	8	0	0	0	0
Resultaat	2.755	2.564	3.353	3.498	3.516	3.556

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

Lasten (€ 1.363.000 nadeel)

Kapitaallasten (€ 496.000 nadeel)

De afschrijvingslasten nemen in 2025 toe met € 152.000. Dit heeft te maken met diverse projecten die in 2024 worden afgesloten en waarvan de kapitaallasten in 2025 gaan lopen. Voorbeelden hiervan zijn "Vervangen en vrijval riool 2024" en "Relinen 2024". Inherent daaraan stijgen ook de rente lasten. Daarnaast is door een herberekening van de omslagrente van 0,75 naar 1.08% de rentelast ook gestegen. De totale stijging van de rentelast bedraagt € 344.000

Extra lasten interne verrekening voor kosten groot onderhoud (€ 433.000 nadeel)

De helft van de kosten voor het baggeren van de Berkelseplas en de plas langs de Klapwijkseweg wordt vanuit programma 5.2 betaald. (zie ook programma 5.1) Dit bedraagt € 233.000. De overige € 200.000 betreft de correctie van reeds in 2024 bestaande interne verrekening. Deze was in 2024 niet in dit programma opgenomen.

Prognose loonkosten (€ 287.000 nadeel)

In vergelijking met vorig jaar in de prognose van de loonkosten hoger. Dit wordt volledig veroorzaakt door de verwachte CAO stijging.

Hogere kosten contract ophalen restafval (€ 199.000 nadeel)

Voor 2025 zijn de tarieven voor de inzameling en verwerking van restafval gestegen. Dit resulteert in hogere kosten.

Lagere kosten voor goederen en diensten (€ 206.000 voordeel)

Naar aanleiding van het Zero-based begroten is naar voren gekomen dat er op de post overige goederen en diensten binnen het beleidsveld Afval- en afvalwatermanagement structureel minder budget benodigd is om de werkzaamheden uit te voeren.

Overige afwijkingen (€ 153.000 nadeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Baten (€ 2.160.000 voordeel)**Extra inkomsten afvalstoffenheffing (€ 792.000 voordeel)**

De extra lasten met betrekking tot inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval worden doorberekend in de afvalstoffenheffing. Dit resulteert in de een voordeel van € 792.000, hiermee worden de extra lasten gedekt. De stijging van deze opbrengsten zit met name in de flexibele deel van de afvalstoffenheffing.

Extra inkomsten rioolheffingen (€ 483.000 voordeel)

De extra lasten met betrekking tot het onderhoud en renoveren van het rioolstelsel worden doorberekend in de Rioolheffing. Om de kosten als gevolg van de activiteiten te kunnen dekken, stijgt de rioolheffing vanaf 2022 geleidelijk met 1,25% per jaar tot een kostendekkend niveau in 2041. Dit is conform het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Aanvullend hanteren we dit jaar een indexatie percentage van 1,6% i.v.m. sterk toegenomen prijzen. Dit resulteert in de een voordeel van € 483.000. Hiervan wordt € 382.000 opgehaald bij de rioolheffing voor woningen, € 101.000 komt vanuit de heffing op niet woningen.

Onttrekking aan voorziening beheer en onderhoud riolering (€ 840.000 voordeel)

De jaarlijkse kosten aan de riolering fluctueren. Om schommelingen op te vangen maken we gebruik van een voorziening, conform het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Doordat de totale kosten hoger uitvallen onttrekken we meer aan de voorziening. Door nu de voorziening sneller in te zetten dan beoogd, is het mogelijk dat de tarieven bij de eerste volgende herziening van het GRP meer stijgen dan verwacht.

Overige afwijkingen (€ 45.000 voordeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Reserve (€ 8.000 nadeel)**Overige afwijkingen (€ 8.000 nadeel)**

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Beleidsveld Vastgoed

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Gemeentelijk vastgoed zetten we in om onze maatschappelijke doelstellingen te realiseren.

Het bezit van vastgoed is geen doel op zich. We zetten ons gemeentelijk vastgoed zo efficiënt mogelijk in met als doel de gewenste maatschappelijke voorzieningen te huisvesten. We streven naar sociaal en financieel rendement binnen een duurzame vastgoedportefeuille.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

We optimaliseren het maatschappelijk en financieel rendement van de panden

In 2023 zijn we gestart met het verder professionaliseren van de gemeentelijke vastgoedorganisatie. Hierin zijn al de nodige stappen gezet én vormt hiermee een basis voor een verdere standaardisering van procedures, waardoor er efficiënter en effectiever wordt gewerkt en daarmee de kosten voor projecten en exploitatie dalen en beter beheersbaar worden. Wij doen dit met de interne organisatie maar ook met Optisport als externe partner die het dagelijks beheer en exploitatie van de portefeuille voor haar rekening neemt. We streven naar een gezond financieel resultaat zoals begroot. Ook streven we naar een verhoging van het maatschappelijk rendement, door integrale samenwerking binnen de domeinen en door samenwerking tussen onze beheerder en de gehuisveste doelgroepen. Voor de commerciële verhuur bieden wij maatwerk waar nodig, binnen de dynamiek van wet- en regelgeving en de gewenste huisvesting voor commerciële partijen.

We verduurzamen het gemeentelijk vastgoed

Ook in 2025 gaan wij verder met het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed. Dit doen op natuurlijke momenten waarbij we bij de vervanging kiezen voor een duurzame variant. Hiernaast worden de panden aan de Stampioendreef 1-3 en Sporthal Anjerdreef gasloos gemaakt

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	6.349	5.147	4.862	4.448	4.632	4.763
Baten	3.252	2.625	2.505	2.393	2.398	2.430
Totaal saldo van baten en lasten	-3.097	-2.522	-2.357	-2.056	-2.234	-2.334
Onttrekkingen	1.899	2.892	901	489	534	612
Toevoegingen	400	2.107	609	609	609	609
Mutaties reserves	1.499	785	292	-120	-75	3
Resultaat	-1.598	-1.737	-2.065	-2.176	-2.310	-2.331

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

Lasten (€ 286.000 voordeel)

Lagere onderhoudskosten gemeentelijke gebouwen (€ 366.000 voordeel)

De onderhoudslasten zoals deze in het nieuw opgestelde MJOP zijn opgenomen zijn in de begroting verwerkt. Dit resulteert in € 366.000 lagere onderhoudskosten.

Hogere energielasten (€200.000 nadeel)

De elektrakosten van het zwembad zaten voorheen in het contract met optisport. Dit is per 2024 aangepast. Deze kosten komen nu direct voorrekening van de gemeente. Dit wordt gecompenseerd door lagere lasten in het contract met optisport.

Lagere lasten optisport contract (€ 200.000 voordeel)

Zie bovenstaande toelichting

Overige afwijkingen (€ 80.000 voordeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Baten (€ 120.000 nadeel)

Overige afwijkingen (€ 120.000 nadeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Reserves Onttrekkingen (1.991.000 nadeel)**Investeringskredieten Westpolder deelplan 4 (€ 1.559.000 nadeel)**

In 2024 is door de raad besloten een storting te doen in de kapitaallastenreserve en deze te onttrekken aan de Enecoreserve ter dekking van de kapitaallasten van het investeringskrediet "Solar carport P+R parkeergarage Westpolder-Bolwerk". Daarnaast werd besloten een onttrekking te doen aan de algemene reserve ter dekking van de kapitaallasten van twee investeringskredieten, te weten "Vervangende nieuwbouw en uitbreiding fietsenstalling metrostation Berkel-Westpolder" en "Aanbrengen van verbeteringen aan de huidige P+R". Dit is incidenteel en leidt tot een afwijking ten opzichte van 2025.

Lagere onttrekking ten behoeven van MJOP (€ 427.000 nadeel)

Door de invoering van het nieuwe MJOP is de verwachting dat de onderhoudskosten voor gemeentelijke gebouwen in 2025 €427.000 lager zijn dan in 2024. Dit resulteert in een lagere onttrekking van de reserve.

Overige afwijkingen (€ 5.000 nadeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Reserves Toevoegingen (€ 1.498.000 voordeel)**Investeringskredieten Westpolder deelplan 4 (€ 1.559.000 voordeel)**

In 2024 is door de raad besloten een storting te doen in de kapitaallastenreserve en deze te onttrekken aan de Enecoreserve ter dekking van de kapitaallasten van het investeringskrediet "Solar carport P+R parkeergarage Westpolder-Bolwerk". Daarnaast werd besloten een onttrekking te doen aan de algemene reserve ter dekking van de kapitaallasten van twee investeringskredieten, te weten "Vervangende nieuwbouw en uitbreiding fietsenstalling metrostation Berkel-Westpolder" en "Aanbrengen van verbeteringen aan de huidige P+R". Dit is incidenteel en leidt tot een afwijking ten opzichte van 2025.

Overige afwijkingen (€ 61.000 nadeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Kengetallen Kwaliteit openbare ruimte

Kengetal	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025
Beheer openbare ruimte			
Percentage areaal regulier beheergebied op minimaal onderhoudsniveau B	100%	100%	100%
Percentage areaal regulier beheergebied op minimaal onderhoudsniveau C	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Percentage areaal centra en stationsgebieden minimaal onderhoudsniveau A	100%	100%	100%
Percentage areaal centra en stationsgebieden minimaal onderhoudsniveau B	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Uitvoeren tevredenheidsonderzoek openbare ruimte via burgerpanel	Uitgevoerd	Uitvoeren	Uitvoeren
Aantal aansprakelijkheidsstellingen die gegrond zijn verklaard	10	10	10
Afval- en afvalwater management			
Maximaal aantal storingen per jaar van langer dan 24 uur aan rioolgemaal	1	1	1
Maximaal aantal calamiteiten per jaar door (technische) gebreken aan de riolering	1	1	1
Maximaal aantal calamiteiten door verstopping van de openbare riolering	3	3	3
Maximaal aantal gegrond verklaarde aansprakelijkheidsstellingen als gevolg van regenval bij een zeer zware regenbui (ontwerp bui 9, waarbij max. 30 min water op straat)	5	5	5
Maximaal aantal gegrond verklaarde aansprakelijkheidsstellingen als gevolg van regenval bij een reguliere regenbui	4	4	4
Maximaal aantal aansprakelijkheidsstellingen n.a.v. grondwaterstand	1	1	1
Kg restafval per inwoner	n.v.t.	<= % tov 2023	= of < % tov 2024
Verhogen scheidingspercentage	61%	70%	= of < % tov 2024
Afronden bouw Grondstoffen inzamelstation (GIS)	n.v.t.	n.v.t.	Uitgevoerd
Vastgoed			
Het plaatsen van zonnepanelen op Zwembad De Windas	In onderzoek	Uitvoeren	Uitgevoerd

Toelichting op kengetallen Kwaliteit openbare ruimte

Kwaliteit Openbare Ruimte

Het vastgestelde onderhoudsniveau voor de centra en de stationsgebieden is A (hoog) en het vastgestelde onderhoudsniveau voor alle overige gebieden is B (basis). Via schouwen en inspecties monitoren we de kwaliteit om deze doelstellingen te behalen. In 2024 voeren we onder onze inwoners een Belevingsonderzoek uit naar het gebruik van en de ervaring met de openbare ruimte. Hierbij zetten we het digitaal inwonerspanel 'Lansingerland Peilt' in; wij streven naar een gemiddeld (afgerond) rapportcijfer van een 7 voor de gehele gemeente. Voor 2025 stellen wij ons maximaal 10 geground verklaarde aansprakelijkheidstellingen als doel.

Afvalwatermanagement

De kengetallen voor riolering komen overeen met de gestelde doelen en KPI's uit het Gemeentelijk Rioleringsplan 2021-2025.

Afval

De kengetallen voor afval (kg restafval per inwoner en scheidingspercentage) zijn afkomstig uit het gemeentelijk Afvalbeleid 2021-2025 'Van Afval naar Grondstof'.

Programma 6: Lansingerland ontwikkelt

Beoogd maatschappelijk effect

Ook in een groeiend Lansingerland blijft het goed wonen, werken, ondernemen en recreëren

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	17.647	23.680	17.855	18.495	17.774	17.870
Baten	10.982	7.677	6.014	6.183	5.821	5.821
Totaal saldo van baten en lasten	-6.664	-16.003	-11.841	-12.312	-11.953	-12.049
Onttrekkingen	6.628	5.446	274	45	45	45
Toevoegingen	2.133	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	4.494	5.446	274	45	45	45
Resultaat	-2.170	-10.557	-11.567	-12.267	-11.908	-12.004

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

Hieronder het overzicht van de ingezette bezuinigingsmaatregelen voor dit programma. In de volgende paragrafen, per beleidsveld, is een toelichting opgenomen op de geconstateerde verschillen.

Begrotingsknop		2025	2026	2027	2028
06.2.1	Kostendekkende leges gehandicaptenparkeerplaatsen	7.900	7.900	7.900	7.900
06.2.2	Kostendekkende leges bij ontheffingen artikel 87 RVV (ontheffing verkeersregels)	15.000	15.000	15.000	15.000
06.2.3	Aanpassing bewakingsvorm fietsenstallingen (onbemand of zelfservice met toegangspoort)	200.000	200.000	200.000	200.000
06.3.2C.B	B. Beheer en onderhoud openbare ruimte op bedrijventerreinen zelf uitvoeren en niet meer door parkmanagementorganisaties laten doen. (inzetten in combinatie met 05.1.2C.A)	8.000	8.000	8.000	8.000
06.4.4	Verplaatsen Energieloket naar balie in gemeentehuis	0	0	40.000	40.000
06.4.5D.A	Gefaseerde afbouw subsidie vergroenen schoolpleinen	20.000	40.000	60.000	60.000

Beleidsveld Ruimtelijke ordening

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Ruimtelijke ontwikkelingen die bijdragen aan een verbonden, vindingrijk en gezond Lansingerland

De Omgevingsvisie Lansingerland geeft antwoord op de vraag wat de uitdagingen voor de gemeente zijn en welke keuzes we voor de toekomst moeten maken voor een verbonden, vindingrijk en gezond Lansingerland. De thema's Kwaliteit van de Leefomgeving, Wonen, Mobiliteit, Economie, Horti Science en Energietransitie (duurzaamheid) dragen bij aan de in de Omgevingsvisie benoemde pijlers: 'Verbonden in de metropool', 'Vindingrijk en ondernemend' en 'Gezond Samen Leven'.

Een gestructureerde invoering van de Omgevingswet

De Omgevingswet is één integrale wet op het gebied van de fysieke leefomgeving die alle bestaande wetten op dat gebied (ruimte, wonen, milieu, natuur, water en infrastructuur) vervangt. Met als doel: eenduidige regelgeving en makkelijk vindbare informatie over de fysieke leefomgeving. Zodat de gemeente als hoeder van de fysieke leefomgeving de balans kan bewaken tussen een veilige en gezonde fysieke leefomgeving, behoud en versterken van de omgevingskwaliteit en het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen ten gunste van maatschappelijke ontwikkelingen.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

We werken volgens de Omgevingswet

De Omgevingsvisie Lansingerland (1.0) - vastgesteld op 24 februari 2022 - is de langetermijnvisie van de gemeente over de fysieke leefomgeving van Lansingerland. De Omgevingsvisie geeft op strategisch niveau inhoudelijk richting aan de gewenste duurzame ontwikkeling van de gemeente met aandacht voor nieuwe ontwikkelingen en behoud en beheer van bestaande omgevingskwaliteiten. Conform het raadsbesluit om de Omgevingsvisie verder door te ontwikkelen, beogen we -na voorbereiding in 2024- in het voorjaar van 2025 de vaststelling van de Omgevingsvisie 2.0. In 2025 gaan we op basis van startnotities aan de slag met het werken met de zes opgabegegerichte Omgevingsprogramma's: Kwaliteit van de Leefomgeving, Energietransitie, Mobiliteit, Economie, Horti Science en Wonen. Omgevingsprogramma's dragen bij aan de uitvoering van de Omgevingsvisie en vormen een schakel tussen Omgevingsvisie en het Omgevingsplan. We bouwen per bouwsteen het Omgevingsplan verder op, met als doel om in 2032 een alomvattend Omgevingsplan te hebben conform de Omgevingswet. Tevens bereiden we Omgevingsplanwijzigingen voor gebiedsontwikkelingen.

We voeren wet- en regelgeving op het gebied van omgevingsrecht vlot, zorgvuldig en adequaat uit. Ook in 2025 optimaliseren we onze werkprocessen verder naarmate we meer ervaring opdoen met het werken onder de Omgevingswet (Ow) en Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb). Zo borgen we een efficiënte en zorgvuldige uitvoering van de werkzaamheden.

We voeren wet- en regelgeving op het gebied van omgevingsrecht vlot, zorgvuldig en adequaat uit

Ook in 2025 optimaliseren we onze werkprocessen verder naarmate we meer ervaring opdoen met het werken onder de Omgevingswet (OW) en Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb). Zo borgen we een efficiënte en zorgvuldige uitvoering van de werkzaamheden.

We werken aan een sterke woonomgeving midden in de metropool

Van Woonvisie naar Omgevingsvisie en Omgevingsprogramma Wonen

De in 2021 vastgestelde Woonvisie en in 2022 vastgesteld bijbehorend uitvoeringsprogramma worden in 2025 opgenomen in de Omgevingsvisie 2.0 en het Omgevingsprogramma Wonen. Daarbij blijft nadrukkelijk aandacht voor doelgroepen die niet vanzelfsprekend huisvesting vinden. Denk aan lage- en middeninkomens, jongeren en kwetsbaren waar wonen en zorg een met elkaar verbonden vraagstuk is. Grote woningbouwontwikkelingen zoals Wilderszijde, Bleiswijk, Wolfend, Westpolder/Bolwerk (deelplan 4 West) en Bleizo-West maken voor deze doelgroepen het grote verschil. Bij deze woningbouwontwikkelingen is 50% van de woningen geprogrammeerd als betaalbaar (sociale huur en betaalbare huur en koop). Daarnaast programmeren we bij deze ontwikkelingen 40% als gelijkvloerse woning (appartementen) en ca. 5% voor bijzondere doelgroepen. Bij andere wat kleinere ontwikkelingen passen we maatwerk toe.

Het voortzetten van het voor onze gemeente onderscheidende rustige, aantrekkelijke woonmilieu benutten we als factor voor een krachtige samenleving. Bovenstaande vertalen we op projectniveau en landt vanuit het Omgevingsprogramma in de Nota van uitgangspunten, Masterplannen en/of omgevingsplan. Het huidige uitvoeringprogramma en de Woonvisie omschrijven verder een aantal instrumenten ten behoeve van het bouwen en betaalbaar houden van wonen. Hier zal in 2025 in de Omgevingsvisie en bij het opstellen van het Omgevingsprogramma Volkshuisvesting ook aandacht voor blijven. Een voorbeeld daarvan is de Starterslening die in 2022 voor minimaal twee jaar beschikbaar is gesteld en in 2023 is geëvalueerd en succesvol is gebleken.

Afstemming in de regio

Om onze positie in de regio ten volste te benutten is regionale afstemming van onze woonopgave noodzakelijk. Denk hierbij aan het aantal (betaalbare) woningen en het vraagstuk rondom de ontwikkeling van Bleizo-West. De Regionale Realisatieagenda Wonen (Woondeal), waarin we afspraken hebben gemaakt over het aantal (betaalbaar) te bouwen woningen, is begin 2023 ondertekend. Afstemming tussen gemeenten, regio, provincie en Rijk over de uitvoering van deze agenda blijft in 2025 een belangrijke opgave. Daarnaast is de wet Regie Volkshuisvesting in de maak, welke impact kan hebben op woningbouwontwikkelingen en werkt de provincie Zuid-Holland aan de actualisatie van zijn Omgevingsbeleid.

Woningbouwontwikkelingen

De huidige planning is om (eind) 2025 575 woningen waarvan 111 sociale huurwoningen en 118 overige betaalbare woningen op te leveren. We gaan in 2025 intensief verder met de ontwikkeling van ca. 2.700 woningen in Wilderszijde. Daarnaast brengen we in 2025 ook de ontwikkeling rondom het station Westpolder verder. Voor de woningbouwontwikkeling in Bleiswijk werken we in 2025 richting het omgevingsplan. Ook de locatie Driehoek Noordpolder brengen we conform coalitieakkoord in 2025 verder richting bouw. Voor de verdere ontwikkeling van locatie Wolfend doorlopen we een extra fase ten behoeve van de verkeersontsluiting met name richting de N209.

Specifieke doelgroepen

Het college heeft in 2021 besloten om flexwoningen (als flexibele schil rondom de reguliere woningvoorraad) te ontwikkelen. Flexwoningen zijn bedoeld voor spoedzoekers en statushouders. In 2023 zijn als bijdrage aan deze opgave 78 flexwoningen opgeleverd aan de Sporthoeklaan in Bergschenhoek. In totaal omvat deze ontwikkeling 132 flexwoningen, waarvan een deel ook wordt ingezet voor de opvang van Oekraïense ontheemden. In 2025 werken we aan een soortgelijke ontwikkeling in Berkel en Rodenrijs nabij de Noordeindseweg.

De Taakstelling huisvesting statushouders is de afgelopen jaren flink toegenomen. We verwachten in 2025 een even omvangrijke taakstelling als in 2024. Dit is exclusief de achterstand die zoals het er nu uitziet uit 2024 wordt meegenomen. Dit betekent dat we in 2025 te maken hebben met een taakstelling van circa 200 te huisvesten statushouders. Deze opgaven worden vanaf Q3 2024 uitgevoerd door het opgaventeam Nieuwkomers.

Ten behoeve van ondersteuning van Horti Science en de logistieke sector, het zorgen voor goede woon- en leefomstandigheden voor de arbeidsmigranten en het leefbaar houden van buurten, hechten we sterk aan het stimuleren en faciliteren van kwalitatieve huisvesting voor arbeidsmigranten binnen onze gemeente. We onderhouden daarvoor actief contacten met marktpartijen. In 2025 beogen we verdere realisatie van de verschillend lopende particuliere initiatieven.

In 2025 blijven we ons inzetten op de herontwikkeling van woonwagencentrum Bosland.

Kwaliteit Leefomgeving

Vanuit Leefomgeving zetten we in op de hoofdthema's: milieu, water (incl. bodem), groen, natuurwaarden: biodiversiteit en ecologie, recreatie en de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving (incl. cultuurhistorie). We doen dit door op een gedegen manier beleid te ontwikkelen en te bouwen aan een gezonde bodem voor een robuuste, vitale en duurzame toekomst.

We werken samen met onze partners aan de uitvoering van het milieubeleidsplan

De inspanningen op het gebied milieu zijn gericht op de lange termijn. De bouwstenen bodem en water pakken we apart op (zie water). We stellen milieubeleid op voor de milieuthema's geluid, luchtkwaliteit, bodem, externe veiligheid, geur, trillingen en licht. Hiervoor is een Nota van Uitgangspunten opgesteld. In 2025 werken we aan strategische doelen voor de Omgevingsvisie 2.0 en tactische doelen voor het Omgevingsprogramma Leefomgeving. Het Milieubeleidsplan als instrument verdwijnt ten gevolge van de Omgevingswet waarbij voor de Wet milieubeheer (Wm) overgangsrecht geldt. In het milieubeleid wordt een sterke verbinding gelegd met opgaven uit de Samenlevingsvisie en de doelstellingen voor een gezonde leefomgeving.

De uitwerking van het thema milieu voor de Omgevingsvisie en het Omgevingsprogramma Leefomgeving doen we samen met onze ketenpartners en met bewoners onder andere via een dialoogavond en een burgerpeiling.

We werken samen met onze partners aan een Groen Blauwe Leefomgevingsvisie

Groen/ natuurwaarden

Bij gebiedsontwikkelingen sturen we op een gezonde leefomgeving voor mens en dier. We ontwikkelen een duidelijke en toetsbare kader voor natuur inclusief bouwen. In 2025 zetten we in op de vertaling van het beleid voor groenblauw (vrhn.: Groen Blauwe Leefomgevingsvisie) naar Omgevingsvisie en het Omgevingsprogramma Leefomgeving in de pijler 'groenblauw'. We ontwikkelen een norm voor groen in woonwijken en gaan door met het nodige onderzoek (waardebepaling) wat nodig is voor het behoud en de versterking van groen (biodiversiteit). Ook zetten we verder in op de ontwikkeling van bewustwording, educatie en voorlichting met betrekking tot groen en blauw als basis voor een gezonde leefomgeving voor mens en dier (ecologie).

De gemeente ontwikkelt en beheert groen en recreatiegebieden en profileert zich als een groene gemeente waar ook ruimte is voor mensen van buiten de gemeente om hier te recreëren. Door de toename van het aantal recreanten staat de balans tussen recreatie en natuur onder spanning. In 2025 gaan we voor een evenwichtige ontwikkeling van de groene flanken. De Rottemeren blijven herkenbaar onderdeel van het polderlandschap van Lansingerland, hierbij zetten we stevig in als deelnemer van het recreatieschap Rottemeren.

Aan de landschapstafel Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) Midden-Delfland zetten we de samenwerking met betrokken partijen voort met als doel de bescherming en ontwikkeling van de rijke cultuurhistorie van dit waardevolle landschap. Onze focus ligt daarbij op ons natuur- en recreatiegebied de Groenzoom dat deel uitmaakt van het Midden-Delflandgebied.

De doorontwikkeling van de groene flanken ligt besloten in de verbinding van het Rottemerengebied en de Groenzoom door het afmaken van de Noordrand Rotterdam. In 2024 zijn we gestart met het Triangelpark. In 2025 pakken we ook de Hoekse parken en groenblauwe ribben op. De verbinding tussen oost en west heeft een grote meerwaarde voor de ontwikkeling en versterking van de recreatieve en ecologische verbindingen wat de basis is voor een goede balans in natuur en recreatie.

Water

De inspanningen op het gebied milieu en ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving zijn gericht op de lange termijn. Daarbij speelt het bodem-watersysteem een doorslaggevende rol bij wat mogelijk is in Lansingerland. Hierdoor is onze gemeente beter bestand tegen klimaatverandering en voorkomen we nog meer druk op de biodiversiteit. We zetten constructief in op de samenwerking met ketenpartners om tot uitvoering te komen van maatregelen die bijdragen aan de doelstellingen Kaderrichtlijn water (KRW) en de verbetering van de waterkwaliteit binnen onze eigen gemeente grenzen. Daarbij zetten we in op het ontwikkelen van beleidsregels en regels in het omgevingsplan en het monitoren en handhaven van dat beleid. In samenwerking met het cluster duurzaamheid geven we uitwerking aan de doorontwikkeling van de maatregelen met betrekking tot onze klimaatdoelstellingen. Grote opgave voor het thema water is de ontvlechting en herdefiniëring van het beleid voor stedelijk water. Tot nu toe is dit voornamelijk opgepakt vanuit de praktische uitvoering, dit borgen we vanuit strategisch en tactisch beleid in omgevingsvisie en omgevingsprogramma Leefomgeving waardoor sturing mogelijk is op bijvoorbeeld de afkoppeling van het rioleringsstelsel.

Ruimtelijke kwaliteit leefomgeving

Voor de ruimtelijke kwaliteit Leefomgeving ontwikkelen we vanuit de cultuurhistorische/ landschappelijke onderlegger voor het behoud, versterken en toekomstbestendig maken van herkenbare ruimtelijke structuren (o.a. Rotte, landscheiding), cultureel waardevolle bebouwingsstructuren (linten), gebouwen en objecten zodat de identiteit van een gebied centraal komt te staan. Voor de omgevingskwaliteit onderzoeken we de mate waarin we tegemoet komen aan de waarden (gebruikerswaarde, belevingswaarde, toekomstwaarde) van een gebied voor verschillende belangen. Het ruimtelijke kwaliteit door ontwikkeling op strategisch niveau (omgevingsvisie 2.0), tactisch niveau (omgevingsprogramma) en uitvoeringsniveau (omgevingsplan en beleidsregel voor welstand).

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	12.496	11.696	11.402	12.329	11.620	11.687
Baten	10.309	4.618	4.656	4.892	4.530	4.530
Totaal saldo van baten en lasten	-2.187	-7.079	-6.746	-7.437	-7.090	-7.157
Onttrekkingen	3.127	934	0	0	0	0
Toevoegingen	2.133	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	994	934	0	0	0	0
Resultaat	-1.194	-6.144	-6.746	-7.437	-7.090	-7.157

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

Lasten (€ 294.000 voordeel)

Recreatie (€ 178.000 nadeel)

Vanaf 2025 is de deelnemersbijdrage van de Gemeenschappelijke regeling Recreatiegebied verhoogd op basis van een nieuwe verdeelsleutel.

Structuur- en bestemmingsplannen (€ 794.000 voordeel)

Per saldo geen effect op de begroting. Betreft met name administratieve verrekeningen van anterieure overeenkomsten, zie ook de baten.

Omgevingswet Bouwsteen 1 (€ 810.000 voordeel)

Dit voordeel wordt veroorzaakt doordat bouwsteen 1 van de omgevingswet wordt afgerond. Hierdoor zijn de kosten aanzienlijk lager als in eerdere jaren.

Omgevingswet Bouwsteen 2 (€ 336.000 nadeel)

Bouwsteen 2 van de omgevingswet wordt opgestart en zal in 2025 verder worden opgepakt en uitgewerkt.

Prognose loonkosten (€ 640.000 nadeel)

In vergelijking met vorig jaar zijn de kosten van de loonprognose hoger. Dit saldo is voornamelijk het gevolg van de verwachte CAO-stijging in 2025

Overige afwijkingen (€ 156.000 nadeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Baten (€ 38.000 voordeel)

Structuur- en bestemmingsplannen (€ 914.000 nadeel)

Zie lasten

Leges Bouwvergunning (€ 952.000 voordeel)

We begroten flink meer legesinkomsten voor 2025, gebaseerd op de korte-termijnplanning van de diverse nieuwbouw(deel)projecten (o.a. Wilderszijde en Westpolder Bolwerk, als ook de uitgifte van enkele grotere bedrijfskavels). De grotere bouwaanvragen leveren een substantieel deel van de totale legesinkomsten op.

Reservemutaties (€ 934.000 voordeel)

Omgevingswet (€ 696.000 voordeel)

Zie lasten

Leefomgeving (€ 50.000 voordeel)

Voor het project kaderrichtlijn Water was er incidenteel € 50.000 toegekend.

Overige afwijkingen (€ 188.000 voordeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Beleidsveld Infrastructuur en mobiliteit

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Lansingerland streeft ernaar de groei van de gemeente te faciliteren en tegelijkertijd de bereikbaarheid te waarborgen, zonder concessies te doen aan verkeersveiligheid en leefbaarheid. Onze inwoners, ondernemers en bezoekers moeten zich op een duurzame, veilige en gezonde wijze kunnen verplaatsen, waarbij de leefbaarheid voor inwoners hoog blijft.

Onderweg (kunnen) zijn is een belangrijk onderdeel van ons dagelijks leven en onze economie, en zal dat ook in de toekomst blijven. Een goede bereikbaarheid draagt bij aan onze welvaart en de kwaliteit van onze leefomgeving. Tegelijkertijd heeft een relatief hoog autogebruik en (auto)bereikbaarheid juist een negatieve impact op het klimaat.

In Lansingerland en de regio blijft de bevolking groeien, waardoor het steeds drukker wordt op de wegen, fietspaden en in het openbaar vervoer. Dit komt mede door de bouw van nieuwe woningen en toename van bedrijvigheid, maar ook doordat mensen steeds vaker onderweg zijn. Daarnaast hebben mensen in Lansingerland gemiddeld steeds meer auto's, wat veel ruimte inneemt voor zowel parkeren als op de wegen.

De bereikbaarheid van Lansingerland en de regio komt (verder) onder druk te staan. Provinciale wegen zoals de N209 en snelwegen zoals de A12 en A16 raken tijdens de spits steeds voller met vertraging tot gevolg. Ook de lokale ontsluitingswegen, zoals de Boterdorpseweg en Klapwijkseweg, krijgen het steeds zwaarder te verduren.

Tegelijkertijd zorgt deze toename ook voor een toename van leefbaarheidsproblemen, zoals geluidsoverlast en verkeersonveiligheid. De uitdaging is om enerzijds de groei van de regio en aantal mensen die onderweg zijn te faciliteren en anderzijds om de druk op de wegen af te remmen. Ook moet de mobiliteit verduurzamen. Hiervoor is de zogenaamde 'mobiliteitstransitie' gestart.

Een belangrijk onderdeel van deze transitie is het verleggen van de focus van alleen autoverkeer naar ook andere vormen van vervoer, zoals lopen, fietsen, openbaar vervoer en nieuwe, slimme vervoersoplossingen. Denk aan deelauto's, deelfietsen, deelscooters en in de toekomst ook zelfrijdend vervoer. Het combineren van vervoermiddelen, zoals fietsen naar de metro, met de metro naar de stad en daar een deelfiets gebruiken, ook wel 'ketenmobiliteit' genoemd, speelt een rol in slimmer en duurzamer reizen. Auto- en fietsparkeervoorzieningen bij stations dragen hieraan bij. Maar ook veilige fietsroutes naar de stations en naar de belangrijkste werklocaties in de regio.

Het hebben van dagelijkse voorzieningen op korte afstand, zorgt ervoor dat meer verplaatsingen te voet worden gemaakt. Dit laatste zorgt voor bereikbaarheid door nabijheid van voorzieningen.

In omliggende grotere gemeenten wordt een belangrijke stap richting de verduurzaming van de mobiliteitssector ingevoerd, namelijk de invoering van zero-emissie zones voor bedrijfsvoertuigen. Vervuilende voertuigen mogen dan de stadscentra niet meer in. Dit heeft ook een positief effect de verduurzaming van het wagenpark bedrijfsvoertuigen in Lansingerland.

Naast het faciliteren van de groei van mobiliteit en het stimuleren van ander reisgedrag, blijft het verbeteren en behouden van verkeersveiligheid essentieel en een absolute voorwaarde. De trend is momenteel negatief. Het aantal verkeersongevallen met letsel neemt toe. Deze trend willen we keren door het verkeerssysteem in Lansingerland veiliger te maken. Daarbij is de ambitie om te gaan voor nul verkeersslachtoffers door vermijdbare oorzaken. Daarbij is specifiek aandacht voor de zwakkere verkeersdeelnemer (fietsers en voetgangers).

We maken onze mobiliteit duurzamer en gezonder. Fietsers voelen zich comfortabel en veilig op onze wegen en uitnodigende fietspaden. OV-gebruikers reizen gemakkelijk met betrouwbare en snelle OV-lijnen van en naar goede knooppunten. Daarbij streven we moderne vervoersoplossingen na, waarbij ketenmobiliteit en deelmobiliteit een belangrijke rol spelen.

We groeien mee met de toenemende behoefte aan mobiliteit. Hierbij streven we naar een betere bereikbaarheid van onze kernen, meer hoogwaardige fietsverbindingen en beter openbaar vervoer tussen de kernen.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

We werken aan een duurzame en veilige bereikbaarheid

In 2025 gaan we werken met de Omgevingsvisie 2.0, waarin integrale strategische doelen en ambities zijn benoemd, mede op het onderwerp mobiliteit. Deze visie werken we uit in een Omgevingsprogramma Mobiliteit. Onderdelen van deze visie en het omgevingsprogramma Mobiliteit zijn onder andere een nieuw verkeersveiligheidsplan, wegcategorisering en parkeerbeleid. Aan deze plannen zijn concrete resultaten en acties gekoppeld, zoals het herzien van de bebouwde komgrenzen in het kader van de Wegenverkeerswet 1994 en de introductie van de GOW (gebiedsontsluitingsweg) 30 op meerdere wegen in de gemeente. Daarnaast werken we een aanpak voor toekomstbestendige deelmobiliteit uit.

Samen met de Metropoolregio Rotterdam Den Haag werken we aan een nieuwe regionale multimodale mobiliteitsvisie, als uitwerking van de Strategische agenda 2023-2027.

De ambities op het gebied van mobiliteit worden zo nodig herzien opgenomen in de op te stellen omgevingsvisie 2.0. Doelen, acties en concrete resultaten uit het verkeersveiligheidsbeleid en gemeentelijk verkeer en vervoerplan worden opgenomen in passende omgevingsprogramma('s).

Bij gebiedsontwikkelingen is in eerste instantie specifiek aandacht voor de actieve en duurzame vormen van mobiliteit. We hanteren per gebiedstype een prioriteitenladder overeenkomstig het STOMP principe, bestaande uit de elementen:

1. Stappen
2. Trappen
3. Openbaar Vervoer
4. Mobility as a service (Slimme vervoeroplossingen en deelmobiliteit)
5. Privé auto

Deze ladder betekent dat we modaliteiten niet overal gelijkwaardig faciliteren. De invulling van de ladder is gebiedsgericht en wisselt ook per doelgroep. Zo willen we een realistische maar ambitieuze transitie in gang zetten naar meer duurzame, actieve mobiliteit.

- We vervolgen de realisatie van de Metropolitane fietsroute 'Delft/Rotterdam Alexander' en starten met de realisatie van de Metropolitane fietsroute 'Zoetermeer/Rotterdam'. Dit verbetert de lokale en regionale fietsbereikbaarheid, draagt bij aan onze duurzaamheidsdoelstellingen en faciliteert de toekomstige inwonersgroei van de gemeente en regio. Met deze routes is het doel om meer woon-werk relaties binnen een 45 minuten fietsafstand te creëren.
- Het ontbrekende fietspad aan de Gerberasingel wordt aangelegd.
- Bij metrostation Berkel Westpolder wordt gestart met de voorbereidingen en realisatie van een nieuwe fietsenstalling aan de zijde van de P+R garage. Daarbij wordt het aantal fietsrekken fors uitgebreid.
- Ten behoeve van bewaking van fietsenstallingen wordt de lobby voortgezet om dit onder te brengen in de concessie van de vervoerder (RET) onder verantwoordelijkheid van de vervoerautoriteit MRDH.
- We continueren de gezamenlijke regionale verkenning van de Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-corridor Zoetermeer Rotterdam (ZoRo-Rail).
- Een nieuwe R-net bushalte aan de Laan van Mathenesse bij het Horti Science Park wordt gerealiseerd. Dit zal de OV bereikbaarheid van bedrijven en onderwijsinstellingen in dit gebied, zoals Jumbo, Dynalagic, en de Wageningen Universiteit, aanzienlijk verbeteren.
- Ten behoeve van de verduurzaming van de automobilititeit breiden we het regulier laadnetwerk met elektrische oplaadpalen verder uit.
- Samen met de provincie Zuid-Holland werken we de resultaten van het multimodaal verkeerskundig onderzoek naar de N209 uit. Het doel hiervan is het verbeteren van de (regionale) bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid op en rondom de N209. Daarmee kunnen de voorbereidingen om te komen tot een omgevingsplan voor de gebiedsontwikkelingen Merenweg, Wolfend voortzetten.
- Ook wordt naar aanleiding van het Multimodaal Mobiliteitsonderzoek Klappolder een ontsluitingsvariant in participatie met de stakeholders en belanghebbenden in de omgeving uitgewerkt, met als doel het bedrijventerrein toekomstbestendig verkeersveilig en bereikbaar te houden en herstructurering van de Chrysantenweg mogelijk te maken.
- We zetten de OV-Lobby bij MRDH en de vervoerders voort. Deze lobby richt zich op minimaal het behouden van de huidige kwaliteit van het openbaar vervoer, betere ontsluiting met het openbaar vervoer van de centra van de drie kernen en het heropstarten van de dienstregeling van de BOB buslijnen. Voor 2026 wordt een nieuw busplan voor de busconcessie van RET opgesteld. Het doel van dit busplan is om tegen gelijkblijvende kosten meer reizigers te bedienen. Wij nemen deel aan de planvorming en houden daarbij rekening met de OV bereikbaarheid van de Centra en het voorbereiden op de groei van de gemeente.
- Maatregelen ten behoeve van een structurele verbetering van de verkeersveiligheid van de rotonde Berkelse Poort wordt verder uitgewerkt tot een voorstel aan de gemeenteraad.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	1.512	2.454	1.817	1.818	1.839	1.850
Baten	8	18	33	33	33	33
Totaal saldo van baten en lasten	-1.504	-2.437	-1.784	-1.785	-1.806	-1.817
Onttrekkingen	820	703	45	45	45	45
Mutaties reserves	820	703	45	45	45	45
Resultaat	-684	-1.734	-1.739	-1.740	-1.761	-1.772

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

Lasten (€ 637.000 voordeel)

Verkeerskundige onderzoek N209 (€ 327.000 voordeel)

Het meerjarige verkeerskundig onderzoek N209 is afgerond in 2024.

Openbaar Vervoer (€ 200.000 voordeel)

Zie begrotingsknop 06.2.3 Aanpassing bewakingsvorm fietsenstallingen (Onbemand of zelfservice met toegangspoort)

Overige afwijkingen (€ 110.000 voordeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Baten (€ 15.000 voordeel)

Overige afwijkingen (€ 15.000 voordeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Reservemutaties (€ 658.000 voordeel)

Verkeerskundige onderzoek N209 (€ 327.000 voordeel)

Zie lasten.

Verkeerskundige Klappolder (€ 152.000 voordeel)

Het meerjarige verkeerskundig onderzoek Klappolder is afgerond in 2024.

Overige afwijkingen (€ 179.000 voordeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Beleidsveld Economische ontwikkeling

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Toekomstbestendige werklocaties voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Het hebben van de juiste bedrijfsruimte op de juiste plek is een belangrijke vestigingsvoorwaarde voor bedrijven. Ook voor de bedrijven in de tuinbouwketen. Deze voorwaarde wordt steeds belangrijker naarmate de schaarste aan bedrijfsruimte groter wordt. Voor ondernemers die willen groeien en/of verduurzamen is het niet makkelijk om geschikte bedrijfsruimte te vinden. Onze inzet gaat zich hier meer op focussen. Daarbij hanteren we het uitgangspunt “het juiste bedrijf op de juiste plek”. Bedrijven die zich makkelijk mengen met wonen of andere functies, vestigen zich bij voorkeur in de centrumgebieden of op de linten. Zodat op bedrijventerreinen voldoende ruimte blijft voor bedrijven hogere milieucalcificaties. Het midden- en kleinbedrijf die hun bedrijfsruimte willen optimaliseren, gaan we faciliteren en informeren over kansen. Dit geldt ook voor kansen in de transitie naar de nieuwe economie. Deze is duurzaam, digitaal en circulair. Deze onderdelen zullen een onderdeel vormen van de omgevingsvisie, binnen het omgevingsprogramma economie zullen we onder andere kaders voor werklocaties opstellen. Ondernemers met vragen over schoon, heel en veilig verwijzen we door. Meer complexe vraagstukken van ondernemers kunnen we alleen oppakken met behulp van incidentele externe middelen.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

Beter benutten en organiseren van bedrijventerreinen

Hoe meer ondernemers op bedrijventerreinen georganiseerd zijn, hoe beter. Dit kan in de vorm van een ondernemersvereniging, een Bedrijfsinvesteringszone (BIZ) of het hebben van parkmanagement. Een hoge organisatiegraad onder ondernemers verhoogt de betrokkenheid bij het schoon, heel en veilig houden van het bedrijventerrein en de bestrijding van ondermijning. Georganiseerde bedrijventerreinen zijn beter in staat om complexe vraagstukken rondom duurzaamheid op te pakken. Daarnaast kunnen ze in collectief zaken zoals cameratoezicht en afvalinzameling inkopen. Team economie is voor besturen van ondernemerscollectieven en ondernemers het eerste aanspreekpunt binnen de gemeente. Signalen van ondernemers geeft het team door aan andere teams van de gemeente die de verdere afwikkeling verzorgen.

De beschikbare ruimte in oppervlakte, bouwhoogte en milieubelasting op een perceel worden niet altijd optimaal benut. We gaan inventariseren waar de grootste knelpunten zitten en vanuit welke rol en met welk instrumentarium de gemeente de knelpunten kan verlichten.

Nieuwe werklocaties in gebiedsontwikkelingen

Er zijn geen gronden meer uit te geven op bestaande bedrijventerreinen. Alleen in gebiedsontwikkelingen en herstructureringsgebieden is het mogelijk om nog werklocaties te ontwikkelen. Het gaat dan om o.a. Bleizo-West, het FES-gebied en Klappolder. Omdat de grond schaars is en tegelijkertijd de behoefte groot is, gaan we in 2025 verkennen wat nodig is om in deze gebieden de werklocaties toekomstbestendig te houden. Deze verkenningen zijn onderdeel van het Omgevingsprogramma Economie.

Samen met de Greenport West-Holland versterken we onze positie als Home of Horti Science

Greenport West-Holland is het samenwerkingsverband van ondernemers, overheden, kennis- en onderwijsinstellingen in de tuinbouw in Zuid-Holland. Daarmee is de Greenport West-Holland een belangrijk netwerk voor de realisatie van de doelstellingen van het (Omgevings)programma Horti Science.

We houden aansluiting op het netwerk zodat we stakeholders bij het Omgevingsprogramma Horti Science kunnen blijven betrekken.

Verduurzamen, digitaliseren, circulair grondstoffengebruik

Verduurzaming, digitalisering en circulaire economie zijn de drie grote transitie voor de aankomende decennia. De toekomst van ondernemers is mede afhankelijk van de mate waarin het hen lukt om hun bedrijfsactiviteiten hierop aan te passen. Koplopers zijn intrinsiek gemotiveerd om nieuwe technologieën te omarmen en uit te proberen. Koplopers zijn vaak ook degenen die zelf nieuwe technologieën ontwikkelen waarmee andere bedrijven de transitie kunnen maken. Het 'peloton' is de groep ondernemers die de koplopers volgen. Zij staan open voor vernieuwen, maar wachten met implementatie van vernieuwing totdat ze meer zekerheid hebben over de werking van nieuwe technologieën. De gemeente ziet het als haar rol om deze groep ondernemers van de juiste kennis en kunde te voorzien. Te informeren over bijvoorbeeld subsidiemogelijkheden, het vinden van samenwerkingspartners en te inspireren met goede voorbeelden.

Centrumgebieden hebben een mix aan functies: verblijven, recreëren, wonen, werken, ontmoeten

De centrumgebieden van Berkel en Rodenrijs, Bergschenhoek en Bleiswijk functioneren momenteel goed. Ook buurtwinkelcentrum Gouden Hart heeft een solide uitgangspositie. Er komt genoeg winkelpubliek, er staan weinig winkels leeg en de centra zijn over het algemeen schoon, heel en veilig. Om de bezoekersaantallen op peil te houden, zetten we in op het verbreden van de functies in centrumgebieden. Dit geeft bezoekers en bewoners meer redenen om een bezoek te brengen aan de centra en om er langer te verblijven. Daarom stimuleren we een mix waarin functies als winkelen, recreëren, verblijven, werken, wonen, kunst, cultuur en (maatschappelijke) dienstverlening vervlecht raken. We zetten in op een grotere diversiteit van winkels en horeca. Nieuwe initiatieven die zorgen voor een bredere mix op de juiste plekken faciliteren we zoveel mogelijk.

Functies die zich makkelijk laten mengen met winkelen en wonen vestigen zich bij voorkeur in centrumgebieden en aanloopstraten en niet op bedrijventerreinen.

Horeca en terrassen verhogen de levendigheid in de kernen. Daarbij is het van belang om te zoeken naar de balans tussen levendigheid en rust voor de omwonenden en tussen langdurig en incidenteel gebruik van de openbare ruimte. Dit vergt een continue afstemming tussen de horecaondernemers, bewoners en overige gebruikers.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	2.115	4.646	1.576	1.594	1.610	1.623
Baten	417	627	286	286	286	286
Totaal saldo van baten en lasten	-1.698	-4.019	-1.290	-1.309	-1.324	-1.337
Onttrekkingen	2.175	2.943	0	0	0	0
Mutaties reserves	2.175	2.943	0	0	0	0
Resultaat	477	-1.076	-1.290	-1.309	-1.324	-1.337

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

Lasten (€ 3.070.000 voordeel)

Opstellen ontwikkelperspectief Bleizo-West (€ 372.000 voordeel)

Het project ontwikkelperspectief Bleizo-West is afgerond in 2024.

Horti Science (€ 2.954.000 voordeel)

Vanaf 2025 zijn er geen incidentele gelden meer voor programma Horti Science. In de commissie AB van 15 mei 2024 is aangekondigd dat in de 'Slotwijziging 2024' een verzoek komt om de resterende (incidentele) Horti Science middelen over te hevelen naar 2025 en 2026. Motivering hiervoor volgt eveneens in de 'Slotwijziging 2024'.

Prognose loonkosten (€ 257.000 nadeel)

In vergelijking met vorig jaar zijn de kosten van de loonprognose hoger. Dit saldo is het gevolg van een aantal posten, namelijk de verwachte CAO-stijging in 2025 en de uitbreiding van personele inzet gekoppeld aan diverse clusters.

Overige afwijkingen (€ 1.000 voordeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Baten (€ 341.000 voordeel)

Opstellen ontwikkelperspectief Bleizo-West (€ 372.000 nadeel)

Zie lasten.

Overige afwijkingen (€ 31.000 voordeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Reservemutaties (€ 2.943.000 voordeel)

Horti Science (€ 2.943.000 voordeel)

Zie lasten.

Beleidsveld Duurzaamheid

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Een duurzamer Lansingerland

We zetten in op de hoofdthema's energietransitie, circulaire economie en klimaatadaptatie om Lansingerland ook in de toekomst duurzaam, toekomstbestendig en leefbaar te houden. We doen dit door een effectieve inzet op de onderwerpen met de grootste impact, maken het meer en meer onderdeel van dagelijks handelen en doen het samen met de samenleving. We hebben daarbij aandacht voor de meest urgente vraagstukken die deze transitie met zich meebrengen. Zo faciliteren we inwoners bij het verduurzamen van de woning, werken we samen met partners en in de regio en stimuleren we de opwek van duurzame energie. We richten de openbare ruimte zo in dat deze zo goed mogelijk bestand is tegen het hevigere klimaat in de komende jaren.

Op deze manier handelen wij zelf steeds duurzamer en stimuleren we inwoners, bedrijven en andere partners om dit ook te doen: slim omgaan met energie, slim omgaan met materialen en ons klaar maken voor het veranderende klimaat. Zo leveren we lokaal onze bijdrage aan de landelijke doelstelling van 55% CO2-reductie (inzet op 60%) in 2030. Het einddoel is een klimaat neutrale, circulaire en klimaatbestendige samenleving in 2050.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

Concentreren: focus op de grootste impact

We focussen op de thema's die de meeste duurzaamheidsimpact opleveren en waar we als lokale overheid een belangrijke rol in spelen. We zijn onderdeel van de doorontwikkeling van de Regionale Energie Strategie en andere regionale en nationale trajecten. We actualiseren ons beleid aan de hand van Omgevingsvisie 2.0 en stellen de omgevingsprogramma's op.

Binnen de energietransitie focussen we op de glastuinbouwsector (~70% van de CO2-emissies in Lansingerland) en het ondersteunen van inwoners in de bestaande wijken. Concreet werken we voor de glastuinbouw bijvoorbeeld aan warmte-infrastructuur en stimuleren we zonnepanelen op waterbassins. We werken hierbij nauw samen met de sector, warmtebedrijven en andere overheden. Zie 'Toevertrouwen' over onze inzet bij de energietransitie bij inwoners.

Daarnaast werken we aan diverse andere projecten, bijvoorbeeld onze inzet op de realisatie van twee solar-carports.

Verbetering van afvalinzameling en de inzet van duurzame materialen zijn belangrijke onderwerpen op het gebied van een circulaire economie. Afvalbeleid wordt bij programma 5 nader toegelicht. Op het gebied van materialen focussen wij op maatschappelijk verantwoord inkopen en onderzoeken we de mogelijkheden van toekomstbestendig bouwen.

Op het gebied van klimaatadaptatie geven wij uitvoering aan de projecten in de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie. We zetten daarbij voornamelijk in op nieuwe gebiedsontwikkelingen.

Normaliseren: Duurzaamheid als vast onderdeel van de norm

We borgen duurzaamheid zo goed mogelijk als standaard binnen onze gemeente. In deze periode betekent dit dat we de visie op duurzaamheidsonderwerpen net hebben aangescherpt middels de omgevingsvisie 2.0. We gaan de omgevingsprogramma's opstellen om op tactisch niveau duurzaamheid nog beter te borgen in ons handelen, het beleid aan te scherpen en onze inzet te bepalen. Daarnaast blijven we ook in de praktijk duurzaamheidseisen toepassen in onze projecten en werkzaamheden.

Toevertrouwen: benutten van de kracht van de samenleving

We ondersteunen en faciliteren inwoners met initiatieven om hun woning verder te verduurzamen. Door middel van een energieloket en energiecoaches helpen we inwoners met onafhankelijk advies. We stimuleren inwoners duurzame keuzes te maken door onze inzet op communicatie, onder andere via informatie-avonden, de nieuwsbrief en social media.

Ook houden we een scherp oog op eventuele rijkssubsidies, waarmee we onze inzet op het stimuleren van isolatie bij inwoners kunnen versterken.

We geven ondernemers voorlichting over slimme verduurzaming, bijvoorbeeld door voorlichting over zon op dak en/of energiebesparende maatregelen.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	1.523	4.883	3.060	2.753	2.705	2.710
Baten	249	2.415	1.040	972	972	972
Totaal saldo van baten en lasten	-1.274	-2.468	-2.020	-1.781	-1.733	-1.738
Onttrekkingen	506	866	229	0	0	0
Mutaties reserves	506	866	229	0	0	0
Resultaat	-769	-1.602	-1.792	-1.781	-1.733	-1.738

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

Lasten (€ 1.823.000 voordeel)

Uitvoeringsmiddelen klimaat-en energiebeleid (€ 937.000 voordeel)

Er is extra formatie voor team duurzaamheid, waarvoor dekking komt uit de CDOKE-middelen voor klimaat- en energiebeleid. Doordat hier een ontvangst van Rijksdienst voor Ondernemen Nederland tegenover staat, is deze mutatie budgettair neutraal.

Energiearmoede (€ 487.000 voordeel)

In 2023 is er voor Energiearmoede meerjarige SPUK-gelden ontvangen. Deze middelen zijn voor ondersteuning van huishoudens met een laag besteedbaar inkomen, die te maken hebben met hogere energielasten als gevolg van gestegen energieprijzen. Doordat hier ontvangsten van Rijksdienst voor Ondernemen Nederland en Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) tegenover staan, is deze mutatie budgettair neutraal.

Duurzaam Funderingsherstel (€ 329.000 voordeel)

Vanaf 2025 valt funderingsherstel onder een regeling van het rijk.

Investeringsfonds Duurzaamheid (€ 308.000 voordeel)

Het coalitieakkoord beschrijft dat de mogelijkheden voor een investeringsfonds duurzaamheid worden verkend. Deze middelen waren gereserveerd om uitvoering te kunnen geven aan deze verkenning en het opzetten van een fonds. Gezien de beschikbare financiële producten binnen en buiten de gemeente, de financiële positie van de gemeente en de omstandigheden op de kapitaalmarkt zijn er in 2023 geen mogelijkheden geweest om het fonds uit te werken wat voldoende toegevoegde waarde heeft. Hierdoor is er in 2024 ook nog budget van 2023 beschikbaar.

Prognose loonkosten (€ 323.000 nadeel)

In vergelijking met vorig jaar zijn de kosten van de loonprognose hoger. Dit saldo is voornamelijk het gevolg van de verwachte CAO-stijging in 2025

Overige afwijkingen (€ 85.000 voordeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Baten (€ 1.375.000 nadeel)

Uitvoeringsmiddelen klimaat-en energiebeleid (€ 893.000 nadeel)

Zie lasten.

Energiearmoede (€ 487.000 nadeel)

Zie lasten.

Overige afwijkingen (€ 5.000 voordeel)

De afwijking is kleiner dan € 200.000 en daarom niet verder toegelicht.

Reservemutaties (€ 637.000 voordeel)

Investeringsfonds Duurzaamheid (€ 308.000 voordeel)

Zie lasten.

Duurzaam Funderingsherstel (€ 329.000 voordeel)

Zie lasten.

Kengetallen Lansingerland ontwikkelt

Kengetal	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025
Ruimtelijke ordening			
Aantal sociale woningen	159	151	111
Aantal overige betaalbare woningen	60	16	118
Aantal gehuisveste statushouders (taakstelling)	93(141)	pm (178 inc. 48 achterstand 2023)	PM (>200)
Aantal nieuwbouwwoningen	379	310	575
Infrastructuur en mobiliteit			
Fietsgebruik Bergweg Zuid per werkdag-etmaal telpunt	1.856	2.550	2.550

Fietsgebruik Metropolitaan fietspad nabij station Lansingerland Zoetermeer per werkdag-etmaal telpunt	932	1.250	1.250
Klanten-rapportcijfer busvervoer Rotterdam e.o. (RET)	7,8	8,2	8
Klanten-rapportcijfer railvervoer Rotterdam e.o. (RET)	7,8	8	8
Klanten-rapportcijfer Randstadrailvervoer HTM	8	8	8
Verkeersslachtoffers met dodelijke afloop	1	0	0
Verkeersslachtoffers met ziekenhuisgewonden	98 gewonden (incl Ziekenhuis)	lager dan 2023	lager dan 2024
Aantal Ov-reizigers RET	11.595	13.000	12.000
Aantal Ov-reizigers HTM	1.680	1.500	1.750
Aantal Ov-reizigers NS	2.425	2.250	2.500
Aantal scholen dat mee doet met verkeersveiligheidscampagnes	2	4	4
Aantal deelauto's	7	6	10
Aantal publieke elektrische oplaadpunten (één paal heeft 2 oplaadpunten)	circa 500 punten, in totaal 269 palen	530	820
Economische ontwikkeling			
Aantal bedrijven	9.800	6.250	6.250
Vloeroppervlak winkels	79.032	85.000	85.000
Aantal verkochte kavels op bedrijventerrein	9	6	6
Bezettingsgraad markt	93%	95%	95%
Aantal parkmanagementorganisaties	5	6	6
Aantal Bedrijven InvesteringsZones (BIZ)	3	3	3
Aantal glastuinbouwbedrijven	187	191	191
Gemiddeld oppervlakte glastuinbouwbedrijf	4,4 ha	4,3 ha	4,3 ha
Leegstand winkelpanden in aantallen verkooppunten	20	10	10
Duurzaamheid			
Totale CO2-emissie Lansingerland (in ton CO2)	566 kton(2022)	CO2-neutraal in 2050	CO2-neutraal in 2050
De twee grootste subcategorieën:			
- (Glas)tuinbouw	375 kton(2022)	CO2-neutraal in 2050	CO2-neutraal in 2050
- Gebouwde omgeving	112 kton(2022)	CO2-neutraal in 2050	CO2-neutraal in 2050
Aandeel hernieuwbare energie (%)	8,7% (2021)	100% in 2050	100% in 2050
Huishoudelijk restafval (in kg per inwoner per jaar)	109,5(2023)	Reductie tot 100 kg in 2025	Reductie tot 100 kg in 2025
Circulariteit gemeentelijke inkoop	nb	50% in 2030	50% in 2030
Robuust water- en groensysteem	nb	Gerealiseerd in 2050	Gerealiseerd in 2050

Toelichting op kengetallen Lansingerland ontwikkelt

Ruimtelijke ordening:

Aantal woningen

In de periode 2024 t/m 2028 verwachten wij, ervan uitgaande dat het project Bleizo-West doorgang vindt, dat er gemiddeld circa 840 woningen per jaar worden opgeleverd. Zonder rekening te houden met Bleizo-West ligt dat aantal in diezelfde periode op circa 640 woningen per jaar. Specifiek voor 2025 worden naar verwachting circa 575 woningen opgeleverd waarvan circa 111 sociale woningen en 118 overige betaalbare woningen.

Statushouders

Jaarlijks stelt het Rijk vast hoeveel vluchtelingen een verblijfsstatus krijgen in Nederland. Naar rato van het aantal inwoners krijgt elke gemeente een taakstelling voor het betreffende kalenderjaar. Voor de eerste helft van 2025 wordt in Q4 2024 bekend hoeveel personen de taakstelling voor Lansingerland omvat.

Mobiliteit:

Fietsgebruik Bergweg Zuid en Metropolaan fietspad nabij station Lansingerland Zoetermeer

Wij stimuleren het fietsgebruik binnen de gemeente door te investeren in veilige snelle fietsroutes en fietsparkeermogelijkheden. Voor 2025 verwachten wij dat het fietsgebruik toeneemt ten opzichte van de afgelopen jaren. We hebben de ambitie dat fietsgebruik structureel groeit. In 2025 worden delen van de Metropolitane fietsroute Delft-Rotterdam opengesteld, wat het fietsgebruik verder zal doen groeien.

Klanten-rapportcijfer openbaar vervoer

Wij willen graag dat reizigers in de gemeente tevreden zijn over het busvervoer en metrovervoer, en daarnaast ook de overstapmogelijkheden. We streven daarom naar een klanten-rapportcijfer van minimaal een 8 voor zowel het busvervoer als het metro/randstadrailvervoer.

Verkeersslachtoffers

Tussen verkeersslachtoffers (met letsel) wordt onderscheid gemaakt tussen ziekenhuisgewonden en verkeersdoden. Het hoofddoel is 0 verkeersslachtoffers door vermijdbare oorzaken in 2040. Het streven voor het aantal verkeersslachtoffers in het volgende jaar is altijd lager dan het voorgaande jaar. Dit drukken wij niet in aantallen uit, omdat wij nooit de indruk willen wekken dat we een hoger aantal verkeersslachtoffers dan 0 nastreven. Er was in 2023 één dodelijk verkeersslachtoffer er waren 98 gewonden door verkeersongevallen de gemeentegrens.

Aantal Ov-reizigers

Tijdens corona is het aantal OV-reizigers sterk teruggelopen. In 2023 en 2024 is het openbaar vervoer qua reizigersaantallen nog niet op het niveau ten opzichte van 2019 (pre-corona). In 2024 kan het busvervoer niet altijd conform dienstregeling rijden vanwege personeelstekorten. Voor 2025 verwachten wij dat deze problemen zijn opgelost en het OV-gebruik langzaam zal groeien. Wij stellen als doelstelling dat het totale aantal dagelijkse OV-reizigers ca. 2,5% toeneemt in 2025 ten opzichte van 2024.

Aantal scholen dat mee doet met verkeersveiligheidscampagnes

Verkeersveiligheid begint al bij de jeugd. Daarom streven wij naar minimaal vier scholen die participeren aan verkeersveiligheidscampagnes. Voorbeelden hiervan zijn School op Seef en de Schoolbrengweek. De scholen zelf wegen dit wel af tegen andere prioriteiten.

Aantal deelauto's

Deelmobiliteit draagt bij aan een afname van het autobezit per huishouden. Met name elektrische deelauto's dragen daarbij ook bij aan de lokale milieudoelstellingen. Anno 2024 is het aantal deelauto's in Lansingerland nog beperkt tot 7 deelauto's. Dit is exclusief de particuliere deelinitiatieven, zoals bijvoorbeeld SnappCar. Voor 2025 streven we een toename van het aantal deelauto's na. Omdat wij momenteel geen actief beleid voeren op het aantrekken van deelauto aanbieders verwachten wij dat deze toename zeer beperkt is.

Aantal publieke elektrische oplaadpunten

Er is in de afgelopen jaren hard gewerkt aan het realiseren van elektrische oplaadinfrastructuur voor personenauto's. De ambitie uit het Klimaatakkoord is dat in 2030 alle nieuwe auto's emissievrij zijn. De verwachting is dat we dan richting 1,9 miljoen elektrische personenauto's gaan in Nederland en dat de overgrote meerderheid van deze voertuigen batterij-elektrisch worden aangedreven. De behoefte aan zowel (semi)publieke als private laadinfrastructuur in verschillende vormen wordt hierdoor groter en groter. Het aantal publieke laadpalen moet daardoor fors toenemen. Voor 2025 is de behoefte aan 623 publieke laadpunten en in 2030 821 laadpunten. Halverwege 2024 zijn er ca. 576 elektrische oplaadpunten operationeel en 144 in voorbereiding. Deze zijn naar verwachting eind 2024 allen operationeel want maakt dat er eind 2024 720 laadpunten zijn. In 2025 verwachten wij een toename ca. 100 publieke oplaadpunten, waardoor er dan in totaal 820 laadpunten operationeel zijn. Hiermee is de prognose voor 2030 al bijna behaald.

Economie:

De kengetallen geven weer hoe het in grote lijnen is gesteld met de economie van Lansingerland. De staat van de economie en het economisch vestigingsklimaat zijn afhankelijk van talloze factoren. De gemeente kan hier deels invloed op uitoefenen. Wat de exacte invloed van de gemeente is op deze kengetallen, is moeilijk aan te geven.

Aantal bedrijven

Wij streven naar een sterk economische gemeente en daarmee naar een aantal van 6.250 bedrijven.

Vloeroppervlak winkels

Een groeiende gemeente gaat gepaard met een groeiende behoefte aan winkels. Onze doelstelling is daarom om in 2025 85.000 m² aan vloeroppervlakte aan winkels te hebben.

Aantal verkochte kavels op bedrijventerreinen

In onze gemeente zijn er nog enkele kavels te koop op bedrijvenpark Oudeland. We verwachten in 2025 de koop af te ronden van kavels waar in de voorgaande jaren al belangstelling voor is getoond. Vermoedelijk gaat het om 6 kavels.

Bezettingsgraad markt

Wij streven naar een bezettingsgraad van de markt van 95%.

Aantal parkmanagementorganisaties

Er zijn in 2025 zes parkmanagementorganisaties actief binnen de gemeente. Het streven is om dit aantal te handhaven.

Aantal Bedrijven InvesteringsZones (BIZ)

Er zijn in 2025 drie Bedrijven Investeringszones actief binnen de gemeente, namelijk BIZ Rodenrijs, BIZ Centrum Bergschenhoek en BIZ Weg&Land.

Leegstand winkelpanden in aantallen verkooppunten

Er stonden in 2023 gemiddeld 20 winkelpanden leeg. We streven ernaar om dit aantal in 2025 niet verder te laten stijgen.

Aantal glastuinbouwbedrijven

Het aantal bedrijven in Lansingerland in de glastuinbouwsector.

Gemiddeld oppervlakte glastuinbouwbedrijf

De oppervlakte van de glastuinbouwbedrijven is een indicator van de grootte van deze bedrijven en de omvang van de sector in Lansingerland.

Duurzaamheid:

Onze inspanningen op het gebied van klimaat- en energiebeleid richten zich op effecten op de lange termijn. We rapporteren daarom over de voortgang op lange termijn doelen, zoals de totale CO₂-uitstoot binnen de gemeente. Doordat er vaak meerdere factoren zijn die indicatoren als CO₂-uitstoot beïnvloeden, is een vergelijking tussen twee opeenvolgende jaren lastig. De langjarige trend geeft een beter beeld en vult incidentele invloeden uit. Ook kennen onze inspanningen op dit vlak, zoals beleid, een bepaalde uitwerkingstijd voordat resultaten zichtbaar zijn. Deze data is vaak pas later beschikbaar, waardoor deze getallen vaak niet overeen zullen komen met het rapportagejaar van de begroting en jaarstukken.

Programma 7: Grondzaken

Beoogd maatschappelijk effect

Met ons grondbeleid dragen we bij aan de realisatie van ruimtelijke doelstellingen op het gebied van wonen, werken, ondernemen en recreëren.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	24.440	56.832	38.425	28.640	16.519	22.298
Baten	29.830	55.850	38.146	28.606	16.493	22.272
Totaal saldo van baten en lasten	5.390	-983	-279	-33	-27	-26
Onttrekkingen	1.291	985	280	35	28	28
Toevoegingen	8.108	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	-6.817	985	280	35	28	28
Resultaat	-1.427	2	2	2	2	2

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

Hieronder staat een toelichting op de grote mutaties die leiden tot deze bijstelling van lasten en baten in 2025.

Actualisatie Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) 2024 € 18.408.000 lagere lasten en € 17.704.000 lagere baten

Middels de actualisatie van de grondexploitaties via het MPG 2024 zijn de nieuwste prognoses voor de grondexploitaties vastgesteld door de gemeenteraad. De resultaten hieruit hebben wij verwerkt in de begroting 2025, waardoor de grootste verschillen worden verklaard. Duiding van de verschillen is uitgebreid terug te lezen in het MPG 2024 (T24.00643). De eerstvolgende actualisatie van de grondexploitaties vindt plaats via het MPG 2025.

Beleidsveld: Grondexploitatie

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Realiseren van gebiedsontwikkelingen binnen de financiële kaders en ruimtelijke voorwaarden. We produceren en verkopen bouwgrond. Hiermee geven we invulling aan de doelstellingen op het gebied van wonen, werken en recreëren. We verkopen bouwgrond voor een marktconforme prijs en we beheersen de grondexploitaties en de hiermee samenhangende risico's.

Wat gaan we daarvoor in 2025 doen?

We actualiseren de grondexploitaties en risicoanalyse

We actualiseren de grondexploitaties en risicoanalyses 1x per jaar volledig, gelijktijdig met de jaarrekening. Daarnaast rapporteren we over grote afwijkingen conform onze financiële verordening. Bij de begroting geven we een globale stand van zaken van de grondexploitaties. Bij het in kaart brengen van de risico's en de mogelijke effecten hiervan, formuleren we beheersmaatregelen en voeren we deze uit.

We verkopen bouwgrond voor woningbouw en bedrijven

Voor 2025 ramen we circa 3,57 hectare aan bouwgrond uit te geven op bedrijventerrein Oudeland. Tevens verwachten we in 2025 grond voor 295 woningen te verkopen.

We verkopen gronden conform de Nota Grondbeleid

We verkopen gronden voor een marktconforme gronduitgifteprijs. In 2025 richten we onze inspanningen op onderhandelingen met partijen om tot resultaten te komen en leveren waar nodig maatwerk. Het grondbeleid draagt bij aan de realisatie van onze (ruimtelijke) doelstellingen. Daarbij is ons grondbeleid een belangrijk kaderstellend en verbindend instrument. We zetten ons grondbeleid zo in dat het past bij het behalen van onze (beleids)ambities.

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet kan de nota grondbeleid geen los beleidsstuk meer zijn. Het grondbeleid krijgt ter concretisering op strategisch niveau een plek in de Omgevingsvisie en op tactisch niveau in de verschillende programma's.

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	24.440	56.832	38.425	28.640	16.519	22.298
Baten	29.830	55.850	38.146	28.606	16.493	22.272
Totaal saldo van baten en lasten	5.390	-983	-279	-33	-27	-26
Onttrekkingen	1.291	985	280	35	28	28
Toevoegingen	8.108	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	-6.817	985	280	35	28	28
Resultaat	-1.427	2	2	2	2	2

Verschillen 'Begroot 2025 ten opzichte van 'Begroting na wijziging 2024'

We zien in 2025 dat de lasten voor het programma in totaal € 18.407.000 lager zijn (ten opzichte van 2024). Daarnaast zijn de baten in 2025 € 17.704.000 lager (ten opzichte van 2024). Hiernaast onttrekken we in 2025 € 705.000 minder aan diverse reserves.

Kengetallen Grondzaken

Kengetal	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025
Grondexploitatie			
Aantal woningen gronduitgifte	35	332	295
Verkoop van bedrijventerreinen	ca. 4,37 ha	ca. 5,67 ha	ca. 3,57 ha

Toelichting op kengetallen Grondzaken

Binnen de diverse woningbouwprojecten wordt in 2025 grond voor 295 woningen uitgegeven. Op de bedrijventerreinen Oudeland wordt in 2025 3,57 hectare grond uitgegeven.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Inleiding

In dit hoofdstuk worden de algemene dekkingsmiddelen toegelicht. Dit zijn inkomsten die niet specifiek toe te rekenen zijn aan een bepaald programma, maar waarmee uiteindelijk de saldi van de programma's 1 tot en met 7 kunnen worden gedekt. In de staat van Baten en Lasten (terug te vinden in de Meerjarenbegroting) is de (financiële) samenhang tussen de programma's en algemene dekkingsmiddelen weergegeven.

De algemene dekkingsmiddelen zijn:

- Lokale heffingen;
- Algemene uitkering uit het gemeentefonds;
- Dividend;
- Saldo van de financieringsfunctie;
- Overige algemene dekkingsmiddelen.

Overzicht: algemene dekkingsmiddelen

Overzicht baten en lasten algemene dekkingsmiddelen

Het overzicht van algemene dekkingsmiddelen en post onvoorzien is als volgt:

Bedragen x € 1.000						
Totaal programma	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lokale heffingen	560	511	403	392	398	405
Algemene uitkering gemeentefonds	-	-	-	-885	-905	-905
Dividend	202	0	-	-	-	-
Financieringsfunctie	1.661	2.520	2.131	1.929	1.929	1.929
Algemene stelposten	247	1.844	-82	-473	1.328	948
Post onvoorzien	-	8	9	9	9	9
Totaal lasten	2.671	4.884	2.461	973	2.760	2.386
Lokale heffingen	20.471	21.847	25.045	25.590	26.066	26.351
Algemene uitkering gemeentefonds	95.202	100.680	103.271	98.187	100.084	103.471
Dividend	949	1.978	1.915	2.215	2.333	3.833
Financieringsfunctie	3.230	3.211	3.842	4.173	4.320	4.800
Algemene stelposten	37	20	20	20	20	20
Totaal baten	119.890	127.737	134.093	130.184	132.823	138.475
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	117.219	122.853	131.632	129.211	130.063	136.088
Onttrekking reserves	4.602	6.743	2.700	800	778	728
Toevoeging reserves	9.593	4.330	-	-	-	-
Geraamde resultaat	112.227	125.267	134.332	130.011	130.841	136.817

Lokale heffingen

Lokale heffingen kunnen we onderverdelen in wel- en niet-gebonden bestedingen. Lokale heffingen waarvan de besteding gebonden is, zijn heffingen waarbij sprake is van een duidelijke relatie tussen de gemeentelijke dienstverlening en de belasting. Voorbeelden hiervan zijn de rioolrechten en de afvalstoffenheffing. Deze heffingen worden op de desbetreffende programma's als baten verantwoord en vallen dus niet onder de algemene dekkingsmiddelen. Lokale heffingen die niet gebonden zijn, vormen algemene dekkingsmiddelen en hebben geen vooraf aangewezen bestemming. In bovenstaande tabel zijn bij de baten de volgende lokale heffingen die niet gebonden zijn opgenomen:

- Onroerendezaakbelasting (OZB) (woningen en niet-woningen)
- Hondenbelasting
- Precariobelasting
- Verblijfsbelasting

De lasten behorende bij de lokale heffingen betreffend de bijdrage aan het SVHW voor de uitvoering van de WOZ-taken en de heffing van gemeentelijke belastingen. Voor verdere informatie verwijzen wij u naar de paragraaf Lokale heffingen.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Het gemeentefonds vormt de grootste inkomstenbron voor gemeenten. De raad is geïnformeerd over de effecten van de Meicirculaire 2024 (middels raadsbrief U24.02647).

Bijstelling Meicirculaire na raadsinformatiebrief

Herijking Algemene Uitkering voor definitieve bevolkingsgroeiprognose

In juli 2024 is de definitieve bevolkingsgroeiprognose beschikbaar gesteld en zijn de aantallen zoals opgenomen in deze prognose verwerkt in de Algemene Uitkering.

Herijking Algemene Uitkering voor ontwikkeling WOZ-waardes

In de doorrekening van de Algemene Uitkering worden de geraamde WOZ-waarden van het onroerend goed in de gemeente meegenomen als maatstaf. Bij de doorrekening ten tijde van de Meicirculaire was de nieuwe raming van de WOZ-waarden die het SVHW maakt nog niet beschikbaar. Inmiddels is dat wel het geval en is deze verwerkt in de Algemene Uitkering.

In de algemene uitkering die gemeenten ontvangen vanuit het Rijk zit een correctie voor de WOZ-waardes van het onroerend goed in de gemeente. Een gemeente krijgt als het ware een korting gebaseerd op de totale WOZ-waarde van het onroerend goed, ook wel de belastingcapaciteit. De hoogte van de totale WOZ-waarde bepaalt hoeveel inkomsten een gemeente kan binnenhalen aan OZB-opbrengsten. Hoe hoger deze WOZ-waarde, hoe hoger de potentiële OZB-opbrengsten en daarom ook hoe hoger de korting die het Rijk toepast op de Algemene Uitkering.

De nieuwe raming laat een grotere WOZ-waardeontwikkeling zien dan eerder verwacht, voor zowel woningen als niet-woningen. Als gevolg daarvan is de correctie op de algemene uitkering hoger (negatief effect) dan bij de Meicirculaire. Met andere woorden, wij ramen nu een lagere algemene uitkering dan eerder ingeschat.

Over de effecten van de Septembercirculaire 2024 wordt de gemeenteraad per brief geïnformeerd.

Dividend

Onder algemene dividenden vallen dividenden vanuit deelnemingen die niet tot een van de programma's behoren. De dividendinkomsten vloeien voort uit de aandelen die de gemeente in Stedin Holding N.V. en de BNG Bank N.V. (Bank Nederlandse Gemeenten) houdt en worden verder toegelicht in de paragraaf Verbonden Partijen.

Saldo van de financieringsfunctie

Het saldo van de financieringsfunctie bestaat geheel uit het renteresultaat, zijnde het saldo van de kostenplaats kapitaallasten. Het renteresultaat bestaat uit het verschil tussen enerzijds de werkelijke rentelasten over 2024 en anderzijds de rente die we doorbelasten naar de verschillende taakvelden. De paragraaf Financiering vermeldt de systematiek met betrekking tot het renteresultaat.

Bij het opstellen van de Kaderbrief 2025 zijn we uitgegaan van een lening van €40 miljoen tegen een rente van 3,5%. Een lening van dergelijke omvang is benodigd bij uitvoering van de volledige jaarschijf 2025 uit het MIP. In 2024 zijn reeds twee kasgeldleningen van tezamen €40 miljoen aangetrokken. Gezien de GREX-inkomsten in 2024 zijn achtergebleven - met als gevolg dat de kasgeldlimiet van €20 miljoen in Q4 van 2024 zouden worden overschreden - was het niet meer mogelijk om onze liquiditeiten enkel met kasgeldleningen aan te vullen. In Q3 van 2024 is derhalve gekozen om een van de twee aflopende kasgeldlening te herfinancieren doormiddel van een langlopende lening van €20 miljoen met een looptijd van 3 jaar.

Algemene stelposten en post onvoorzien

De comptabele regelgeving (BBV) schrijft een structurele post onvoorzien voor: de hoogte is aan de gemeente zelf. Als leidraad werd in het verleden € 1 per inwoner genomen. Dat is budgettair van beperkte omvang, maar heeft meer symbolische waarde dan een vast bedrag, omdat zichtbaar wordt dat Lansingerland een groeigemeente is. Bij de Begroting 2024 is de post onvoorzien naar beneden bijgesteld. Het college houdt voor de Begroting 2025 de gewijzigde lijn aan.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten						
Lokale heffingen	560	511	403	392	398	405
Algemene uitkering gemeentefonds	0	0	0	-885	-905	-905
Dividend	202	0	0	0	0	0
Financieringsfunctie	1.661	2.520	2.131	1.929	1.929	1.929
Algemene dekkingsmiddelen en saldo kostenplaatsen	247	1.844	-82	-473	1.328	948
Stelpost onvoorzien	0	8	9	9	9	9
Totaal Lasten	2.671	4.884	2.461	973	2.760	2.386
Baten						
Lokale heffingen	20.471	21.847	25.045	25.590	26.066	26.351
Algemene uitkering gemeentefonds	95.202	100.680	103.271	98.187	100.084	103.471
Dividend	949	1.978	1.915	2.215	2.333	3.833
Financieringsfunctie	3.230	3.211	3.842	4.173	4.320	4.800
Algemene dekkingsmiddelen en saldo kostenplaatsen	37	20	20	20	20	20
Totaal Baten	119.890	127.737	134.093	130.184	132.823	138.475
Totaal saldo van baten en lasten	117.219	122.853	131.632	129.211	130.063	136.088
Onttrekkingen						
Lokale heffingen	0	0	132	132	109	60
Algemene uitkering gemeentefonds	0	0	1.900	0	0	0
Algemene	4.602	6.743	668	668	668	668

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
dekkingsmiddelen en saldo kostenplaatsen						
Totaal Onttrekkingen	4.602	6.743	2.700	800	778	728
Toevoegingen						
Algemene dekkingsmiddelen en saldo kostenplaatsen	3.303	4.330	0	0	0	0
Mutaties reserves	6.290	0	0	0	0	0
Totaal Toevoegingen	9.593	4.330	0	0	0	0
Mutaties reserves	-4.991	2.414	2.700	800	778	728
Resultaat	112.227	125.267	134.332	130.011	130.841	136.817

Overzicht overhead

Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat de baten en lasten van overhead niet onder de afzonderlijke programma's worden opgenomen. Daarom begroten we op een centrale begrotingspost het 'overzicht overhead'. Overhead is hier gedefinieerd als 'alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces'. Om inzichtelijk te maken waar de overhead uit bestaat, is deze verdeeld in vijf onderdelen: personeel, uitbestede bedrijfsvoering, huisvesting, automatisering en grondexploitaties.

Hieronder het overzicht van de ingezette maatregelen voor de overhead.

Begrotingsknop		2025	2026	2027	2028
10.1.3	P&C producten volledig en alleen digitaal (ook voor de Raad)	7.500	7.500	7.500	7.500

Overzicht Overhead

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	21.333	22.978	24.513	24.559	24.315	23.990
Baten	92	20	46	46	46	46
Totaal saldo van baten en lasten	-21.241	-22.958	-24.467	-24.513	-24.268	-23.944
Onttrekkingen	605	2.498	859	754	467	151
Toevoegingen	323	871	55	55	55	55
Mutaties reserves	282	1.627	804	699	411	96
Resultaat	-20.959	-21.331	-23.663	-23.814	-23.857	-23.848

Onderdelen Overhead

Bedrijfsvoering

In de paragraaf bedrijfsvoering worden de ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvoering uitvoerig beschreven. In dit onderdeel van de begroting gaan we in op wat de doorontwikkeling voor effect heeft op de financiën van de bedrijfsvoering welke binnen de overhead valt. Het door ontwikkelen van bedrijfsvoering is een continu proces waardoor eerder opgestarte ontwikkelingen zijn afgerond en nieuwe ontwikkelingen opgestart worden.

In 2025 werken we verder aan de kwaliteitsslag rondom informatievoorziening en digitale dienstverlening. Dit blijft een belangrijke randvoorwaarde voor de gehele organisatie om efficiënt te kunnen werken, opgaven kwalitatief op te pakken en te voldoen aan wettelijke opdrachten rondom archiefzaken, basisregistraties en beveiliging. Met de zogenoemde 'digital decade' komen nog eens circa 13 nieuwe (Europese) regelingen op de gemeenten af.

In de begrotingen 2022 en 2023 waren, mede met het oog op deze ontwikkelingen, initieel voorstellen opgenomen om de budgetten voor de verdere informatisering en digitalisering te verhogen. Dat betrof een geleidelijke groei in de jaren 2022 t/m 2024. Met het vaststellen van de begrotingen 2022 en 2023 nam de Raad amendementen aan om deze toekomstige groei niet op te nemen en per jaar te bezien en af te wegen of er ruimte was voor deze groei (die voornamelijk formatie betrof). Met het vaststellen van de 1e begrotingswijziging 2023 kende de Raad voor 2023 een budget toe (net als in 2022). Hiermee is ruimte gecreëerd voor groei, die ook is ingezet. Met alle digitale ontwikkelingen zijn volgende (formatieve) stappen eigenlijk ook nodig (zoals ook geschetst in onderdeel 11 van het in het voorjaar van 2023 aan de Raad aangeboden ambtelijk formatiedossier). De financiële situatie maakt dat we hier nu voor 2025, net als in 2024, een pas op de plaats maken. Dit betekent dus ook dat de kans toeneemt dat we achter gaan lopen op wat er eigenlijk nodig is. Voor de Kadernota 2025 brengen we in beeld welke (nieuwe) opgaven er zijn, in welk tempo deze gerealiseerd moeten worden en wat dit betekent voor de benodigde capaciteit. Via de Zomerrapportage stelde de Raad voor 2024 en 2025 incidenteel budget beschikbaar om deze opgaven (in samenhang) in beeld te brengen onder de noemer 'digitale duurzaamheid'. Wij verwachten eind 1e kwartaal 2025 de opgaven in beeld te hebben voor de komende jaren inclusief de benodigde structurele en incidentele middelen. Voorstellen en benodigde budgetten hiertoe betrekken we bij het volgende Kadernota proces. Mocht er eerder aanvullende capaciteit nodig zijn dan komen we bij de Raad hier, net als in 2024, via de reguliere P&C-cyclus op terug.

In 2025 zien we een stijging in de lasten van € 2.157.000. Deze stijging wordt veroorzaakt door de CAO-stijging, bijstelling van budget Wet op de Garantiebanen, WGA-risicodrager en incidentele budgetten voor informatievoorziening en de invoering van nieuwe wettelijke taken. Deze stijging is conform aankondiging in de Kaderbrief 2025.

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	16.445	18.326	20.483	20.415	20.180	20.387
Baten	4	20	46	46	46	46
Totaal saldo van baten en lasten	-16.441	-18.306	-20.437	-20.369	-20.134	-20.341
Resultaat	-16.441	-18.306	-20.437	-20.369	-20.134	-20.341

Uitbestede bedrijfsvoering

Onder uitbestede bedrijfsvoering vallen werkzaamheden die volgens de BBV tot de overhead worden gerekend, maar die de gemeente Lansingerland heeft uitbesteed aan derden. Dit betreft onder andere kosten voor de catering, zowel voor het bedrijfsrestaurant als voor de catering tijdens commissie- en raadsvergaderingen. Daarnaast omvatten de uitbestede bedrijfsvoering ook de kosten voor schoonmaak, onderhoud van de planten in het gemeentekantoor en beveiliging.

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	744	769	769	769	769	769
Totaal saldo van baten en lasten	-744	-769	-769	-769	-769	-769
Resultaat	-744	-769	-769	-769	-769	-769

Huisvesting

De huisvestingskosten bestaan uit alle kosten gerelateerd aan het gemeentekantoor, behoudens groot onderhoud. Dit zijn onder andere de kapitaallasten, kosten voor klein onderhoud, diverse belastingen en heffingen, gas-, water- en elektriciteitskosten en verzekeringspremies. De begrote kosten voor huisvesting zijn in 2025 € 223.000 hoger dan in 2024. Dit wordt deels veroorzaakt door een stijging van de rente die aan de kapitaaluitgave worden toegerekend (79.000 nadeel). De oorzaak hiervan is het aanpassen van de omslagrente van 0,75% naar 1,08%. Daarnaast zijn de onderhoudskosten van de vastgoedportefeuille, ingegeven door het nieuwe MJOP, hoger dan in 2024. In 2024 was hier geen post voor opgenomen, in 2025 betreft de post € 86.000. (€ 86.000 nadeel)

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	2.875	2.367	2.557	2.589	2.641	2.482
Baten	88	0	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	-2.788	-2.367	-2.557	-2.589	-2.641	-2.482
Resultaat	-2.788	-2.367	-2.557	-2.589	-2.641	-2.482

Automatisering

Tot de automatiseringskosten behoren de kosten voor het algemeen gebruik van hard- en software (bijvoorbeeld Corsa en intranet). Hier worden ook de kosten voor het (externe) archief verantwoord. De kosten voor hard- en software van ondersteunende afdelingen vallen hier ook onder (bijvoorbeeld Key2Financiën en Pepperflow).

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	2.950	3.229	3.290	3.500	3.380	3.289
Resultaat	-2.950	-3.229	-3.290	-3.500	-3.380	-3.289

Grondexploitaties

Jaarlijks vindt de doorberekening van overheadkosten naar grondexploitaties en anterieure overeenkomsten plaats via het overzicht overhead. Deze doorbelasting wordt bepaald op basis van het overheadstarief per uur en het aantal uren op de grondexploitaties en anterieure overeenkomsten.

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	-1.681	-1.712	-2.586	-2.714	-2.655	-2.937
Totaal saldo van baten en lasten	1.681	1.712	2.586	2.714	2.655	2.937
Resultaat	1.681	1.712	2.586	2.714	2.655	2.937

Reserve Mutaties

De lasten die zijn opgenomen in de diverse onderdelen van de overhead waar onder automatisering en huisvesting worden deels gedekt door onttrekkingen aan de algemene- en bestemmingsreserves. In de onderstaande tabel worden deze reservemutaties weergegeven. Ten opzichte van 2024 is er een daling in de reservemutaties zichtbaar. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door incidentele reservemutaties die in 2024 zijn besloten waaronder budgetoverhevelingen uit 2023 en een onttrekking aan de Enecoreserve ten behoeve van een storting in de Kapitaallastenreserve voor het dekken van de kapitaallasten voor het investeringskrediet Solar Carport Gemeentehuis. Mutaties tussen reserves lopen via de Algemene reserve en ook via de exploitatie. Hierdoor is er in 2024 een hoge reservemutatie zichtbaar aan de baten en aan de lastenkant. De mutaties die in de meerjarenbegroting 2025 zijn opgenomen betreffen voornamelijk mutaties aan de Kapitaallastenreserve en mutaties aan de bestemmingsreserve Groot onderhoud gemeentelijke accommodaties.

Bedragen x €1.000

	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Onttrekkingen	605	2.498	859	754	467	151
Toevoegingen	323	871	55	55	55	55
Mutaties reserves	282	1.627	804	699	411	96

Paragrafen

Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) stelt dat een aantal verplichte paragrafen moet worden opgenomen in de programmabegroting. Zij geven, als een dwarsdoorsnede door de programma's, inzicht in een aantal bedrijfsvoeringsaspecten van de gemeente. De paragrafen zijn:

1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (Woo)
7. Verbonden partijen
8. Grondbeleid

Paragraaf Lokale heffingen

Inleiding

De lokale heffingen vormen een belangrijke bron van inkomsten voor de gemeente. Het beleid voor deze heffingen is door de gemeenteraad vastgesteld en vastgelegd in verschillende gemeentelijke verordeningen. In deze paragraaf presenteren wij de lokale heffingen en de ontwikkelingen daarin voor 2025.

Lokale heffingen kunnen we onderverdelen in gebonden en niet-gebonden bestedingen. Lokale heffingen die niet gebonden zijn, vormen algemene dekkingsmiddelen en hebben geen vooraf aangewezen bestemming. Hiertoe behoren de onroerendezaakbelastingen, hondenbelasting, precariobelasting en de verblijfsbelasting. Lokale heffingen waarvan de besteding gebonden is, zijn heffingen waarbij sprake is van een duidelijke relatie tussen de gemeentelijke dienstverlening en de belasting. Hiertoe behoren de rioolrechten, afvalstoffenheffing, lijkbezorgingsrechten, marktgelden en leges. Voor deze categorie worden de tarieven zo vastgesteld dat de geraamde baten van de rechten maximaal gelijk zijn aan de geraamde toerekenbare lasten.

Echter, door het toepassen van kruissubsidiëring is het mogelijk af te wijken van deze regel. Bij kruissubsidiëring wordt de kostendekkendheid niet per geheven leges bepaald, maar door de totale baten en lasten van hoofdstuk 1 en 2 van de legesverordening. Kruissubsidiëring met hoofdstuk 3 is niet toegestaan. Door het toepassen van kruissubsidiëring stijgen de inkomsten uit leges. In de tabel "Onderbouwing kostendekkende leges" in de laatste paragraaf van dit hoofdstuk is de uitwerking van kruissubsidiëring zichtbaar.

De tarieven 2025 maken deel uit van deze paragraaf, maar zijn nog voorlopig. De gemeenteraad stelt de belastingverordeningen en legesverordening, en daarmee de tarieven 2025, definitief vast in de raadsvergadering van december 2024. De tarieven zijn derhalve geen onderdeel van de besluitvorming van deze begroting.

Overzicht opbrengst lokale heffingen

Bedragen x € 1.000

Opbrengst lokale heffingen	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
OZB woningen	9.370	9.893	10.921	11.017	11.162	11.340
OZB niet-woningen	10.731	11.542	13.544	13.678	13.994	14.083
Afvalstoffenheffing	7.347	6.813	7.514	8.062	8.012	8.063
Rioolheffing	7.214	7.225	7.757	7.943	8.217	8.525
Lijkbezorgingsrechten	226	240	240	240	240	240
Leges burgerzaken	632	953	855	855	855	855
Leges bouw	4.170	2.565	3.471	3.471	3.471	3.471
Hondenbelasting	361	368	384	384	384	384
Marktgelden	61	71	71	71	71	71
Precariobelasting, uitstallingen	44	45	45	45	45	45
Verblijfsbelasting	0	0	150	375	480	497
Totaal	40.156	39.715	44.952	46.141	46.931	47.574
Stijging t.o.v. jaar t-1			5.237	1.189	790	643

Belastingen

In 2025 zijn de opbrengsten van de lokale heffingen in de Meerjarenbegroting gestegen ten opzichte van de Meerjarenbegroting 2024.

De stijging wordt veroorzaakt door verschillende factoren. In lijn met de vastgestelde begrotingspunten van de kaderbrief zijn de lokale lasten met 4% geïndexeerd. Aan bouwleges ontvangen wij extra inkomsten door aanvragen van nieuwbouwprojecten. Aan afvalstoffenheffing ontvangen wij extra inkomsten omdat de extra lasten met betrekking tot het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval worden doorberekend in de afvalstoffenheffing. Aan rioolheffing ontvangen wij extra inkomsten omdat de extra lasten met betrekking tot het onderhoud en renoveren van riolen worden doorberekend in de rioolheffing. Aan OZB wonen en OZB niet-wonen ontvangen wij extra inkomsten door het inzetten van een begrotingsknop. En in 2025 ontvangen wij extra inkomsten door de invoering van verblijfsbelasting.

COELO 2024 en woonlasten en tarieven regio

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de zogeheten 'Atlas van de lokale lasten'. In deze atlas staat een overzicht van de gemeentelijke woonlasten. De woonlasten hebben betrekking op een meerpersoonshuishouden met een eigen woning en bestaan uit de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. De WOZ-waarde van een woning is gebaseerd op de gemiddelde WOZ-waarde van alle woningen in de betreffende gemeenten.

Het COELO publiceert in de atlas ook een tarievenoverzicht. In dit tarievenoverzicht zijn de gemiddelde woonlasten voor een- en meerpersoonshuishoudens per lokale last opgenomen. In onderstaande tabel zijn de lokale lasten van de gemeente Lansingerland afgezet tegen de laagste en hoogste tarieven van de overige gemeentes in Nederland. In de tabellen van de subparagraaf "Woonlasten en de tarieven in de regio" worden de tarieven van de lokale lasten van de gemeente Lansingerland vergeleken met omringende gemeenten.

In 2024 zijn de woonlasten van een meerpersoonshuishouden in Lansingerland € 963,47. Met dit tarief staat Lansingerland op plek 142 van de 342 gemeentes in Nederland, waarvan plek 1 laag en plek 342 hoog is.

Bedragen x € 1,-					
COELO - 2024	Laagste	Landelijk gemiddelde	Hoogste	Lansingerland 2024	Lansingerland concept 2025
Woonlasten meerpersoonshuishouden	652,00	994,00	1.874,00	963,47	1.000,75
OZB woningen (eigenaar)	0,0322%	0,0909%	0,2034%	0,0783%	0,0841%
OZB niet-woningen (eigenaar + gebruiker)	0,1285%	0,5605%	1,3878%	0,5522%	0,6121%
Afvalstoffenheffing MPH	32,00	346,00	533,00	269,06	300,00
Rioolheffing 0-500 m3	102,00	225,00	530,00	263,22	282,77
Hondenbelasting (1ste hond)	18,40	26,68	145,44	89,67	93,74

Woonlasten en de tarieven in de regio

Voor de vergelijking van de woonlasten van Lansingerland met die van andere gemeenten is gebruikgemaakt van de gegevens die zijn gepubliceerd in de 'Atlas van de lokale lasten 2024' van COELO.

In onderstaand overzicht zijn de gemiddelde woonlasten 2024 weergegeven voor eigenaren van een eenpersoonshuishouden (EPH) en voor een meerpersoonshuishouden (MPH) in Lansingerland en uit gemeenten in de regio. In de berekening van de woonlasten zijn de onroerende zaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing meegenomen. De gemiddelde WOZ-waarde is gebaseerd op gegevens van het CBS met de peildatum van 1 januari 2023.

Bedragen x € 1,-					
Woonlasten in de regio 2024	Gemiddelde WOZ-waarde (cijfers CBS)	Gemiddelde woonlasten EPH	Gemiddelde woonlasten MPH	Vergelijking Lansingerland MPH	
Lansingerland	497.000	935,34	968,11	100,00%	
Delft	336.000	937,80	1.082,64	111,83%	
Pijnacker-Nootdorp	500.000	888,68	989,36	102,19%	
Zoetermeer	363.000	1.001,81	1.054,77	108,95%	
Zuidplas	434.000	982,91	1.006,13	103,93%	
Bedragen x € 1,-					
Tarieven 2024 conform COELO atlas	Lansingerland	Delft	Pijnacker-Nootdorp	Zoetermeer	Zuidplas
OZB					
Eigendom woningen	0,0783%	0,0974%	0,0712%	0,1186%	0,1021%
Eigendom niet-woningen	0,5522%	0,3463%	0,2120%	0,4217%	0,2378%
Gebruik niet-woningen	-	0,2693%	0,1390%	0,3055%	0,1754%
Totaal niet-woningen	0,5522%	0,6156%	0,3510%	0,7272%	0,4132%
OZB-aanslag woningen (a)	431,19	458,60	400,52	521,97	517,76
Afvalstoffenheffing					
Eenpersoonshuishouden	245,53	266,25	300,36	307,48	306,10
Meerpersoonshuishouden (b)	269,06	417,09	407,76	361,66	328,43
Rioolheffing (c)	263,22	252,30	195,72	145,00	196,76
Gemiddelde woonlasten MPH (a+b+c)	963,47	1.127,99	1.004,00	1.028,63	1.042,95

OZB 2024 in relatie tot de WOZ-waarde 2024

In lijn met toezegging T2020.034 is in deze paragraaf een tabel opgenomen waarin de hoogte van de lokale woonlasten zijn afgezet tegen de WOZ-waarde. In onderstaand overzicht (OZB-aanslag t.o.v. WOZ-waarde) zijn de gemiddelde WOZ-waarden 2024 afgezet tegen de gemiddelde OZB-aanslag 2024 in Lansingerland en in andere gemeenten. De WOZ-waarden in Lansingerland liggen 31% boven het landelijk gemiddelde, de OZB-aanslag ligt in Lansingerland 18% boven het landelijke gemiddelde. De verhouding van de OZB-aanslag is hiermee 0,90 ten opzichte van de WOZ-waarde. Deze ligt in Lansingerland dus afgerond 10% onder het landelijk gemiddelde. Het OZB-woningen tarief lag in Lansingerland in 2024 op 0,0783%, landelijk was dat 0,0909%. In de regio is de OZB-aanslag ten opzichte van de WOZ-waarden in Lansingerland als laag te kwalificeren.

OZB-aanslag t.o.v. WOZ-waarde 2024	Gemiddelde WOZ-waarde	WOZ-waarde t.o.v. landelijk gemiddelde	OZB-tarief	Gemiddelde OZB aanslag	OZB-aanslag t.o.v. landelijk gemiddelde	Verhouding WOZ-waarde OZB-aanslag
Lansingerland	497.000	131%	0,0783%	431,19	118%	0,90
Delft	336.000	89%	0,0974%	458,60	92%	1,04
Pijnacker-Nootdorp	500.000	132%	0,0712%	400,52	106%	0,80

Zoetermeer	363.000	96%	0,1186%	521,97	125%	1,31
Zuidplas	434.000	115%	0,1021%	517,76	102%	0,89
Nederland	379.000	100%	0,0909%	380,00	100%	1,00

Woonlasten 2024 in relatie tot de WOZ-waarde 2024

In onderstaand overzicht (Woonlasten t.o.v. WOZ-waarde) zijn de gemiddelde WOZ-waarden 2024 en gemiddelde woonlasten 2024 weergegeven voor eigenaren van een meerpersoonshuishouden in Lansingerland en in andere gemeenten. De WOZ-waarden in Lansingerland liggen 31% boven het landelijk gemiddelde, de totale woonlasten in Lansingerland liggen 3% onder het landelijk gemiddelde. De verhouding van de woonlasten is hiermee 0,74 ten opzichte van de WOZ-waarde. In Lansingerland zijn de woonlasten ten opzichte van de WOZ-waarden als laag te kwalificeren, in vergelijking met gemeenten in de regio.

Woonlasten t.o.v. WOZ-waarde 2024	Gemiddelde WOZ-waarde	WOZ-waarde t.o.v. landelijk gemiddelde	Gemiddelde MPH t.o.v. landelijk gemiddelde	Verhouding WOZ-waarde woonlasten
Lansingerland	497.000	131%	963,47	0,74
Delft	336.000	89%	1.127,99	1,28
Pijnacker-Nootdorp	500.000	132%	1004,00	0,77
Zoetermeer	363.000	96%	1.028,63	1,08
Zuidplas	434.000	115%	1.042,95	0,92
Nederland	379.000	100%	994,00	1,00

Onroerendezaakbelastingen (ozb)

De OZB bestaat uit een belasting voor de eigenaar van een opstal, waarbij verschil gemaakt wordt tussen woningen en niet-woningen. De OZB is een algemeen dekkingsmiddel, wat betekent dat deze vrij besteedbaar is. De belasting wordt berekend als een percentage van de WOZ-waarde. De WOZ-waarde wordt jaarlijks vastgesteld. Voor 2024 worden de onroerende zaken gewaardeerd naar de peildatum op 1 januari 2023.

Lansingerland kent een tariefdifferentiatie voor woningen en niet-woningen. Tariefdifferentiatie tussen woningen en niet-woningen wordt in heel Nederland toegepast. De tarieven voor niet-woningen liggen hoger dan voor de woningen. De tarieven voor woningen en niet-woningen in Lansingerland lagen in Lansingerland in 2024 beide onder het landelijk gemiddelde.

Tarieven 2025

OZB wonen

Om het OZB wonen tarief te bepalen hanteren wij als uitgangspunt het OZB wonen tarief 2024 van de Gemeente Lansingerland. Dit tarief wordt geïndexeerd met de inflatiecorrectie (uitgangspunt kaderbrief 4%) en gecorrigeerd met een waarde stijgingscompensatie (1,66%). Aanvullend op deze verhoging is in 2025 een tariefstijging van 5% doorgevoerd. Het verloop van dit tarief is zichtbaar in onderstaande tabel.

OZB niet-wonen

Om het OZB niet- Wonen tarief te bepalen hanteren wij als uitgangspunt het het landelijk gemiddelde OZB niet-wonen tarief 2024. Dit tarief wordt geïndexeerd met de inflatiecorrectie (uitgangspunt kaderbrief 4%). Aanvullend op deze verhoging is in 2025 een tariefstijging van 5% doorgevoerd. Het verloop van dit tarief is zichtbaar in onderstaande tabel.

Ozb - tarieven	2023	2024	Concept 2025	% toename t.o.v. 2024
Eigenaar (woning)	0,0777%	0,0780%	0,0841%	7,82%
Eigenaar (niet-woning)	0,5117%	0,5523%	0,6121%	10,83%

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing bekostigt de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. De belasting wordt geheven van degene die in de gemeente naar de omstandigheden al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikmaakt van een perceel ten aanzien waarvan ingevolge de artikelen 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt.

De geraamde baten mogen niet boven de geraamde kosten uitstijgen. De opbrengst mag dus maximaal 100% kostendekkend zijn in de begroting. Nu en in de toekomst blijft de afvalstoffenheffing een aparte geldstroom, los van de algemene middelen.

Tarieven 2025

Voor 2025 zijn de tarieven voor de inzameling en verwerking van restafval gestegen. Dit vertaalt zich in een stijging van zowel het vaste als het variabele tarief. De afvalstoffenheffing stijgt gemiddeld met 4,9% per huishouden. Met de invoering van het gedifferentieerd afvaltarief blijven inwoners afval goed scheiden. Dit zorgt ervoor dat de stijging van afvalstoffenheffing in 2025 beperkt blijft. Er is echter wel een onzekerheid die verband houdt met de lachgasproblematiek bij de afvalverwerkers. Op dit moment rekent onze afvalwerker nog geen kosten door aan de gemeente, terwijl andere verwerkers dit al wel doen. Onze verwerker heeft echter plannen om ook de kosten te verhalen op de aanbieders van afval waar lachgascilinders in zitten.

Wij zetten ons in om lachgascilinders zoveel mogelijk uit het restafval te houden. Inwoners kunnen lachgascilinders gratis inleveren op het afvalbrengstation. De gemeente treft zelf ook cilinders aan in de openbare ruimte. Deze worden opgeruimd en via het afvalbrengstation afgevoerd om op verantwoorde wijze te worden verwerkt.

Bedragen x € 1,-				
Tarieven afvalstoffenheffing	2023	2024	2025	% toename t.o.v. 2024
Vast tarief	226,21	222,00	227,76	2,6%
140 liter container per aanbieding	3,92	2,87	3,32	15,7%
240 liter container per aanbieding	6,73	4,93	5,70	15,6%
Afvalpas per aanbieding	1,68	1,23	1,42	15,4%

Rioolheffing

De rioolheffing wordt geheven op grond van artikel 228a van de Gemeentewet. Rioolheffing is een bestemmingsbelasting en dient ter bekostiging van de gemeentelijke watertaken. Deze watertaken zijn het inzamelen, zuiveren en transporteren van huishoudelijk afvalwater; het verzamelen en transporteren van bedrijfsafvalwater en het inzamelen en verwerken van hemelwater. De kosten hiervoor verhalen we met de rioolheffing op de gebruiker.

Tarieven 2025

Het tarief is een vast bedrag voor maximaal 500 m3 afgevoerd afvalwater per huishoudens. Voor de zogenoemde grootverbruikers geldt dat boven de 500 m3 voor iedere volgende 500 m3 afgevoerd afvalwater of een gedeelte daarvan een opslag wordt geheven.

Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)

De gemeente kiest voor doelmatig en risicogestuurd werken. Er wordt zoveel mogelijk integraal en wijkgericht gewerkt. Om de kosten als gevolg van de activiteiten te kunnen dekken, stijgt de rioolheffing vanaf 2022 geleidelijk met 1,25% per jaar tot een kostendekkend niveau in 2041. Dit is conform het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Aanvullend hanteren we in 2025 een indexatie percentage van 1,6% in verband met sterk toegenomen prijzen. De onderstaande tarieven voor de rioolheffing zijn gebaseerd op bovenstaande uitgangspunten.

				Bedragen x € 1,-
Tarieven rioolheffing	2023	2024	2025	% toename t.o.v. 2024
Eenpersoonshuishoudens	259,97	263,22	270,77	2,87%
Meerpersoonshuishoudens	259,97	263,22	270,77	2,87%

Lijkbezorgingrechten

De gemeente Lansingerland heeft het gebruik van gemeentelijke begraafplaatsen vastgelegd in een beheerverordening. De verordening op de heffing en invordering van de lijkbezorgingsrechten 2021 is door de raad van de gemeente Lansingerland vastgesteld op 30 september 2021 en in oktober 2021 in werking getreden. De tarieven zijn ten opzichte van 2024 verhoogd met de inflatiecorrectie van 4%.

Leges Bouwvergunningen

In aanloop naar de Begroting is de raming van de bouwleges geactualiseerd. Deze prognose is gebaseerd op meerjarige gemiddeldes in combinatie met te verwachten grotere woningbouwplannen en de realisatie van grotere bedrijfsgebouwen.

De leges worden geheven naar de maatstaven en tarieven, opgenomen in tarieventabel behorend bij de legesverordening. Deze verordening en tarieventabel worden in december aan de raad aangeboden ter vaststelling. De te heffen leges zijn afhankelijk van de hoogte van de bouwsom. De hoogte van de bouwsom bepaalt in welke tariefcategorie de aanvraag behoort. Per categorie geldt een vast en/of variabel (percentage van de bouwsom) deel.

Hondenbelasting

De gemeente Lansingerland heft hondenbelasting. De tarieven zijn ten opzichte van 2024 verhoogd met de inflatiecorrectie van 4 %. Dit houdt in dat het tarief voor het houden van één hond in 2025 € 93,26 bedraagt, voor iedere volgende hond is dat € 130,65. De aanslag voor een geregistreerde kennel is € 280,09.

Marktgelden en precariobelasting (uitstallingen)

De gemeente heft marktgelden voor de weekmarkt en precariobelasting. De berekening van het marktgeld voor de weekmarkt hangt af van het aantal gebruikte meters frontbreedte. De berekening van de precariobelasting hangt af van het aantal gebruikte vierkante meters. De tarieven zijn ten opzichte van 2024 verhoogd met de inflatiecorrectie van 4 %.

Verblijfsbelasting

Gemeente Lansingerland heft vanaf 2025 verblijfsbelasting. Verblijfsbelasting wordt betaald als een persoon overnacht in de gemeente Lansingerland terwijl deze persoon niet ingeschreven staat in onze gemeente. De overnachting vindt o.a. plaats in een hotel, pension, (air)B&B, jachthaven, bungalow of een camping. In 2025 is het tarief €1,52 per persoon per nacht.

Kwijtscheldingen

In Lansingerland kan kwijtschelding worden verleend voor afvalstoffen- en rioolheffing, als een belastingschuldige (particulier) financieel niet in staat is om de belastingaanslag te betalen. Of een belastingschuldige in aanmerking komt voor gehele of gedeeltelijke kwijtschelding, wordt beoordeeld aan de hand van een inkomens- en vermogenstoets. Deze toets is gebaseerd op door het Rijk vastgestelde normen. De daarbij te hanteren kosten van bestaan (de zogenoemde betalingscapaciteit) worden vastgesteld op 100% van de bijstandsnorm.

Aan belastingschuldigen die op 31 december voorafgaand aan het belastingjaar een bijstandsuitkering en minimaal twee jaar gehele kwijtschelding hebben ontvangen, wordt automatisch kwijtschelding verleend. De kosten voor kwijtschelding worden bij de afvalstoffenheffing en de rioolheffing meegenomen in de berekening van de kostendekking.

De werkelijke en geraamde lasten van kwijtscheldingen staan in onderstaand overzicht.

Bedragen x € 1,-

Kwijtscheldingen	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025	Verschil t.o.v. 2024
Afvalstoffenheffing	156.215	195.000	195.000	0
Rioolheffing	177.808	175.000	175.000	0
Hondenbelasting	0	0	0	0
OZB woningen	1.128	500	500	0
OZB (niet-)woningen	358	250	250	0
Totaal	335.509	370.750	370.750	0

Bedrijven Investeringszones (BIZ)

De BIZ-bijdrage is een bestemmingsbelasting die op verzoek van ondernemers wordt geheven. Het biedt ondernemers de mogelijkheid om met hulp van de gemeente aanvullende diensten uit te voeren om de openbare ruimte bij bedrijventerreinen of winkelgebieden schoner, veiliger of goed bereikbaar te maken. In 2025 int de gemeente drie heffingen in de vorm van een BIZ-bijdrage: (1) BIZ Bedrijvenpark Rodenrijs (2) BIZ Centrum Bergschenhoek en (3) BIZ Weg en Land. De ondernemers op het bedrijventerrein De Hoefslag hebben de ambitie om in 2025 een BIZ op te zetten.

Overzicht kostendekkendheid rechten en leges

Vanaf de Begroting 2017 moet de gemeente in de paragraaf lokale heffingen een overzicht van baten en lasten opnemen voor de heffingen, waarbij sprake is van het verhalen van kosten. De verplichting is bij besluit van 5 maart 2016 in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) opgenomen. In artikel 10, onderdeel c van het BBV is vastgelegd dat de paragraaf lokale heffingen in ieder geval bevat:

“Een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.”

Hieronder staat de mate van kostendekkendheid voor de verschillende rechten en leges.

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid tarieven rechten	Afvalstoffenheffing	Rioolheffing	Lijkbezorgingsrechten	Marktgeden
Directe kosten	6.865	6.136	308	67

Directe inkomsten, exclusief heffingen	740	13		
Netto directe kosten	6.125	6.123	308	67
<u>Toe te rekenen kosten:</u>				
Overhead incl. (omslag)rente	521	785	139	56
BTW	868	849		
Totaal toe te rekenen kosten	7.514	7.757	447	123
Opbrengst heffingen	7.514	7.757	240	71
Dekking	100,00%	100,00%	53,69%	57,72%

In de tabel hieronder is de kostendekkendheid op hoofdstukniveau weergegeven. De gepresenteerde kostendekkendheid sluit aan bij de vernieuwde BBV-voorschriften, die sinds de Begroting 2017 van kracht zijn. Deze kostendekkendheid wordt in de komende periode nader bezien. Indien nodig of gewenst worden de tarieven op basis van deze bevindingen aangepast bij de Legesverordening 2025 en bijbehorende tarieventabel. De raad stelt de legesverordening en tarieventabel in december 2024 definitief vast.

Onderbouwing kostendekkendheid leges

Bedragen x € 1,-

Hfd	Omschrijving	Lasten	Overhead	Totaal lasten	Baten	Kostendekkendheid
1.1	Burgerlijke stand	101.229	54.739	155.968	155.617	99,77%
1.2	Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	309.711	303.515	613.226	495.030	80,73%
1.3	Rijbewijzen	87.396	85.648	173.044	150.000	86,68%
1.4	Verstrekkings in het kader van basisregistratie persoonsgegevens	39.836	18.535	58.371	38.871	66,59%
1.5	Bestuursstukken	0	0	0	0	-
1.6	Vastgoed informatie	0	0	0	0	-
1.7	Overige publiekszaken	0	0	0	0	-
1.8	Gemeentearchief	2.018	1.517	3.535	2.676	75,70%
1.9	Bijzondere wetten	28.884	25.114	53.998	53.998	100,00%
1.10	Diversen	451.042	326.258	777.300	703.000	90,44%
1	Subtotaal titel 1	1.020.116	815.326	1.835.442	1.599.192	87,13%
2.1	Algemene bepalingen	0	0	0	0	-
2.2	Vooroverleg / beoordelen conceptaanvraag	0	0	0	0	-
2.3	Activiteiten met betrekking tot bouwwerken	3.321.994	0	3.321.994	3.471.994	104,52%
2.4	Activiteiten met betrekking tot cultureel erfgoed en werelderfgoed	0	0	0	0	-
2.5	Milieubelastende activiteiten	0	0	0	0	-
2.6	Reserveren	0	0	0	0	-
2.7	Aanlegactiviteiten	0	0	0	0	-
2.8	Overige activiteiten	0	0	0	0	-
2.9	Reserveren	0	0	0	0	-
2.10	Reserveren	0	0	0	0	-
2.11	Overige activiteiten	0	0	0	0	-
2.12	Modaliteiten	0	0	0	0	-
2.13	Vermindering	0	0	0	0	-
2.14	Teruggaaf	0	0	0	0	-
2	Subtotaal titel 2	3.321.994	0	3.321.994	3.471.994	104,52%
1+2	Subtotaal titel 1 + 2	4.342.110	815.326	5.157.436	5.071.186	98,33%
3.1	Horeca	13.500	9.500	23.000	22.500	97,83%
3.2	Seksbedrijven	0	0	0	0	-
3.3	Winkeltijdenwet	0	0	0	0	-
3.4	Organiseren evenement of markt	27.646	21.947	49.593	29.500	59,48%

3.5	Standplaatsen	0	0	0	0	-
3.6	huisvestingswet 2012 en Wet goed verhuurderschap	0	0	0	0	-
3.7	In dit hoofdstuk niet benoemd belsuit	0	0	0	0	-
3	Subtotaal titel 3	41.146	31.447	72.593	52.000	71,63%
	Totaal legesverordening	4.383.256	846.773	5.230.029	5.123.186	97,96%

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing beschrijft hoe de gemeente Lansingerland financiële risico's opvangt en de methode voor risicoprofielbepaling. Tevens wordt uiteengezet hoe risicobeheersing geïntegreerd is in de bedrijfsvoering van de gemeente. Door risico's te identificeren, kunnen passende maatregelen worden genomen om deze te beheersen. Hierbij is een evenwicht nodig tussen de benodigde middelen en het acceptabele risiconiveau voor de organisatie. Daarnaast behandelt de paragraaf de toenemende behoefte aan transparantie over gemeentelijke inzichten en langetermijnperspectieven. Naast de verplichte financiële kengetallen volgens het BBV biedt de paragraaf een kwalitatieve duiding van niet-kwantificeerbare risico's en ontwikkelingen. Frauderisico's worden besproken in de paragraaf Bedrijfsvoering. De verplichte financiële kengetallen volgens het BBV worden opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen van de begroting om provinciale staten en de gemeenteraad inzicht te geven in de financiële positie.

Risicobeheersing in de gemeente Lansingerland

De nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2020-2023 beschrijft hoe Lansingerland haar risico's beheerst en verantwoord. De nota geeft aan welke informatie in de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing wordt opgenomen. In 2024 zal de nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen worden geactualiseerd.

Lansingerland loopt haar grootste incidentele financiële risico's bij de grondexploitaties. Deze risico's houden verband met de hoge boekwaarde van gedane investeringen en marktomstandigheden. Het risico bestaat dat grond niet, later, of voor een lagere prijs wordt verkocht dan voorzien. Om dit risico te beheersen, moet de gemeente inspelen op marktontwikkelingen en haar onderscheidend vermogen als woon- of vestigingsplaats versterken. Dit is een speerpunt van het college. Om de boekwaarde niet verder te laten oplopen, is de gemeente terughoudend met nieuwe uitgaven en doet deze alleen als ze noodzakelijk zijn om inkomsten te genereren. Waar mogelijk benutten we schaalvoordelen door werkzaamheden te clusteren. De begroting 2025-2028 toont een verwachte daling van de geïnvesteerde bedragen in grondexploitaties, met meer inkomsten dan uitgaven. Voor verdere toelichting op de risico's van grondexploitaties wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.

De grootste risico's op structurele tegenvallers zijn te vinden in het sociaal domein en de hoogte van de Algemene Uitkering. De lasten in het sociaal domein (WMO, Jeugd en Participatie) zijn in de begroting 2025 -2028 zo realistisch mogelijk geraamd op basis van inzichten medio 2024. Dit domein kent zogenoemde openeinde regelingen zonder een helder financiële plafonds, waardoor kosten snel kunnen stijgen. De hervormingsagenda van de Jeugdwet moet leiden tot een stabilisering van de lasten, los van de bevolkingsgroei. Deze uitgangspunten zijn verwerkt in de meerjarenraming. Het risico bestaat echter dat besparingen niet gerealiseerd worden en er structurele tegenvallers ontstaan. De paragraaf over structurele tegenvallers geeft hier verder cijfermatig inzicht in.

Inventarisatie risico's

Op basis van het risicoprofiel van de gemeente Lansingerland wordt bepaald hoeveel middelen nodig zijn om alle risico's te kunnen opvangen. Hierbij maken we onderscheid tussen incidentele risico's en structurele tegenvallers. Incidentele risico's worden afgedekt door het beschikbare weerstandsvermogen, terwijl structurele risico's voldoende flexibiliteit in de begroting vereisen. In de paragraaf Weerstandsvermogen schetsen we verschillende scenario's en de financiële impact hiervan op de saldi van de meerjarenbegroting.

De benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend op basis van een risicosimulatie, waarbij een statistische benadering wordt gehanteerd. Deze benadering gaat ervan uit dat nooit alle risico's zich tegelijkertijd en in maximale omvang zullen voordoen. Indien dit wel het geval zou zijn, bedraagt het maximale financiële gevolg van de in beeld gebrachte risico's, exclusief de gevoeligheidsscenario's voor grondexploitatie, € 46 miljoen.

Dit is als volgt te verdelen over de algemene dienst en de grondexploitaties:

- Algemene dienst: € 17 miljoen
- Grondexploitaties: € 29 miljoen

Top 10 risico's gemeente Lansingerland

De top 10 aan risico's zijn op basis van hun aandeel in het totaal benodigde weerstandsvermogen:

Bedragen x € 1.000

Nr.	Risico	Kans	Maximaal bedrag
1	Ontwikkeling Wilderszijde o.b.v. bestemmingsplan	N.v.t., zie toelichting	36.500
2	Fiscale optimalisatie Westpolder wordt niet gerealiseerd.	30%	12.500
3	Ontwikkeling grondexploitatie GR Bleizo	N.v.t., zie toelichting	2.700
4	Lagere dekking Rijk inkomensdeel BUIG	30%	4.000
5	Risico op verkeerde aannames besluitvorming sociaal domein	30%	1.000
6	Ramp en schade aan gemeentehuis dat (deels) niet verzekerd is	10%	3.000
7	Aanspraak op borgstelling gemeente	10%	2.800
8	Afdracht van vrije kavels RvR Groenzoom vertraagd	50%	451
9	Stijging kosten bouwrijp maken RvR Groenzoom	50%	356
10	Extra risico door kosten herverkaveling RvR Groenzoom	30%	501

Toelichting risico's

Uit de voorgaande tabel blijkt dat onze grootste risico's betrekking hebben op de grondexploitaties, waarvan Oudeland, Westpolder en Wilderszijde de grootste invloed hebben. De genoemde bedragen zijn de mogelijke verdere verliezen op de grondexploitaties als de ontwikkelingen niet lopen zoals we nu inschatten op basis van de huidige marktomstandigheden. Naast bovenstaande incidentele effecten zijn er, als het risico zich voordoet, ook structurele effecten omdat schulden niet of minder snel kunnen worden afgelost. Op basis van de huidige rekenrente grondexploitaties van 0,9% betekent elke € 10 miljoen verdere verlies name op de grondexploitatie een toename van de structurele rentelast op de begroting van € 90.000. Ten opzichte van het laatste P&C-document (jaarrekening 2023) vonden er geen mutaties in de top 10 aan risico's plaats.

Het grootste risicobedrag is gerelateerd aan de gebiedsontwikkeling Wilderszijde (risico nummer 1). Dit betreft het totale risicoprofiel voor Wilderszijde. Gezien de omvang van de ontwikkeling, de looptijd en de huidige economische omstandigheden is het risicobedrag fors. Eind 2021 stelde de gemeenteraad het bestemmingsplan vast en is het hele gebied een 'actieve' grondexploitatie geworden. Dit betekent dat we ook een specifieke risicoanalyse maken voor het gebied. De gebiedsspecifieke risico's tellen op tot een benodigd risicobedrag van circa € 11,5 miljoen. Naast deze risico's is het financiële resultaat van Wilderszijde ook afhankelijk van algemene ontwikkelingen, zoals de eventuele (snellere) stijging van kosten en ontwikkelingen van vrij op naam (VON)-prijzen. In dat kader zijn heel veel scenario's mogelijk, zowel in positieve als negatieve zin. Voor het weerstandsvermogen is voor de jaarrekening 2023 een zwaarder weer scenario doorgerekend waarbij de kosten 2% per jaar sneller stijgen dan nu doorgerekend in de gebiedsexploitatie en de grondprijzen/woningprijzen 2% per jaar minder stijgen. Dit scenario levert een circa € 25 miljoen nadeliger resultaat op dan het resultaat op basis van de huidige uitgangspunten. In de herziening MPG 2024 werd voor Wilderszijde slechts een klein positief resultaat verwacht. In de grondexploitatie zelf is er net als vorig jaar, geen buffer om risico's op te vangen. Het bedrag dat benodigd is aan weerstandsvermogen is licht gedaald (van € 40 miljoen naar € 36,5 miljoen). Gezien het vroege stadium van het project is het ook wenselijk om nog steeds een robuuste 'buffer' aan te houden, wat we met € 36,5 miljoen doen. De abnormale marktomstandigheden van 2022 en 2023 met stijgende prijzen en tekorten aan bouwmaterialen en arbeidskrachten maken dit ook zichtbaar. Als alternatieve (of toetsende) methode is via de methode van de Rekenkamer (zie ook de nota Weerstandsvermogen voor een nadere toelichting hierop) een berekening gemaakt. Uitgaande van 10% van de nog te realiseren opbrengsten en 10% van de boekwaarde per 1/1/2024 is dan een weerstandsvermogen nodig van € 19 miljoen. Gezien de huidige marktomstandigheden en het feit dat we als gemeente een verfijndere methode hanteren stellen we voor in het benodigd weerstandsvermogen rekening te houden met ons 'eigen' berekende bedrag, dat veel hoger ligt dan de methode Rekenkamer.

Van het Rijk ontvangt de gemeente jaarlijks geld voor de uitvoering van het inkomensdeel van de Participatiewet, de zogenoemde BUIG-uitkering. Indien de werkelijke lasten voor de uitkeringen hoger liggen dan geldt eerst een eigen risico, daarboven kan de gemeente een aanvraag indien voor een aanvullende uitkering. Met het oog de huidige onzekere economische tijd gaan we in de meerjarenraming uit van een stijging van de uitkeringslasten, maar ook een stijging van de BUIG-uitkering. Mocht deze laatste ontoereikend zijn dan komt een eventueel nadeel tot de drempel voor een aanvullende uitkering ten laste van de gemeente. Het risico baseren we op elk jaar van de meerjarenraming een tekort van maximaal € 1 miljoen. De kans achten we beperkt omdat we enerzijds zelf deels kunnen sturen op het aantal bijstandsgerechtigden, via re-integratie, en anderzijds het Rijk de BUIG laat meebewegen met de macro-economische situatie.

Risico's verbonden partijen

De gemeente Lansingerland neemt deel in diverse gemeenschappelijke regelingen en verbonden partijen. In de paragraaf verbonden partijen van deze begroting is een overzicht hiervan opgenomen en is per partij ook inzicht gegeven in de risico's bij de verbonden partij. Uit de grondexploitatie en risico-inventarisatie die ten grondslag liggen aan de jaarrekening 2023 van de gemeenschappelijke regeling Hoefweg blijkt dat de risico's die deze partij loopt nog opgevangen kunnen worden binnen de eigen grondexploitatie (de grondexploitatie bevat zelf nog voldoende weerstandscapaciteit). De gemeente zelf hoeft op basis van de huidige inzichten geen weerstandscapaciteit voor Hoefweg aan te houden. Uit de grondexploitatie en risico-inventarisatie die ten grondslag liggen aan de jaarrekening 2023 van de gemeenschappelijke regeling Bleizo is een nieuw beeld naar voren gekomen. Dit is een nieuw risico. De grondexploitatie van de GR Bleizo kent een aantal kansen en risico's. Deze kansen en risico's zijn in beeld gebracht met behulp van een Monte Carlo-simulatie. Het laagste resultaat in de bandbreedte van de risicoanalyse komt uit op +/- € 5,4 mln. en uitgaande van een 50/50 verdeling tussen de twee deelnemende gemeenten betekent dat een risico van € 2,7 mln. voor Lansingerland. Het risicoprofiel van de grondexploitatie van de GR Bleizo is ten opzichte van voorgaand jaar gewijzigd door risico's met

betrekking tot hogere rentelasten en het risico op afwaardering van de gronden bij onvoldoende voortgang in de ontwikkeling. Voor Bleizo-West doen we onderzoek naar een alternatief ontwikkelprogramma. Hiervoor is een eerste stedenbouwkundige verkenning uitgevoerd. De vaststelling van het bestemmingsplan voor Bleizo-West is opgeschort totdat er meer duidelijkheid over de toekomstige ontwikkelingen.

Effect van wereld en rijks ontwikkelingen op financiële risico's gemeente

Door zowel de stijgende financieringsrente als de oorlog in Oekraïne kunnen investeerders voorzichtiger worden c.q. investeren bedrijven minder. Dit kan gevolgen hebben voor de nog uit te geven bedrijventerreinen (minder opbrengst, latere opbrengst, etc.). Ook de energiecrisis en hoge inflatie zijn daarvan een gevolg. Gedeeltelijk compenseert het Rijk hiervoor. In zijn algemeenheid geldt dat de risico's op dit moment wel kwalitatief zijn te duiden, maar nog zeer moeilijk kwantitatief. Deze eerste risico beschouwing is daarom ook vooral kwalitatief van aard en geeft de grootste financiële risico's weer die het college op dit moment ziet. De lijst is, in willekeurige volgorde, als volgt:

Sociaal domein

- Toename van het aantal bijstandsgerechtigden; als gevolg van stijging energiekosten, hoge inflatie, rentestijgingen en daarbij gepaard gaande onzekerheid krijgt de economie en daarmee de werkgelegenheid forse klappen. In eerste instantie vallen 'ontslagen' medewerkers terug op de WW. Afhankelijk van de duur van de WW valt een deel van deze personen uiteindelijk ook terug op de bijstand. Ons huidige bestand is ongeveer 600 bijstandsgerechtigden. Een stijging van dit aantal is een reëel risico, al is de werkloosheid momenteel laag. We houden in de begrotingscijfers 2025-2028 rekening met een stijging op basis van inwonergroei. Risico is dat zich een nog negatiever scenario voordoet en de lasten sneller gaan stijgen. Het Rijk compenseert deze lasten (op termijn) mogelijk, maar uitgaande van de huidige systematiek voor financiering zal dat veelal met enige vertraging gaan (voordat de Rijksbijdrage omhoog gaat). De stijging van bijstandsgerechtigden betekent ook dat de ambtelijke organisatie meer inzet zal moeten plegen op participatie en rechtmatigheid en dus (tijdelijk) meer formatie nodig heeft.
- Toename van het aantal schuldhulpverleningstrajecten; als gevolg van genoemde potentiële crises krijgt de economie en daarmee de werkgelegenheid forse klappen. Ondernemers en (ontslagen) werknemers kunnen in de financiële problemen komen en te maken krijgen met (toenemende) schulden. De gemeente is verantwoordelijk voor de schuldhulpverlening. Dus een toenemend beroep betekent meer werk en meer lasten voor de gemeente. Vanaf de begroting 2020 is reeds rekening gehouden met een stijging van het budget voor formele en informele schulddienstverlening van 5% per jaar tot aan 2025.

- Toename beroep op voorzieningen Wmo en Jeugdwet; de Corona crisis legde op veel mensen ook een psychische en fysieke wissel. Met name op ouderen (eenzaamheid) en jongeren (leerlingen/scholieren). Een reëel risico is dat meer mensen uit deze doelgroepen in de problemen gaan komen en er extra hulp of ondersteuning nodig is. De gemeente is, als er geen vangnetten zijn in de eigen omgeving, verantwoordelijk voor deze hulp. Dit betekent een potentiële toename van de lasten in het sociaal domein voor de voorzieningen en ook extra formatie die hier voor nodig is.

Woningmarkt

Diverse partijen voorspellen zwaar(der) weer voor de woningmarkt. Op de korte termijn zijn de effecten nog beperkt, maar het valt niet uit te sluiten dat de economische teruggang doorsijpelt naar de woningmarkt. Naast het economische risico is door stikstofwetgeving, Corona en de oorlog in Oekraïne ook een risico dat productieketens voor grond- en hulpstoffen voor de bouw stilvallen. Risico voor de gemeente is dat projecten vertraging oplopen of stilvallen en inkomsten later of niet binnen komen. Denk hierbij aan inkomsten uit grondverkoop en bouwleges. Voor Wilderszijde houden we hier ook rekening mee bij het bepalen van het weerstandsvermogen (zie eerder deze paragraaf). Het college merkt wel op dat de impact van een terugval op de huizenmarkt in financiële zin waarschijnlijk minder impact op Lansingerland zal hebben dan in de vorige crisis. De grondposities van de gemeente zijn fors kleiner, de schuldenlast lager en de rente is ook lager dan destijds (en de gemeente beschikt over eigen geld in de vorm van de opbrengst Eneco). Risico is wel dat, als de risico's zoals nu in beeld zijn zich voordoen, de algemene reserve kan dalen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit betreft de middelen die de gemeente heeft of ter beschikking kan krijgen om de financiële gevolgen van risico's op te vangen. Het uitgangspunt daarbij is dat structurele risico's opgevangen moeten worden door structurele 'weerstandscapaciteit' en incidentele risico's opgevangen worden door incidentele 'weerstandscapaciteit'. Dit onderscheid is ook van belang met het oog op het 'structureel evenwicht' in de begroting en het toezicht van de provincie hierop.

Incidentele weerstandscapaciteit

De gemeente Lansingerland rekent alleen de algemene reserve tot de incidentele weerstandscapaciteit. De overige reserves rekenen wij niet tot de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit zijn de bestemmingsreserves en de stille reserves. Bestemmingsreserves worden niet meegenomen, omdat hier al een bestemming aan is toegekend. Stille reserves (ontstaan wanneer de boekwaarde van de activa lager is dan de verkoopwaarde) worden niet meegenomen, omdat deze pas geïncasseerd kunnen worden als de activa verkocht wordt. Echter, als er expliciete besluiten worden genomen om stille reserves te gelden te maken, dan worden deze toegevoegd aan de weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit betreft de flexibiliteit die er in de begroting is. Dit betreft de mate waarin lasten verder zijn terug te brengen (door bezuinigingen), inkomsten te verhogen en de inzet van de post onvoorzien. Zodoende bestaat structurele weerstandscapaciteit uit:

- Onbenutte belastingcapaciteit;
- Post onvoorzien;
- Bezuinigingspotentieel lastenniveau tot wettelijke taken.

De onbenutte belastingcapaciteit is in theorie niet gemaximeerd. Er zijn geen maximumtarieven voor de OZB. Wel zijn er landelijk afspraken over de maximale jaarlijkse stijging van de OZB (macro-norm) en geldt voor het doen van een aanvraag tot artikel 12 dat de OZB boven de drempelpercentages ligt (gebaseerd op 120% van het landelijk gemiddelde OZB-percentages).

Ten behoeve van deze begroting is het bezuinigingspotentieel in beeld gebracht indien de gemeente alleen de wettelijke taken zou uitvoeren en op taken met een inspanningsverplichting het minimale zou doen. In dat geval zou de gemeente nog enkele miljoenen kunnen bezuinigen. Dit zou dan wel gepaard gaan met veel maatschappelijke onrust en de bezuinigingen zijn veelal niet direct in het eerstvolgende begrotingsjaar in te voeren. De flexibiliteit op dit punt is beperkt.

In de grondexploitaties en kredieten is meestal ook een post ‘onvoorzien’ opgenomen. Binnen de grondexploitaties en projecten zelf is dus ook enige mate van weerstandscapaciteit aanwezig. Bij het bepalen van het weerstandsvermogen op gemeenteniveau houden we geen rekening met deze posten ‘onvoorzien’.

Benodigde weerstandscapaciteit

De omvang van alles risico's is na identificatie ingeschat middels het benoemen van een kans en een gevolg (kwantificering). Op basis van de ingevoerde risico's is de risicosimulatie uitgevoerd. Op basis van deze simulatie kan (met een zekerheidspercentage van 90%) gesteld worden dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 54,3 miljoen.

De benodigde weerstandscapaciteit is als volgt te verdelen:

Algemene dienst € 4,0 miljoen

Grondexploitaties € 50,3 miljoen

De Rekenkamer Lansingerland gaat als ‘benchmark’ voor de risico's op grondexploitaties uit van een benodigde weerstandscapaciteit van 10% van de boekwaarde van de grondexploitaties in exploitatie en 10% van de nog te realiseren opbrengsten en kosten. Op basis van de jaarrekening 2023 en de onderliggende grondexploitaties (MPG zoals vastgesteld in de Raad van 4 juli 2024) is dan circa € 33,3 miljoen nodig voor de gemeentelijke grondexploitaties (inclusief Wilderszijde). Voor Hoefweg is dit circa € 3,3 miljoen en voor Bleizo circa € 16,4 miljoen. Totaal dus circa € 53 miljoen. Deze berekeningswijze van de Rekenkamer voor de grondexploitaties is sterk genormeerd en houdt geen rekening met de specifieke omstandigheden. Enige afwijking tussen deze berekening en de eigen berekening is dus logisch. De eigen berekening van circa € 50,3 miljoen is € 2,7 miljoen lager dan de € 53 miljoen op basis van de methode Rekenkamer. Dit is een beperkt verschil. Op basis hiervan is er geen reden het risicoprofiel van de gemeente bij te stellen voor de bepaling van het weerstandsvermogen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan of de gemeente in staat is om financiële tegenvallers op te vangen zonder de noodzaak om direct te bezuinigen en/of de lokale lasten te verhogen. Bij het vaststellen van de begroting 2024 besloot uw Raad om de reserve Enecogelden voortaan onderdeel te laten zijn van de beschikbare weerstandscapaciteit (die dan bestaat uit het totaal van de algemene reserve en de reserve Enecogelden). Met een ratio weerstandsvermogen van 2,9 in 2024, aflopend naar 2,6 eind 2028 is Lansingerland in staat om financiële tegenvallers op te vangen. De ratio ligt in 2024 buiten (boven) de bandbreedte van de door de raad gewenste marge (tussen de 1,4 en 2,0) en kan als ‘ruim voldoende’ worden aangemerkt. De raad streeft naar een ratio van 1,7. Opgemerkt wordt dat in de bepaling van de weerstandscapaciteit, conform de nota risicomanagement en weerstandsvermogen, nog geen rekening wordt gehouden met toekomstige positieve resultaten op de grondexploitatie. Op basis van de cijfers van het MPG 2024 verwachten we de komende jaren nog wel positieve resultaten die op moment van realisatie (bij de jaarstukken) in de algemene reserve worden gestort.

De algemene reserve neemt de komende jaren af door de (nu nog) nadelige verwachte saldi van de toekomstige begrotingen, met name in de jaren 2026 en 2027. Uitgaande van het feit dat de gemeente jaarlijks een structureel sluitende begroting aan de Provincie dient aan te bieden zal deze afname zich de komende jaren waarschijnlijk niet voordoen. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. Op basis van de begroting 2025-2028 ontwikkelt het weerstandsvermogen zich als volgt:

Bedragen x € 1.000					
Stand per 31 december	2024	2025	2026	2027	2028
Algemene reserve	75.825	70.931	61.603	52.111	45.963
Reserve Enecogelden	93.539	93.310	93.310	93.310	93.310
Totale weerstandscapaciteit	169.364	164.241	154.913	145.421	139.273
Benodigde weerstandscapaciteit	58.900	54.300	54.300	54.300	54.300
Ratio weerstandsvermogen	2,9	3,0	2,9	2,7	2,6

Scenario's risico op structurele tegenvallers - mogelijke impact onzekere gebeurtenissen

Met ingang van de begroting 2017 geeft de paragraaf weerstandsvermogen inzicht in scenario's (onzekere gebeurtenissen) die zich kunnen voordoen en het mogelijke effect hiervan op het saldo van de begroting. Er zijn vele honderden scenario's/gebeurtenissen denkbaar. De kern van deze paragraaf is vooral te laten zien wat de effecten kunnen zijn van een aantal nadelige scenario's en in welke mate de begroting in staat is deze risico's op te vangen. Het gaat hier om onzekere ontwikkelingen die zich mogelijk kunnen voordoen. Het zijn dus geen scenario's die we verwachten. Als dat wel het geval was geweest waren deze effecten in de begroting zelf opgenomen.

In de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen staat dat we deze risico's in het vervolg uitgebreider toelichten en ook hier een top 10 opnemen. Het blijft hier gaan om risico's en we ramen deze dan ook op hoofdlijnen. In onderstaande tabel noemen we de top 10. We nemen daarbij geen totaal in de tabel op, omdat het lang niet zeker is dat (al) deze risico's zich gaan voor doen en al dan niet gelijktijdig. Wel is duidelijk dat sommige risico's een behoorlijke impact op de saldi van de begroting kunnen hebben, ook risico's waar we als gemeente niet of nauwelijks invloed op hebben (bijvoorbeeld de hoogte van het gemeentefonds). De scenario's worden gepresenteerd op basis van de saldi van de vast te stellen begroting 2025-2028.

Bedragen x € 1.000.000				
Effect op exploitatie saldo	2025	2026	2027	2028
Saldo begroting 2024-2027	0	0	0	0
1. Structureel effect verslechtering grondexploitaties	-0,5	-1	-1,5	-2
2. Risico Vennootschapsbelasting	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
3. Risico van 10% overschrijding op WMO budgetten	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4
4. Risico van 10% overschrijding op Jeugd budgetten	-2,7	-2,8	-2,8	-2,8
5. Risico gemeentefonds (AU) - minder snelle groei etc.	-0,3	-0,6	-0,9	-1,2
6. Risico op hogere stijging CAO dan begroot (5,4% i.p.v. 4,4%)	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
7. Rente risico	PM	PM	PM	PM
8. Snellere stijging bijstandsuitkeringen dan begroot	-1,1	-1,1	-1,1	-1,1
9. Hogere inflatie 2024/2025 (10% in plaats van 3,45%)	-1,1	-1,0	-1,0	-1,0
10. Hogere bijdragen verbonden partijen	PM	PM	PM	PM
Saldo begroting 2024-2027	-8,09	-8,94	-9,73	-10,53

Toelichting risico's op structurele tegenvallers:

1. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een risico op de grondexploitaties van rond de € 50 miljoen. Stel dat dit risico (in fasen van € 10 miljoen afboeken per jaar) optreedt, dan moeten we ook rekening houden met een structureel nadeel op de rentelasten (rekenrente 4%) van circa € 500.000 per € 10 miljoen aanvullend tekort op de grondexploitatie. Cumulatief loopt dit dan op naar € 2,0 miljoen structureel.
2. Risico Vennootschapsbelasting. Tot nu toe voldeed ons grondbedrijf niet aan de eisen om door de 'poort' te gaan voor wat betreft de belastingplicht voor de Vennootschapsbelasting. Daar liggen een aantal aannames aan ten grondslag. Risico is dat door gewijzigde marktomstandigheden het grondbedrijf alsnog winstgevend wordt en we dan belasting moeten gaan betalen over de resultaten van het grondbedrijf. Grofweg wordt dit risico, net als in voorgaande begrotingen, op € 0,5 miljoen structureel geschat.
3. De afgelopen jaren zien we de WMO uitgaven sneller groeien dan begroot. Ondanks het realistisch ramen blijft het risico bestaan op overschrijdingen van deze budgetten. Deze reeks laat zien wat het risico is van 10% overschrijding van het WMO-budget voor maatwerk en vrij toegankelijke voorzieningen.

4. De afgelopen jaren is via de veranderopgave jeugd ingezet op afvlakking van de groei uitgaven aan jeugdhulp. We voeren komende jaren nog maatregelen door in lijn met de landelijke hervormingsagenda, om gebruik, zorgzwaarte en duur van behandelingen waar mogelijk terug te dringen. In de begroting 2024 en meerjarenramingen zijn de verwachte effecten hiervan verwerkt. Het risico bestaat dat deze afvlakking niet doorzet en gebruik meer groeit dan de bevolkingstoename. Deze reeks laat zien wat het risico is van 10% overschrijding van de budgetten voor maatwerkvoorzieningen jeugd (inclusief GRJR).
5. Bij de meerjarenraming van het gemeentefonds baseren we ons op een aantal uitgangspunten, bijvoorbeeld de groei van het aantal inwoners. Als de groei achterblijft heeft dit ook invloed op de hoogte van de algemene uitkering. Door de aanpassing van het verdeelmodel van de Algemene Uitkering (minder maatstaven) is de invloed van de individuele 'maatstaven' (zoals het aantal inwoners) groter geworden. Blijft de werkelijke groei achter bij de huidige prognoses voor de komende begrotingsjaren dan ontstaat er een nadeel in de begroting. Per 500 inwoners is dat circa € 300.000 minder Algemene Uitkering. Dus als komende jaren elk jaar de groei per jaar 500 inwoners achterblijft bij de prognose loopt dit bedrag op.
6. De CAO Gemeenten loopt per 1 maart 2025. Er is nog geen nieuwe CAO. In de begroting rekeningen we met 4,4% CAO-stijging voor de nog af te sluiten CAO 2024. Per procent hogere loonstijging stijgen de loonkosten met circa € 0,5 miljoen. Dus indien de CAO een stijging van 5,4% kent i.p.v. 4,4% stijgen de loonkosten met € 0,5 miljoen.
7. Door de huidige liquiditeitspositie en beperkte voorziene herfinancieringen loopt Lansingerland geen (grote) renterisico's als de rente gaat stijgen.
8. In de begroting is voor de raming van de bijstandsuitkeringen (BUIG) rekening gehouden met een totale stijging van het aantal bijstandsuitkeringen van 3,5% in 2024. Risico is dat dit scenario te optimistisch is en de uitkeringen sneller gaan stijgen en die stijging de komende jaren ook aanhoudt en de BUIG-uitkering inclusief de aanvullende uitkering niet de hogere lasten (direct) dekken in het begrotingsjaar. Bij de kwantificering van dit risico is uitgaan van 10% van het in de begroting 2025-2028 opgenomen bijstandsbudget.
9. In de begroting 2025-2028 rekenen we met een inflatie van circa 3,45%. Op dit moment ligt de inflatie mogelijk hoger en met name de prijsstijging voor energie (gas) blijven een risico. Risico is dat de inflatie voor langere tijd zo hoog blijft. Per procent inflatie CPI stijgen de inflatie gerelateerde uitgaven met ongeveer € 230.000. Dus stel dat de inflatie op 10% uitkomt dan nemen de structurele lasten vanaf 2023 met 5,5 x € 230.000 toe is € 1.265.000.
10. Net als de gemeente zullen ook verbonden partijen te maken kunnen krijgen met stijgende CAO-lasten. Deze zullen waarschijnlijk niet direct in 2025 nog worden doorberekend, maar wel vanaf 2026. Vooralsnog zetten we dit risico op PM.

Financiële kengetallen

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Door de ontvangst van de opbrengst die voortvloeit uit de verkoop van de Eneco aandelen in 2020 is onze schuldquote sterk verbeterd. Deze liquide middelen zijn de afgelopen jaren ingezet om onze langlopende schulden af te bouwen. Daarbij realiseren we de aankomende jaren een positieve cashflow vanuit de grondexploitaties, waardoor we verder kunnen werken aan het verbeteren van onze schuldquote.

Bedragen x € 1.000						
Netto schuldquote	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
A) Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	52.561	40.311	40.311	15.794	24.600	14.572
B) Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	28.200	12.000	27.000	27.000	27.000	27.000
C) Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	29.314	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000

D) Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	376	376	376	376	376	376
E) Uitzetting < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	38.343	12.000	19.500	19.500	19.500	19.500
F) Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	214	1.000	200	200	200	200
G) Overlopende activa (cf. art. 49 BBV)	14.206	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
H) Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	203.426	233.549	218.675	203.215	193.523	205.640
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	28%	22%	27%	17%	22%	16%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Omdat er bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden te berekenen. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en wat dat betekent voor de schuldenlast. Bij beide berekeningen worden bij de financiële activa de verstrekte leningen opgenomen. Gezien wij een beperkte hoeveelheid aan uitgezette gelden hebben wijkt dit kengetal zeer beperkt af van de berekende schuldquote.

Bedragen x € 1.000

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
A) Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	52.561	40.311	40.311	15.794	24.600	14.572
B) Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	28.200	12.000	27.000	27.000	27.000	27.000
C) Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	29.314	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
D) Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	2.187	1.227	994	966	937	909
E) Uitzetting < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	38.343	12.000	19.500	19.500	19.500	19.500
F) Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	214	1.000	200	200	200	200
G) Overlopende activa (cf. art. 49 BBV)	14.206	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
H) Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	203.426	233.549	218.675	203.215	193.523	205.640
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	27%	21%	27%	17%	22%	16%

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger het solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

Door de ontvangst van de Eneco-gelden in 2020 is ons vermogen toegenomen met ongeveer 137 miljoen. Dit leidt er ook toe dat onze solvabiliteit flink is gestegen en zeer positief is. In de afgelopen jaren zijn wij de ontvangen liquiditeiten met name ingezet om onze schuldpositie af te lossen en daarmee de rentelasten te verlagen. Hierdoor liet het balanstotaal een (forse) daling zien, terwijl de solvabiliteit verder toe is genomen.

De algemene reserve, en daarmee het eigen vermogen, neemt de komende jaren af door de (nu nog) nadelige verwachte saldi van de toekomstige begrotingen, met name in de jaren 2026 en 2027. Uitgaande van het feit dat de gemeente jaarlijks een structureel sluitende begroting aan de Provincie dient aan te bieden zal deze afname van het eigen vermogen zich de komende jaren waarschijnlijk niet voordoen.

Bedragen x € 1.000

Solvabiliteit	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
A) Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	252.148	233.315	223.255	210.291	197.129	187.761
B) Balanstotaal	397.370	364.559	345.441	343.421	332.675	341.181
Solvabiliteit (A/B) x 100%	63%	64%	65%	61%	59%	55%

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft het structurele en reële evenwicht van de begroting weer. Thans wordt er onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaren voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen.

Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

Op basis van deze begroting hebben wij in 2025 een structurele exploitatieruimte van ongeveer 2%.

Bedragen x € 1.000

Structurele exploitatieruimte	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
A) Totaal structurele lasten	164.878	167.147	188.942	187.492	180.008	188.425
B) Totaal structurele baten	165.699	167.368	189.034	180.400	171.457	183.077
C) Totaal structurele toevoegingen aan de reserves	0	-2.741	0	0	0	0
D) Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	1.502	6.245	3.607	3.688	3.922	3.426
E) Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	203.426	225.385	218.675	203.215	193.523	205.640
Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/E x 100%	1%	4%	2%	-2%	-2%	-1%

Belastingdruk

De belastingcapaciteit van de gemeente geeft de belastingdruk voor een gezin bij een gemiddelde WOZ-waarde ten opzichte van het landelijk gemiddelde (t-1) weer. Een percentage > 100% geeft weer dat de belastingdruk van de gemeente hoger is dan het landelijk gemiddelde.

Uit onderstaande overzichten blijkt dat de belastingdruk van de gemeente tot en met 2025 iets hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Dit wordt met name veroorzaakt door de hoge WOZ-waarde van de woningen in onze gemeente. Een nadere toelichting op de belastingtarieven van 2025 is opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

Bedragen x € 1,-

Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar ervoor	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
A) OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	363,78	431,19	417,98	421,65	427,20	434,01
B) Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	259,97	263,22	282,77	289,55	299,54	310,77
C) Afvalstoffenheffing voor een gezin	309,40	269,06	300,00	321,88	319,88	321,92
D) Eventuele heffingskorting voor een gezin	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
E) Totale woonlasten gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	933,15	963,47	1.000,75	1.033,08	1.046,62	1.066,70
F) Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in het laatst bekende begrotingsjaar	904,00	944,00	944,00	944,00	944,00	944,00
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar ervoor (E/F) x 100%	103%	102%	106%	109%	111%	113%

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft een indicatie van de risico's die verbonden zijn aan de boekwaarde van de bouwgronden in verhouding tot de totale baten van de gemeente. De boekwaarde moet worden terugverdiend via deze baten. Het kengetal drukt de verhouding uit tussen de boekwaarde van de bouwgronden en de totale baten. Een waarde boven de 100% betekent dat de boekwaarde hoger is dan de totale baten, wat een verhoogd risico voor de gemeente inhoudt.

De afgelopen jaren heeft Lansingerland aanzienlijk geïnvesteerd in grondexploitaties, waarbij de kosten vaak voorafgingen aan de baten. Dit heeft geresulteerd in een relatief hoge boekwaarde. In deze begrotingsperiode worden de lopende projecten verder afgerond en verkocht, wat leidt tot een dalende boekwaarde van de grondexploitaties. Op basis van de huidige projectportefeuille verwachten wij de komende jaren een positieve kasstroom, waardoor het risico voor de gemeente verder zal afnemen.

Bedragen x € 1.000

Grondexploitatie	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
A) Niet in exploitatie genomen gronden (cf. art. 38 lid a punt 1)						

BBV)

B) Bouwgronden in exploitatie (cf. art. 38 lid b BBV)	94.635	60.140	57.010	55.390	58.400	53.280
C) Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	203.426	225.385	218.675	203.215	193.523	205.640
Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	47%	27%	26%	27%	30%	26%

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

Door de Provincie zijn een aantal signaleringswaarden geformuleerd voor de kengetallen. Samengevat ziet het beeld voor Lansingerland er op basis van de Begroting 2025 er als volgt uit:

Kengetal	Categorie A: minst risicovol	Categorie B: neutraal	Categorie C: meest risicovol
1. Netto schuldquote			
a. zonder correctie doorgeleende gelden	< 90%	90-130%	> 130%
b. met correctie doorgeleende gelden	< 90%	90-130%	> 130%
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20-50%	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20-35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	Begr > 0%	Begr = 0%	Begr < 0%
5. Belastingcapaciteit	< 95%	95-105%	> 105%

Kengetal	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
1. Netto schuldquote						
a. zonder correctie doorgeleende gelden	28%	22%	27%	17%	22%	16%
b. met correctie doorgeleende gelden	27%	21%	27%	17%	22%	16%
2. Solvabiliteitsratio	63%	64%	65%	61%	59%	55%
3. Grondexploitatie	47%	27%	26%	27%	30%	26%
4. Structurele exploitatieruimte	1%	4%	2%	-2%	-2%	-1%
5. Belastingcapaciteit	103%	102%	106%	109%	111%	113%

Meerjarige ontwikkeling balans 2025-2028

De ontwikkeling van de balans is opgenomen in hoofdstuk 4 van de begroting.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Kapitaalgoederen zijn eigendommen van de gemeente zoals wegen, riolering, bruggen, bomen en gebouwen die we duurzaam in stand houden.

Het beheer en onderhoud is gebaseerd op door de gemeenteraad vastgestelde Beheerplannen. In de Beheerplannen is opgenomen hoe het reguliere en periodieke onderhoud plaatsvindt. Voor alle Beheerplannen geldt dat het vastgestelde onderhoudsniveau minimaal B is. Randvoorwaarden daarbij zijn: het waarborgen van de veiligheid en het voorkomen van kapitaalvernietiging. In de centra en stationsgebieden onderhouden we op onderhoudsniveau A. De kapitaalgoederen kennen geen structurele onderhoudsachterstanden.

Het Integraal Beheerplan (IBP) Openbare ruimte vormt een belangrijk kader voor al onze beheer- en onderhoudsactiviteiten in de openbare ruimte. Voor riolering en gebouwen hebben we een apart onderhoudsplan. In onderstaande tabel is een overzicht van deze beheerplannen opgenomen.

Omschrijving Beheerplan	Vastgesteld door de raad	Financiële vertaling in de begroting	Achterstallig onderhoud	Reserves en Voorzieningen
Integraal Beheerplan Openbare Ruimte 2017-2024	29 februari 2024	Ja	Nee	Reserve Baggeren
Gemeentelijk Rioleringsplan 2021-2025	26 november 2020	Ja	Nee	Voorziening Riolering
Beheerplan Gebouwen 2017-2024	29 februari 2024	Ja	Nee	Reserve Groot onderhoud gemeentelijke gebouwen

Groen

Het beheer en onderhoud van Groen voeren we uit volgens het deelbeheerplan Groen dat onderdeel is van het IBP. De onderhoudswerkzaamheden vallen uiteen in klein onderhoud, groot onderhoud en vervangingsinvesteringen. Voor het regulier klein en groot onderhoud is voor elke woonkern een raamcontract afgesloten met een aannemer. Bij regulier klein onderhoud vindt meerdere keren per jaar monitoring van het onderhoudsniveau plaats via schouwen. Hierdoor kunnen we bijsturen wanneer het onderhoud van het afgesproken onderhoudsniveau afwijkt.

Het groot onderhoud baseren we op de resultaten van jaarlijkse schouwen die de technische kwaliteit van het groen in beeld brengen. Bij vervanging van groen zetten we in op het verduurzamen van de groene buitenruimte en versterken van de biodiversiteit.

Het boomonderhoud volgt uit de boomveiligheidscontrole, waarmee we ons bomenbestand vitaal houden en streven naar een duurzaam boombestand.

Vanuit Groen zetten we in 2025 in op klimaatadaptatie, biodiversiteit en participatie. In het door het Rijk vastgestelde Deltaplan Klimaatadaptatie, wordt gemeenten gevraagd passende maatregelen te nemen. De klimaatopgave heeft raakvlakken met onze doelstellingen op het gebied van biodiversiteit. Door de aanleg van meer groen en daarin specifieke keuzes te maken dragen we als gemeente bij aan een hogere biodiversiteit. Ons groenbeheer is zo vormgegeven dat het de biodiversiteit zoveel mogelijk ten goede komt.

Binnen de gemeente zijn er de afgelopen jaren meerdere zelfbeheerinitiatieven ontstaan waarbij bewoners een stuk gemeentelijk groen geadopteerd hebben. Zelfbeheer geeft bewoners de gelegenheid om de onderhoudskwaliteit van het groen te verhogen, bovenop de kwaliteit die de gemeente kan leveren binnen het budget voor onderhoud. Naast de zelfbeheerprojecten laten we waar mogelijk ook bewoners participeren bij groot onderhoud en herinrichtingen.

Civiele Kunstwerken (water)

Het beheer en onderhoud van Civiele Kunstwerken voeren we uit volgens het deelbeheerplan Civiele Kunstwerken dat onderdeel uitmaakt van het IBP. Uitgangspunt voor Civiele Kunstwerken is minimaal onderhoudsniveau B, mits de veiligheid in het openbaar gebied niet in het geding komt en er geen kapitaalvernietiging plaatsvindt.

De belangrijkste beheerstrategie is het uitvoeren van onderhoud op basis van planmatige inspecties. Aan de hand van inspecties en kwaliteitsonderzoeken stellen wij de feitelijk uit te voeren onderhoudsmaatregelen en het onderhoudsprogramma op.

De maatregelen bestaan uit het uitvoeren van klein en groot onderhoud en het vervangen van kunstwerken. Hierbij streven wij naar een integrale aanpak. In het cyclisch onderhoud stemmen wij met de verschillende beheerdisciplines af om zoveel mogelijk in één werkgang de benodigde werkzaamheden uit te voeren in de openbare ruimte. Deze gezamenlijke aanpak zorgt voor minder kosten in de uitvoering en minder overlast voor de omgeving tijdens de uitvoering van werkzaamheden.

Onderhoudswerkzaamheden voeren we zoveel mogelijk duurzaam uit. Bij het vervangen van kunstwerken passen we onderhoudsarme en duurzame materialen toe. Waar mogelijk vormen we beschoeiingen om naar natuurvriendelijke oevers om de waterkwaliteit te verbeteren.

Wegen

Het beheer en onderhoud van wegen voeren we uit volgens het deelbeheerplan Wegen dat onderdeel uitmaakt van het IBP. Uitgangspunt voor wegen is minimaal onderhoudsniveau B, mits de veiligheid in het openbaar gebied niet in het geding komt en er geen kapitaalvernietiging plaatsvindt.

De belangrijkste beheerstrategie is het uitvoeren van onderhoud op basis van tweejaarlijkse inspecties. Aan de hand van inspecties en kwaliteitsonderzoeken stellen wij de feitelijk uit te voeren onderhoudsmaatregelen en het onderhoudsprogramma op.

Bij het opstellen van het onderhoudsprogramma staat het effect op de levensduur van de verharding centraal in onderhoudskeuzes. Hierdoor zorgen we voor het economisch meest voordelige onderhoud. Hierbij streven wij naar een integrale aanpak met de verschillende beheerdisciplines, om zoveel mogelijk in één werkgang de benodigde werkzaamheden uit te kunnen voeren in de openbare ruimte. Deze gezamenlijke aanpak zorgt voor minder kosten in de uitvoering en minder overlast voor de omgeving tijdens de uitvoering van werkzaamheden. Onderhoudswerkzaamheden voeren we zoveel mogelijk duurzaam uit.

Riolering

In tegenstelling tot andere kapitaalgoederen, heeft Riolering geen beeldkwaliteitscriterium waaraan het moet voldoen. Voor Riolering geldt dat we aan de wettelijke zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater moeten voldoen. De invulling hiervan is beschreven in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2021-2025, dat door de gemeenteraad is vastgesteld. Het GRP is het huidige kader voor beheer- en onderhoudsactiviteiten voor het kapitaalgoed Riolering. In 2025 wordt het bestaande GRP verlengd.

In het GRP zijn klimaatadaptatie en duurzaamheid belangrijke thema's. Bij de voorbereiding van werkzaamheden nemen we maatregelen om eventuele toekomstige problemen - als gevolg van klimaatverandering - op te lossen en zo wateroverlast of droogteproblemen te voorkomen.

Om het beheer en onderhoud optimaal uit te voeren is meten, monitoren en op orde brengen en houden van gegevens noodzakelijk. Afgelopen jaren hebben we stappen gezet en daar gaan we de komende jaren in verder. Een belangrijk onderdeel is het Basisrioleringsplan (BRP), ook informatiedrager voor het GRP. In verband met de snelle uitbreiding van het areaal zijn de huidige BRP's niet meer actueel. Daarom actualiseren we het BRP van Berkel en Rodenrijs. De maatregelen hieruit worden in de komende jaren opgepakt.

Daarnaast investeren we extra om de gemalen en drukriolering te optimaliseren. Hiermee streven we naar het terugdringen van het aantal storingen van drukrioleringsgemalen.

Gebouwen

De gemeente is eigenaar van circa 62 vastgoedobjecten. De vastgoedportefeuille bestaat onder andere uit het gemeentehuis, gemeentewerf, afvalbrengstation, sporthallen, maatschappelijke accommodaties, kinderdagopvang, strategische objecten en onderwijsgebouwen. Van de onderwijsgebouwen zijn 20 stuks overgedragen aan schoolbesturen voor primair onderwijs. Het schoolbestuur is juridisch eigenaar van het gebouw. Het economisch eigendom blijft bij de gemeente. Van 2 onderwijsgebouwen is de gemeente vooralsnog eigenaar en zijn wij in onderhandeling met schoolbesturen over het formeel in gebruik geven of in eigendom overdragen van deze schoolgebouwen.

Wij streven naar sociaal en financieel rendement van ons vastgoed. Uitgangspunt is dat er alleen sprake is van eigendom en/of exploitatie daar waar dat noodzakelijk is voor de uitoefening van een publieke taak. We pakken mogelijkheden om niet essentieel vastgoed van de hand te doen op. De komende jaren zullen nog enkele verkopen volgen welke in het verleden zijn ingezet. Ons vastgoedbezit is wat dat betreft op orde.

Het beheer en de exploitatie van een groot aantal gebouwen is door de gemeente bij een externe partij belegd. Vanaf 2023 is dit ondergebracht bij OptiSport. Het groot onderhoud voert de gemeente uit, conform het Beheerplan Gebouwen en het bijbehorende Meerjaren-Onderhoudsplan (MJOP). De kosten voor het groot onderhoud worden gedekt door de bestemmingsreserve Gebouwen. Indien er bij een vervanging mogelijkheden zijn tot verduurzamen combineren wij deze werkzaamheden in een project welke wordt opgenomen in het MIP. We verduurzamen de panden zo op natuurlijke momenten en voorkomen hiermee kapitaalvernietiging.

Paragraaf Financiering

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie (treasury). Hoofddoel van deze functie is dat er tijdig voldoende geld aanwezig is om aan alle financiële verplichtingen te voldoen.

Met betrekking tot treasury is wet- en regelgeving van toepassing die zowel extern als intern van aard is. De belangrijkste externe wet- en regelgeving omvat:

- Wet Financiering Decentrale Overheden (FiDo)
- Regeling Uitzetting Derivaten Decentrale Overheden (Ruddo)
- Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof)
- Regeling Schatkistbankieren
- Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
- Gemeentewet (toezichthoudende rol Provincie)
- Financiële-verhoudingswet (toezichthoudende rol Provincie)

De belangrijkste interne regelgeving omvat:

- Treasurystatuut 2020
- Financiële Verordening Gemeente Lansingerland 2024

Treasurybeleid

De gemeente onderscheidt een viertal subdoelstellingen van de treasuryfunctie:

1. Het verzekeren van duurzame toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities.
2. Het beschermen van gemeentelijke vermogens- en (rente-)resultaten tegen ongewenste financiële risico's zoals met name renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en valutarisico's.
3. Het streven, binnen de kaders van wet- en regelgeving en binnen de bepalingen van het Treasurystatuut, naar een optimale financieringsstructuur en beheersing van de daarmee gemoeide kosten.
4. Het intern ondersteunen en adviseren met betrekking tot financieringsaspecten.

Om deze doelstellingen te realiseren richt de treasuryfunctie zich op het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de huidige en toekomstige financiële inkomende en uitgaande geldstromen, financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Binnen de wettelijke kaders is het doel om tegen zo laag mogelijke kosten te financieren.

Daarbij is het van belang om de financiële inkomende en uitgaande geldstromen adequaat te administreren en betrouwbare prognoses te hebben van toekomstige geldstromen. Onze liquiditeitsprognoses worden derhalve in beginsel op weekbasis geactualiseerd.

Toegang tot financiële markten

Gezien de kredietwaardigheid van de overheden is het risico volgens onze geldverstrekkers verwaarloosbaar dat op enig moment geen geld beschikbaar zou zijn.

Rentevisie

Onze rentevisie houdt in dat wij een inschatting maken van het rentepercentage dat komende jaren moet worden betaald voor nieuw aan te trekken leningen op de kapitaalmarkt. De herfinancieringsrente is ingeschat op 3,5 %. In de begroting 2025-2028 is er voor het jaar 2025 - zoals reeds opgenomen in de Kaderbrief 2025 - een herfinanciering voorzien van € 40 miljoen.

Schatkistbankieren

Gemeenten dienen verplicht eventuele financiële tegoeden, boven een drempelbedrag, aan te houden bij het Ministerie van Financiën, het zogenaamde schatkistbankieren. Het drempelbedrag bedraagt 0,75 % van het begrotingstotaal. Voor Lansingerland is het drempelbedrag voor 2025 ruim € 1,5 miljoen. Wij maken gebruik van het schatkistbankieren. De lopende rekening wordt dagelijks afgeroomd tot een kernsaldo € 200.000.

Financiële risico's

Renterisico's

Kasgeldlimiet

Om een grens te stellen aan korte financiering (rentetypische looptijd tot één jaar) is in de Wet FiDo de kasgeldlimiet opgenomen. Het doel van de kasgeldlimiet is het voorkomen dat fluctuaties in korte rente (schulden < 1 jaar) direct een grote impact hebben op de rentelasten in het exploitatiejaar. De kasgeldlimiet voor gemeenten bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal. Deze wordt gedefinieerd als alle lasten op de begroting bij aanvang van het jaar. De hoogte van de kasgeldlimiet is voor 2025 berekend op € 19,5 miljoen (2024: € 20,3 miljoen).

Bedragen x € 1.000				
Kasgeldlimiet	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Omvang begroting 2024-2028	229.586	216.843	207.349	215.670
1. Toegestane kasgeldlimiet				
In procenten van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
In bedragen	19.515	18.432	17.625	18.332
Renterisico's afgedekt met CAP	0	0	0	0
Totaal kasgeldlimiet	19.515	18.432	17.625	18.332
2. Omvang vlottende schuld				
Opgenomen gelden < 1 jaar	27.000	27.000	27.000	27.000
Schuld in rekening courant	0	0	0	0
Gestorte gelden door derden < 1 jaar	0	0	0	0
Overige geldleningen (geen vaste schuld)	0	0	0	0
Totaal omvang vlottende schuld	27.000	27.000	27.000	27.000
3. Vlottende middelen				
Contante gelden in kas	14.823	1.593	198	709
Tegoeden in rekening courant	0	0	0	0
Overige uitstaande gelden < 1 jaar	19.500	19.500	19.500	19.500
Totaal vlottende middelen	34.323	21.093	19.698	20.209
Toets kasgeldlimiet				
4. Totaal netto vlottende schuld (2-3)	-7.323	5.907	7.302	6.791
Ruimte(+)/Overschrijding(-); (1-4)	26.838	12.525	10.323	11.541

Renterisiconorm

In het kader van de wet FiDo wordt jaarlijks de renterisiconorm vastgesteld. Het doel van het beheersen van de renterisiconorm is spreiding in de aflossing en/ of renteherziening in de leningenportefeuille waardoor mogelijke renterisico's worden beperkt. Door deze spreiding wordt voorkomen dat op een bepaald moment veel leningen op hetzelfde moment moeten worden afgelost of de rente herzien wordt waardoor sterk afwijkende markttrentes grote gevolgen hebben op de begrotingssaldi.

De renterisiconorm is wettelijk bepaald op 20% van de op 1 januari bestaande omvang van het begrotingstotaal. De hoogte van de renterisiconorm bedraagt voor 2025 € 45,9 miljoen (voor 2024: € 48 miljoen). De renterisiconorm zal niet worden overschreden:

Bedragen x € 1.000

Renterisico's vaste schuld	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Renterisico's				
Renteherziening op vaste schuld o/g	0	0	0	0
Renteherziening op vaste schuld u/g	0	0	0	0
1. Saldo renteherziening op vaste schuld	0	0	0	0
2. Aflossingen	12.859	12.860	11.194	10.028
3. Renterisico op vaste schuld (1+2)	12.859	12.860	11.194	10.028
4. Renterisiconorm (4)	45.917	43.369	41.470	43.134
5. Ruimte renterisiconorm				
5.a. Ruimte onder renterisiconorm	33.058	30.509	30.276	33.106
5.b. Overschrijding renterisiconorm	0	0	0	0
Berekening renterisiconorm				
Begrotingstotaal	229.586	216.843	207.349	215.670
Vastgelegd percentage (bij min. regeling)	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	45.917	43.369	41.470	43.134

Kredietrisico's

Het kredietrisico betreft het risico op waardeverlies van een uitstaande vordering door het niet of niet tijdig kunnen nakomen van verplichtingen door de tegenpartij. De gemeente Lansingerland kent zowel garantieleningen als garantstellingen.

Garantieleningen

De gemeente Lansingerland heeft nog een garantielening uitstaan, verstrekt in de jaren '90 aan woningcorporatie 3B Wonen. Dit betreft een lening waarbij aflossingen en rentebetalingen door de gemeente worden doorgezet naar de corporatie, met de gemeente als garantsteller. Ultimo 2023 bedraagt deze lening € 0,7 miljoen. Het betreft een annuïtaire lening die contractueel volledig zal zijn afgelost in 2043. De verwachting is dat het totaalbedrag van deze in 2025 rond de € 0,6 miljoen zal liggen.

Garantstellingen en borgstellingen

De gemeente heeft garantstellingen en borgstellingen afgegeven aan diverse partijen. Er zijn achtereenvolgende overeenkomsten met de Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) voor de financiering van langlopende leningen door woningstichtingen. Ook zijn er garantstellingen met de Stichting Waarborgfonds Sport (SWS). Verder heeft de gemeente gemeentegaranties afgegeven aan particulieren onder de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW), die sinds 1995 opereert onder de naam Nationale Hypotheek Garantie (NHG). Er worden geen nieuwe gemeentegaranties meer verstrekt, en het totaalbedrag aan gewaarborgde geldleningen neemt af door aflossingen van particulieren.

Voor WSW, SWS en particuliere hypotheekleningen is het gemeentelijk risico beperkt tot 50%. Daarnaast zijn er twee hypotheekleningen afgesloten bij het Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel (HvO) voor overheidspersoneel. Er worden geen nieuwe hypotheekgaranties meer verstrekt aan overheidspersoneel.

Per 31 december 2023 bedraagt het totaal van gewaarborgde geldleningen € 261 miljoen.

				Bedragen x € 1.000	
Waarborgsommen en garantieleningen	Primaire zekerheid	Secundaire zekerheid	Tertiaire zekerheid	Oorpronkelijk bedrag	Restant 31-12-2023
Garantiefonds WSW	woningbouwver.	WSW	gem.(50%)	212.943	220.373
Garantiefonds SWS	sportver.	SWS	gem.(50%)	342	475
Hypotheekleningen particulieren	particulier	WEW	gem.(50%)	1.516	229
Hypotheekleningen personeel	personeel	gem.(100%)	-	225	205
Onderwijsinstellingen	instelling	gem.(100%)	-	53.439	38.869
Overige instellingen	instelling	gem.(100%)	-	1.605	876
Totaal				270.070	261.027

De verwachting is dat het totaalbedrag van de gewaarborgde leningen in 2025 rond de € 255 miljoen zal liggen.

Liquiditeitsrisico's

Het liquiditeitsrisico betreft het risico dat de gemeente niet over voldoende middelen beschikt om aan haar directe verplichtingen te voldoen. Onze liquiditeitsprognose volgt de geldbehoefte nauwgezet en zorgt ervoor dat deze tijdig wordt afgedekt. Gezien de kredietwaardigheid van de overheid, beschouwen onze geldverstrekkers het risico dat er op enig moment geen financiële middelen beschikbaar zouden zijn als verwaarloosbaar.

Rentelasten

De totale rentelasten worden jaarlijks volledig toegerekend aan de verschillende taakvelden via de zogenaamde renteomslag. Het onderstaande renteschema biedt inzicht in de rentelasten van externe financiering, de wijze van toerekening en het renteresultaat. De Commissie BBV adviseert, omwille van het gewenste inzicht, eenvoud en transparantie, geen bespaarde rente meer toe te rekenen aan eigen vermogen en voorzieningen. Lansingerland volgt dit advies sinds 2016.

		Bedragen x € 1.000
Schema rentetoerekening 2025		
De externe rentelasten over de korte en lange financiering		2.006
De externe rentebaten		0
Saldo externe rentelasten en rentebaten		2.006
De rente die aan faciliterend grondbeleid kan worden toegerekend		0
De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend		0
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		0
Saldo door te rekenen externe rente		2.006
Rente over eigen vermogen		0
Rente over voorzieningen (die gewaardeerd zijn op contante waarde)		0
Totaal rentetoerekening intern		0
De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toe te rekenen rente (renteomslag)		2.006
Boekwaarde vaste activa die integraal zijn gefinancierd per 1 januari 2025		262.305
Boekwaarde grondexploitaties		60.140
Berekende omslagrentepercentage		0,62%
Gekozen renteomslagpercentage (mag 0,5% afwijken van berekend)		1,08%
De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toegerekende rente (renteomslag)		2.833
Renteresultaat op het taakveld treasury		827

Externe rentelasten

De verwachte rentelasten voor 2025 bedragen in totaal € 2 miljoen. Dit bestaat uit de rentelasten voor zowel de langlopende leningen als voor de kortlopende kasgeldleningen (< 1 jaar). De rentelasten die betrekking hebben op de doorgeleende lening aan de woningcorporatie worden volledig doorbelast aan deze corporatie.

Rente grondexploitatie

In 2025 wordt naar verwachting € 0,5 miljoen aan rentelasten toegerekend aan de grondexploitaties, conform de voorgeschreven toerekeningsmethodiek.

Renteomslagpercentage

Voor 2025 bedraagt het renteomslagpercentage 1,08%. Op basis hiervan worden de rentelasten toegerekend aan de verschillende taakvelden.

Financiering

De gemeente voert een veelheid aan activiteiten uit, doet investeringen in bijvoorbeeld riolen en gebouwen en voert grondexploitaties uit. Al deze zaken leiden tot een financieringsbehoefte. Deze financieringsbehoefte is meerjarig. Op basis van deze meerjarige liquiditeitsprognoses stemmen wij onze leningportefeuille op de lange termijn en op de korte termijn af.

Financieringsbehoefte

Op basis van deze programmabegroting is de verwachte financieringsbehoefte en bijbehorende ingeschatte rentelast voor de komende jaren:

Bedragen x € 1000,-			
Jaar	Bedrag herfinanciering	Rentepercentage	Rentekosten nieuwe leningen
2025	20.000	3,50%	700
2026	20.000	3,50%	700
2027	40.000	3,50%	1.400
2028	20.000	3,50%	700

Voor het bepalen van de financieringsbehoefte zijn we bij de Kaderbrief 2025 uitgegaan van een lening van €40 miljoen tegen een rente van 3,5%. Een lening van dergelijke omvang is benodigd bij uitvoering van de volledige jaarschijf 2025 uit het MIP. In 2024 zijn reeds twee kasgeldleningen van tezamen €40 miljoen aangetrokken. Gezien de GREX-inkomsten in 2024 zijn achtergebleven - met als gevolg dat het kasgeldlimiet van €20 miljoen in Q4 van 2024 zouden worden overschreden - was het niet meer mogelijk om onze liquiditeiten enkel met kasgeldleningen aan te vullen. In Q3 van 2024 is derhalve gekozen om een van de twee aflopende kasgeldlening te herfinancieren doormiddel van een langlopende lening van €20 miljoen met een looptijd van 3 jaar.

In de jaren 2025-2028 zijn herfinancieringen van de kasgeldleningen van €20 miljoen voorzien tegen een rente van 3,5%.

Meerjarige kernfinancieringsbehoefte

Voor 2027 en verder zijn ook herfinancieringen van kasgeldleningen voorzien, echter hangt veel van deze behoefte samen met forse onzekerheden op grote projecten, zoals bijvoorbeeld de N209, ontwikkeling van Bleizo, en het IHP. De verwachting is daarom dat de financieringsbehoefte in de jaren 2027-2028 jaren eerder toe dan af zal nemen. In 2027 is - aanvullend op de kasgeldlening - een herfinanciering van €20 miljoen met een looptijd van 3 jaar voorzien.

Leningenportefeuille

Gebaseerd op de afgesloten leningsovereenkomsten dienen de komende jaren de volgende aflossingen plaats te vinden op de langlopende leningen:

Bedragen x € 1.000

Jaar	Contractuele aflossingen op langlopende leningen
2025	12.859
2026	12.860
2027	11.194
2028	10.028
Totaal	46.941

Langlopende leningen 2025 - 2028

In totaal bedragen de aflossingen op langlopende leningen over de jaren 2024-2027 € 46,9 miljoen. Het totaalbedrag van de uitstaande langlopende leningen ultimo boekjaar bedraagt daarmee:

Bedragen x € 1.000

Jaar	Saldo langlopende leningen ultimo boekjaar
2025	28.597
2026	15.737
2027	24.543
2028	14.515

Netto schuldquote en vaste schulden

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en wordt de 'netto schuldquote' genoemd. Deze netto schuldquote bestaat uit de totale schulden ultimo boekjaar gedeeld door de totale baten van de gemeente in datzelfde jaar. De netto schuldquote geeft daarmee een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Door de Provincie is als toezichthouder op de financiën van de gemeenten een signaleringswaarde geformuleerd voor dit kengetal:

Kengetal	Categorie A: minst risicovol	Categorie B: neutraal	Categorie C: meest risicovol
Netto schuldquote	< 90%	90-130%	> 130%

In 2025 is de verwachte netto schuldquote 27%. Dit betekent dat de gemeente Lansingerland zich ruim in de categorie "minst risicovol" bevindt. Bij het huidige niveau van totale baten betekent dit dat de gemeente > € 150 miljoen aan langlopende leningen aan kan gaan, voor het naar de categorie "neutraal" beweegt. Het effect van de programmabegroting op de netto schuldquote van onze gemeente voor de komende 4 jaar geeft het volgende beeld:

Bedragen x € 1.000

Netto schuldquote	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
A) Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	52.561	40.311	40.311	15.794	24.600	14.572
B) Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	28.200	12.000	27.000	27.000	27.000	27.000
C) Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	29.314	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
D) Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	376	376	376	376	376	376
E) Uitzetting < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	38.343	12.000	19.500	19.500	19.500	19.500
F) Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	214	1.000	200	200	200	200
G) Overlopende activa (cf. art. 49 BBV)	14.206	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
H) Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	203.426	233.549	218.675	203.215	193.523	205.640
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	28%	22%	27%	17%	22%	16%

EMU-saldo

Nederland maakt deel uit van de Europese Monetaire Unie. Voor landen die deelnemen aan de Europese Monetaire Unie gelden Europese begrotingsvoorschriften waaronder de zogenaamde EMU-normen. De EMU-normen stellen een grens aan het nationale begrotingstekort van 3% van het bruto binnenlands product (BBP) en de overheidsschuld mag niet meer dan 60% van het BBP bedragen. In Nederland zijn de Europese afspraken over de begrotingsdiscipline opgenomen in de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof). Er kunnen sancties worden opgelegd bij van overschrijding van de tekortnorm.

De BBV schrijft voor dat de gemeente het EMU-saldo van het voorgaande jaar, het actuele begrotingsjaar en drie daaropvolgende jaren opneemt in de begroting.

De EMU-saldi van Lansingerland op basis van deze begroting zijn als volgt:

Omschrijving	Bedragen x € 1.000			
	2025 Actuele begroting	2026 Meerjarenraming	2027 Meerjarenraming	2028 Meerjarenraming
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-10.061	-12.964	-13.162	-9.367
2 Mutatie (im)materiële vaste activa	-11.468	-3.058	2.532	-13.144
3 Mutatie voorzieningen	0	59	349	128
4 Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	3.130	1.620	-3.010	5.120
5 Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0	0
Berekend EMU-Saldo	-18.399	-14.343	-13.291	-17.263

Het EMU-saldo voor de Begroting 2025 blijft binnen en de gestelde Nederlandse tekortnorm.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Inleiding

Om de ambities van Lansingerland te realiseren zijn ondersteunde processen van belang. Binnen onze bedrijfsvoering komen verschillende aspecten aan de orde.

Onze kernwaarden zijn daarbij: duidelijk, daadkracht en dienstbaar. Medewerkers van bedrijfsvoering adviseren op basis van integrale afwegingen. In deze paragraaf geven we per bedrijfsvoeringsonderdeel inzicht in de ontwikkelingen voor 2025 en verder. In tijden van een krappe arbeidsmarkt betekent dit ook een extra uitdaging voor de organisatie in het kader van behoud van collega's. We blijven op dit punt dus goed 'vinger aan de pols' houden. Waar het echt gaat knellen en er capaciteit nodig is, zullen we hier via de reguliere planning & control-cyclus voorstellen doen. Dit kan gaan om uitbreiding (incidenteel of structureel) of aangeven waar werkzaamheden niet kunnen worden opgepakt zonder aanvullende capaciteit.

Bezuinigingsmaatregelen bedrijfsvoering

Hieronder het overzicht van de ingezette maatregelen voor dit programma.

Begrotingsknop	2025	2026	2027	2028
10.1.3 P&C producten volledig en alleen digitaal (ook voor de Raad)	7.500	7.500	7.500	7.500

Personeel en Organisatie

Onze samenleving is volop in beweging. Denk aan steeds complexere maatschappelijke opgaven, inwoners die mondiger worden, technologische ontwikkelingen én beperkte financiële middelen die vragen om een andere manier van werken door organisatie, bestuur en raad, waar samenwerken centraal staat. Het vraagt om een ambtelijke organisatie die zich continu aanpast aan de veranderende en complexere opgaven en daarbij maximaal gebruik maakt van de aanwezige kennis en kunde in de ambtelijke organisatie samen met de samenleving, onder andere via burgerparticipatie.

Als 'groeier' gemeente brengt dit extra uitdagingen met zich mee. Naast economische uitdagingen is er nog steeds sprake van een tekort aan personeel. De komende jaren blijft het belangrijk om weloverwogen keuzes te maken tussen ambities, financiële middelen en de inzet van beschikbare capaciteit.

Thema's als werkgeluk, vitaliteit, werkdruk, ontwikkeling vragen blijvend aandacht en maken onderdeel uit van ons personeelsbeleid. Voldoende capaciteit om taken uit te kunnen voeren is hierbij een randvoorwaarde. Dit doen we door ons te richten op het aantrekken van nieuwe collega's, het behouden van collega's (verbinden en groeien) en het continu in balans houden van de hoeveelheid werk met de capaciteit. Het sterk neerzetten van onze organisatie en ambities in de arbeidsmarkt vormt daarbij een noodzakelijke basis. Net als het investeren in het al aanwezige talent in de organisatie door het aanbieden van voldoende opleidings- en ontwikkelmogelijkheden.

Ook in 2025 zetten we weer stevig op organisatieontwikkeling. Hoofddoelen zijn daarbij het verlagen van het aantal vacatures c.q. de vacatureruimte naar een streefpercentage van 10% (was eind 2023: 17%), het ziekteverzuim naar het landelijk gemiddelde van 6,5% terug te brengen (over mei 2023 t/m mei 2024 was dit 7% in Lansingerland) waarbij we streven naar de gemeentelijke norm van 5,4% en een tevredenheidsscore Medewerkers Tevredenheid Onderzoek (MTO) dat hoger is dan de benchmark voor gemeenten.

Gezien de krappe arbeidsmarkt, merken we dat we vaker concessie moeten doen in het vinden van kandidaten met de exact gewenste kennis en ervaring. Dit vraagt extra inzet op het gebied van inwerken en de werking van het gemeentelijk apparaat en betekent dat er voldoende opleidingsbudget beschikbaar is. Het blijft belangrijk om onze huidige medewerkers te blijven binden en boeien en ontwikkelmogelijkheden in de organisatie zijn hierbij cruciaal. In de begroting 2025 houden we, net als afgelopen jaren, rekening met 2% van de loonsom voor opleidingen.

Voldoende aandacht voor medewerkers door hun teammanagers is belangrijk om het beste uit de medewerker te halen en draagt bij aan het behalen van de genoemde streefwaarden. Dit betekent dat de teamgrootte daarbij passend moet zijn om medewerkers ook voldoende aandacht te geven. Dit betekent dat een teamgrootte van circa 25-30 personen passend is. De afgelopen jaren zijn verschillende teams veel groter geworden. In de begroting 2025 brengen we het aantal teammanagers weer in evenwicht met de opgaven en het aantal collega's waar zij verantwoordelijk voor zijn. De effecten van deze veranderingen op medewerkers en onze organisatie volgen we actief door het uitzetten van onder andere het MTO dit jaar doen we dat door een aantal korte, tussentijdse metingen die extra informatie bieden op specifieke thema's.

Financiën en planning & control

In aanloop naar de begroting 2025 is wederom een kaderbrief opgesteld. Het betreft een beleidsarme kaderbrief, bestaande uit een baseline met het financiële meerjarenbeeld 2025-2028. Alleen (autonome) ontwikkelingen die hoe dan ook een financieel effect hebben en waar we als gemeente geen, of maar zeer beperkte invloed op hebben, zijn verwerkt. De Kaderbrief 2025 is het startdocument van de nieuwe planning & control-cyclus voor 2025. Met het vaststellen van de kaderbrief heeft de raad de financiële kaders en uitgangspunten voor de Meerjarenbegroting 2025-2028 vastgesteld.

Het merendeel van de uitgangspunten uit de kaderbrief zijn met inachtneming van de nieuwe inzichten hoe Lansingerland er komende jaren financieel voorstaat, verwerkt in de Begroting 2025-2028. Op basis van de inzichten op dat moment, waaronder de berichtgeving vanuit het Rijk over de ontwikkelingen in het Gemeentefonds (raadsbrief: U24.02647), zou er sprake zijn van een structureel tekort vanaf 2025, dat de komende jaren oploopt. Door scherp te begroten, alle budgetten nog eens tegen het licht te houden, actuelere keuzes te maken ten aanzien van uitgangspunten (bijvoorbeeld ontwikkeling aantal inwoners) en kritisch te kijken naar de fasering van het MIP is het tekort voor 2025 teruggebracht. Desondanks is nog steeds sprake van een structureel tekort voor 2025 en ook voor 2026 en verder. Om de tekorten te dekken zijn daarom alle niet wettelijke taken in kaart gebracht zodat, college en raad keuzes kunnen maken om tot een structureel sluitende begroting voor 2025 te komen. Bij de behandeling van de Kaderbrief 2024-2027 heeft het college toegezegd deze informatie integraal met de raad te delen. De keuzes van het college zijn verwerkt in de aan de raad aangeboden Begroting 2025. Tegelijkertijd is aan de raad een gereedschapskist beschikbaar gesteld met alle maatregelen die mogelijk zijn (niet wettelijke taken) zodat de raad nog andere keuzes kan maken en daarmee de begroting kan amenderen.

In 2025 blijven we ambtelijk strak sturen om de voorspelbaarheid en betrouwbaarheid van de (financiële) resultaten te verbeteren. Zeker in de huidige financieel lastige omstandigheden is dit extra belangrijk. Naast de reguliere P&C-documenten (kaderbrief, begroting, zomerrapportage, slotwijziging en jaarstukken) continueren we in 2024 de periodieke budgetreviews en 'in control'-gesprekken met de teammanagers/domeindirecteuren. Ook toetsen we de financiële consequenties van ieder raadsvoorstel. We voeren actief liquiditeitsbeheer, waarbij onze liquiditeitspositie continue aandacht krijgt.

In 2024 is een verdiepend onderzoek gedaan worden naar mogelijke positieve financiële en/of sociale effecten van het invoeren van een verblijfsbelasting, met als doel een eventuele invoer hiervan vanaf begrotingsjaar 2025. Voor dit onderzoek is €20.000 aan incidentele kosten begroot. Daarnaast is € 50.000 begroot aan incidentele kosten voor een onderzoek naar de implementatie van het zogenaamde Zero-Based begroten in lijn met Motie M2023-012. Dit is afgehandeld met de raadsinformatiebrief die u tegelijkertijd ontvangt met deze begroting.

Audit en AO/IC

Het college van B&W is verantwoordelijk voor de getrouwheid en de rechtmatigheid van de jaarrekening en voor het daaraan ten grondslag liggende financiële beheer. Het college dient zodanige maatregelen te treffen dat de rechtmatigheid van de algehele uitvoering gewaarborgd is en dat hierover getrouw verantwoording wordt afgelegd via de jaarstukken.

Rechtmatigheid

Rechtmatigheid is een vast onderdeel in de bedrijfsvoering. De rechtmatigheidsaspecten monitoren we door audits en verbijzonderde interne controle (VIC's). In het intern controleplan staat welke interne beheersingsmaatregelen het college treft. Dit controleplan bevat ons control framework, onze opgaven voor het lopende jaar ten aanzien van control en het inzicht in de te verrichten verbijzonderde interne controles (VIC). Een VIC behelst een controle op de opzet, bestaan en werking van de interne controle (IC) die medewerkers in de 1e lijn zelf uitvoeren als onderdeel van hun reguliere werkprocessen. Het doel is het tijdig opsporen en corrigeren van onvolkomenheden in de uitvoering van processen en deze vervolgens te verbeteren. Hierdoor levert de VIC een bijdrage aan de interne beheersing van de organisatie en staat ten dienste aan het DT en het college. Voor de accountant is de kwaliteit van (V)IC bepalend voor de noodzakelijke breedte en diepgang van de accountantscontrole. Op basis van de VIC legt het college in de jaarstukken verantwoording af over de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties via een in de jaarstukken op te nemen Rechtmatigheidsverantwoording. De accountant toetst uitsluitend of de jaarrekening getrouw is en geeft een oordeel af bij de rechtmatigheidsverantwoording van het college. Het interne controleplan richt zich ook op de hoofdlijnen van het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik, beheersing van frauderisico's, informatieveiligheid en privacy.

AO/IC

Onderdeel van de genoemde maatregelen is een deugdelijke administratieve organisatie en interne controle. Dat zijn namelijk belangrijke randvoorwaarden om betrouwbare cijfers te rapporteren en rechtmatig te handelen. Door middel van audits stellen we periodiek vast of interne procedures en afspraken zijn nageleefd en de te rapporteren cijfers betrouwbaar zijn. Het gaat daarbij niet alleen om financiële cijfers maar ook niet-financiële cijfers, zoals indicatoren en kengetallen. Deze gesprekken vinden twee keer per jaar plaats door middel van de 'Incontrol gesprekken'. Door middel van onderzoeken en benchmarking vergelijken we onze gemeente met andere gemeenten en formuleren we waar nodig acties en voeren deze uit.

Doelmatigheid en doeltreffendheid

We leggen in het controleplan 2025 vast of en welk doelmatigheidsonderzoek ex artikel 213a van de Gemeentewet we uitvoeren. En verstrekken een afschrift van de onderzoeksresultaten en de actiepunten naar aanleiding van het onderzoek aan de gemeenteraad. Zowel de interne controle, audits, als onderzoeken die in het kader van Gemeentewet art. 213a worden uitgevoerd, maken deel uit van het interne controleplan.

Informatievoorziening en automatisering

Informatiemanagement zorgt voor de vertaling van de informatiebehoeften (die uit de verschillende werk- en bedrijfsprocessen van een organisatie ontstaan) naar de informatievoorziening die deze processen optimaal ondersteunt. Daarnaast zijn er zijn belangrijke wetten die vereisen dat de gemeente voldoet aan richtlijnen en voorschriften met betrekking tot archivering, openbaarheid van informatie en digitalisering van onze dienstverlening. Voorbeelden zijn de archiefwet, Wet open overheid, Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer en Wet digitale overheid. Om te voldoen aan deze wetten, moet de gemeente beschikken over systemen, processen en procedures. Vanuit bedrijfsvoering leveren we hier vanaf 2024 een grote en belangrijke bijdrage aan.

Nieuwe wetgeving, de verdere digitalisering en behoefte aan informatiedeling zorgt er voor dat we in de komende jaren blijven intensiveren op de kwaliteit van onze informatiehuishouding. Dit betekent dat verder ingezet wordt op het verzamelen, verwerken, opslaan, beheren en delen van informatie en data en dat beleid ontwikkeld wordt. Dit vraagt ook om investeringen in technologieën, infrastructuur en applicaties die het beheer van informatie vergemakkelijken. Als leidende inrichtingsprincipes hanteren we de principes vanuit GEMMA en Common Ground vanuit de VNG. Mochten hier aanvullende middelen voor nodig zijn dan zullen deze via bestaande planning & control cyclus aangevraagd worden.

Onderdeel van professionaliseren op het vlak van Informatievoorziening is het verder implementeren van procesmatig werken. Procesmanagement richt zich op de interne beheersing en optimalisatie van de bedrijfsvoering van de organisatie. Focust op producten, diensten en informatie die zich als stromen door (en tussen) organisaties bewegen, zonder zich te bekommeren om traditionele organisatiestructuren. Hierdoor ontstaat een gestructureerde en consistente manier van werken, wat bijdraagt aan hogere kwaliteit, kortere doorlooptijd en mogelijk lagere kosten. Dit leidt vervolgens tot een hogere klanttevredenheid door een snellere en betere dienstverlening.

GEO-informatievoorziening richt zich op (ruimtelijke) gegevens of informatie over geografische objecten, zogeheten geo-informatie welke kan worden bekeken ('viewen'), opgeslagen, beheerd, bewerkt ('editen'), geanalyseerd, verrijkt, geïntegreerd en gepresenteerd. Binnen GEO-informatievoorziening beheren we een aantal van onze basisregistraties. Het op orde houden van de deze basisregistraties is een wettelijke taak. In 2025 zullen we hier een aantal applicaties gaan vervangen om door inzet van nieuwe technologische ontwikkelingen als sensortechnologie, digitale tweelingen en kunstmatige intelligentie het werkveld zijn sterke kanten verder door te kunnen laten ontwikkelen en nog meer toegevoegde maatschappelijke en economische waarde te kunnen leveren. Hiertoe zal het huidige GEO-applicatielandschap vanaf 2025 worden getransformeerd naar een toekomstig landschap.

Informatiebeheer richt op de gehele levensloop van informatie. Veel informatie doorloopt verschillende stadia met een bijbehorende status en betekenis. Veelal zijn werkprocessen de bron. Daarbij is het beheren gericht op het in stand, beschikbaar, toegankelijk, leesbaar en bruikbaar houden van informatie. op het gebied van informatiebeheer is de verwachting dat er de komende jaren een grote verandering zal gaan plaatsvinden. Dit valt onder de noemer Archive By Design. Archiving by design betekent het ontwerpen van informatiesystemen die het werkproces zodanig ondersteunen dat vanaf het begin rekening wordt gehouden met de toegankelijkheid van die informatie op de lange termijn. Deze geïntegreerde benadering van archivering helpt de kloof te overbruggen die vaak bestaat tussen het werkproces en het archiveringsproces. Hiertoe is er in 2024 een transitieplan 2025-2029 opgesteld voor de implementatie van Archive By Design binnen de organisatie. Er zijn daarnaast in 2024 vervolgstappen gemaakt met het bewerken van archieven van rechtsvoorgangers ten behoeve van overbrenging naar de archiefbewaarplaats. We gaan hier in 2025 mee verder en onderzoeken ook op welke wijze (en tegen welke kosten) we kunnen aansluiten op een e-depot om te kunnen voldoen aan de permanente bewaarplicht voor een deel van ons digitale archief.

Onderdeel van professionaliseren op het vlak van Informatievoorzienig is het implementeren van datagericht werken. Datamanagement richt zich op het proces waarbij gegevens worden verzameld, opgeslagen, beheerd en geanalyseerd om bruikbare informatie te verkrijgen. Het stelt de medewerkers van de gemeente in staat beter te begrijpen wat er in de gemeente gebeurt en die inzichten om te zetten in effectief beleid of een betere bedrijfsvoering. In 2024 is enerzijds een visie op datagericht werken opgesteld en anderzijds een aanzet tot een organisatie breed databeleid. Dit laatste gaat over het gebruik van data. De digitale wereld draait op data die weer verwerkt worden door vele algoritmen. Wanneer die algoritmen zeer complex of zelflerend worden, gaan we ze vaak AI noemen. Data, algoritmen en AI zijn allemaal digitale gereedschappen. Ze zijn door mensen gemaakt met bepaalde doelen, om bepaalde waarden te realiseren. In de bestuurlijke context is het dus als eerste van belang om zicht te hebben op wie de gereedschappen ontwikkelen en gebruiken. Welke doelen hebben zij voor ogen, en kunnen zij uitleggen hoe de inzet van hun gereedschap die doelen gaat realiseren? Een tweede belangrijke vraag is hoe de inzet van data en algoritmen georganiseerd wordt. Gaat het bijvoorbeeld om het ondersteunen van ambtenaren in hun werk? Of worden menselijke beslissingen volledig geautomatiseerd? De organisatorische kant gaat dus minder om de technische werking van het gereedschap, maar over de context. Er moet aandacht zijn voor de processen waarbinnen ze worden ingezet, wie er verantwoordelijk is als er iets mis gaat, en waar burgers terecht kunnen met vragen.

Onverminderde aandacht moet uit blijven gaan naar het verbeteren van de digitale dienstverlening. Dit doen we door te investeren in de ontwikkeling van applicaties die inwoners en bedrijven in staat stellen om gemakkelijk toegang te krijgen tot de informatie en diensten die ze nodig hebben. De mogelijkheid om per post met de overheid te communiceren blijft; de Algemene wet bestuursrecht (Awb) geeft burgers en bedrijven de keuze tussen de papieren of de digitale weg. Hierbij is het van belang om ook te zorgen voor goede beveiliging van gegevens en privacy, zodat inwoners en bedrijven vertrouwen hebben en houden in onze digitale dienstverlening.

Juridische zaken

In de begroting 2025-2029 wijzigt er voor Juridische Zaken financieel nauwelijks iets. De budgetten worden alleen geïndexeerd, zodat de kosten voor bijv. verzekeringen en de bijdrage aan de Nationale Ombudsman voldaan kunnen worden.

In het team zien we nog steeds een toename op het aantal dossiers, of het nu gaat om klachten, bezwaren, aansprakelijkstellingen, Woo-verzoeken of privacy. Op klachten geldt wel dat de enorme piek zoals we die kenden tijdens coronatijd niet meer is teruggekomen.

Op dit moment wordt er een benchmark gedaan om te kijken wat we nodig hebben op het gebied van privacy om in 2026/2027 aan ambitieniveau 3 te voldoen, zoals door de gemeenteraad is vastgesteld in het Privacybeleid 2023. De uitkomsten van de benchmark zullen meegenomen worden in de volgende PC&Cyclus.

Dienstverlening

Sinds het vaststellen van de visie op Burgerparticipatie in mei 2023 zijn al veel zaken in gang gezet om de burgerparticipatieprocessen beter te structureren. Het resultaat hiervan is dat de raad en samenleving steeds beter kunnen nagaan in hoeverre de verschillende belangen en gezichtspunten hun plek krijgen. Dit draagt bij aan het herstel van vertrouwen tussen overheid en samenleving. Maar met beter structureren en het op orde hebben van instrumenten zijn we er nog niet. Want voor onderling vertrouwen zijn contact, relatie, wederzijds begrip en respect nodig en een overheid die richting kan geven en open staat voor de inbreng vanuit de samenleving. Aan al deze zaken werken, vergt inspanning en aandacht, ook van veel mensen. Het uitvoeringsprogramma bij de visie op Burgerparticipatie is in 2024 opgesteld en wordt de komende jaren uitgerold. Het zet in op het ontwikkelen van een ambassadeursnetwerk van voldoende grootte en massa, zodat wij in 2026 kunnen zeggen dat Burgerparticipatie een standaardonderdeel is van onze werkwijze en onomkeerbaar verbonden aan de gemeente Lansingerland.

Inkoop

Op het gebied van inkoop hebben we als hoofddoelstellingen: blijven voldoen aan de rechtmatigheidseisen, inkopen tegen de meest optimale (integrale) prijs-kwaliteitverhouding en het optimaal functioneren van de inkoopfunctie in de organisatie. Het cluster Inkoop ondersteunt de vakteams met advisering, (contract)modellen, marktanalyses en waar nodig juridische geschillen. Daarnaast is het cluster Inkoop verantwoordelijk voor het centraal actueel houden van het inkoop- en aanbestedingsbeleid, beleidsregels voor 'maatschappelijk verantwoord inkopen', spendanalyses en het opstellen en publiceren van de jaarlijkse inkoop- en aanbestedingskalender. Er is ook tijdelijk geld beschikbaar om vanuit cluster Inkoop aan de slag te gaan met het inkopen en inrichten van een gemeentebrede contractenbank.

Communicatie

Gemeente Lansingerland wil inwoners, ondernemers en instellingen zo goed mogelijk betrekken bij en informeren over haar dienstverlening, beleid en uitvoering. Dit doen we door de inzet van duidelijke en tijdige communicatie. Samen met partners en stakeholders vertalen we beleidsstukken en uitvoeringsplannen naar begrijpelijke verhalen. Hierbij luisteren we naar de 'geluiden van buiten' om onze communicatie zo goed mogelijk af te stemmen op de vraag en wensen van de buitenwacht. Dienstverlenend, professioneel en proactief zijn in onze communicatie de kernwaarden. In 2024 is het persbeleid geactualiseerd, het social mediabeleid opgesteld en een onderzoek gestart naar de effectiviteit van de inzet van de gemeentelijke online kanalen.

Op basis van de onderzoeksresultaten passen we onze werkwijze aan, zowel in het online aanbieden van kwalitatief goede content (content strategie) als het in gesprek gaan met onze volgers op de social media kanalen (webcare). Een overkoepelende communicatiestrategie volgt in het eerste kwartaal van 2025 met als doel een bijdrage te leveren aan het realiseren van de organisatiedoelen, terug te vinden in diverse visies zoals de missie van de gemeente, de omgevingsvisie, samenlevingsvisie en visie op Burgerparticipatie.

We hebben oog voor de inzet van alle medewerkers in de communicatie naar 'buiten'. Trainingen op het gebied van helder schrijven en een toolkit met formats en richtlijnen zijn voor iedereen beschikbaar. Communicatie als vak is volop in ontwikkeling en vakinhoudelijke trends zoals AI worden op de voet gevolgd. De technologische ontwikkelingen gaan snel, de burger wordt steeds mondiger en het vertrouwen in de overheid neemt nog steeds af. We bouwen aan vertrouwen door transparant en duidelijk te zijn, durven te zeggen wat we nog niet precies weten en in gesprek te gaan met onze inwoners, ondernemers en stakeholders. De komende jaren werken we deze manier van communiceren verder uit.

Privacy en informatiebeveiliging

Privacy

We zien dat privacy een steeds belangrijkere stempel drukt op de activiteiten die we doen of voornemens zijn te doen. Privacy betreft immers de gehele organisatie. Op diverse plekken in de organisatie is ‘werk aan de winkel’ om (blijvend) te voldoen aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Wet politie gegevens (Wpg). Kritische werkgebieden in deze zijn het beleidsveld ‘Veiligheid en handhaving’, het ‘Sociaal domein’ en de ‘Basisregistratie Personen (BRP)’. In deze beleidsvelden is veel beweging. Zo moeten nieuwe wetten worden uitgevoerd (denk aan de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams) en worden geregeld nieuwe gegevensverwerkingen gestart (of voornemens hiertoe). Al deze ontwikkelingen moeten worden beoordeeld op privacyaspecten en waar nodig moeten maatregelen worden genomen om de privacy in voldoende mate te waarborgen. Op grond van de Wpg zijn gemeenten als werkgevers van boa’s verplicht elk jaar een interne audit en iedere vier jaar een externe audit te laten uitvoeren, zo ook in 2025. De resultaten van de externe audit moeten gedeeld worden met de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). De Wpg-audit richt zich op hoe het verwerken van politiegegevens is georganiseerd, de maatregelen en procedures die daarop van toepassing zijn én de werking daarvan.

In 2025 voeren we het privacy beleidskader verder uit. De focus ligt op het continue proces om de bewustwording van medewerkers te verhogen, het uitvoeren van risicoanalyses met betrekking tot nieuwe en bestaande werkprocessen met een hoog privacy risico (DPIA’s), het afsluiten van verwerkersovereenkomsten conform de AVG en het adviseren en informeren van de organisatie over privacy aangelegenheden. Het oppakken van de aangedragen bevindingen/verbeteringen door de teammanagers m.b.t. privacy bij de meting 2023 in het Information Security Management System (ISMS). Ook blijft er doorlopend aandacht voor het waarborgen van de privacy bij aanbestedingstrajecten en de implementatie van nieuwe systemen en gegevensverwerkingen. Waar nodig voeren we een risicoanalyse uit en om de drie jaar moeten de rapportages herbeoordeeld worden. Tevens worden voorkomende datalekken afgehandeld conform de hiervoor geldende procedure en worden datalekken gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens indien de ernst daartoe aanleiding geeft. Ook worden verzoeken van betrokkenen op basis van de AVG (artikel 15 e.v.) tijdig afgehandeld. Het betreft hier onder meer verzoeken om inzage en wissen van persoonsgegevens.

Om privacy binnen een organisatie te kunnen waarborgen, is informatieveiligheid een voorwaarde. Bescherming van persoonsgegevens vereist immers informatiebeveiliging. Er bestaat dan ook een sterke samenhang tussen privacy enerzijds en informatiebeveiliging anderzijds. Dit is in het bijzonder het geval bij het uitvoeren van risicoanalyses, het afsluiten van verwerkersovereenkomsten en activiteiten in het kader van bewustwording van medewerkers.

Informatiebeveiliging

Bij informatiebeveiliging draait het om de beschikbaarheid (continuïteit), de integriteit (betrouwbaarheid) en de vertrouwelijkheid (exclusiviteit) van informatie en systemen. Het normenkader dat als basis geldt voor informatiebeveiliging is de baseline informatiebeveiliging overheid (BIO, gebaseerd op ISO27001 en ISO27002). De BIO wordt toegepast ten behoeve van de doorontwikkeling van het informatiebeveiligingsbeleid van de gemeente Lansingerland.

Informatiebeveiliging is een cyclisch proces dat telkens moet inhaken op nieuwe ontwikkelingen, dreigingen en kwetsbaarheden. We werken op basis van de Plan do check act cyclus, waarbij risicomangement centraal staat.

Voor het bepalen van onze focus maken we gebruik van de uitkomsten van audits, trends en ontwikkelingen zoals meldingen en incidenten, het Cybersecurity Beeld Nederland, bevindingen uit grootschalige incidenten zoals het Hof van Twente of de gemeente Buren, input vanuit de Informatiebeveiligingsdienst, het meest actuele dreigingsbeeld opgesteld door de VNG en onze eigen uitgevoerde risicoanalyses. Continu nemen we zowel technische als organisatorische maatregelen om de veiligheid binnen onze organisatie zo groot mogelijk te houden. Doordat dit werkveld continu in beweging is en de ontwikkelingen op dit vlak snel gaan kan 100% veiligheid echter nooit gegarandeerd worden.

Er komt steeds meer aandacht voor informatiebeveiliging. Zo is op Europees niveau de NIS2 richtlijn vastgesteld. Wij volgen het advies van de VNG door de implementatie van de BIO en het programma Voortgang Digitale Weerbaarheid (VDW) voort te zetten, te focussen op het dreigingsbeeld informatiebeveiliging 2023-2024 en door zo goed mogelijk te documenteren (ISMS/GRC).

De nieuwe cyberbeveiligingswet (NIS2) richt zich op de gehele gemeente. Daardoor is er een zorgplicht voor (mensgerichte) IT, voor (machinegerichte) operationele technologie (OT) en the internet of things (IOT). Dat betekent dat met NIS2 alle systemen en infrastructuur waar we een verantwoordelijkheid voor hebben in kaart moeten zijn (asset management), de theoretische schade door mogelijke uitval bepaalt moet zijn (risk management) en dat daar zowel een technisch als economisch weerstandsvermogen voor opgebouwd moet zijn.

Toelichting: bij operationele techniek en IOT kan men denken aan regelsystemen voor verkeerslichten, rioolbeheer, oppervlaktewaterbeheer, bollards, afvalverwerking, energie, sensoren in de openbare ruimte en waarschuwingssystemen.

Uit analyses die tot nu toe zijn uitgevoerd bij andere gemeentes wordt ingeschat dat voor implementatie gemiddeld twee jaar nodig is om de volledige implementatie te realiseren, en er afhankelijk van de startsituatie expertise nodig is om beleid en uitvoeringsprocedures te ontwikkelen. Door NIS2 neemt de auditdruk toe omdat NIS2 volledig uitgaat van het principe van opzet, bestaan en werking (net als bij de VIC). De verantwoording over NIS2 compliance wordt via de bestaande ENSIA methodiek geregeld.

ENSIA en audits DigiD en Suwinet

Elk jaar verantwoorden we ons over de kwaliteit van de informatieveiligheid van diverse informatiesystemen via de audit systematiek: de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). Verantwoording wordt horizontaal afgelegd aan de gemeenteraad. Daarnaast wordt op basis van de zelfevaluatie verticale verantwoording afgelegd aan (de toezichthouders van) het rijk. Hierbij gaat het om verantwoording over de DigiD-aansluitingen, de Suwinet-services, de Basisregistratie Personen (BRP), de Reisdocumenten, de geobasisregistraties (BAG, BGT en BRO) en de WOZ.

In 2025 ligt onze focus op:

- Vergroting van de bewustwording van medewerkers (dit is een continu proces)
- Verdere implementatie van het normenkader BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid).
- Het verder implementeren en uitvoeren van het managementsysteem voor informatiebeveiliging: Information Security Management System (ISMS) waarmee we de status van informatiebeveiliging door de gehele organisatie beter inzichtelijk kunnen maken en wat kan dienen als basis voor audits.
- SIEM-SOC implementatie: hierbij gaat het om het systematisch in de gaten houden wat er gebeurt binnen de gemeentelijke systemen. Het inrichten van een Security Information & Event Management (SIEM) en Security Operations Centre (SOC). Het inzetten hiervan kan ervoor zorgen dat de gevolgen van aanvallen worden verminderd of in sommige gevallen worden voorkomen. Daarnaast leeft de behoefte om op termijn retrospectief terug te kunnen kijken naar eerdere gebeurtenissen om hiervan te leren, in te grijpen en nog beter te voorkomen. Ook hiervoor kan een SIEM worden ingezet.
- Risico gebaseerd maatregelen nemen. Door het continu afwegen van risico's trachten wij de juiste maatregelen te nemen op het juiste moment.
- Het verkennen van de betekenis van NIS2 voor ons.

Paragraaf Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (Woo)

Wet open overheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden en vervangt daarmee de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De Woo regelt het recht van burgers op informatie van de overheid. Hierbij is het uitgangspunt dat overheidsinformatie openbaar is, tenzij er een reden is waarom dat niet kan. De wet beoogt een meer transparante en actief openbaar makende overheid, door middel van het beter vindbaar en digitaal toegankelijker maken van overheidsinformatie. De wetgever gaat uit van een termijn van vijf jaar voor het actief openbaar maken van documenten en een mogelijke termijn van acht jaar voor het op orde brengen van de informatiehuishouding.

Het Rijk ondersteunt met financiële middelen de gemeenten bij de implementatie en uitvoering van de Woo. De financiële middelen bestaan uit zowel incidentele als structurele middelen. Op basis van de Meicirculaire gemeentefonds 2021 zijn voor de gemeente Lansingerland de volgende financiële middelen vanuit het Rijk beschikbaar voor 2025 en 2026:

	2025	2026
Incidenteel	€ 81.000	€ 81.000
Structureel	€ 119.000	€ 135.000
Totaal	€ 200.000	€ 216.000

De incidentele middelen lopen tot en met 2026. De structurele middelen lopen ook door na 2026 en blijven gehandhaafd op het niveau van 2026 (dus € 135.000).

De incidentele middelen zijn bestemd voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen en de organisatie. De structurele middelen zijn bedoeld voor de actieve openbaarmaking van de informatiecategorieën zoals genoemd in de Woo, het aanwijzen van een contactfunctionaris en het beheer en onderhoud van systemen.

Deze activiteiten komen gedeeltelijk samen in het Project Implementatie Wet open overheid. In 2023 is de projectgroep gestart en wordt ingezet op het volgen van de wettelijke fasering van de Woo. Dit betekent dat voor elke fase de documenten uit de betreffende categorie vanaf de wettelijk verplichte datum actief openbaar worden gemaakt. De gemeente voldoet hiermee aan het wettelijk minimum voor wat betreft het openbaar maken van overheidsstukken uit de informatiecategorieën, opgenomen in artikel 3.3 van de Woo, in de daartoe behorende fase. Naar verwachting moeten per 1 november 2024 de eerste informatiecategorieën verplicht openbaar worden gemaakt. Wanneer de volgende categorieën verplicht openbaar moeten worden gemaakt wordt, in overleg met bestuursorganen, op een later moment bepaald.

Op de actieve openbaarmaking wordt in 2025 verder ingezet. De bepaling uit de Archiefwet, dat gemeenten documenten in een goed, geordende en toegankelijke staat moeten bewaren, wordt herhaald in de Woo. Met dit laatste is een aanzienlijke doorlooptijd gemoeid, de Memorie van Toelichting noemt een termijn van acht jaar.

In het kader van de Archiefwet is in 2024 gestart met de overbrenging naar het Stads Archief Rotterdam. Dit wordt doorgezet in 2025 en 2026. Tegelijkertijd is er vanuit informatiebeheer een transitieplan opgesteld voor de toekomstbestendigheid van informatievoorziening met als leidende inrichtingsprincipes de principes vanuit GEMMA en Common Ground vanuit de VNG. Richtinggevend vanuit de het Europese Digital Decade programma zijn 2 wetten projectmatig geïmplementeerd, te weten Email-archivering en Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer (WMEBV). De implementatie van de Digitale Decade wordt gecontinueerd in 2025-2026. De implementatie van de Woo is getoetst en geborgd in het informatiebeheerplan op basis van het DSP-model. Dit model staat centraal in de i-Navigator, welke de organisatie in staat stelt om de complete informatiehuishouding in kaart te brengen en te beheren. De informatiehuishouding - of informatiearchitectuur - vormt de schakel tussen de organisatiearchitectuur (processen en organisatie) enerzijds en de technische architectuur (systemen en infrastructuur) anderzijds.

Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

De gemeente Lansingerland is partner in 14 verbonden partijen. Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake als de gemeente risico loopt met aan deze partijen beschikbaar gestelde middelen, of als de gemeente aangesproken kan worden als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Van bestuurlijk belang is sprake als de gemeente zeggenschap heeft over de aanpak van de maatschappelijke opgave waartoe de verbonden partij is opgericht, vanwege vertegenwoordiging in het bestuur of vanwege het hebben van stemrecht.

Door de toenemende uitbreiding en complexiteit van maatschappelijke opgaven kan de gemeente Lansingerland niet al haar taken zelfstandig meer uitvoeren. Samenwerken met andere partners, waaronder andere overheden, biedt hierbij een oplossing. Vanuit deze gedachte is Lansingerland actief in de diverse verbonden partijen.

Nota Verbonden Partijen

In het vierde kwartaal van 2024 bieden we de geactualiseerde nota verbonden partijen 2025-2028 aan (T24.04396) aan de raad. Deze nota geeft een beeld van onze visie op en beleidsvoornemens voor verbonden partijen. Daarbij wordt tevens aandacht besteed aan het (wettelijk) kader en geeft het afwegingskader een handvat voor het toe- en uittreden bij verbonden partijen. De focus van de nota ligt bij de rol van de raad in relatie tot de verbonden partijen. In een extra paragraaf is de nieuwe functie van raadsrapporteur geïntroduceerd, die de informatievoorziening naar de raad bevordert en de raad beter in positie stelt om tijdig invloed uit te oefenen.

Bijzondere raadsvergadering Verbonden Partijen

Elk jaar bespreekt de raad in een speciale raadsvergadering de zienswijzen op de begrotingen van verbonden partijen. Ter begeleiding van de discussie in de raad over deze zienswijzen levert het college factsheets over de verbonden partijen op. Deze factsheets zijn, in lijn met de twee primaire belangen die de gemeente in een verbonden partij heeft, voorzien van een bestuurlijke en een financiële risicoanalyse.

Overzicht

Overzicht

In onderstaand overzicht staat de meest essentiële financiële informatie van de verbonden partijen. In de daaropvolgende overzichten staat per verbonden partij de informatie die op grond van artikel 15 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht is. Inclusief bij welk programma uit de begroting het hoort en op welke wijze de verbonden partij bijdraagt aan de realisatie van de doelstelling van het programma. Artikel 15 BBV schrijft bovendien voor dat de lijst van verbonden partijen wordt onderverdeeld in:

1. gemeenschappelijke regelingen;
2. vennootschappen en coöperaties;
3. stichtingen en verenigingen;
4. overige verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regelingen	Programma	Bijdrage 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Bedrijfschap Hoefweg	6. Lansingerland Ontwikkelt	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing
Bleizo	6. Lansingerland Ontwikkelt	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing
Dienst Centraal Milieubeheer Rijnmond (DCMR)	6. Lansingerland Ontwikkelt	1.567.146	1.642.367	1.931.161
Jeugdhulp Rijnmond	4. Maatschappelijke ondersteuning	10.662.000	9.283.640	11.384.000
Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH)	6. Lansingerland Ontwikkelt	177.607	180.813	192.281

Gemeentelijke Gezondheidszorg Rotterdam-Rijnmond (GGD)	4. Maatschappelijke ondersteuning	490.387	559.344	707.246
Recreatieschap Rottemeren	3. Sport, cultuur en onderwijs	201.500	207.000	201.500
Schadevergoedingsschap HSL-Zuid	6. Lansingerland Ontwikkelt	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing
Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie, Heffingen en Waardebepaling (SVHW)	8. Algemene dekkingsmiddelen	583.000	690.000	787.000
Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VRR)	2. Openbare orde en veiligheid	3.887.609	3.951.291	4.367.000

Vennootschappen en coöperaties	Programma	Bijdrage 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Dunea	8. Algemene dekkingsmiddelen	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing
Stedin Holding N.V.	8. Algemene dekkingsmiddelen	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	8. Algemene dekkingsmiddelen	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing

Bedrijvenschap Hoefweg

Naam verbonden partij	Bedrijvenschap Hoefweg
Vestigingsplaats	Bleiswijk
Deelnemende partijen	Gemeente Zoetermeer en Gemeente Lansingerland
Doelstelling: Hoe ziet ons publiek belang eruit?	Het Bedrijvenschap Hoefweg heeft als doelstelling het ontwikkelen van vestigingsmogelijkheden voor lokale, regionale en (inter)nationale bedrijven die een belangrijke bijdrage leveren aan de werkgelegenheid. Daartoe ontwikkelt het Bedrijvenschap het bedrijventerrein Hoefweg, dat in 2006 is opgegaan in het bedrijvenpark Prisma. Het bedrijvenpark Prisma is een ontwikkeling van het Bedrijvenschap Hoefweg, MRP Development BV (voorheen ASR Vastgoed Ontwikkeling) en Maasstede Bleiswijk BV.
Financiën: Hoe ziet ons financieel belang eruit?	Geen structurele bijdrage aan of van het Bedrijvenschap. Art. 24 en 25 van de GR: de gemeente heeft een financiële bijdrage geleverd aan het startkapitaal, de gemeenten zorgen voor voldoende middelen zodat de GR aan verplichtingen aan derden kan voldoen. De inbreng en risicoverdeling is op 50%- 50% voor elke gemeente vastgesteld. De GR neemt voor 30% deel aan de CV Prisma en voor 31% in de BV Prisma.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2024 (Uit: Begroting 2024)	Nog niet bekend.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2024 (Uit: Begroting 2024)	Nog niet bekend.
Financieel resultaat 2024 (Uit: Begroting 2024)	Nog niet bekend.
Welke veranderingen vinden er plaats in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft gedurende het begrotingsjaar 2024?	Lansingerland levert geen jaarlijkse financiële bijdrage aan de GR Hoefweg.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	De grondexploitatie Hoefweg kent per 1-1-2023 een positief resultaat van € 10,72 mln. (netto contante waarde). Ten opzichte van 2022 verslechtert het resultaat, met name door actualisatie van de parameters voor kosten- en opbrengstenstijging en het vrijvallen van de verwachte surplus vanuit Prisma. De risicoanalyse toont aan dat er geen risicovoorziening getroffen hoeft te worden. Het risico met de meeste invloed op de uitkomst van de grondexploitatie betreft de uitgifteprijs.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor de gemeente de komende 2 jaar?	De Samenwerkingsovereenkomst met MRPD BV en Maasstede BV liep initieel tot 2021. Begin 2021 zou deze samenwerking worden beëindigd en zouden de vennootschappen CV Prisma Bleiswijk en Prisma Bleiswijk Beheer BV worden geliquideerd. Het bovenstaande is echter niet mogelijk gebleken als gevolg van de langdurige afwikkeling van de financiële schade die in 2020 door derden bij CV Prisma Bleiswijk is veroorzaakt. In 2023 is de financiële schade nog niet afgewikkeld. De juridische procedures zijn hiervoor nog gaande in 2023 en kunnen ook in 2024 doorlopen. De begroting voorziet in de financiële doelstellingen en kaders voor 2024.
Resultaat: hoe wordt het financiële en bestuurlijke risico ingeschat? (Analyse + toelichting)	Financiële risicoanalyse: Gemiddeld Bestuurlijke risicoanalyse: Laag De grondexploitatie van Bedrijvenschap Hoefweg is ruim positief loopt tot en met 2024. In deze periode is bijsturing nog goed mogelijk. Bestuurlijk hebben we (indirecte) invloed.

Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	De verbonden partij was de uitvoerder van één van de economische doelstellingen: creëren van werkgelegenheid. Dit deed de GR door financiering en verkoop van de gronden van bedrijvenpark Prisma.
---	--

BLEIZO

Naam verbonden partij	BLEIZO
Vestigingsplaats	Bleiswijk
Deelnemende partijen	Gemeente Zoetermeer en Gemeente Lansingerland
Doelstelling: Hoe ziet ons publiek belang eruit?	Het doel van deze GR is het ontwikkelen van het gebied rondom het OV knooppunt Bleizo (station Lansingerland-Zoetermeer), gericht op het realiseren van een nieuw economisch knooppunt met een eigen identiteit. Met de ontwikkeling van een OV-knooppunt en het gebied daarom heen wil de gemeente een gunstig economisch klimaat en een interessant werk- en woongebied creëren voor de inwoners.
Financiën: Hoe ziet ons financieel belang eruit?	De gemeenten Lansingerland en Zoetermeer staan ervoor in dat de GR Bleizo altijd over voldoende middelen beschikt om verplichtingen aan derden te voldoen. Een batig/nadelig saldo komt voor 50% ten gunste/laste van Lansingerland (Art. 32 GR Bleizo).
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2024 (Uit: Begroting 2024)	Nog niet bekend
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2024 (Uit: Begroting 2024)	Nog niet bekend
Financieel resultaat 2024 (Uit: Begroting 2024)	Nog niet bekend
Welke veranderingen vinden er plaats in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft gedurende het begrotingsjaar 2024?	Het financiële belang van Lansingerland en de systematiek van bijdragen blijven naar verwachting ongewijzigd: 50% van winst of verlies van GR Bleizo.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	De grondexploitatie Bleizo kent per 1-1-2023 een positief resultaat van € 11,53 mln. (netto contante waarde). Ten opzichte van 2022 is het resultaat met € 3,54 mln. verslechterd. Dit wordt met name veroorzaakt door aanpassing van de parameters voor kosten- en opbrengstenstijging en de verlaging van de verwachte VPB-last. De risicoanalyse toont aan dat er geen risicovoorziening getroffen moet te worden. De risico's met de meeste invloed op de uitkomst van de grondexploitatie zijn de opbrengstenindexering en de uitgifteprijs.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor de gemeente de komende 2 jaar?	De nieuwe ontwikkelstrategie van Bleizo-West kan mogelijk een wijziging van de opdracht voor de GR Bleizo opleveren. Een bestuurlijke keuze over de ontwikkelrichting is hierover nodig. Ook afstemming met stakeholders zal moeten plaatsvinden. De kavels in Bleizo-Oost zijn verkocht.
Resultaat: hoe wordt het financiële en bestuurlijke risico ingeschat? (Analyse + toelichting)	Financiële risicoanalyse: Gemiddeld Bestuurlijke risicoanalyse: Laag De GR Bleizo kent nog een behoorlijke looptijd. Ondanks dat de belangen aanzienlijk zijn, maakt dit dat bijsturing mogelijk is. Bestuurlijk hebben we invloed.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	De verbonden partij was de uitvoerder van één van de economische doelstellingen: creëren van werkgelegenheid. Dit deed de GR door financiering en verkoop van de gronden van bedrijvenpark Prisma. Indien de ontwikkelstrategie wordt vastgesteld, zal de doelstelling van de GR Bleizo ook wijzigen.

DCMR Milieudienst Rijnmond

Naam verbonden partij	Dienst Centraal Milieubeheer Rijnmond (DCMR)
Vestigingsplaats	Schiedam
Doelstelling: Hoe ziet ons publiek belang eruit?	Uitvoeren van de Omgevingswet voor milieugerelateerde taken (voorheen op grond van Wet Milieubeheer (Wm), de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en de Wet bodembescherming (Wbb)) voor de Gemeente Lansingerland en advisering op het gebied van milieu en ruimtelijke ordening. Het publieke belang is het bereiken van een goed leefmilieu voor burgers en bedrijven.
Financiën: Hoe ziet ons financieel belang eruit?	2025: € 2.062.480
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025	Per 1-1-2025: € 3.841.000 Per 31-12-2025: € 3.466.000

(Uit: Begroting 2025)	
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	Per 1-1-2025: € 12.414.000 Per 31-12-2025: € 21.259.000
Financieel resultaat 2025 (Uit: Begroting 2025)	€ 0
Welke veranderingen vinden er plaats in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft gedurende het begrotingsjaar 2025?	Er zijn geen wijzigingen in het financiële belang dat de gemeente in de DCMR heeft.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	De verwachting is dat er geen ontwikkelingen komen die een financieel risico vormen. Het weerstandsvermogen bedraagt 1,25 (exclusief nog te bestemmen deel uit bestemmingsreserve), dit valt binnen de door het AB vastgestelde bandbreedte (tussen 1,0 en 1,4)
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor de gemeente de komende 2 jaar?	De uitvoering van het werkplan staat al enige jaren onder druk. Het is van belang om bij advisering door DCMR op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling (niet-wettelijke taak) de kosten zoveel mogelijk te verhalen bij initiatiefnemers en hier sturen we dan ook scherp op.
Resultaat: hoe wordt het financiële en bestuurlijke risico ingeschat? (Analyse + toelichting)	Het financiële risico is gemiddeld tot laag. Dit heeft te maken met het feit dat in de Gemeenschappelijke Regeling een garantstelling voor de deelnemende gemeenten is opgenomen en ook het weerstandsvermogen is nog steeds voldoende. Het bestuurlijke (inhoudelijke) risico is laag, omdat de belangen van DCMR hetzelfde zijn als onze belangen, er duidelijke afspraken met de DCMR zijn gemaakt die we regelmatig monitoren en we veel vertrouwen in deze verbonden partij hebben.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	De DCMR Milieudienst Rijnmond levert met inzet van wettelijke instrumenten en vanuit zijn specifieke deskundigheid een bijdrage aan het verlagen van de milieubelasting van bedrijven en aan het verhogen van de milieukwaliteit en veiligheid in het Rijnmondgebied. Hiermee draagt het bij aan de ontwikkeling van Lansingerland als gemeente waarin aantrekkelijk kan worden gewoond, gewerkt en gerecreëerd.

Jeugdhulp Rijnmond

Naam verbonden partij	Jeugdhulp Rotterdam
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doelstelling: Hoe ziet ons publiek belang eruit?	1. Uitvoering te geven aan de wettelijke verplichtingen tot regionale samenwerking uit de Jeugdwet in het kader van Veilig Thuis, jeugdreclassering en jeugdbescherming. 2. Het uitvoeren van bovenlokale taken door middel van het contracteren en/of subsidiëren van aanbieders van jeugdhulp, -reclassering en -beschermingsmaatregelen in het kader van de Jeugdwet. 3. Realiseren van overleg, kennisontwikkeling- en overdracht tussen de bij de GRJR aangesloten gemeenten.
Financiën: Hoe ziet ons financieel belang eruit?	De deelnemersbijdrage bestaat uit werkelijk geleverde zorg binnen onze gemeente en een vaste bijdrage ter dekking van de o.a. uitvoeringskosten van de GR. Voor 2025 zijn de begrote uitgaven € 14,6mio. Deze begroting is gebaseerd op de gerealiseerde uitgaven in 2023 en de prognose voor 2024 en 2025 op basis van data over aantallen jeugdigen die instromen, uitstromen en de zwaarte en duur van de jeugdhulp die zij krijgen.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	Per 1-1-2025: € 0
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	Per 31-12-2025: € 27.300.000
Financieel resultaat 2025 (Uit: Begroting 2025)	De GRJR sluit altijd af met een resultaat van € 0. Indien er een tekort of een overschot ontstaat wordt dit verrekend met de deelnemende gemeenten.
Welke veranderingen vinden er plaats in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft gedurende het begrotingsjaar 2025?	De begroting van de GRJR is zo realistisch mogelijk op basis van gevens op het zorgverbruik en inzicht in trends en ontwikkelingen op het moment dat de begroting wordt opgesteld. De GRJR maakt een initiële begroting en de gemeente Lansingerland heeft vervolgens de gelegenheid om deze aan te passen op basis van onderbouwde schattingen. Lansingerland betaalt alleen voor zorg die door Lansingerlandse kinderen wordt gebruikt en draagt naar rato bij aan de subsidies voor de jeugdbeschermingsorganisaties en andere vaste kosten op de GRJR begroting. De GRJR begroting 2025 bedraagt 409,2 miljoen euro. De begroting is fors gestegen de laatste jaren: van 278 miljoen euro in 2023, naar 372 miljoen in 2024 en 409 miljoen in 2025.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Toenemend zorggebruik in een openeinde regeling: de jeugdwet is een open einde regeling. Dit betekent dat alle kinderen die eronder vallen, recht hebben op jeugdhulp. Omdat er in onze gemeente sprake is van een toenemend jeugdhulpgebruik, zowel in aantallen als in zwaarte, levert dit een financieel risico op. Wij sturen hierop door middel van de (lokale) toegang, de samenwerking met onze toegangspartners en samenwerking met huisartsen. In 2024 zetten we middels de Taakstelling Jeugd in op een ombuiging door maatregelen die we met extra ambtelijke capaciteit

	doorvoeren. Deze taakstelling is ook opgenomen in de begroting 2025. Er staat voor 2025 nog geen extra ambtelijke capaciteit tegenover. Regionaal is begin 2024 een pakket met 50 kostenbesparende maatregelen vastgesteld. Deze worden in 2024, 2025 en daarna uitgewerkt en ingevoerd. Dit moet ook leiden tot kostenbesparing. Een aantal maatregelen uit dit regionale pakket moet elke gemeente lokaal doorvoeren.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor de gemeente de komende 2 jaar?	Al enige jaren is bekend dat de hoge uitgaven aan jeugdhulp niet meer houdbaar zijn. Dat is de voornaamste aanleiding geweest tot de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 en de landelijke besparingsopgave. Met een pakket aan maatregelen, zowel regionaal als lokaal, willen we de uitgaven aan specialistische jeugdhulp verlagen. De inzet is om de jeugd die dat nodig heeft passende hulp te bieden en tegelijkertijd beter te sturen op instroom en uitstroom. De kostenstijging wordt voor een groot deel veroorzaakt door kostprijsstijgingen. Hier heeft de gemeente geen directe invloed op.
Resultaat: hoe wordt het financiële en bestuurlijke risico ingeschat? (Analyse + toelichting)	Risico uit financiële analyse: Hoog Toelichting: de financiële bijdrage van de gemeente is hoog. De GRJR heeft geen reserves; de deelnemende gemeenten zijn volledig aansprakelijk voor alle lasten. De kosten van jeugdhulp stijgen en de deelnemende gemeenten en Uitvoeringsorganisatie van de GRJR hebben deze trend niet kunnen keren. De bedrijfsvoering is grotendeels op orde, de kwaliteit van data kan nog verbeterd worden. Daarmee wordt de sturingsinformatie accurater. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van de data die zij aanleveren aan de GRJR. Risico uit bestuurlijke analyse: Laag Toelichting: Lansingerland is net als de andere deelnemende gemeenten vertegenwoordigd met één wethouder in het Algemeen Bestuur van de GRJR. De gemeente heeft invloed op alle besluiten die in de GRJR worden genomen. Er zijn duidelijke afspraken over doelen en er is vertrouwen in het bestuur en de uitvoeringsorganisatie. De gemeenten en uitvoeringsorganisatie hebben hetzelfde belang: de beschikbaarheid van passende specialistische jeugdhulp voor kinderen die dat nodig hebben tegen een realistische prijs.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	Via deze gemeenschappelijke regeling koopt de gemeente Lansingerland de specialistische jeugdhulp in: pleegzorg, opname, langdurig verblijf, daghulp, ambulante hulp, crisishulp en hoog-specialistische landelijk georganiseerde hulp. Daarnaast is kopen we via de GRJR ook de jeugdbescherming, het meldpunt (kinder)mishandeling (Veilig Thuis) en de jeugdreclassering in.

Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

Naam verbonden partij	Metropoolregio Rotterdam Den-Haag (MRDH)
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doelstelling: Hoe ziet ons publiek belang eruit?	De doelstelling van de MRDH staat geformuleerd in de Strategische Agenda 2023-2026: Meer welvaart én welzijn voor de mensen die in de metropoolregio Rotterdam Den Haag wonen, werken en leven. De inzet van de MRDH is: meer samenwerken, betere fysieke verbindingen realiseren en het economisch vestigingsklimaat versterken.
Financiën: Hoe ziet ons financieel belang eruit?	De MRDH is gestoeld op twee pijlers: Vervoersautoriteit (Va) en Economisch Vestigingsklimaat (EV). In eerste pijler wordt gewerkt aan verbetering van de bereikbaarheid in twee programma's: Exploitatie Verkeer en Openbaar Vervoer, en Infrastructuur Verkeer en Openbaar Vervoer. Voor beide programma's is de Brede Doeluitkering (BDU) van het Rijk de belangrijkste dekking voor de kosten. De BDU bedraagt jaarlijks ruim € 500 miljoen. Daarvan wordt ca. 80% besteed aan het programma Exploitatie Verkeer en Openbaar Vervoer, en de overige 20% aan investeringen. Het Investeringsprogramma Vervoersautoriteit (IPVa) beschrijft waar de deze middelen concreet aan worden besteed. De tweede pijler van de MRDH betreft het economisch vestigingsklimaat. Voor het gelijknamige programma Economisch Vestigingsklimaat (EV) wordt de begroting bepaald door een gemeentelijke afdracht per inwoner. - Voor 2024 wordt uitgegaan van een inwonersbijdrage van € 2,97. Uitgaande van 64.741 inwoners op 1 januari 2023 betreft de totale afdracht van Lansingerland aan het EV-programma voor 2024 € 192.281. - Voor 2025 wordt uitgegaan van een inwonersbijdrage van € 3,07. Uitgaande van 65.600 inwoners op 1 januari 2024 betreft de totale afdracht van Lansingerland aan het EV-programma voor 2025 € 201.392.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	Per 01-01-2025: € 40.517.769 Per 31-01-2025: € 40.517.769
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	Per 01-01-2025: € 1.610.159.958 Per 31-01-2025: € 1.502.046.591
Financieel resultaat 2025 (Uit: Begroting 2025)	€ 0

Welke veranderingen vinden er plaats in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft gedurende het begrotingsjaar 2025?

Geen.

Welke financiële risico's zijn er nu bekend?

Risico's algemeen
De mogelijke maatregelen om de risico's te beheersen en/of financieel te dekken zijn:
- risico's onder controle houden door stuur- en beheersmaatregelen (bijvoorbeeld door het afsluiten van verzekeringen of het aanscherpen van de regelgeving);
- risico's kunnen financieel worden afgedekt door het instellen van voorzieningen voor risico's die kunnen worden gekwantificeerd en het instellen van een weerstandvermogen voor risico's die niet financieel kunnen worden gekwantificeerd.

Normale bedrijfsrisico's doen zich regelmatig voor en deze zijn daarom vrij goed meetbaar. Hierdoor kunnen ze worden gedekt door ofwel beheersmaatregelen ofwel het afsluiten van verzekeringen.

Risico's programma Economisch Vestigingsklimaat

- De risico's die samenhangen met de taken voor het versterken van het economisch vestigingsklimaat kunnen alleen met eigen weerstandscapaciteit van de MRDH worden afgedekt. In een uitgevoerde financiële risicoanalyse (2015) is het risico bepaald van het eventueel wegvallen van een deel van de inwonerbijdragen. Dit risico is met de vaststelling van zogenaamde uittreedregels komen te vervallen. Op 12 juli 2019 stelde het algemeen bestuur de 'Algemene regels voor uittreding uit de Gemeenschappelijke regeling Metropoolregio Rotterdam Den Haag 2014' vast. Daarin staat opgenomen dat bij uittreding een uittreedsom wordt bepaald: het bedrag dat de uitredende deelnemer dient te betalen aan de GR MRDH en dat bestaat uit de schade die de GR MRDH lijdt als gevolg van de uittreding. Het aanhouden van een aparte reserve is daardoor niet meer nodig.

Risico's programma's Exploitatie- en Infrastructuur verkeer en openbaar vervoer

- De risico's die samenhangen met de activiteiten voor verkeer en vervoer worden allereerst opgevangen met een risicobuffer die binnen de projecten, waarbij financiële risico's worden geïdentificeerd, wordt aangehouden. Wanneer deze risicobuffer niet afdoende is, worden de BDU52 middelen aangesproken. Dit heeft tot gevolg dat andere bestedingen ten laste van de BDU-middelen lager worden en/of vertragen. De taken voor verkeer en vervoer worden in hoge mate (>99%) gefinancierd met rijksmiddelen. Omdat deze middelen, voor zover ze nog niet besteed zijn worden beschouwd als vreemd vermogen, kan er geen risicoreserve worden opgebouwd van deze middelen.

Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor de gemeente de komende 2 jaar?

Het bedrag dat de gemeente middels de inwonersbijdrage afdraagt aan de MRDH blijft stijgen terwijl de gemeente juist aankomende jaren moet ombuigen. De verhouding tussen reguliere middelen voor basiswerkzaamheden tbv ondernemers in Lansingerland versus de inwonersbijdrage wordt steeds schever.

Resultaat: hoe wordt het financiële en bestuurlijke risico ingeschat? (Analyse + toelichting)

Uit de financiële analyse blijkt dat het risico gemiddeld is. Dit is met name gelegen in het beperkte weerstandvermogen van de MRDH enerzijds en de afdekking van de risico's door de MRDH anderzijds zoals ook opgenomen in het treasurystatuut. De wettelijke termijn van overbesteding is bepaald op een maximale periode van drie achtereenvolgende kalenderjaren. Om in de toekomst meer duidelijkheid te hebben over de (financiële) risico's van grote infrastructurele projecten heeft de MRDH de beleidsnota risicomangement en weerstandvermogen opgesteld.

Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?

Het bestuurlijk risico is laag. Lansingerland onderschrijft het belang van de MRDH en staat achter de missie en de visie. De uitwerking van de programma's vindt in goed overleg met alle gremia plaats.

Gemeenschappelijke Regeling GGD Rotterdam-Rijnmond

Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke Regeling GGD Rotterdam-Rijnmond
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doelstelling: Hoe ziet ons publiek belang eruit?	Artikel 3 van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen: Het lichaam heeft tot doel: • het beschermen en bevorderen van de gezondheid van de bevolking of van specifieke groepen daarin, in het rechtsgebied van het lichaam; • het voorkómen en het vroegtijdig opsporen van ziekten onder de bevolking; • alles wat met het bovenstaande in de ruimste zin verband houdt. De regeling regelt de deelnemersbijdrage van de deelnemende gemeente voor de inkoop van het basispakket. De GGD is leverancier en uitvoerder van het basispakket. Het publieke belang is de openbare gezondheid.
Financiën: Hoe ziet ons financieel belang eruit?	De gemeenschappelijke regeling van de GGD-RR kent geen balans en andere financiële staten om in de begroting op te nemen aangezien alleen de gemeente Rotterdam eigenaar is van de organisatie. Personeel en eventuele risico's zijn daarmee voor rekening van de gemeente Rotterdam. De gemeenschappelijke regeling GGD-RR regelt in materiële zin slechts de inkoop van producten.

De kosten voor het vaste deel van het basistakenpakket komen voor Lansingerland in 2025 uit op € 591.332,-. De vaste inwonerbijdrage voor 2024 is vastgesteld op € 9,01,-. Deze stijging is in lijn met de indexatie vanuit de secretarissenbrief. De kosten voor de kinderopvanginspecties in 2025 bedragen € 169.445,-.

Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	De gemeenschappelijke regeling van de GGD-RR kent geen balans en andere financiële staten om in de begroting op te nemen aangezien alleen de gemeente Rotterdam eigenaar is van de organisatie. Personeel en eventuele risico's zijn daarmee voor rekening van de gemeente Rotterdam. De gemeenschappelijke regeling GGD-RR regelt in materiële zin slechts de inkoop van producten. Daarmee is de gemeenschappelijke regeling financieel "leeg", dus zonder bezittingen, waardoor er ook geen balans is. Het financiële risico voor deelname aan de regeling is voor regiogemeenten dus ook niet aanwezig.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	Niet van toepassing, zie tekst bij 'Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025'.
Financieel resultaat 2025 (Uit: Begroting 2025)	Niet van toepassing, zie tekst bij 'Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025'.
Welke veranderingen vinden er plaats in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft gedurende het begrotingsjaar 2025?	Niet van toepassing, zie tekst bij 'Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025'.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Geen. De gemeente Rotterdam is risicodragers.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor de gemeente de komende 2 jaar?	1. Er is een meerjarenbegroting 2024-2027. Naast de uitvoering van de reguliere basistaken en de inspectie kinderopvang en gastouders, investeert de GGD gedurende deze jaren in de basistaken infectieziektebestrijding, GROEP en crisisbeheersing en ondersteuning en advisering bestuur. Er is binnen de huidige begroting geen ruimte om verder beleid uit te werken. 2. De vernieuwde VISI normen zijn niet meegenomen worden in de meerjarenbegroting. De VISI-norm is een landelijk instrument bij het vaststellen van de noodzakelijke formatie van het team Algemene Infectieziektebestrijding. De VISI-norm wordt op dit moment herzien. De uitkomsten hiervan zijn nog niet bekend en daarom niet meegenomen in de meerjarenbegroting 2024-2027. Wanneer de hernieuwde norm bekend is, kan dit gevolgen hebben voor de meerjarenbegroting. 3. De gemeenten die deelnemen aan de GR GGD RR hebben de afgelopen periode de GGD opgeroepen om te kijken waar bezuinigingen mogelijk zijn binnen het basistakenpakket i.v.m. de begrotingstekorten bij de gemeenten de komende jaren. De GGD heeft bij tot stand koming van de meerjarenbegroting aangegeven dat ze binnen de huidige begroting het minimale doen wat de wettelijke taken zijn voor de publieke gezondheidszorg. 4. In 2023 is er wel een investeringsagenda opgesteld. Dit om met elkaar de ambities scherp te houden, en waar mogelijk alsnog te realiseren. Vanuit tijdelijke middelen wordt in 2024/2025 ingezet op data-gericht werken. Hier worden geen extra middelen voor gevraagd aan de gemeente.
Resultaat: hoe wordt het financiële en bestuurlijke risico ingeschat? (Analyse + toelichting)	Er is zowel financieel als bestuurlijk een beperkt risico. De gemeente Rotterdam is financieel risicodragers. Daarnaast dragen de activiteiten van de verbonden partij bij aan het oorspronkelijke doel van de verbonden partij.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	De Gemeentelijke Gezondheidsdienst Rotterdam-Rijnmond zet zich in voor een goede en voor iedereen toegankelijke gezondheidszorg. Daarnaast zet de GGD zich in om ziekten en andere problemen te voorkomen. Hiermee draagt het bij aan Lansingerland als gezonde samenleving.

Recreatieschap Rottemeren

Naam verbonden partij	Recreatieschap Rottemeren
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doelstelling: Hoe ziet ons publiek belang eruit?	In stand houden, ontsluiten en exploiteren van recreatiegebied Rottemeren. Openlucht recreatie, natuurbescherming en natuur- en landschapsschoon bewaren en bevorderen.
Financiën: Hoe ziet ons financieel belang eruit?	Lansingerland € 400.213, Rotterdam € 4.103.245, Zuidplas € 290.367
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	Per 1-1-2024: € 10.820.000 Per 31-12-2024: € 9.327.000
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	€ 5.032.000
Financieel resultaat 2025 (Uit: Begroting 2025)	In 2024 is een negatief resultaat van € 306.345 gerealiseerd.
Welke veranderingen vinden er plaats in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij	De begrote deelnemersbijdragen over 2024 bedroegen € 4.488.600. Deze worden opgehoogd met € 305.225 naar € 4.793.825. De deelnemende gemeenten zijn overeengekomen om de deelnemersbijdragen met ingang van 2025 te verdelen op basis van het aantal inwoners, dit wordt

heeft gedurende het begrotingsjaar 2025? jaarlijks geïndexeerd.

Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	1. Laag risico: Grondwaterverontreiniging Stortplaats Hoge Bergse Bos 2. Niet kwantificeerbare risico: Specifieke risico's op projecten, inkoop, bijdragen derden etc. In de bedrijfsvoering van het recreatieschap kunnen zich risico's voordoen op specifieke onderdelen. Dit kunnen ook risico's betreffen m.b.t. subsidies.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor de gemeente de komende 2 jaar?	Het algemeen bestuur heeft, in haar reactie op de zienswijze van Lansingerland, het belang van een gezonde financiële positie van het recreatieschap op de lange termijn te onderschrijven. Daarvoor wordt er gewerkt aan een bestuursvoorstel (behandeling oktober DB 2024). Dit voorstel zal vervolgens worden vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur in december 2024, zodat de consequenties en uitgangspunten meegenomen kunnen worden bij het opstellen van de meerjarenbegroting 2026. De gemeente zal het bestuur daar aan houden. Daarnaast heeft de gemeente behoefte aan meer grip op de doorwerking naar de gemeentelijke organisaties. Voorgenomen DB besluiten die impact hebben op inzet vanuit de organisatie moeten beter in beeld komen.
Resultaat: hoe wordt het financiële en bestuurlijke risico ingeschat? (Analyse + toelichting)	Het recreatieschap heeft weliswaar een redelijk stabiele algemene reserve, voor de lange termijn wordt gewerkt aan een financiële visie op de toekomst. Daarin komt meer duidelijkheid over de ambities die uitgesproken zijn in het ontwikkelplan. Daarmee komt er een doorkijk naar het effect op de beheerlasten in de exploitatie van de investering.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	Het in stand houden, ontsluiten en exploiteren van het recreatiegebied Rottmeren draagt bij aan de ontwikkeling van Lansingerland als gemeente waarin op aantrekkelijke wijze gewoond, gewerkt en gerecreëerd kan worden.

Schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A16 en A4

Naam verbonden partij	Schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A16 en A4
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doelstelling: Hoe ziet ons publiek belang eruit?	In artikel 2 van de gemeenschappelijke regeling staat opgenomen; "Het doel van de regeling is het bevorderen dat de behandeling van verzoeken om schadevergoeding die verband houden met de aanleg van de HSL-Zuid en de verbreding, verlegging en reconstructie van de A-16 (...) respectievelijk de A-4, zoals bedoeld in artikel 1 onder f, en de beslissingen op die verzoeken doelmatig, deskundig en op gelijke wijze plaatsvinden. Door deze regeling wordt tevens voor de burgers duidelijkheid geschapen over de ter zake bevoegde instantie."
Financiën: Hoe ziet ons financieel belang eruit?	Alle kosten van het Schap en van de door het Schap toegekende schadevergoedingen worden betaald door de Rijksoverheid.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	Er is geen sprake van eigen vermogen.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	Er is geen sprake van vreemd vermogen.
Financieel resultaat 2025 (Uit: Begroting 2025)	Voor 2025 is er geen resultaat begroot. Belangrijk is echter de constatering dat de totale begroting voor de uitgaven van het Schadeschap in de periode 2021-2025 vooralsnog ongewijzigd € 2.630.000,- blijft, uitgaande van het zogenaamde 'worst-case scenario' waarbij alle rechthebbenden een schadeclaim indienen die ook wordt gehonoreerd. De cijfers tot dusver wijzen erop dat dit geen reële verwachting is.
Welke veranderingen vinden er plaats in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft gedurende het begrotingsjaar 2025?	Vanwege het feit dat alle kosten voor rekening komen van het Ministerie van I&W is er geen sprake van een financieel belang voor de gemeente.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Er zijn thans geen financiële risico's bekend. Het Schap heeft met de accountmanager van het Ministerie de afspraak gemaakt dat wanneer er een schadeverzoek met een aanmerkelijk belang wordt ingediend dat deze, met het oog op risicomanagement, direct bij het Ministerie kenbaar wordt gemaakt.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor de gemeente de komende 2 jaar?	Het maatregelenpakket dat is aangekondigd om de geluidsbelasting van de HSL te verminderen, wordt in twee delen aanbesteed en uitgevoerd. Het 1e pakket aan maatregelen is eind 2020 vastgesteld en de realisatie van deze maatregelen is begonnen in 2021. Het traject voor het 2e pakket aan maatregelen is vrijwel afgerond. ProRail coördineert de uitvoering van het maatregelenpakket. Besluitvorming door het Schap vindt plaats sinds de verlenging van de Gemeenschappelijke Regeling (verlengd tot 1 januari 2026). Sinds 1 juli 2023 wordt de algehele verjaring ingeroepen, zodat er vanaf die datum geen nieuwe verzoeken meer in behandeling worden genomen.
Resultaat: hoe wordt het financiële en bestuurlijke risico ingeschat? (Analyse + toelichting)	Er is geen sprake van een financieel risico omdat alle kosten voor rekening komen van het Ministerie van I&W. In bestuurlijke zin is geen risico te verwachten omdat het Algemeen bestuur van het Schap bevoegd is te beslissen op de aanvragen.
Op welke wijze draagt de verbonden	Het doelmatig, deskundig en gelijkmatig behandelen van alle verzoeken om schadevergoeding in

partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?

verband met de aanleg van de HSL-Zuid draagt bij aan het minimaliseren van de negatieve impact.

SVHW (Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie, Heffingen en Waardebepaling)

Naam verbonden partij	Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie, Heffingen en Waardebepaling (SVHW)
Vestigingsplaats	Klaaswaal
Doelstelling: Hoe ziet ons publiek belang eruit?	(art 3 GR) Een zo doelmatig mogelijke uitvoering van werkzaamheden met betrekking tot: - De heffing en invordering van belastingen; - De uitvoering van Wet waardering onroerende zaken (woz); - De administratie van vastgoedgegevens; - Het verstrekken van vastgoedgegevens aan deelnemers en derden.
Financiën: Hoe ziet ons financieel belang eruit?	De bijdrage van Lansingerland voor 2025 is begroot op € 896.000 . In 2024 was deze bijdrage oorspronkelijk € 784.000 en later in het jaar bijgesteld tot € 793.000
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	Per 1-1-2024: € 765.000 Per 31-12-2024: € 829.000
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	Per 1-1-2024: € 10.329.000 Per 31-12-2024: € 6.808.000
Financieel resultaat 2023 (Uit: Jaarrekening 2023)	In 2023 is een positief resultaat van € 684.000 gerealiseerd (was in 2022: € 122.000 positief)
Welke veranderingen vinden er plaats in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft gedurende het begrotingsjaar 2025?	Geen.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	SVHW is als uitvoerder van lokale belastingen en heffingen een belangrijke organisatie voor haar deelnemers, continuïteit van de bedrijfsvoering is daarom essentieel. Bij het opvangen van de gevolgen van calamiteiten is het onwenselijk dat de organisatie afhankelijk zou zijn van de besluitvorming van deelnemers. Dit dient op het niveau van directie en Dagelijks Bestuur te kunnen worden beslist. Gelet op de behoefte aan continuïteit van de bedrijfsvoering is er een financiële buffer van minimaal € 400.000 en maximaal € 700.000 euro ingesteld. Er doen zich geen juridische procedures voor, en er is nu geen reden om te verwachten dat die zich wel voordoen, die aanleiding kunnen geven tot enig financieel nadeel.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor de gemeente de komende 2 jaar?	Op 1 januari 2025 treedt de gemeente Geertruidenberg toe waarmee het aantal deelnemers uitkomt op 14 gemeenten en een Waterschap. Voor de deelnemersbijdrage per gemeente heeft dat geen gevolgen; wel voor de onderlinge stemverhouding in het Algemeen Bestuur. De SVHW heeft aangegeven dat er de komende 2 jaar geen nieuwe deelnemers toetreden. Dit om de dienstverlening aan de huidige deelnemers op het juiste niveau te houden. Met door de Eerste Kamer in werking getreden wetsvoorstel herwaardering proceskostenvergoeding per 1 januari 2024 zijn de procesvergoedingen naar beneden bijgesteld. De verwachting is dat door invoering van de wet het aantal bezwaren op termijn gereduceerd wordt, dit is reeds zichtbaar in de bezwaren van 2024. Echter omdat de wet pas recent is ingevoerd zijn de gevolgen op lange termijn nog niet inzichtelijk gemaakt.
Resultaat: hoe wordt het financiële en bestuurlijke risico ingeschat? (Analyse + toelichting)	Op basis van de financiële en bestuurlijke analyse kan worden vastgesteld dat het risicoprofiel gemiddeld is. De jaarlijkse bijdrage is gemiddeld en de gemeente is deels financieel aansprakelijk. Het weerstandsvermogen van SVHW is op peil en de bedrijfsvoering en kwaliteit van het risicomanagement zijn toereikend. Uit de financiële analyse komt derhalve de score gemiddeld. De bestuurlijke analyse geeft tevens een score van gemiddeld. Lansingerland is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur, er zijn duidelijke afspraken over de informatievoorziening welke naar tevredenheid worden gehonoreerd en het belang van het SVHW komt volledig overeen met het belang van Lansingerland. De te leveren prestaties door het SVHW zijn echter maximaal van invloed.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	De uitbesteding van de werkzaamheden m.b.t. belastingen past in het streven van de gemeente om waar mogelijk in regie te werken en een kostenbesparing te realiseren.

Veiligheidsregio Rotterdam - Rijnmond

Naam verbonden partij	Veiligheidsregio Rotterdam - Rijnmond
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doelstelling: Hoe ziet ons publiek belang eruit?	De VRR behartigt ons publieke belang door het voorkomen, beperken en bestrijden van rampen en crises.
Financiën: Hoe ziet ons financieel belang eruit?	De basisbijdrage 2025 is € 4.610.909. Ten opzichte van 2024 stijgt de bijdrage voor 2025 als gevolg van indexering en de 3e tranche van de ontwikkelagenda met € 289.526
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	01-01-2025: € 8.282.000 31-12-2025: € 7.254.000
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	01-01-2025: € 97.906.000 31-12-2025: € 95.766.000
Financieel resultaat 2025 (Uit: Begroting 2025)	Voor 2025 wordt een positief resultaat begroot van € 1,7 mln. Dit komt doordat er in 2025 een indexatie plaatsvindt van de gemeentelijke bijdrage waarin ook een nacalculatie is meegenomen van oude jaren. Daarmee vindt een compensatie plaats van de gestegen kosten in eerdere jaren. Ook de jaren daarna 2026-2028 laten een positief resultaat zien.

Welke veranderingen vinden er plaats in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft gedurende het begrotingsjaar 2025?

Geen

Welke financiële risico's zijn er nu bekend?

- . duurzame piketorganisatie en vakbekwaamheid. Met het aannemen van de Ontwikkelagenda is besloten om te investeren in o.a. de piketorganisatie en vakbekwaamheid. De investeringen in het kader van de Ontwikkelagenda zijn in 2023 gestart en dit loopt door tot en met 2026. Eind 2026 zal de kwaliteit dan op het vereiste niveau zijn, tot die tijd blijft dit risico staan.
- . Vrijwaring van gemeenten voor aansprakelijkheid niet verzekerbare risico's. Het gaat hier om juridische gevolgen, zoals claims;
- . Personele capaciteit brandweer. In diverse delen van de regio staat de dekking van de brandweezorg onder druk bij gebrek aan vrijwilligers die overdag beschikbaar zijn. Lansingerland kent op dit moment geen wervingsproblemen.
- Ondanks alternatieven, zoals opgenomen in het Plan Brandweezorg, lukt het in delen van de regio niet om de gewenste dekking te garanderen. Op deze kazernes wordt beroepspersoneel ingezet.
- . Bouwsteen verplichtend karakter (voorheen deeltijdregeling brandweervrijwilligers). Met het ministerie wordt nog overlegd over de financiële gevolgen. Vergoeding door het Rijk is onzeker.
- . Spreiding en beschikbaarheid ambulancezorg. Risico bestaat eruit dat de gemaakte afspraken met zorgverzekeraars over spreiding en beschikbaarheid van de ambulancezorg niet nagekomen worden, met als gevolg een korting als maatregel. In 2023 ging dit om een korting van € 670.000,-. De komende jaren blijft dit een risico.
- . Er is een waarborgfonds opgericht voor niet-verzekerbare risico's in relatie tot personele verzekeringen waaraan alle veiligheidsregio's een financiële bijdrage leveren. In 2023 is de aanbesteding voor een ongevalverzekering voor alle Veiligheidsregio's goed doorlopen. Het risico blijft nog wel bestaan voor de verzekering van voertuigen omdat daar veel schades zijn. Vanaf 2024 doet zich het risico voor dat het waarborgfonds onvoldoende middelen heeft om schade van niet-verzekerbare risico's te dekken en dat de bijdrage aan het waarborgfonds hoger uitvalt dan de huidige premie die wordt betaald.
- . De VRR beschikt niet over fiscale specialisten om de juiste toepassing van de fiscale regelgeving te waarborgen en huurt hier expertise voor in. Verschillen van inzicht of naheffing zijn niet altijd te voorkomen.
- . De GHOR staat voor uitdagingen die van belang zijn om het openbaar bestuur goed in positie te brengen en te houden in geval van crisis. Dit is niet binnen de huidige formatie op te vangen. Nadere uitwerking vindt op dit moment plaats. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat extra kosten gedekt worden door het Rijk, maar dit is nog niet zeker.
- . In januari 2021 vond er een datalek plaats bij de GGD. Ook de VRR is in deze zaak gedagvaard. Uitspraak duurt waarschijnlijk tot 2026.
- . Nieuwe berekening FLO kosten. De belastingdienst ziet de NFST (Netto FLO-spaartegoed) als vervroegd pensioen waarover RVU-premie betaald moet worden.

Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor de gemeente de komende 2 jaar?

- . Vanaf 2025 worden op basis van de huidige verwachtingen bij de VRR positieve resultaten begroot. Dit komt doordat vanaf 2025 de vergoeding voor de gestegen salarislasten wordt ontvangen en door lagere kapitaallasten. Met het bestuur wordt afgestemd hoe hiermee wordt omgegaan, mede in het kader van de vraag van gemeenten om met initiatieven te komen die een bijdrage kunnen leveren aan de financiële opgave van de gemeenten vanaf 2026.
- . het ministerie is voornemens het Waarschuwing- en alarmeringssysteem (WAS) vanaf 2025 uit te faseren. De VRR wil de sirenes op risicolocaties behouden. Risico bij instandhouding van het WAS op risicolocaties is dat de VRR zelf de kosten hiervoor moet dragen. Extra risico is dat de huidige leverancier van de WAS-palen de productie heeft stopgezet, zodat er geen nieuwe palen meer geplaatst kunnen worden.

Resultaat: hoe wordt het financiële en De omvang van de jaarlijkse financiële bijdrage aan de VRR is hoog. Ondanks dat de jaarlijkse

bestuurlijke risico ingeschat? (Analyse + toelichting)	financiële bijdrage hoog is, is het financiële risico gemiddeld. Dit heeft ermee te maken dat VRR vaste taken heeft. De in kaart gebrachte negatieve risico's zijn laag. Het risico wordt verspreid doordat 13 gemeenten deelnemen aan deze Gemeenschappelijke regeling. Het bestuurlijke inhoudelijke risico is laag. Er zijn duidelijke afspraken gemaakt met de VRR die we regelmatig monitoren. De gemeente Lansingerland is in het Dagelijks Bestuur vertegenwoordigd door de burgemeester, met de portefeuille 'Bedrijfsvoering'.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	De Veiligheidsregio voert taken uit op het gebied van rampenbestrijding, crisisbeheersing, risicobeheersing, brandweerszorg, ambulancezorg en geneeskundige hulpverlening. Daarmee draagt het bij aan Lansingerland als een veilige en leefbare gemeente.

NV Duinwaterbedrijf Zuid-Holland Handelsnaam Dunea

Naam verbonden partij	NV Duinwaterbedrijf Zuid-Holland Handelsnaam Dunea
Vestigingsplaats	Zoetermeer
Doelstelling: Hoe ziet ons publiek belang eruit?	Het publieke belang bestaat uit de gewaarborgde levering van drinkwater aan onze inwoners. Zo zijn alle 17 gemeenten in het leveringsgebied aandeelhouders. Dunea wil een vitale organisatie zijn die toekomstbestendige producten en diensten levert en daarbij duidelijk zichtbaar is als maatschappelijke onderneming. De nieuwe meejarenstrategie Koers 2020 heeft vier accenten: • Klantaccent, onderscheidend in dienstverlening en kwaliteit; • Beter voorbereid op de toekomst door verbreding producten & diensten; • Het zijn van duinbeheerder van wereldklasse; • Strijden voor het drinkwaterbelang van de Lek en de Maas.
Financiën: Hoe ziet ons financieel belang eruit?	Lansingerland bezit 190.115 aandelen (na de periodieke herverdeling in 2023) van de in totaal 4.000.000 uitgegeven aandelen. Het aandelenkapitaal in Dunea vertegenwoordigt een waarde van €0,- op onze balans. Statutair mag Dunea geen dividend uitkeren.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	Per 1-1-2023: € 251.601 mln. Per 31-12-2023: € 258.451 mln
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	Per 1-1-2023: € 319.273 mln. Per 31-12-2023: € 305.956 mln.
Financieel resultaat 2025 (Uit: Begroting 2025)	Het nettoresultaat over boekjaar 2023 bedraagt EUR 6,85 mln (2022: 6,35 mln.)
Welke veranderingen vinden er plaats in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft gedurende het begrotingsjaar 2025?	Op basis van de inwonersaantallen per 1 januari 2022 zijn de aandelen in Dunea herverdeeld. Dit heeft geresulteerd in een toename van 3.531 aandelen tot een totaal van 190.115 aandelen. Omdat het aandelenkapitaal in Dunea een waarde van €0,- op onze balans vertegenwoordigt, volgen hier geen financiële mutaties uit.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Lansingerland is aandeelhouder en loopt daardoor in principe geen of een beperkt financieel of bestuurlijk risico.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor de gemeente de komende 2 jaar?	De aandachtspunten blijven het verzorgen van een goede drinkwatervoorziening en beheer van het duingebied. Uit de bevolkingsprognose wordt verwacht dat de vraag naar (drink)water in het verzorgingsgebied van Dunea fors zal toenemen. Dunea zal hiervoor grote investeringen moeten doen.
Resultaat: hoe wordt het financiële en bestuurlijke risico ingeschat? (Analyse + toelichting)	Op basis van de financiële en bestuurlijke analyse kan worden vastgesteld dat het risicoprofiel laag is. Lansingerland is aandeelhouder en loopt daardoor in principe geen of een beperkt financieel of bestuurlijk risico.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	Dunea beheert de natuur (duinlandschap) en het water in Zuid-Holland. Dunea zorgt voor schoon drinkwater in Lansingerland.

Stedin Holding N.V.

Naam verbonden partij	Stedin Holding N.V.
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doelstelling: Hoe ziet ons publiek belang eruit?	De waarborging van levering van energie aan de klanten binnen het verzorgingsgebied door middel van netbeheer als bedoeld in de Electriciteitswet en de Gaswet. Stedin maakt hierdoor de energietransitie mogelijk.
Financiën: Hoe ziet ons financieel belang eruit?	Lansingerland draagt niet structureel financieel bij aan deze Verbonden Partij maar ontvangt juist een dividend. Het geprognostiseerde dividend is in de meerjarenbegroting opgenomen als algemeen structureel dekkingsmiddel. Lansingerland is de zesde aandeelhouder en houdt 2,96% van het reguliere aandelenkapitaal, en 6,43% van het cumulatief preferent aandelenkapitaal.

Het reguliere dividend over boekjaar 2023 bedraagt € 1,6 miljoen en het geprognoseerde dividend op de reguliere aandelen over boekjaar 2024 bedraagt € 1,5 miljoen. De cumulatief preferente aandelen kennen een vastgesteld rendement van 3%, resulterend in een dividend van € 385.000 per jaar. De boekwaarde van de reguliere aandelen Stedin is € 0,6 miljoen. De boekwaarde van de cumulatief preferente aandelen Stedin is € 12,9 mln.

Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Jaarrekening 2023)	Per 1-1-2023: € 2.589 miljoen Per 31-12-2023: € 3.221 miljoen
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Jaarrekening 2023)	Per 1-1-2023: € 4.916 miljoen Per 31-12-2023: € 5.063 miljoen
Financieel resultaat 2025 (Uit: Jaarrekening 2023)	Het nettoresultaat over het boekjaar 2023 bedraagt € 162 miljoen (2022: € 119 miljoen)
Welke veranderingen vinden er plaats in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft gedurende het begrotingsjaar 2025?	Op 26 oktober 2023 heeft de Gemeenteraad van Lansingerland ingestemd met het toetreden van de Nederlandse Staat als aandeelhouder in Stedin Holding N.V. door het verkrijgen van aandelen en het storten van € 500 miljoen. Op de aandeelhoudersvergadering van 8 december 2023 is dit besluit geformaliseerd waarna de toetreding van de Nederlandse Staat per 31 december 2023 is geëffectueerd. Het aandeel van de gemeente Lansingerland in het reguliere kapitaal verwaterde daardoor van 3,38% naar 2,98%. Vervolgens hebben de aandeelhouders op de algemene aandeelhoudersvergadering van 27 maart 2024 ingestemd met de toetreding van nog 21 gemeenten en twee provincies tot de aandeelhoudersbasis. Hiermee is het belang van de gemeente Lansingerland verder verwaterd tot 2,96%. Op dit moment bestaat de aandeelhoudersbasis uit 61 Nederlandse gemeenten, twee provincies en de Staat der Nederlanden. Er is voor 2025 op dit moment geen verdere verandering in het financiële belang voorzien.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	De dividenduitkering is een vast dekkingsmiddel in onze begroting. De omvang van het uit te keren dividend is afhankelijk van de nettowinst in enig jaar en de solvabiliteit. De solvabiliteit is mede afhankelijk van de hoogte van het investeringsprogramma uit hoofde van de energietransitie. De mogelijke tegenvallers in de nettowinst van de onderneming én een verslechtering van de solvabiliteit zijn een financieel risico. Op dit moment is de wetgeving vanuit het Rijk omtrent warmtenetten nog niet uitgekristalliseerd. Een mogelijkheid is dat het beheer van de warmtenetten bij de regionale netbeheerders belegd zal worden. Mocht dit gebeuren zal dit voor Stedin mogelijk een forse impact op haar financiële parameters hebben.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor de gemeente de komende 2 jaar?	Stedin zorgt dat de energietransitie mogelijk is. Dat gaat gepaard met aanzienlijke investeringen. Aandachtspunten zijn met name de vereiste operationele snelheid ten opzichte van de aard en omvang van de energietransitie en de beschikbare financiële investeringsruimte, solvabiliteit, credit rating en kapitaalbehoefte. Met betrekking tot het laatste aspect heeft toetreding van de Nederlandse Staat en overige decentrale overheden uit het verzorgingsgebied reeds plaatsgevonden.
Resultaat: hoe wordt het financiële en bestuurlijke risico ingeschat? (Analyse + toelichting)	Uitkomst van de financiële analyse is dat het financieel risicoprofiel gemiddeld is. Stedin opereert in een gereguleerde markt waarbij de verwachte investeringen uit hoofde van de energietransitie aanzienlijk zijn hetgeen financiële druk legt op de solvabiliteit en de credit rating. Het dividend zal daarom de komende beperkt zijn ten opzichte van het recente verleden. Uitkomst van de bestuurlijke analyse is dat het bestuurlijke risicoprofiel laag is. Enerzijds is Stedin een zogenaamde structuurvennootschap waarbij de rechtstreekse invloed van aandeelhouder(s) op de raad van commissarissen en de raad van bestuur beperkt is. Anderzijds zijn er met Stedin eenduidige afspraken gemaakt over ondermeer het goedkeuringsrecht van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders met betrekking tot (des-)investeringsbeslissingen en een adviesrecht ten aanzien van de vaststelling van het meerjarig strategisch plan alsmede een herziening daarvan, alsmede een daarop aansluitend jaarplan en de herziening daarvan, voor zover de inhoud daarvan ziet op het gereguleerde domein. Als onderdeel van het traject LTF is het door Stedin en de aandeelhouderscommissie wenselijk gevonden bij een kapitaalinjectie ook de governance te actualiseren en te optimaliseren, wat zich concreet heeft vertaald in aanpassingen van de statuten en het aandeelhoudersconvenant op de aandeelhoudersvergadering van 25 juni 2021. De governance van Stedin is daarmee up to date.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	De waarborging van levering van energie aan de klanten binnen het verzorgingsgebied door middel van netbeheer als bedoeld in de Elektriciteitswet en de Gaswet. Vanuit deze wettelijke verantwoordelijkheid neemt Stedin een cruciale rol in het realiseren van de energietransitie.

Bank Nederlandse Gemeenten

Naam verbonden partij	Bank Nederlandse Gemeenten
Vestigingsplaats	's Gravenhage
Doelstelling: Hoe ziet ons publiek belang eruit?	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk

	belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Financiën: Hoe ziet ons financieel belang eruit?	Wij dragen financieel niets bij, maar ontvangen dividend op aandelen.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	Per 1-1-2023: € 4,615 mln. Per 31-12-2023: € 4.721 mln.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2025 (Uit: Begroting 2025)	Per 1-1-2023: € 110.819 mln. Per 31-12-2023: € 107.459 mln.
Financieel resultaat 2025 (Uit: Begroting 2025)	De netto winst 2023 bedraagt € 240 mln. (in 2022: € 211 mln). Per aandeel wordt € 2,16 aan dividend uitgekeerd (in 2021 € 2,50). Het reguliere uitkeringspercentage bedraagt 50% van de winst per aandeel.
Welke veranderingen vinden er plaats in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft gedurende het begrotingsjaar 2025?	Niet van toepassing.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Lansingerland is aandeelhouder en loopt daardoor in principe geen of een beperkt financieel of bestuurlijk risico.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor de gemeente de komende 2 jaar?	Niet van toepassing.
Resultaat: hoe wordt het financiële en bestuurlijke risico ingeschat? (Analyse + toelichting)	Op basis van de financiële en bestuurlijke analyse kan worden vastgesteld dat het risicoprofiel laag is. Lansingerland is aandeelhouder en loopt daardoor in principe geen of een beperkt financieel of bestuurlijk risico.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	Lansingerland is aandeelhouder. De dividenduitkering is een vast dekkingsmiddel in onze begroting.

Paragraaf Grondbeleid

Grondbeleid

Het grondbeleid draagt bij aan de realisatie van onze ruimtelijke doelstellingen op het gebied van wonen, werken en recreëren. De nota Grondbeleid 2019-2022 geeft aan hoe wij het grondbeleid invullen. De nota stelt kaders en geeft richting, waarbij er ook ruimte is voor maatwerk indien de ruimtelijke opgave hierom vraagt. Het grond(prijs)beleid voor woningbouw is met name voor de categorieën sociaal en starters nader uitgewerkt, waarbij we niet alleen kwantitatief sturen op het te realiseren programma, maar ook kwalitatief. Dit geldt voor zowel onze eigen grondexploitaties als de private ontwikkelingen.

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet kan de nota grondbeleid geen los beleidsstuk meer zijn. Het grondbeleid krijgt ter concretisering op strategisch niveau een plek in de Omgevingsvisie en op tactisch niveau in de verschillende programma's.

Strategische gronden

Lansingerland heeft meerdere gronden in bezit die ooit zijn aangekocht met het doel deze te ontwikkelen. De gronden gelegen in Bleiswijk, bij de locaties Merenweg en Langevaart, zijn gewaardeerd tegen de huidige bestemming.

Grondexploitaties, risico's en weerstandsvermogen (MPG 2024)

Op 4 juli 2024 heeft de raad ingestemd met de Meerjaren Prognose Grondexploitatie (MPG) 2024. Het MPG 2024 vormt de basis voor deze Begroting 2025-2028. Voor een uitgebreide toelichting verwijzen wij dan ook naar het MPG 2024.

Het MPG en daarmee de jaarlijkse actualisatie van alle grondexploitaties is gekoppeld aan de jaarrekening. Daarnaast geven we in de begroting inzicht in grote afwijkingen ten opzichte van het MPG en een globale doorkijk naar de eerstvolgende actualisatie.

De volgende grondexploitaties zijn opgenomen in het MPG 2024:

Kern	Woningbouw	Bedrijventerreinen	Centrum-ontwikkeling	Overig
------	------------	--------------------	----------------------	--------

Berkel en Rodenrijs	Meerpolder Westpolder/Bolwerk RvR Groenzoom Noordeinde	Oudeland	Berkel Centrum
Bergschenhoek	Wilderszijde	Leeuwenhoekweg	Landscheidingspark Horeca

Programma en planning

Woningbouw

Er is qua programma sprake van een mix van woningen in verschillende woningbouwcategorieën en typologieën. Zowel het programma als de planning (fasering) worden regionaal afgestemd. De categorieën sociaal en starterswoningen hebben nadrukkelijk onze aandacht. Doelstelling is het voorzien in voldoende woningbouw voor deze doelgroepen, op de korte én lange termijn. Naast het realiseren van nieuwe woningen is het dus ook van belang dat deze woningen in de toekomst behouden blijven voor de doelgroep. Via ons grondbeleid sturen wij hierop.

Bedrijventerreinen

Binnen Lansingerland heeft de gemeente twee terreinen in eigen ontwikkeling: Oudeland en Leeuwenhoekweg. Elk terrein heeft zijn eigen kenmerken en de terreinen liggen verspreid over Lansingerland.

In het MPG 2024 gaan we uit van onderstaande uitgifteplanning:

Verwachte uitgifte bedrijfsterrein in hectare (ha)	2025	2026	2027	2028	2029
Oudeland	7,30	3,57	0,00	0,00	0,00
Leeuwenhoekweg	0,60	0,00	0,00	0,00	0,00

Looptijd projecten

De looptijd verschilt per project. Daarbij is het goed om te motiveren, vooral voor projecten met een langere looptijd, waarom ervoor gekozen is deze als 'gronden in exploitatie' te beschouwen. Ook de commissie BBV schrijft dit voor.

De grondexploitatie met de langste looptijd is Wilderszijde. De grondexploitatie Wilderszijde loopt tot en met 31-12-2033 en raakt daarmee de richttermijn van 10 jaar. Om de risico's van de (lange termijn) ontwikkeling van Wilderszijde te beheersen heeft de gemeente beheersmaatregelen getroffen.

Prijzen

De wijze waarop de gemeente haar gronden uitgeeft is vastgelegd in het grondbeleid. Jaarlijks stellen we in de Kaderbrief Grondprijzen richtinggevend grondprijzen af. De gronduitgifteprijs in de grondexploitatie sluiten aan op de Kaderbrief Grondprijzen en grondbeleid.

Parameters

Jaarlijks worden de te hanteren parameters voor de rente, kosten- en opbrengstenstijging vastgesteld, zie onderstaande tabel:

		MPG 2024		
		2025	2026	2027-2034 vanaf 2035*
Prijsontwikkeling kosten				
Kosten		2,50%	2,00%	2,00% 2,00%
Prijsontwikkeling grondopbrengsten				
Woningbouw		1,00%	2,00%	2,00% 0,00%
Woningbouw sociaal		2,00%	2,00%	2,00% 0,00%
Bedrijventerreinen		2,00%	2,00%	2,00% 0,00%
Lopende contracten	conform overeenkomsten	conform overeenkomsten	conform overeenkomsten	0,00%
Rente**		0,90%	0,90%	0,90% 0,90%
Disconteringsvoet		2,00%	2,00%	2,00% 2,00%

* Conform het BBV mogen we de opbrengsten na een termijn van 10 jaar niet meer indexeren.

*** De werkelijke rente die aan de grondexploitaties wordt doorbelast is gebaseerd op de daadwerkelijk betaalde rente over de lopende leningenportefeuille van de gemeente. Dit percentage kan afwijken van het voorcalculatorisch berekende percentage.*

Plankosten

Jaarlijks herzien we bij de actualisatie van de grondexploitatie ook de plankosten voor de resterende looptijd van een project. Daarbij maken we een inschatting van de tijdsbesteding in uren op basis van cijfers uit het verleden en verwachtingen voor de toekomst. Daarnaast ramen we kosten voor concrete producten die vallen onder de post planontwikkelingskosten, zoals bijvoorbeeld omgevingsplannen en onderzoekskosten. De plankosten monitoren we periodiek.

Uitgangspunt voor de raming van de plankosten bij de grondexploitatie herziening zijn de uurtarieven zoals vastgesteld bij de Begroting 2024-2027. Bij de herziening van de grondexploitaties in 2025 zullen de uurtarieven van de Begroting 2025-2028 worden verwerkt.

Resultaten

Het MPG 2024 kent het volgende resultaat:

Bedragen x € 1.000.000

	A= MPG 2024 / JR 2023	B= MPG 2025 / JR 2024	C= Verschil B t.o.v. A
<i>prijspeil</i>	<i>1-1-2023</i>	<i>1-1-2024</i>	
Totaal negatieve grexen op NCW	-37,96	-36,76	1,20
Totaal positieve grexen op NCW	33,98	41,70	7,72
Totaal op NCW	-3,98	4,94	8,92

Voor het totaal te verwachten negatieve resultaat van circa € 36,76 miljoen is een verliesvoorziening gevormd. Voor een toelichting op de resultaten per grondexploitatie verwijzen we naar het MPG 2024.

Tussentijdse winstnemingen

Het BBV schrijft een tussentijdse winstneming voor bij winstgevend projecten, naar rato van de voortgang.

De hoogte van de tussentijdse winstneming bepalen we jaarlijks per project op basis van het zogenaamde percentage of completion (POC) en de geactualiseerde grondexploitaties. Eventuele project specifieke risico's (onzekerheden) mogen hierop in mindering worden gebracht. De hoogte van de tussentijdse winstneming bepalen we jaarlijks opnieuw en verrekenen we met eerder genomen winsten.

Op basis van bovenstaande, namen we bij de jaarrekening 2023 in totaal ca. € 5,85 miljoen aan tussentijdse winst. Dit bedrag komt bovenop de in 2017 t/m 2022 genomen tussentijdse winst van € 21,35 miljoen. In onderstaande tabel is de winstneming per grondexploitatie weergegeven:

Bedragen x € 1.000.000

Winstneming Project	Reeds genomen winst t/m 2023	Winstneming 2024	Totaal winstneming
Meerpolder	1,40	1,00	2,40
Oudeland	19,95	4,73	24,68
Wilderszijde	-	0,01	0,01
RvR Groenzoom Noordeinde	-	0,11	0,11
Totaal grondexploitaties	21,35	5,85	27,20

Risico's

Ondanks dat we de ramingen binnen de grondexploitaties zorgvuldig opstellen, blijven er risico's bestaan. De berekeningen zijn gebaseerd op aannames en uitgangspunten, die in de praktijk zowel positief als negatief kunnen uitvallen. De belangrijkste risico's die samenhangen met de grondexploitaties hebben betrekking op de planning, de prijs en het programma.

Voor de komende vier jaar (2025 t/m 2028) zijn de opbrengsten geraamd op een totaal van ruim € 98,54 miljoen, gemiddeld zo'n € 24,64 miljoen per jaar. Het college stuurt dan ook waar mogelijk op de realisatie van deze opbrengsten. Gezien deze risico's en de impact die dit kan hebben op de realisatie van de winsten in de grondexploitaties, begroten wij vanuit het voorzichtigheidsbeginsel geen winst in de begroting 2025-2028.

Bij de actualisatie van de grondexploitaties actualiseren wij ook de risicoprofielen. Op totaalniveau is het risicoprofiel gekoppeld aan de benodigde weerstandscapaciteit, zie paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. In onderstaande tabel worden de risicoprofielen per project weergegeven. Voor een gedetailleerder overzicht van de risico's per project wordt verwezen naar het MPG 2024.

Risicoprofielen	MPG 2025
Wilderszijde	Hoog
Leeuwenhoekweg	Laag
Meerpolder	Laag
Berkel Centrum West	Laag
Westpolder-Bolwerk	Midden
Oudeland	Laag
RvR Groenzoom Noordeinde	Laag
Landscheidingspark Horeca	Laag

Tussenstand en doorkijk grondexploitaties en risico's (t-MPG 2024)

Het MPG 2024 vormt de basis voor de Begroting 2025-2028, zowel cijfermatig als qua toelichting. In de paragraaf grondbeleid lichten we daarnaast - op hoofdlijnen - de verwachte bijstelling (op basis van realisatie én prognose) tekstueel toe. Voor de tussenrapportage zijn alle grondexploitaties op hoofdlijnen doorgenomen. Dit betreft nadrukkelijk geen algehele actualisatie. De actualisatie van alle grondexploitaties vindt éénmaal per jaar plaats, gelijktijdig met de Jaarrekening, en bevat veel méér dan alleen een bijstelling van de ramingen op basis van realisatie en prognose.

Tussentijds MPG

De meeste grondexploitaties lopen volgens planning en kennen op dit moment geen grote afwijkingen ten opzichte van het MPG 2024. Voor een aantal grondexploitaties zal, voor zover wij nu in kunnen schatten, een verschuiving plaatsvinden van zowel kosten als opbrengsten naar achteren in de tijd. Het gaat om circa € 2,0 miljoen aan de kostenkant en circa € 1,0 miljoen aan de opbrengstenkant. Nominaal heeft dit geen effect op het resultaat van de grondexploitaties. Financieel worden de bijstellingen pas verwerkt als deze voldoende zeker zijn. Dit beoordelen wij bij de actualisatie eind dit jaar (MPG 2025/Jaarrekening 2024). Het MPG 2025 wordt na vaststelling verwerkt in de begroting.

Parameters

Voor de tussentijdse Meerjaren Prognose Grondexploitaties (t-MPG) zijn de gehanteerde parameters die zijn opgenomen in het MPG 2024 opnieuw bekeken. In deze notitie hebben we hiervoor verschillende bronnen geraadpleegd die voornamelijk betrekking hebben op de parameters voor de kosten- en opbrengstenstijging.

Voor het MPG van 2024 is op basis van eerder marktonderzoek uitgegaan van 2,5% kostenstijging. De woningbouwkosten zijn in het eerste kwartaal van 2024 licht gestegen. De oorzaak hiervan is dat partijen in de bouwsector steeds meer opdrachten ontvangen waardoor de concurrentie op nieuwe bouwprojecten licht is afgenomen. De prijzen van bouwmaterialen zijn in het eerste kwartaal licht toegenomen door stijgende grondstofprijzen. De personeelskosten in de bouwsector kennen een hogere kostenstijging door een loonsverhoging in de nieuwe cao.

Voor het MPG van 2024 is op basis van eerder marktonderzoek uitgegaan van een lichte stijging (+ 1%) van grondopbrengsten voor woningbouw (vrije sector). In het eerste kwartaal van 2024 zijn de woningprijzen op landelijk niveau nagenoeg gelijk gebleven, maar de woningprijzen zijn in het 2e kwartaal gestegen. De oorzaak hiervan is dat er te weinig aanbod is wat leidt tot overbiedingen. Ook zorgt een duurder aanbod voor hogere woningprijzen. Verder wordt de stijging van de woningprijzen aangestuwd door dalende hypotheekrentes en stijgende lonen waarmee consumenten meer kunnen lenen. We verwachten dat het aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen de komende tijd gaat dalen door een daling in het aantal verleende bouwvergunningen. Zolang de marktomstandigheden niet veranderen, zullen de woningprijzen naar verwachting toenemen in 2024. We houden ons vast aan de lichte stijging voor woningbouw, omdat we zien dat er nog steeds schaarste is in aanbod waardoor prijsstijgingen en overbiedingen zullen blijven plaatsvinden.

Conclusie

Het is, met de huidige informatie, niet te verwachten dat de eerder geraamde parameters zoals opgenomen in de MPG 2024 bijgesteld moeten worden. Voor de jaren 2024 en verder zien wij geen invloeden die tijdens het opstellen van de parameters niet voorzien waren. Desondanks monitoren wij de gegevens uit de markt nauwlettend en we bezien continu de consequenties voor de grondexploitaties vanaf 2025 en anticiperen hierop. Financieel worden de bijstellingen pas verwerkt als deze voldoende zeker zijn. Dit beoordelen wij bij de actualisatie van de MPG 2025 eind dit jaar. Hierbij worden ontwikkelingen en statistische bronnen gebruikt bij het opstellen van de te hanteren uitgangspunten en parameters voor de actualisatie van de grondexploitaties.

Project Wilderszijde

De realisatie van Wilderszijde wordt steeds meer zichtbaar. In 2024 worden veel werkzaamheden aanbesteedt voor onder andere de aanleg van de wijkontsluitingsweg, het bouwrijp maken van deelplan Polderwijk 1 als ook de voet, fiets- en autobruggeten. Hierdoor krijgen we meer zekerheid over de te verwachten kosten. In de tweede helft van 2024 verkopen we de eerste grond in Polderwijk 1, waarna gestart wordt met de bouw van de woningen. Als gevolg van de marktonwikkelingen voorzien we hogere grondopbrengsten dan in het MPG2024 was aangenomen hetgeen een positieve ontwikkeling is voor het resultaat van het project. De wijzigingen in de totale kosten en opbrengsten zullen nader geanalyseerd worden en worden meegenomen bij de actualisatie van de grondexploitatie in 2025.

Jaarschijf 2024

Er is op hoofdlijnen gekeken naar (verwachte) afwijkingen tussen de begroting van de jaarschijf 2024, de gerealiseerde kosten en opbrengsten tot nu toe en een prognose van de nog te maken kosten en nog te ontvangen opbrengsten. Hierbij voorzien wij een aantal afwijkingen voor zowel de kosten als de opbrengsten. Voor een aantal grondexploitaties zal, voor zover wij nu in kunnen schatten, een verschuiving plaatsvinden van zowel kosten als opbrengsten naar achteren in de tijd. Het gaat om circa € 2,0 miljoen aan de kostenkant en circa € 1,0 miljoen aan de opbrengstenkant. Belangrijk is dat niet alle afwijkingen een financieel voor- of nadeel zijn. In veel gevallen betreft het een verschuiving tussen jaren en is het financiële effect op het resultaat van de grondexploitatie hiervan beperkt.

Onderstaand een samenvatting op MPG-niveau (per hoofdkostensoort):

Bedragen x € 1.000.000					
Kosten	Geraamd jaarschijf 2024	Gerealiseerd per 17-6-2024	%	Verschil	
Verwerving	0,14	(0,34)	-246%	(0,48)	
Tijdelijk beheer	0,54	0,10	19%	(0,44)	
Sloop	0,13	-	0%	(0,13)	
Milieu	0,37	0,05	13%	(0,32)	
Bouwrijp maken	7,42	1,14	15%	(6,28)	

Woonrijp maken	8,63	1,39	16%	(7,24)
Plankosten	5,71	2,32	41%	(3,39)
Overige kosten	0,84	0,03	4%	(0,80)
Totale Kosten	23,79	4,70	20%	(19,08)

Opbrengsten	Geraamd jaarschijf 2024	Gerealiseerd per 17-6-2024	%	Vershil
Woningbouw	29,03	0,97	3%	(28,06)
Niet-Woningbouw	20,08	1,68	8%	(18,40)
Overige opbrengsten	4,55	3,99	88%	(0,56)
Totale Opbrengsten	53,66	6,64	12%	(47,02)

Saldo	29,88	1,94		(27,94)
--------------	--------------	-------------	--	----------------

Financiële overzichten

Bedragen x € 1.000.000,-

Verloop grondexploitaties	2025	2026	2027	2028
<u>Kostensoort:</u>				
Verwerving	0,57	-	-	-
Tijdelijk beheer	0,47	0,29	0,21	0,11
Sloop	0,04	-	-	-
Milieu	0,19	0,09	0,03	-
Bouwrijp maken	7,21	10,66	5,74	5,50
Woonrijp maken	8,14	7,89	7,93	6,21
Plankosten	5,03	4,31	3,81	3,30
Overige kosten	0,51	0,27	0,17	1,33
Rente	0,56	0,46	0,30	0,61
Kostenstijging	0,75	1,28	1,38	1,62
Totaal kosten	23,47	25,26	19,58	18,68

<u>Opbrengstensoort:</u>				
Grondopbrengsten - woningbouw	24,32	23,12	15,15	21,96
Grondopbrengsten - niet woningbouw	9,30	-	0,45	-
Overige opbrengsten	2,07	2,15	0,01	-
Opbrengstenstijging	0,89	1,03	0,96	1,84
Totaal opbrengsten	36,58	26,31	16,57	23,80

Saldo kosten en opbrengsten	13,11	1,05	-3,01	5,12
------------------------------------	--------------	-------------	--------------	-------------

Boekwaarde per einde jaar	57,58	56,53	59,53	54,41
----------------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Boekwaarde 31-12-2024	70,68			
------------------------------	--------------	--	--	--

Bedragen x € 1.000.000,-

Project	Nog te realiseren kosten vanaf 2025	Nog te realiseren opbrengsten vanaf 2025
Meerpolder	1,17	1,22
Berkel Centrum West	4,20	0,00
Westpolder/Bolwerk	4,08	22,67
Oudeland	2,53	9,64
Leeuwenhoekweg	0,00	0,00
Wilderszijde	92,47	142,05
Groenzoom RvR Noordeinde	3,86	6,91
Landscheidingspark Horeca	0,00	0,00

Meerjarenbegroting

Overzicht van baten en lasten

Bedragen x € 1.000
begroting

-/- is nadelig effect op

	Realisatie 2023			Begr 2024			Begr 2025			Begr 2026			Begr 2027			Begr 2028		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
1. Bestuur en dienstverlening	6.394	1.020	-5.374	6.993	1.195	-5.798	7.260	1.355	-5.905	7.333	1.355	-5.978	7.453	1.355	-6.098	7.589	1.355	-6.234
2. Openbare orde en veiligheid	7.158	27	-7.131	8.235	48	-8.187	8.426	52	-8.374	8.645	52	-8.593	8.756	52	-8.704	8.906	52	-8.854
3. Sport, cultuur en onderwijs	14.724	2.261	-12.462	17.393	2.227	-15.166	17.346	1.905	-15.441	16.497	1.998	-14.499	16.849	1.974	-14.875	17.659	1.974	-15.685
4. Sociaal Domein	71.675	19.349	-52.327	74.390	20.299	-54.091	71.274	16.060	-55.214	68.486	12.873	-55.613	68.557	12.801	-55.755	69.471	13.086	-56.386
5. Kwaliteit openbare ruimte	36.650	19.976	-16.675	37.019	18.496	-18.523	41.176	21.003	-20.173	42.551	21.917	-20.634	43.704	22.158	-21.546	44.837	22.559	-22.278
6. Lansingerland ontwikkelt	17.647	10.982	-6.664	23.680	7.677	-16.003	17.855	6.014	-11.841	18.495	6.183	-12.312	17.774	5.821	-11.953	17.870	5.821	-12.049
7. Grondzaken	24.440	29.830	5.390	56.832	55.850	-983	38.425	38.146	-279	28.640	28.606	-33	16.519	16.493	-27	22.298	22.272	-26
Subtotaal Programma's	178.687	83.445	-95.242	224.543	105.792	-118.751	201.762	84.536	-117.226	190.647	72.984	-117.662	179.611	60.654	-118.957	188.630	67.119	-121.511
Lokale heffingen	560	20.471	19.911	511	21.847	21.337	403	25.045	24.643	392	25.590	25.197	398	26.066	25.668	405	26.351	25.946
Algemene uitkering gemeentefonds	0	95.202	95.202	0	100.680	100.680	0	103.271	103.271	-885	98.187	99.072	-905	100.084	100.988	-905	103.471	104.376
Dividend	202	949	747	0	1.978	1.977	0	1.915	1.915	0	2.215	2.215	0	2.333	2.333	0	3.833	3.833
Financieringsfuncties	1.661	3.230	1.569	2.520	3.211	691	2.131	3.842	1.711	1.929	4.173	2.243	1.929	4.320	2.391	1.929	4.800	2.870
Overige algemene dekkingsmiddelen	247	37	-210	1.844	20	-1.824	-82	20	102	-473	20	493	1.328	20	-1.308	948	20	-928
Subtotaal Algemene dekkingsmiddelen	2.671	119.890	117.219	4.876	127.737	122.861	2.452	134.093	131.641	964	130.184	129.220	2.751	132.823	130.072	2.377	138.475	136.097
Stelpost onvoorzien	0	0	0	8	0	-8	9	0	-9	9	0	-9	9	0	-9	9	0	-9
Overhead	21.333	92	-21.241	22.978	20	-22.958	24.513	46	-24.467	24.559	46	-24.513	24.315	46	-24.268	23.990	46	-23.944
Subtotaal stelpost onvoorzien en overhead	21.333	92	-21.241	22.986	20	-22.966	24.522	46	-24.476	24.568	46	-24.522	24.324	46	-24.277	23.999	46	-23.953
Geraamd Totaal saldo van baten en lasten	202.691	203.426	735	252.405	233.549	-18.856	228.736	218.675	-10.061	216.179	203.215	-12.964	206.685	193.523	-13.162	215.006	205.640	-9.367

1. Bestuur en dienstverlening	0	82	82	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Openbare orde en veiligheid	0	117	117	0	138	138	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Sport, cultuur en onderwijs	3.235	3.503	268	300	2.328	2.028	186	2.343	2.158	0	1.641	1.641	0	1.914	1.914	0	1.821	1.821
4. Sociaal Domein	159	3.983	3.824	899	3.435	2.536	0	374	374	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5. Kwaliteit openbare ruimte	801	2.806	2.006	2.457	3.517	1.060	609	2.060	1.451	609	1.324	715	609	1.225	616	609	1.231	622
6. Lansingerland ontwikkelt	2.133	6.628	4.494	0	5.446	5.446	0	274	274	0	45	45	0	45	45	0	45	45
7. Grondzaken	8.108	1.291	-6.817	0	985	985	0	280	280	0	35	35	0	28	28	0	28	28
Algemene dekkingsmiddelen	3.303	4.602	1.299	4.330	6.743	2.414	0	2.700	2.700	0	800	800	0	778	778	0	728	728
Overhead	323	605	282	871	2.498	1.627	55	859	804	55	754	699	55	467	411	55	151	96
Subtotaal Mutaties reserves	18.063	23.617	5.555	8.856	25.090	16.234	850	8.891	8.041	664	4.599	3.935	664	4.457	3.793	664	4.006	3.342
Geraamde resultaat	220.754	227.044	6.290	261.261	258.639	-2.622	229.586	227.566	-2.020	216.843	207.813	-9.029	207.349	197.980	-9.370	215.670	209.645	-6.025

Overzicht incidentele baten en lasten

In dit overzicht worden de incidentele baten en lasten weergegeven voor de periode 2025-2028. Het opnemen van dit overzicht is relevant voor de vraag: in welke mate wordt het begrotingssaldo in de meerjarenbegroting beïnvloed door incidentele baten en lasten?

Het BBV kent geen scherpe definitie van de begrippen 'incidenteel' en 'structureel'. De Commissie BBV heeft de notitie structurele en incidentele baten en lasten gepubliceerd om dat te verhelderen. Echter, in de praktijk leidt dit nog tot verschillende interpretaties tussen gemeenten onderling en tussen de gemeenten en de toezichthouder. De provincies hebben als toezichthouders gezamenlijk een handreiking opgesteld om invulling te geven aan de notitie. Deze handreiking bevat een scherpere definitieve van de begrippen incidenteel en structureel en is van toepassing op de Begroting 20245 en verder. In onderstaand overzicht volgen wij de indeling in incidentele baten en lasten, zoals gedefinieerd in de handreiking van de provincie.

Het overzicht van de incidentele baten en lasten van de gemeente Lansingerland ziet er als volgt uit

Bedragen x € 1.000				
Overzicht Incidentele baten en lasten	2025	2026	2027	2028 Toelichting
Programma 1 - Bestuur en dienstverlening	0	0	0	0
	0	0	0	0
Programma 2 - Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0
	0	0	0	0
Programma 3 - Sport, cultuur en onderwijs	1.953	715	121	121
Storting Reserve Aanloopfase Cultuurhuis	186			Reserve Aanloopfase Cultuurhuis
Brede SPUK (sportakkoord en combifuncties)	313	302	0	0 Combinatiefuncties Sport Dit betreft incidenteel budget voor de combinatiefunctionarissen en het sportakkoord voor het sport- en cultuuraanbod in Lansingerland. Betreft een SPUK die loopt t/m 2026 en wordt daarom als incidenteel aangemerkt.
incidentele kosten onderwijsleermiddelen (IHP)	190	104	0	0 Incidentele kosten onderwijsleermiddelen (IHP) Door de groei van de gemeente starten er regelmatig nieuwe scholen of vinden er uitbreidingen plaats van bestaande scholen. Deze scholen worden voorzien van een eerste inrichting en een onderwijsleerpakket. Deze lasten zijn eenmalig en daarom worden ze gekenmerkt als incidentele lasten.
incidentele kosten Tijdelijke huisvesting (IHP)	1.264	121	121	121 Incidentele kosten huur tijdelijke huisvesting (IHP) Door de groei van de gemeente starten de komende jaren diverse nieuwe scholen en hebben bestaande scholen behoefte aan uitbreiding (zie Actualisatienota IHP, BR2200017). Deels lossen we de grotere ruimtebehoefte op door het inzetten van tijdelijke lokalen/huisvesting. Deze units huren we. Het gebruik kent een specifieke einddatum, namelijk de ingebruikname van de definitieve huisvesting en wordt daarom als incidenteel aangemerkt. Deze post betreft nieuwe schoolgebouwen. De kosten voor de nieuwehuisvesting zitten al in de begroting
Primair onderwijs; afwaardering cf IHP (via MIP)	0	188	0	0 Primair onderwijs; vrijval boekwaarden cf IHP (via MIP) Komende jaren wordt er voor diverse scholen vervangende nieuwbouw gerealiseerd. In het jaar van oplevering van de vervangende nieuwbouw wordt de boekwaarde van het oude pand afgeschreven naar €0. Deze afwaardering van de boekwaarde is incidenteel.
Programma 4 - Sociaal domein	4.447	503	0	0
Uitvoering Langdurige Opvang Oekraïners	367	0	0	0 Opvang Oekraïners aan de Sporthoeklaan, bijbehorend opgaveteam en het zorg- en herstelcentrum Ook in 2024 en een deel van 2025 zullen we opvang voor ontheemde Oekraïners organiseren aan de Sporthoeklaan. De lasten voor de exploitatie van deze locatie, de maatschappelijke voorzieningen voor de Oekraïners, het

				flexibel ondersteuningsteam en het opgaveteam hebben daarmee in 2024 en 2025 effect. In Bleiswijk bieden we met het zorg- en herstelcentrum (ZHC) plaats aan 22 zorgbehoevende ontheemde Oekraïners met hetzelfde tijdspad. De opvang van Oekraïners kent een tijdelijk karakter en is voor onze gemeente vastgesteld op een periode van 2 jaar.
LOO Sporthoeklaan	2.995	0	0	0 zie hierboven
Brede SPUK	496	373	0	0 SPUK De SPUK-middelen zijn incidenteel van karakter en ook bedoeld voor incidentele projecten. Dat is ook de reden dat dit is opgenomen in het overzicht van de incidentele baten en lasten.
Onderzoek naar mogelijk nieuw beleid jongerenparticipatie	85	0	0	0 Onderzoek beleid jongerenparticipatie Er wordt éénmalig onderzoek gedaan naar mogelijk nieuw beleid voor jongerenparticipatie.
Implementatiekosten maatregelen jeugdhulp	374	0	0	0 We ondervinden dat zowel de kosten als aanvragen voor de jeugdhulp stijgen. Om de kosten structureel om te buigen en de wachttijd beheersbaar te houden, is tijdelijk extra capaciteit nodig in het uitvoerend team om nieuwe maatregelen te implementeren. Hierbij worden extra taken opgepakt, bijvoorbeeld door regie te pakken op casussen waarbij de gemeente in beginsel niet de regiehouder is, analyses te maken op complexe dure casussen en waar nodig casussen van huisartsen over te nemen. We voeren de maatschappelijke discussie over 'normalisatie' en scherpen we de beleidsregels aan, zodat we de jeugdhulpkaders duidelijker afbakenen.
Pilot gratis OV voor ouderen	130	130	0	0 Er is in 2024 gestart met de pilot Gratis OV voor ouderen met een inkomen tot 120% van het bijstandsniveau. De pilot wordt in het 3e jaar geëvalueerd. Omdat deze pilot 3 jaar is, kenmerken we dit als incidenteel.
Programma 5 - Kwaliteit openbare ruimte	634	609	609	609
Toevoegingen reserve groot onderhoud gebouwen	609	609	609	609 Toevoegingen reserve groot onderhoud gebouwen Om de kosten voor groot onderhoud te kunnen betalen storten we elk jaar € 609.000 in de reserve. Aangezien dit een beperkte looptijd heeft, is dit opgenomen in het overzicht van de incidentele baten en lasten. Bij de incidentele baten staan de onttrekkingen aan de reserve i.v.m. het onderhoud dat in 2024 e.v. wordt uitgevoerd.
Inregelen openbare verlichting	25	0	0	0 Inregelen openbare verlichting In 2025 laten we de straatverlichting binnen de gemeente beter aansluiten op de zons opkomst en de zons ondergang. Voor het inregelen van de installaties is incidenteel een bedrag van € 25.000 opgenomen.
Programma 6 - Lansingerland ontwikkelt	1.177	792	396	396
Milieu-Sanering	550			Sanering Bosland- Toelichting volgt.
Investeringsfonds Duurzaamheid	229	0	0	0 Investeringsfonds Duurzaamheid Er wordt onderzoek gedaan naar, en een tijdelijk investeringsfonds opgezet voor duurzaamheid. De kosten hiervan worden onttrokken uit de Enecoreserve. Het fonds zal maximaal drie jaar lopen. Aangezien dit onderzoek een beperkte looptijd en een einddatum heeft, is dit opgenomen in het overzicht van de incidentele baten en lasten.
Omgevingswet Bouwsteen 2	335	0	0	0 Implementatie van een bouwsteen van de omgevingswet.
Omgevingswet Bouwsteen 3	0	396	0	0 Implementatie van een bouwsteen van de omgevingswet.
Omgevingswet Bouwsteen 4	0	396	0	0 Implementatie van een bouwsteen van de omgevingswet.
Omgevingswet Bouwsteen 5	0	0	396	0 Implementatie van een bouwsteen van de omgevingswet.
Omgevingswet Bouwsteen 6	0	0	0	396 Implementatie van een bouwsteen van de omgevingswet.
Lobbyist Bleizo-West	63	0	0	0 Dit betreft incidenteel budget in 2025 voor lobbyist van Bleizo-West, dit komt voort uit Amendement A2023-033. Het budget is budgetneutraal verwerkt in de begroting. Daarnaast is het budget beschikbaar tm 2025, dus is dit opgenomen als een incidentele post.
Programma 7 - Grondzaken	31.506	26.104	26.064	26.064
Grondexploitaties	31.506	26.104	26.064	26.064 Grondexploitaties De grondexploitaties hebben een saldo van vrijwel €0 en de baten en lasten zijn naar aard van de raming incidenteel.
Overzicht Algemene Dekkingsmiddelen	0	0	0	0

Overzicht Overhead	927	627	151	55
Kluisarchivering	101	101	0	0 Kluisarchivering Om te voldoen aan de regels gesteld aan de archiefwet is incidenteel budget voor de periode van 3 jaar aangevraagd. Het betreft een eenmalige actie die noodzakelijk is, omdat het niet naleven van deze wet kan leiden tot juridische gevolgen. De kosten worden onttrokken aan de algemene reserve.
Basis op orde WPG, AVG, NIS2: Team CS: Budget FG (inc.)	96	96	96	0 Implementatie van WPG, AVG en NIS2 binnen de organisatie. Om te voldoen aan de regels zijn eenmalige werkzaamheden noodzakelijk, omdat het niet naleven van de wetten kan leiden tot juridische gevolgen.
Basis op orde WPG, AVG, NIS2: Team CS: Kwartiermaker NIS2 (inc.)	100	100	0	0 Implementatie van WPG, AVG en NIS2 binnen de organisatie. Om te voldoen aan de regels zijn eenmalige werkzaamheden noodzakelijk, omdat het niet naleven van de wetten kan leiden tot juridische gevolgen.
Basis op orde WPG, AVG, NIS2: Team JZ&I: WPG, AVG en algoritmes	200	0	0	0 Implementatie van WPG, AVG en NIS2 binnen de organisatie. Om te voldoen aan de regels zijn eenmalige werkzaamheden noodzakelijk, omdat het niet naleven van de wetten kan leiden tot juridische gevolgen.
Team I&I: kwartiermaker digitale duurzaamheid	200	200	0	0 Inhuurkosten voor het opschrijven van een plan voor digitale duurzaamheid van de organisatie, eenmalig
I&I: WMEBV (2025)	100	0	0	0 Implementatiekosten die niet via het gemeentefonds worden vergoed.
Incidenteel formatie concern control	75	75	0	0 Incidentele formatie concern control Dit betreft een incidenteel budget voor de periode van 3 jaar. In deze periode wordt onderzocht op welke wijze (concern) control meer als instrument ingezet kan worden voor de doorontwikkeling van de organisatie. De kosten worden onttrokken aan de algemene reserve.
Dotatie reserve GO gemeentehuis	55	55	55	55 Dotatie reserve GO gemeentehuis Dit betreft de jaarlijkse dotatie aan de reserve voor het groot onderhoud van het gemeentehuis. De aard van deze reservemutatie is incidenteel.
Totaal incidentele lasten	40.644	29.350	27.341	27.245
Programma 1 - Bestuur en dienstverlening	0	0	0	0
Programma 2 - Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0
Programma 3 - Sport, cultuur en onderwijs	1.052	286	45	45
Brede SPUK (sportakkoord en combifuncties)	146	137	0	0 SPUK De SPUK-middelen zijn incidenteel van karakter en ook bedoeld voor incidentele projecten. Dat is ook de reden dat dit is opgenomen in het overzicht van de incidentele baten en lasten.
Onttrekking onderwijsleermiddelen (IHP) tlv bestemmingsreserve	190	104	0	0 Onttrekking onderwijsleermiddelen (IHP) t.l.v. bestemmingsreserve Door de groei van de gemeente starten er regelmatig nieuwe scholen of vinden er uitbreidingen plaats van bestaande scholen. Deze scholen worden voorzien van een eerste inrichting en een onderwijsleerpakket. Deze worden gedekt uit de bestemmingsreserve 1e inrichting en OLP. Reservemutaties hebben een incidenteel karakter.
Onttrekking tijdelijke huisvesting (IHP) tlv bestemmingsreserve	716	45	45	45 Onttrekking tijdelijke huisvesting (IHP) t.l.v. bestemmingsreserve Door de groei van de gemeente starten de komende jaren diverse nieuwe scholen en hebben bestaande scholen behoefte aan uitbreiding (zie Actualisatienota IHP, BR2200017). Deels lossen we de grotere ruimtebehoefte op door het inzetten van tijdelijke lokalen/huisvesting. Deze units huren we. Het gebruik kent een specifieke einddatum, namelijk de ingebruikname van de definitieve huisvesting en wordt gedekt uit de daarvoor bedoelde bestemmingsreserve. Derhalve is de post aan te merken als incidenteel.
Programma 4 - Sociaal domein	4.153	337	0	0
Uitvoering Langdurige Opvang Oekraïners	367	0	0	0 Opvang Oekraïners aan de Sporthoeklaan, bijbehorend opgaveteam en het zorg- en herstelcentrum Van het rijk ontvangen we baten om de kosten te dekken die we maken voor de opvang van Oekraïners. Wij verwijzen u voor een uitgebreidere uitleg naar

				de lasten. De baten zijn tevens tijdelijk omdat we enkel baten ontvangen zolang we de opvang bieden. De opvang zal eindigen in 2025.
LOO Sporthoeklaan	2.995	0	0	0 zie hierboven
Brede SPUK	417	337	0	0 SPUK De SPUK-middelen zijn incidenteel van karakter en ook bedoeld voor incidentele projecten. Dat is ook de reden dat dit is opgenomen in het overzicht van de incidentele baten en lasten.
Onttrekking AR opgave jeugdhulp	374	0	0	0 Onttrekking algemene reserve t.b.v. implementatie Er worden voor de implementatie van beleid rondom jeugdhulp eenmalige kosten gemaakt. Deze incidentele kosten worden gedekt uit de algemene reserve.
Programma 5 - Kwaliteit openbare ruimte	1.286	516	400	477
Onttrekkingen reserve groot onderhoud gebouwen	819	373	400	477 Onttrekkingen reserve groot onderhoud gebouwen We onttrekken jaarlijks de werkelijke kosten voor het groot onderhoud aan de reserve.
Onttrekkingen reserve baggeren	467	143	0	0 Onttrekkingen reserve baggeren We onttrekken jaarlijks de werkelijke kosten voor het baggeren aan de reserve.
Programma 6 - Lansingerland ontwikkelt	340	48	48	48
Budget lobbyist Bleizo-West	63	0	0	0 Dit betreft incidenteel budget in 2025 voor lobbyist van Bleizo-West, dit komt voort uit Amendement A2023-033. Het budget is budgetneutraal verwerkt in de begroting. Daarnaast is het budget beschikbaar tm 2025, dus is dit opgenomen als een incidentele post.
Onttrekkingen overige reserves	3	3	3	3 Onttrekkingen overige reserves Betreft diverse kleine onttrekkingen (per saldo € 3.000 per jaar) aan de overige reserves van programma 6. Aangezien dit reservemutaties zijn, zijn deze opgenomen in het overzicht van de incidentele baten en lasten.
Onttrekking algemene reserve t.b.v. onderzoekskosten	45	45	45	45 Onderzoekskosten
Onttrekking Reserve Enecogelden t.b.v. Investeringsfonds Duurzaamheid	229	0	0	0 Onttrekking algemene reserve t.b.v. Investeringsfonds Duurzaamheid Er wordt onderzoek gedaan naar, en een tijdelijk investeringsfonds opgezet voor duurzaamheid. De kosten hiervan worden onttrokken uit de Enecoreserve. Het fonds zal maximaal drie jaar lopen. Aangezien dit een beperkte looptijd heeft, is dit opgenomen in het overzicht van de incidentele baten en lasten.
Programma 7 - Grondzaken	31.440	26.038	25.998	25.998
Grondexploitaties	31.160	26.028	25.988	25.988 Grondexploitaties: incidentele baten en lasten De grondexploitaties hebben een saldo van vrijwel €0 en de baten en lasten zijn naar aard van de raming incidenteel.
Onttrekking algemene reserve t.b.v. actualisatie Grex en MPG 2023	280	10	10	10 Onttrekking algemene reserve t.b.v. verliesvoorziening grexen: incidentele baten en lasten De grondexploitaties zijn naar aard van de raming incidenteel en daarmee ook de dotaties aan de verliesvoorzieningen voor deze grexen. De lasten van de dotaties worden onttrokken aan de Algemene Reserve.
Overzicht Algemene Dekkingsmiddelen	0	0	0	0
BBP-systematiek	-1.900	0	0	0 In de meicirculaire in gemeld dat dit als incidenteel kan worden beschouwd.
BBP-systeem onttrekking Algemene Reserve	1.900	0	0	0 In de meicirculaire is aangegeven dat dit als incidenteel kan worden beschouwd
Overzicht Overhead	261	188	32	0
Kluisarchivering, Onttrekking uit de algemene reserve	101	101	0	0 Kluisarchivering Om te voldoen aan de regels gesteld aan de archiefwet is incidenteel budget voor de periode van 3 jaar aangevraagd. Het betreft een eenmalige actie die noodzakelijk is, omdat het niet naleven van deze wet kan leiden tot juridische gevolgen. De kosten worden onttrokken aan de algemene reserve.
Incidenteel formatie concern control, Onttrekking	75	75	0	0 Incidentele formatie concern control Dit betreft een indicidenteel budget voor de periode van 3 jaar. In deze

uit de Algemene Reserve					periode wordt onderzocht op welke wijze (concern) control meer als instrument ingezet kan worden voor de doorontwikkeling van de organisatie. De kosten worden onttrokken aan de algemene reserve.
BGR 2023 Onttrekking bestemmingsreserve GO Gemeentelijk vastgoed	85	12	32	0	Onttrekking reserve GO gemeentelijk vastgoed Dit betreft de jaarlijkse onttrekking aan de reserve voor het groot onderhoud van het gemeentehuis. De aard van deze reservemutatie is incidenteel.
Totaal incidentele baten	38.532	27.413	26.523	26.568	
Saldo incidenteel (lasten minus baten)	-2.112	-1.937	-818	-677	
Saldo Begroting 2025 - 2028, inclusief incidenteel	-2.020	-9.030	-9.370	-6.025	
Saldo Begroting 2025 - 2028, structureel	93	-7.093	-8.552	-5.348	

Recapitulatie begrotingsevenwicht

In bovenstaande tabel staat de recapitulatie van het begrotingsevenwicht 2025-2028. Hierin zijn de incidentele lasten en baten van de programma's, de algemene dekkingsmiddelen, de overhead en de reservemutaties opgenomen. Het begrotingsevenwicht is het resultaat van de structurele baten minus de structurele lasten. In 2025 is het structurele begrotingsoverschot € 92.000. In de jaren 2026-2028 bedraagt het structurele begrotingstekort respectievelijk € 7,1 miljoen, € 8,6 miljoen en € 5,3 miljoen.

Bedragen x € 1.000

Recapitulatie begrotingsevenwicht	Begr 2025			Begr 2026			Begr 2027			Begr 2028		
	Totaal	Inc.	Str.	Totaal	Inc.	Str.	Totaal	Inc.	Str.	Totaal	Inc.	Str.
Lasten programma 1	7.260	0	7.260	7.333	0	7.333	7.453	0	7.453	7.589	0	7.589
Lasten programma 2	8.426	0	8.426	8.645	0	8.645	8.756	0	8.756	8.906	0	8.906
Lasten programma 3	17.346	1.767	15.579	16.497	715	15.782	16.849	121	16.728	17.659	121	17.538
Lasten programma 4	71.274	4.447	66.827	68.486	503	67.982	68.557	0	68.557	69.471	0	69.471
Lasten programma 5	41.176	25	41.151	42.551	0	42.551	43.704	0	43.704	44.837	0	44.837
Lasten programma 6	17.855	1.177	16.678	18.495	792	17.703	17.774	396	17.378	17.870	396	17.474
Lasten programma 7	38.425	31.506	6.919	28.640	26.104	2.536	16.519	26.064	-9.545	22.298	26.064	-3.766
Totaal lasten programma's	201.762	38.922	162.840	190.647	28.114	162.532	179.611	26.581	153.030	188.630	26.581	162.049
Baten programma 1	1.355	0	1.355	1.355	0	1.355	1.355	0	1.355	1.355	0	1.355
Baten programma 2	52	0	52	52	0	52	52	0	52	52	0	52
Baten programma 3	1.905	146	1.759	1.998	137	1.862	1.974	0	1.974	1.974	0	1.974
Baten programma 4	16.060	3.779	12.281	12.873	337	12.536	12.801	0	12.801	13.086	0	13.086
Baten programma 5	21.003	0	21.003	21.917	0	21.917	22.158	0	22.158	22.559	0	22.559
Baten programma 6	6.014	63	5.951	6.183	0	6.183	5.821	0	5.821	5.821	0	5.821
Baten programma 7	38.146	31.160	6.986	28.606	26.028	2.578	16.493	25.988	-9.495	22.272	25.988	-3.716
Totaal baten programma's	84.536	35.148	49.388	72.984	26.502	46.482	60.654	25.988	34.666	67.119	25.988	41.131
Saldo van baten en lasten programma's	-117.226	-3.774	-113.452	-117.662	-1.612	-116.050	-118.957	-593	-118.364	-121.511	-593	-120.918
Lasten algemene dekkingsmiddelen	2.452	0	2.452	964	0	964	2.751	0	2.751	2.377	0	2.377
Lasten overhead	24.513	872	23.641	24.559	572	23.987	24.315	96	24.219	23.990	0	23.990
Lasten vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lasten onvoorzien	9	0	9	9	0	9	9	0	9	9	0	9
Totaal lasten diverse	26.974	872	26.102	25.532	572	24.960	27.074	96	26.978	26.376	0	26.376
Baten algemene dekkingsmiddelen	134.093	-1.900	135.993	130.184	0	130.184	132.823	0	132.823	138.475	0	138.475
Baten overhead	46	0	46	46	0	46	46	0	46	46	0	46
Baten vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Baten onvoorzien	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Totaal baten diverse	134.139	-1.900	136.039	130.230	0	130.230	132.869	0	132.869	138.521	0	138.521
Saldo van diverse	107.165	-2.772	109.937	104.698	-572	105.270	105.795	-96	105.891	112.144	0	112.144
Totale saldo van baten en lasten van de programma's en diverse	-10.061	-6.546	-3.515	-12.964	-2.184	-10.780	-13.162	-689	-12.473	-9.367	-593	-8.774
Stortingen in reserves	850	850	0	664	664	0	664	664	0	664	664	0
Onttrekkingen aan reserves	8.891	5.284	3.607	4.599	911	3.688	4.457	535	3.922	4.006	580	3.426
Geraamd resultaat	-2.020	-2.112	92	-9.029	-1.937	-7.092	-9.370	-818	-8.552	-6.025	-677	-5.348
Totaal lasten	229.586	40.644	188.942	216.843	29.350	187.492	207.349	27.341	180.008	215.670	27.245	188.425
Totaal baten	227.566	38.532	189.034	207.813	27.413	180.400	197.980	26.523	171.457	209.645	26.568	183.077
Saldo totaal, incidenteel en structureel	-2.020	-2.112	92	-9.029	-1.937	-7.092	-9.370	-818	-8.552	-6.025	-677	-5.348

Geprognosticeerde balans

In deze paragraaf is, conform de actuele BBV-voorschriften, een geprognosticeerde balans opgenomen. Zie onderstaand overzicht.

Bedragen x € 1.000						
Activa (per 31 december)	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Immateriële vaste activa	11.808	12.171	12.258	11.432	10.836	10.240
Materiële vaste activa	219.242	232.039	243.420	247.304	245.368	259.108
Financiële vaste activa	18.922	18.895	18.868	18.840	18.812	18.784
Vaste activa	249.972	263.105	274.546	277.576	275.016	288.132
Voorraad gronden in exploitatie	94.635	60.140	57.010	55.390	58.400	53.280
Voorraden	94.635	60.140	57.010	55.390	58.400	53.280
Overige activa	52.763	42.254	14.823	1.593	198	709
Kortlopende vorderingen	52.763	42.254	14.823	1.593	198	709
TOTAAL ACTIVA	397.370	365.499	346.379	334.559	333.614	342.121
Passiva (per 31 december)	Realisatie 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Algemene reserves	95.622	75.825	70.931	61.603	52.111	45.963
Bestemmingsreserves	156.526	157.490	152.324	148.688	145.018	141.798
Eigen vermogen (1)	252.148	233.315	223.255	210.291	197.129	187.761
Voorzieningen voor risico's (niet GREX)	17.195	4.628	4.628	4.628	4.628	4.628
Voorziening beklemd middelen	17.952	18.045	18.045	17.986	17.637	17.509
Voorzieningen	35.147	22.673	22.673	22.614	22.265	22.137
Langlopende leningen	52.561	28.180	21.987	15.794	11.267	7.905
Nog aan te trekken leningen	0	13.333	6.667	0	13.333	6.667
Vaste schulden	52.561	41.513	28.654	15.794	24.600	14.572
Handelscrediteuren	13.200	13.200	13.200	13.200	13.200	13.200
Overige passiva	44.314	53.858	57.659	81.522	75.481	103.511
Kortlopende schulden	57.514	67.058	70.859	94.722	88.681	116.711
TOTAAL PASSIVA (2)	397.370	364.559	345.441	343.421	332.675	341.181
Solvabiliteit (1/2)	63%	64%	65%	61%	59%	55%

BBV: Begroting 2025 naar taakvelden

In onderstaande tabel wordt de gemeentebegroting van Lansingerland gepresenteerd conform de taakveldindeling vanuit de BBV-voorschriften.

Bedragen x € 1.000

(sub)taakvelden	2025		2026		2027		2028	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
0.1 Bestuur	3.334	0	3.334	0	3.334	0	3.336	0
0.2 Burgerzaken	3.678	1.355	3.751	1.355	3.871	1.355	4.006	1.355
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	160	1	159	1	38	1	38	1
0.4 Overhead	24.019	46	23.941	46	23.505	46	23.170	46
0.5 Treasury	2.131	5.757	1.929	6.388	1.929	6.653	1.929	8.632
0.61 OZB woningen	403	10.922	392	11.017	398	11.162	405	11.341
0.62 OZB niet-woningen	0	13.544	0	13.768	0	13.995	0	14.084
0.64 Belastingen overig	0	429	0	429	0	429	0	429
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	103.271	-885	98.187	-905	100.084	-905	103.471
0.8 Overige baten en lasten	755	255	640	255	2.752	255	2.383	255
0.10 Mutaties reserves	850	8.891	664	4.599	664	4.457	664	4.006
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	-2.020	0	-9.029	0	-9.370	0	-6.025	0
Hoofdtakveld: 0	33.310	144.472	24.896	136.045	26.217	138.437	29.000	143.621
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	4.665	51	4.645	51	4.645	51	4.645	51
1.2 Openbare orde en veiligheid	3.610	52	3.818	52	3.923	52	4.064	52
Hoofdtakveld: 1	8.275	103	8.463	103	8.567	103	8.709	103
2.1 Verkeer en vervoer	15.211	1.197	16.077	1.197	16.681	1.197	17.147	1.197
2.2 Parkeren	113	0	157	0	183	0	183	0
2.5 Openbaar vervoer	65	0	65	0	65	0	65	0
Hoofdtakveld: 2	15.389	1.197	16.299	1.197	16.929	1.197	17.395	1.197
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	5	117	5	117	5	117	5	117
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	264	188	271	188	274	188	279	188
3.4 Economische promotie	1.307	150	1.319	375	1.331	480	1.339	497
Hoofdtakveld: 3	1.576	455	1.594	680	1.610	785	1.623	802
4.1 Openbaar basisonderwijs	554	0	555	0	556	0	554	0
4.2 Onderwijshuisvesting	8.345	207	7.502	209	7.239	208	7.858	209
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.958	852	2.613	463	2.551	465	2.571	465
Hoofdtakveld: 4	11.858	1.059	10.670	672	10.346	673	10.983	674
5.1 Sportbeleid en activering	145	35	138	27	112	0	110	0
5.2 Sportaccommodaties	6.290	2.805	5.867	2.780	6.119	2.786	6.408	2.817
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	987	0	1.380	480	1.729	480	1.721	480
5.4 Musea	17	0	17	0	17	0	17	0
5.5 Cultureel erfgoed	68	0	68	0	69	0	69	0

5.6 Media	1.150	61	1.150	61	1.150	61	1.150	61
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	9.169	105	9.197	78	9.658	78	9.867	78
Hoofdtakveld: 5	17.827	3.006	17.817	3.425	18.854	3.404	19.341	3.436
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	15.737	3.686	12.151	254	11.921	66	11.948	66
6.2 Wijkteams	1.131	0	1.123	0	1.115	0	1.121	0
6.3 Inkomensregelingen	14.847	10.849	15.153	11.128	15.445	11.405	15.754	11.690
6.4 Begeleide participatie	135	0	135	0	135	0	135	0
6.5 Arbeidsparticipatie	4.012	700	4.066	700	4.121	700	4.176	700
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	3.421	283	3.416	301	3.279	326	3.358	326
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	5.733	0	5.929	0	6.133	0	6.379	0
6.71B Begeleiding (WMO)	2.366	0	2.394	0	2.423	0	2.476	0
6.71C Dagbesteding (WMO)	1.076	0	1.118	0	1.161	0	1.217	0
6.72A Jeugdhulp begeleiding	2.456	0	2.530	0	2.519	0	2.527	0
6.72B Jeugdhulp behandeling	5.800	370	5.783	370	5.766	370	5.779	370
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	2.212	0	2.244	0	2.297	0	2.362	0
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	1.876	0	1.864	0	1.852	0	1.862	0
6.73A Pleegzorg	325	0	325	0	325	0	325	0
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	4.721	0	4.766	0	4.763	0	4.765	0
6.74A Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	1.827	0	1.908	0	1.887	0	1.904	0
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	2.196	0	2.196	0	2.196	0	2.196	0
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	372	0	372	0	372	0	372	0
6.82A Jeugdbescherming	1.213	0	1.213	0	1.213	0	1.213	0
6.82B Jeugdreclassering	168	0	168	0	168	0	168	0
Hoofdtakveld: 6	71.625	15.888	68.854	12.753	69.092	12.867	70.038	13.152
7.1 Volksgezondheid	881	239	828	186	642	0	642	0
7.2 Riolerings	6.801	8.610	7.178	9.088	7.432	9.374	7.712	9.692
7.3 Afval	6.875	8.418	7.379	8.966	7.343	8.916	7.391	8.967
7.4 Milieubeheer	5.766	1.285	5.464	1.217	5.421	1.217	5.432	1.217
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	309	240	316	240	319	240	323	240
Hoofdtakveld: 7	20.631	18.792	21.164	19.697	21.157	19.748	21.500	20.117
8.1 Ruimtelijke ordening	3.548	926	4.347	1.162	3.877	800	3.905	800
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	38.457	38.197	28.672	28.606	16.552	16.493	22.331	22.272
8.3 Wonen en bouwen	5.070	3.472	5.036	3.472	4.778	3.472	4.821	3.472
Hoofdtakveld: 8	47.075	42.594	38.055	33.240	25.206	20.765	31.056	26.544
Eindtotaal	227.566	227.566	207.813	207.813	197.980	197.980	209.645	209.645

BBV: Begroting 2025 naar taakvelden

Bedragen x €1.000

	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028
Lasten	228.736	216.179	206.685	215.006
Baten	218.675	203.215	193.523	205.640
Onttrekkingen	8.891	4.599	4.457	4.006
Toevoegingen	850	664	664	664
Resultaat taakveld 0.11	-2.020	-9.029	-9.370	-6.025

BBV: Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel wordt de verplichte basisset van beleidsindicatoren getoond, conform de vernieuwde BBV-voorschriften.

#	Taakveld	Indicator	Waarde	Periode
1.	0. Bestuur en ondersteuning	Formatie	8,11 per 1000 inwoners	2024
2.	0. Bestuur en ondersteuning	Bezetting	6,88 per 1.000 inwoners	2024
3.	0. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	€ 965 per inwoner	2024
4.	0. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	8,42%	2024
5.	0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	10,7%	2024
6.	1. Veiligheid	Verwijzingen Halt	3 per 1.000 jongeren	2023
7.	1. Veiligheid	Winkeldiefstallen	1,22 per 1.000 inwoners	2023
8.	1. Veiligheid	Geweldsmisdrijven	2,43 per 1.000 inwoners	2023
9.	1. Veiligheid	Diefstallen uit woning	1 per 1.000 inwoners	2023
10.	1. Veiligheid	Vernieling	22,55 per 10.000 inwoners	2023
11.	3. Economie	Funciemenging	57,70%	2023
12.	3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	175,6 per 1.000 inwoners (15-64 jr)	2023
13.	4. Onderwijs	Absoluut verzuim	1,5 per 1.000 leerlingen	2023
14.	4. Onderwijs	Relatief verzuim	13 per 1.000 leerlingen	2023
15.	4. Onderwijs	Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	1,60%	2023
16.	5. Sport, cultuur en recreatie	Niet-sporters	38,30%	2022
17.	6. Sociaal domein	Banen	724,64 per 1.000 inwoners (15-74 jr)	2023
18.	6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	1,00%	2022
19.	6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	3,00%	2022
20.	6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	77,80%	2023
21.	6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	1,00%	2022
22.	6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	180,2 per 10.000 inwoners (18 jr en ouder)	2023
23.	6. Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	58,4 per 10.000 inwoners (15-64jr)	2023
24.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp (aandeel jongeren tot 18 jaar)	9,3% van alle jongeren (tot 18 jr)	2020
25.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	0,40%	2023
26.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	0,20%	2023
27.	6. Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	44 per 1.000 inwoners	2022
28.	7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	168 kg per inwoner	2022

29. 7. Volksgezondheid en Milieu	Hernieuwbare elektriciteit	14,10%	2022
30. 8. Vhrosv	Gemiddelde WOZ waarde	€ 497.000	2024
31. 8. Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	8,5 per 1.000 woningen	2021
32. 8. Vhrosv	Demografische druk	77,10%	2024
33. 8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€ 940	2024
34. 8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 963	2024

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (peildatum 10 september 2024)

Bijlagen

Reserves en voorzieningen

Reserves en voorzieningen

Bedragen x € 1.000

Reserves	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan-24	Dotatie 2024	Onttrekking 2024	Vrijval 2024	Saldo 31-dec-24
Algemene reserve algemene dienst incl. resultaat	onbeperkt	onbeperkt	89.332	7.003	20.510	0	75.825
Algemene reserves			89.332	7.003	20.510	0	75.825
Reserve Rekenkamer	onbeperkt	variabel	38	0	0	0	38
Reserve Afronding Overbuurtsepolder	2025	variabel	0	0	0	0	0
Reserve Baggeren	onbeperkt	onbeperkt	810	0	200	0	610
Reserve (Tijdelijke) huisvesting primair onderwijs alg.	2025	variabel	3.494	0	1.237	0	2.257
Reserve Overdracht schoolgebouwen	2025	variabel	1.007	0	511	0	496
Reserve 1e inrichting en OLP	2036	variabel	1.627	0	217	0	1.410
Reserve Sociaal Domein	2025	variabel	2.568	0	939	0	1.629
Reserve Warmtevisie	2025	onbeperkt	260	0	0	0	260
Reserve Actieplan Omgevingswet	2025	variabel	43	0	0	0	43
Reserve NTM kosten afgesloten GREX	onbeperkt	onbeperkt	0	0	0	0	0
Reserve GO gemeentelijke gebouwen	onbeperkt	onbeperkt	919	603	1.270	0	252
Reserve Onderzoekskosten	2025	variabel	566	0	0	0	566
Reserve Kapitaallasten	onbeperkt	onbeperkt	40.999	6.341	1.049	0	46.291
Reserve Ombuiging	2025	variabel	638	0	0	0	638
Reserve Enecogelden	2025	variabel	94.481	0	942	0	93.539
Reserve Kapitaallasten verduurzaming prim. onderwijs	onbeperkt	onbeperkt	2.274	0	0	0	2.274
Reserve Boeterente leningenportefeuille	2025	variabel	4.557	0	814	0	3.743
Reserve Herstelwerkzaamheden Meerpolder	2025	variabel	750	0	0	0	750
Reserve Opvang vluchtelingen Oekraïne	2025	variabel	999	0	0	0	999
Reserve Aanloopfase Cultuurhuis	2025	variabel	389	300	0	0	689
Reserve Kapitaallasten dekkingsreserve RvR Groenzoom	2025	variabel	107	0	0	0	107
Reserve Opruimkosten Sporthoeklaan	2034	variabel	0	899	0	0	899
Bestemmingsreserves			156.526	8.143	7.179	0	157.490
Totaal Reserves			245.858	15.146	27.689	0	233.315

Voorzieningen	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan-24	Dotatie 2024	Bestedingen 2024	Vrijval 2024	Saldo 31-dec-24
Voorziening Wethouders	onbeperkt	onbeperkt	4.026	0	253	0	3.773
Voorziening Verlofsparen	onbeperkt	onbeperkt	401	0	0	0	401
Voorziening RVU	onbeperkt	onbeperkt	40	-22	-16	0	34
Totaal verplichtingen, verliezen en risico's			4.427	0	253	0	4.208
Voorziening Afvalstoffenheffing	onbeperkt	onbeperkt	423	-26	0	0	397

Voorziening Riolering	onbeperkt	onbeperkt	17.529	308	0	0	17.837
Totaal onderhoudsregalisatievoorzieningen			17.529	308	0	0	18.234
Totaal Voorzieningen			21.956	308	253	0	22.442

Bedragen x € 1.000

Reserves	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan-25	Dotatie 2025	Onttrekking 2025	Vrijval 2025	Saldo 31-dec-25
Algemene reserve algemene dienst incl. resultaat	onbeperkt	onbeperkt	75.825	0	4.894	0	70.931
Algemene reserves			75.825	0	4.894	0	70.931
Reserve Rekenkamer	onbeperkt	variabel	38	0	0	0	38
Reserve Afronding Overbuurtsepolder	2025	variabel	0	0	0	0	0
Reserve Baggeren	onbeperkt	onbeperkt	610	0	467	0	143
Reserve (Tijdelijke) huisvesting primair onderwijs alg.	2025	variabel	2.257	0	790	0	1.467
Reserve Overdracht schoolgebouwen	2025	variabel	496	0	0	0	496
Reserve 1e inrichting en OLP	2036	variabel	1.410	0	190	0	1.220
Reserve Sociaal Domein	2025	variabel	1.629	0	0	0	1.629
Reserve Warmtevisie	2025	onbeperkt	260	0	0	0	260
Reserve Actieplan Omgevingswet	2025	variabel	43	0	0	0	43
Reserve NTM kosten afgesloten GREX	onbeperkt	onbeperkt	0	0	0	0	0
Reserve GO gemeentelijke gebouwen	onbeperkt	onbeperkt	252	664	904	0	12
Reserve Onderzoekskosten	2025	variabel	566	0	0	0	566
Reserve Kapitaallasten	onbeperkt	onbeperkt	46.291	0	2.344	0	43.947
Reserve Ombuiging	2025	variabel	638	0	0	0	638
Reserve Enecogelden	2025	variabel	93.539	0	229	0	93.310
Reserve Kapitaallasten verduurzaming prim.onderwijs	onbeperkt	onbeperkt	2.274	0	423	0	1.851
Reserve Boeterente leningenportefeuille	2025	variabel	3.743	0	669	0	3.074
Reserve Herstelwerkzaamheden Meerpolder	2025	variabel	750	0	0	0	750
Reserve Opvang vluchtelingen Oekraïne	2025	variabel	999	0	0	0	999
Reserve Aanloopfase Cultuurhuis	2025	variabel	689	186	0	0	875
Reserve Kapitaallasten dekkingsreserve RvR Groenzoom	2025	variabel	107	0	0	0	107
Reserve Opruimkosten Sporthoeklaan	2034	variabel	899	0	0	0	899
Bestemmingsreserves			157.490	850	6.016	0	152.324
Totaal Reserves			233.315	850	10.910	0	223.255

Voorzieningen	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan-25	Dotatie 2025	Bestedingen 2025	Vrijval 2025	Saldo 31-dec-25
Voorziening Wethouders	onbeperkt	onbeperkt	3.773	0	253	0	3.520
Voorziening Verlofsparen	onbeperkt	onbeperkt	401	0	0	0	401
Voorziening RVU	onbeperkt	onbeperkt	34	0	-6	0	40
Totaal verplichtingen, verliezen en risico's			4.208	0	247	0	3.961
Voorziening Afvalstoffenheffing	onbeperkt	onbeperkt	397	0	0	0	397

Voorziening Riolering	onbeperkt	onbeperkt	17.837	0	780	0	17.057
Totaal onderhoudsregalisatievoorzieningen			18.234	0	780	0	17.454
Totaal Voorzieningen			22.442	0	1.027	0	21.415

Bedragen x € 1.000

Reserves	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan-26	Dotatie 2026	Onttrekking 2026	Vrijval 2026	Saldo 31-dec-26
Algemene reserve algemene dienst incl. resultaat	onbeperkt	onbeperkt	70.931	0	9.328	0	61.603
Algemene reserves			70.931	0	9.328	0	61.603
Reserve Rekenkamer	onbeperkt	variabel	38	0	0	0	38
Reserve Afronding Overbuurtsepolder	2025	variabel	0	0	0	0	0
Reserve Baggeren	onbeperkt	onbeperkt	143	0	143	0	0
Reserve (Tijdelijke) huisvesting primair onderwijs alg.	2025	variabel	1.467	0	135	0	1.332
Reserve Overdracht schoolgebouwen	2025	variabel	496	0	0	0	496
Reserve 1e inrichting en OLP	2036	variabel	1.220	0	104	0	1.116
Reserve Sociaal Domein	2025	variabel	1.629	0	0	0	1.629
Reserve Warmtevisie	2025	onbeperkt	260	0	0	0	260
Reserve Actieplan Omgevingswet	2025	variabel	43	0	0	0	43
Reserve NTM kosten afgesloten GREX	onbeperkt	onbeperkt	0	0	0	0	0
Reserve GO gemeentelijke gebouwen	onbeperkt	onbeperkt	12	664	386	0	290
Reserve Onderzoekskosten	2025	variabel	566	0	0	0	566
Reserve Kapitaallasten	onbeperkt	onbeperkt	43.947	0	2.457	0	41.490
Reserve Ombuiging	2025	variabel	638	0	0	0	638
Reserve Enecogelden	2025	variabel	93.310	0	0	0	93.310
Reserve Kapitaallasten verduurzaming prim.onderwijs	onbeperkt	onbeperkt	1.851	0	407	0	1.444
Reserve Boeterente leningenportefeuille	2025	variabel	3.074	0	668	0	2.406
Reserve Herstelwerkzaamheden Meerpolder	2025	variabel	750	0	0	0	750
Reserve Opvang vluchtelingen Oekraïne	2025	variabel	999	0	0	0	999
Reserve Aanloopfase Cultuurhuis	2025	variabel	875	0	0	0	875
Reserve Kapitaallasten dekkingsreserve RvR Groenzoom	2025	variabel	107	0	0	0	107
Reserve Opruimkosten Sporthoeklaan	2034	variabel	899	0	0	0	899
Bestemmingsreserves			152.324	664	4.300	0	148.688
Totaal Reserves			223.255	664	13.628	0	210.291

Voorzieningen	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan-26	Dotatie 2026	Bestedingen 2026	Vrijval 2026	Saldo 31-dec-26
Voorziening Wethouders	onbeperkt	onbeperkt	3.520	0	253	0	3.267
Voorziening Verlofsparen	onbeperkt	onbeperkt	401	0	0	0	401
Voorziening RVU	onbeperkt	onbeperkt	40	0	0	0	40
Totaal verplichtingen, verliezen en risico's			3.921	0	253	0	3.708
Voorziening Afvalstoffenheffing	onbeperkt	onbeperkt	397	0	0	0	397

Voorziening Riolering	onbeperkt	onbeperkt	17.057	0	1.023	0	16.034
Totaal onderhoudsregalisatievoorzieningen			17.454	0	1.023	0	16.431
Totaal Voorzieningen			21.375	0	1.276	0	20.139

Bedragen x € 1.000

Reserves	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan-27	Dotatie 2027	Onttrekking 2027	Vrijval 2027	Saldo 31-dec-27
Algemene reserve algemene dienst incl. resultaat	onbeperkt	onbeperkt	61.603	0	9.492	0	52.111
Algemene reserves			61.603	0	9.492	0	52.111
Reserve Rekenkamer	onbeperkt	variabel	38	0	0	0	38
Reserve Afronding Overbuurtsepolder	2025	variabel	0	0	0	0	0
Reserve Baggeren	onbeperkt	onbeperkt	0	0	0	0	0
Reserve (Tijdelijke) huisvesting primair onderwijs alg.	2025	variabel	1.332	0	134	0	1.198
Reserve Overdracht schoolgebouwen	2025	variabel	496	0	0	0	496
Reserve 1e inrichting en OLP	2036	variabel	1.116	0	0	0	1.116
Reserve Sociaal Domein	2025	variabel	1.629	0	0	0	1.629
Reserve Warmtevisie	2025	onbeperkt	260	0	0	0	260
Reserve Actieplan Omgevingswet	2025	variabel	43	0	0	0	43
Reserve NTM kosten afgesloten GREX	onbeperkt	onbeperkt	0	0	0	0	0
Reserve GO gemeentelijke gebouwen	onbeperkt	onbeperkt	290	664	431	0	523
Reserve Onderzoekskosten	2025	variabel	566	0	0	0	566
Reserve Kapitaallasten	onbeperkt	onbeperkt	41.490	0	2.892	0	38.598
Reserve Ombuiging	2025	variabel	638	0	0	0	638
Reserve Enecogelden	2025	variabel	93.310	0	0	0	93.310
Reserve Kapitaallasten verduurzaming prim.onderwijs	onbeperkt	onbeperkt	1.444	0	208	0	1.236
Reserve Boeterente leningenportefeuille	2025	variabel	2.406	0	669	0	1.737
Reserve Herstelwerkzaamheden Meerpolder	2025	variabel	750	0	0	0	750
Reserve Opvang vluchtelingen Oekraïne	2025	variabel	999	0	0	0	999
Reserve Aanloopfase Cultuurhuis	2025	variabel	875	0	0	0	875
Reserve Kapitaallasten dekkingsreserve RvR Groenzoom	2025	variabel	107	0	0	0	107
Reserve Opruimkosten Sporthoeklaan	2034	variabel	899	0	0	0	899
Bestemmingsreserves			148.688	664	4.334	0	145.018
Totaal Reserves			210.291	664	13.826	0	197.129

Voorzieningen	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan-27	Dotatie 2027	Bestedingen 2027	Vrijval 2027	Saldo 31-dec-27
Voorziening Wethouders	onbeperkt	onbeperkt	3.267	0	253	0	3.014
Voorziening Spaarverlof	onbeperkt	onbeperkt	401	0	0	0	401
Voorziening RVU	onbeperkt	onbeperkt	40	0	0	0	40
Totaal verplichtingen, verliezen en risico's			3.668	0	253	0	3.455
Voorziening Afvalstoffenheffing	onbeperkt	onbeperkt	397	0	0	0	397

Voorziening Riolering	onbeperkt	onbeperkt	16.034	0	1.015	0	15.019
Totaal onderhoudsregalisatievoorzieningen			16.431	0	1.015	0	15.416
Totaal Voorzieningen			20.099	0	1.268	0	18.871

Reserves	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan-28	Dotatie 2028	Onttrekking 2028	Vrijval 2028	Saldo 31-dec-28
Algemene reserve algemene dienst incl. resultaat	onbeperkt	onbeperkt	52.111	0	6.148	0	45.963
Algemene reserves			52.111	0	6.148	0	45.963
Reserve Rekenkamer	onbeperkt	variabel	38	0	0	0	38
Reserve Afronding Overbuurtsepolder	2025	variabel	0	0	0	0	0
Reserve Baggeren	onbeperkt	onbeperkt	0	0	0	0	0
Reserve (Tijdelijke) huisvesting primair onderwijs alg.	2025	variabel	1.198	0	174	0	1.024
Reserve Overdracht schoolgebouwen	2025	variabel	496	0	0	0	496
Reserve 1e inrichting en OLP	2036	variabel	1.116	0	0	0	1.116
Reserve Sociaal Domein	2025	variabel	1.629	0	0	0	1.629
Reserve Warmtevisie	2025	onbeperkt	260	0	0	0	260
Reserve Actieplan Omgevingswet	2025	variabel	43	0	0	0	43
Reserve NTM kosten afgesloten GREX	onbeperkt	onbeperkt	0	0	0	0	0
Reserve GO gemeentelijke gebouwen	onbeperkt	onbeperkt	523	664	478	0	709
Reserve Onderzoekskosten	2025	variabel	566	0	0	0	566
Reserve Kapitaallasten	onbeperkt	onbeperkt	38.598	0	2.506	0	36.092
Reserve Ombuiging	2025	variabel	638	0	0	0	638
Reserve Enecogelden	2025	variabel	93.310	0	0	0	93.310
Reserve Kapitaallasten verduurzaming prim.onderwijs	onbeperkt	onbeperkt	1.236	0	57	0	1.179
Reserve Boeterente leningenportefeuille	2025	variabel	1.737	0	669	0	1.068
Reserve Herstelwerkzaamheden Meerpolder	2025	variabel	750	0	0	0	750
Reserve Opvang vluchtelingen Oekraïne	2025	variabel	999	0	0	0	999
Reserve Aanloopfase Cultuurhuis	2025	variabel	875	0	0	0	875
Reserve Kapitaallasten dekkingsreserve RvR Groenzoom	2025	variabel	107	0	0	0	107
Reserve Opruimkosten Sporthoeklaan	2034	variabel	899	0	0	0	899
Bestemmingsreserves			145.018	664	3.884	0	141.798
Totaal Reserves			197.129	664	10.032	0	187.761

Voorzieningen	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan-28	Dotatie 2028	Bestedingen 2028	Vrijval 2028	Saldo 31-dec-28
Voorziening Wethouders	onbeperkt	onbeperkt	3.014	0	253	0	2.761
Voorziening Spaarverlof	onbeperkt	onbeperkt	401	0	0	0	401
Voorziening RVU	onbeperkt	onbeperkt	40	0	0	0	40
Totaal verplichtingen, verliezen en risico's			3.415	0	253	0	3.202
Voorziening Afvalstoffenheffing	onbeperkt	onbeperkt	397	0	0	0	397

Voorziening Riolering	onbeperkt	onbeperkt	15.019	0	1.004	0	14.015
Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen			15.416	0	1.004	0	14.412
Totaal Voorzieningen			18.831	0	1.257	0	17.614

Toelichting op het overzicht van reserves en voorzieningen

Algemene Reserve

De stand op 1 januari 2024 was € 89,3 miljoen. Het resultaat van de jaarrekening 2023 was € 6,3 miljoen positief. Naast deze toevoegingen zijn er ook onttrekkingen aan de algemene reserve gedaan. Deze onttrekkingen waren grotendeels reeds vastgesteld door de raad, zoals de Horti Science, individuele bijzondere bijstand energie armoede, en een storting in de kapitaallastendekkingsreserve. Per saldo wordt er in 2024 € 12,3 miljoen onttrokken aan de Algemene reserve.

De stand van de algemene reserve op 1 januari 2025 bedraagt hiermee € 77.8 miljoen.

Structurele mutaties op reserves en voorzieningen

Onderdeel van het op grond van het besluit begroting en verantwoording (BBV) verplichte overzicht van baten en lasten is het overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. In de notitie structurele en incidentele baten en lasten van de commissie BBV staat vermeld dat in principe alle toevoegingen en onttrekkingen aan reserves incidenteel van aard zijn. De bestemmingsreserve dekking kapitaallasten is hierop de uitzondering, omdat de looptijd van de ingestelde reserve gelijk is aan de afschrijvingstermijn van de geactiveerde investering. Ook de onttrekking aan de reserve Boeterente leningenportefeuille mag als structureel aangemerkt.

De beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves voor de jaren 2025-2028 zijn:

	Bedragen x € 1.000					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Structurele toevoegingen						
Reserve Boeterente	0	0	0	0	0	0
Reserve Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Reserve (Tijdelijke) huisvesting primair onderwijs	0	0	0	0	0	0
Reserve kapitaallasten duurzaamheidsmaatregelen primair onderwijs	0	0	0	0	0	0
Totaal toevoegingen	0	0	0	0	0	0
Structurele onttrekkingen						
Reserve Boeterente	1.157	814	668	668	668	668
Reserve Kapitaallasten	345	1.049	2.344	2.457	2.892	2.506
Reserve (Tijdelijke) huisvesting primair onderwijs	414	0	73	90	89	128
Reserve kapitaallasten duurzaamheidsmaatregelen primair onderwijs	0	1.237	425	406	208	57
Totaal onttrekkingen	1.916	3.100	3.510	3.621	3.857	3.359

Investerings

Inleiding

De investeringen binnen de gemeente kunnen we globaal onderscheiden in twee soorten, namelijk de investeringen in de grondexploitatie en de investeringen buiten de grondexploitaties. Deze laatste soort investeringen betreffen hoofdzakelijk vervangingsinvesteringen in de kapitaalgoederen van de gemeente. Voorbeelden hiervan zijn rioleringen en wegen, maar ook ICT en schoolgebouwen.

De investeringsbedragen worden berekend door een optelling te maken van externe kosten en kosten voor interne uren, en daar vervolgens de te ontvangen bijdrage van derden, zoals subsidies, van af te trekken. Daarnaast wordt er vanaf 2025 overhead doorbelast op de investeringsprojecten.

De MeerjarenInvesteringsPlanning (MIP) laat de nieuwe (vervangings-)investeringen zien voor de komende jaren. Voor de investeringen beginnende in het jaar 2025 wordt expliciet, bij vaststelling van deze Begroting, toestemming gevraagd om de kredieten voor de investeringen beschikbaar te stellen. Hieronder worden deze nader toegelicht op nut en noodzaak. De investeringen die starten in het jaar 2026 en verder zijn ter illustratie opgenomen om inzicht te geven in het nieuwe investeringsvolume voor de komende jaren.

Investeringsprogramma 2025-2028

Onderstaande tabellen geven van zowel de reeds gevoteerde investeringen als van de nog te voteren investeringen de totaal benodigde kredieten weer. Tevens is in deze tabellen de fasering van de investeringen te zien.

Reeds gevoteerde investeringen														
Omschrijving	Aanschafwaarde 1-1-2024	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028	Totaal	Nieuw/Ver v	Dekking	Afschr 2025	Afschr 2026	Afschr 2027	Afschr 2028	
Weidevogels (korfbal kunstgras)-Totaal renovatie	9.533	424.811	-	-	-	-	434.344	Vervanging	Saldo	27.146	27.146	27.146	27.146	
HBR veld 6 (zandveld) (br)	-	82.900	630.914	-	-	-	713.814	Nieuw	Saldo	-	59.485	54.527	54.527	
Sportboxen	15.195	27.595	-	-	-	-	42.790	Nieuw	Saldo	4.279	4.279	4.279	4.279	
CVV Veld 6	-	-	750	109.762	-	-	110.512	vervangen	Saldo	-	-	7.894	7.894	
Jeu de Boules	-	-	750	70.125	-	-	70.875	vervangen	Saldo	-	-	5.906	5.906	
Triomfbaan 1 t/m 9	-	20.625	535.612	-	-	-	556.237	vervangen	Saldo	-	46.353	42.490	42.490	
Totaal Beleidsveld 3.1 Sport	24.728	555.931		179.887	-	-	1.928.572			31.425	137.263	142.242	142.242	
			1.168.026											
Cultuurhuis Blok B - Bouw	1.688.586	3.256.329	4.341.771	1.085.443	-	-	10.372.129	Nieuw	Reserve	-	-	207.443	207.443	
Cultuurhuis Blok B - Installaties	1.916	1.452.524	1.936.698	484.175	-	-	3.875.313	Nieuw	Reserve	-	-	38.792	38.792	
Cultuurhuis Blok B - Inventaris vast	-	-	1.514.000	-	-	-	1.514.000	Nieuw	Reserve	-	75.700	71.915	71.915	
Cultuurhuis Blok B - Inventaris los	-	-	425.000	425.000	-	-	850.000	Nieuw	Reserve	-	-	85.000	85.000	
Cultuurhuis Blok B - Duurzaamheid	-	-	150.000	-	-	-	150.000	Nieuw	Reserve	-	10.000	9.333	9.333	
Upgrade evenemententerrein	-	-	-	2.500.000	-	-	2.500.000	Nieuw	Reserve	-	-	250.000	250.000	
Totaal Beleidsveld 3.2 Cultuur	1.690.502	4.708.853	8.367.469	4.494.618	-	-	19.261.442			-	85.700	662.483	662.483	
Vervangende nieuwbouw basisscholen PWA en Kwakel	7.738.796	226.477	-	-	-	-	7.965.273	vervanging	Saldo	-	200.327	195.319	195.319	
Duurzaamheidsmaatregelen Het Baken	1.083.817	-	-	-	-	-	1.083.817	Vervanging	Reserve	72.254	72.254	72.254	72.254	
Duurzaamheidsmtrgl Gouden Griffel, AMG Schmidtln	190.786	-233.453	292.559	-	-	-	249.892	Vervanging	Reserve	-	16.659	15.549	15.549	
Duurzaamheidsmtrgl Prinses Maxima, loc.AMG Schmidt	14.477	-	-	-	-	-	14.477	Vervanging	Reserve	965	965	965	965	
Wiekslag vervangende nieuwbouw	353.794	558.576	2.960.192	2.955.692	339.735	-	7.167.989	Vervanging	Saldo	-	-	-	179.200	
Wiekslag ENG	8.213	-	265.158	-55.000	-	-	218.371	Vervanging	Saldo	-	-	5.459	5.459	
Oosthoek vervangende nieuwbouw	434.679	616.775	2.011.250	1.511.250	512.347	-	5.086.301	Vervanging	Saldo	-	-	-	127.158	
Oosthoek ENG	7.187	76.199	85.795	59.219	-56.000	-	172.400	Vervanging	Saldo	-	-	-	8.620	

Wilderszijde 1 Nieuwbouw	137.814	306.709	3.181.415	189.743	-	-	3.815.681	Nieuw	Saldo	-	-	95.392	95.392
Wilderszijde 1 ENG	3.422	-	148.950	95.163	-37.206	-	210.329	Nieuw	Saldo	-	-	-	5.258
Wilderszijde 2 Nieuwbouw	11.200	-	39.000	-	372.689	3.392.792	3.815.681	Nieuw	Saldo	-	-	-	-
Wilderszijde 2 ENG	1.198	-	148.950	-37.206	95.163	-	208.105	Nieuw	Saldo	-	-	-	10.405
Wilderszijde 3 Nieuwbouw	13.707	-	-	15.600	389.626	3.624.576	4.043.509	Nieuw	Saldo	-	-	-	-
Wilderszijde 3 ENG	-	-	-	148.950	-37.206	95.163	206.907	Vervanging	Saldo	-	-	-	-
Pr.Joh.Friso, loc. Orionstraat verv. nieuwbouw	125.589	5.250	2.084.294	510.296	-	-	2.725.429	Vervanging	Saldo	-	-	68.136	68.136
Pr.Joh.Friso, loc. Orionstraat verv. nieuwbouw ENG	3.344	88.305	88.305	-20.786	-	-	159.168	Vervanging	Saldo	-	-	7.958	7.958
Parel vervangende nieuwbouw	127.815	-	2.400	295.379	3.110.503	-	3.536.097	Vervanging	Saldo	-	-	-	88.402
Parel ENG	-	-	-	-	-	91.189	91.189	Vervanging	Saldo	-	-	-	-
Klimophoeve vervangende nieuwbouw	314.879	8.166	609.350	2.011.250	1.505.250	-	4.448.895	Vervanging	Saldo	-	-	-	111.222
Wilgenhoek verduurzaamheidsmaatregelen	-	-	24.122	-	-	-	24.122	Vervanging	Reserve	-	1.608	1.501	1.501
Dorpsstraat (Klimophoeve), tijdelijke huisvesting	130.601	172.003	-	-	-	-	302.604	Nieuw	Reserve tijdelijk	-	75.651	56.738	56.738
Zuiderparklaan, Treehouse, tijdelijke huisvesting	534.537	-	-	-	-	-	534.537	Nieuw	Reserve tijdelijk	178.179	178.179	-	-
Rest scholen ter verdeling, tijdelijke huisvesting	129.116	324.929	-	-	-	-	454.045	Nieuw	Reserve tijdelijk	151.348	151.348	151.348	-
Klimophoeve ENG (bw)	-	-	-	-	143.000	-	143.000	Vervanging	Saldo	-	-	-	7.150
Groenehoek loc. Stampioenr. (bh)verduurz. maatr.	339	-	-	-	-	-	339	Vervanging	Res. Duurzaam	23	23	23	23
De Ackers loc. Stampioenr (br) verduurzmh.maatr.	298	-	-	-	-	-	298	Vervanging	Res. Duurzaam	20	20	20	20
De Vuurvogel (bg) verduurzaamheidsmaatregelen	-	-	81.450	217.450	-123.960	-	174.940	Vervanging	Res. Duurzaam	-	-	-	11.663
De Acker, loc. Groeneweg (bg) verduurzmh.maatr.	-	-	361.520	53.825	8.535	-	423.880	Vervanging	Res. Duurzaam	-	-	-	16.955
Pr.Maxima,loc.Gouden Uillaan verv.nieuwbouw	271.364	3.000	4.500	240.207	2.498.066	143.567	3.160.704	Vervanging	Saldo	-	-	-	-
Gouden Griffel, Theo dOrsingel uitbr. bouw	-	-	64.280	677.200	38.769	-	780.249	Vervanging	Saldo	-	-	-	19.506
Semi permanente huisvesting IKC Cadans (BR2300110)	-	3.479.706	-	-	-	-	3.479.706	nieuw	Reserve	869.927	869.927	869.927	869.927
Stelpost IHP	-	-1.051.516	224.811	-3.084.768	-5.222.153	9.133.626	-	-	-	-	-	-	-

Totaal Beleidsveld 3.3	11.636.972												
Onderwijs en Kinderopvang		4.581.126	12.678.301	5.783.464	3.537.158	16.480.913	54.697.934			1.272.716	1.566.961	1.540.589	1.974.780
Totaal programma 3	13.352.202												
		9.845.910	22.213.796	10.457.969	3.537.158	16.480.913	75.887.948			1.304.141	1.789.924	2.345.314	2.779.505
Bebording autonetwerk	81.486	93.357	-	-	-	-	174.843 Nieuw	Reserve	17.484	17.484	17.484	17.484	
Vervangen BBS 2024	-	333.125	-	-	-	-	333.125 Vervanging	Saldo	33.313	33.313	33.313	33.313	
Verkeersmaatregelen Aanpak Straatracen	-	450.000	-	-	-	-	450.000 Nieuw	Saldo	22.500	22.500	22.500	22.500	
Totaal Beleidsveld 5.1	81.486	876.482	-	-	-	-	957.968		73.297	73.297	73.297	73.297	
Bebording, Bestrating en Straatmeubilair													
Groen investering Vogelbuurt (bl)	468.216	54.431	-	-	-	-	522.647 Vervanging	Saldo	20.906	20.906	20.906	20.906	
Groen invest. Weidebloembuurt/plein OudelandseIn	22.686	46.727	339.664	-	-	-	409.077 Vervanging	Saldo	-	16.363	15.709	15.709	
Groen investering Schildersbuurt	57.320	32.571	-	-	-	-	89.891 Vervanging	Saldo	3.596	3.596	3.596	3.596	
Reconstructie julianalaan hoeksekad bh groen	-	82.215	-	-	-	-	82.215 Vervanging	Saldo	3.289	3.289	3.289	3.289	
Reconstructie milleniumplein bh groen	-	29.900	81.004	-	-	-	110.904 Vervanging	Saldo	-	4.436	4.436	4.436	
Reconstructie sterrenbuurt groen	-	73.500	65.800	69.275	59.375	-	267.950 Vervanging	Saldo	-	-	-	10.718	
Totaal Beleidsveld 5.1	548.222	319.344	486.468	69.275	59.375	-	1.482.684		27.791	48.590	47.936	58.654	
Groenvoorziening													
Vervangen brug Europasingel BH	-	78.618	597.225	43.055	-	-	718.898 Vervanging	Saldo	-	-	35.945	35.945	
Totaal Beleidsveld 5.1	-	78.618	597.225	43.055	-	-	718.898		-	-	35.945	35.945	
Kunstwerken													
Vervangen OVL Oosteindseweg	28.100	21.000	124.000	109.000	-	-	282.100 Vervanging	Saldo	-	-	14.105	14.105	
Vervangen OVL installatie Bloemenbuurt (br)	4.192	217.048	65.935	-	-	-	287.175 Vervanging	Saldo	-	14.359	13.641	13.641	
Renovatie OVL installaties 2022	494.909	584.052	-	-	-	-	1.078.961 Vervanging	Saldo	53.948	53.948	53.948	53.948	
Vervangen OVL Bergweg-zuid	8.509	198.792	-	-	-	-	207.301 Vervanging	Saldo	10.365	10.365	10.365	10.365	
Vervangen OVL Julianalaan/Hoeksekade	2.667	117.233	38.200	-	-	-	158.100 Vervanging	Saldo	-	7.905	7.510	7.510	
Reconstructie Sterrenbuurt (Berkel) - OVL	17.491	32.609	167.550	167.550	27.550	-	412.750 Vervanging	Saldo	-	-	-	20.638	
Totaal Beleidsveld 5.1	555.868		395.685	276.550	27.550	-	2.426.387		64.313	86.577	99.569	120.207	
Openbare Verlichting		1.170.734											

Vervangen speeltoestellen Vogelbuurt (br)	164.289	77.814	-	-	-	-	242.103	Vervanging Saldo	24.210	24.210	24.210	24.210
Vervangen speeltoestellen Schildersbuurt (bl)	10.791	60.497	-	-	-	-	71.288	Vervanging Saldo	7.129	7.129	7.129	7.129
Vervangen speeltoestellen 2023	819.575	79.690	-	-	-	-	899.265	Vervanging Saldo	89.927	89.927	89.927	89.927
Reconstructie Milleniumplein-Spelen	-	18.700	170.700	-	-	-	189.400	Vervanging Saldo	-	18.940	17.046	17.046
Vervangen speeltoestellen 2024	-	830.182	-	-	-	-	830.182	Vervanging Saldo	83.018	83.018	83.018	83.018
Reconstructie sterrenbuur br spelen def	-	21.550	90.955	14.995	40.070	-	167.570	Vervanging Saldo	-	-	-	16.757
Totaal Beleidsveld 5.1 Spelen	994.655	1.088.433	261.655	14.995	40.070	-	2.399.808		204.284	223.224	221.330	238.087
Vervangen oeverbescherming 2023/2024	417.757	522.468	-	-	-	-	940.225	Vervanging Saldo	47.011	47.011	47.011	47.011
Vervangen oeverbescherming 2024/2025	-	186.350	301.050	-	-	-	487.400	Vervanging Saldo	-	24.370	23.152	23.152
Totaal Beleidsveld 5.1 Waterkering	417.757	708.818	301.050	-	-	-	1.427.625		47.011	71.381	70.163	70.163
Reconstructie Bloemenbuurt (br)	2.261.962	1.444.825	1.444.825	-	-	-	5.151.612	Vervanging Saldo	-	171.720	165.996	165.996
Fietspad Gerberasingel	24.424	179.861	-	-	-	-	204.285	Vervanging Saldo	6.809	6.809	6.809	6.809
Opwaarderen Station Rodenrijs	1.913.552	138.000	-	-	-	-	2.051.552	Nieuw Reserve	107.550	107.550	107.550	107.550
Aanleg Calamiteitenweg Klappolder	386.236	4.462.498	-	-	-	-	4.848.734	Nieuw Reserve	242.437	242.437	242.437	242.437
Fietsvoorzieningen ZoRo Baan	79	-	-	235.775	-	-	235.854	Nieuw Reserve	-	-	7.862	7.862
Metropolitane fietsroute Delft-R'dam Alexander	29.914	184.867	414.455	125.961	66.978	646.906	1.469.081	Nieuw Reserve	-	-	-	-
De Kruin Bergschenhoek	1.901.730	387.109	-	-	-	-	2.288.839	Vervanging Saldo	114.442	114.442	114.442	114.442
Reconstructie Julianalaan (dl Beethovenln-N209)	169.017	123.022	512.075	87.075	-	-	891.189	Vervanging Saldo	-	-	34.000	34.000
Reconstructie Schildersbuurt (bl)	1.217.937	65.539	-	-	-	-	1.283.476	Vervanging Saldo	42.783	42.783	42.783	42.783
Reconstructie Oosteindseweg (bg)	105.334	46.237	82.975	566.975	120.000	60.000	981.521	Vervanging Saldo	-	-	-	-
Reconstructie Bergweg-zuid (bg)	128.805	798.491	-	-	-	-	927.296	Vervanging Saldo	46.365	46.365	46.365	46.365
Reconstructie rondom Berkel Centrum West	586.664	1.032.323	210.000	-	-	-	1.828.987	Vervanging Saldo	-	60.966	58.934	58.934
Reconstructie Hoeksekade (bg)	-	98.852	110.000	920.000	132.000	-	1.260.852	Vervanging Saldo	-	-	-	63.043
Berkel Centrum Oost (br)	553.645	4.927.504	8.032	-	-	-	5.489.181	Vervanging Saldo	-	274.459	260.736	260.736
Reconstructie Sterrenbuurt	276.283	217.493	997.925	1.148.225	848.225	848.225	4.336.376	Vervanging Saldo	-	-	-	-

Reconstructie Weidebloemwijk (br)	11.091	277.760	714.548	246.746	-	-	1.250.145	Vervanging Saldo	-	-	83.343	83.343
Reconstructie Dorp Zuid	27.122	114.053	439.580	779.580	799.790	-	2.160.125	Vervanging Saldo	-	-	-	108.006
Klapwijnseweg B'dorpseweg-Vervangen wegverharding	43.694	112.357	1.658.805	224.805	-	-	2.039.661	Vervanging Reserve	-	-	101.983	101.983
Metropolitane fietsroute Zoetermeer-Rotterdam	-	210.852	956.343	881.343	-	-	2.048.538	Nieuw Reserve	-	-	68.285	68.285
Wijkaanp. bomen en struikenbuurt(br)-verv. wegverh	-	115.375	129.125	916.716	1.514.466	1.208.468	3.884.150	vervanging Saldo	-	-	-	-
Investeringen 2024- Wegen	-	727.368	-	-	-	-	727.368	vervanging Saldo	36.368	36.368	36.368	36.368
Dia fietspad metrostation Rodenrijs (wilderzijde)	-	144.207	-	-	-	-	144.207	Nieuw Reserve	7.210	7.210	7.210	7.210
Oostwest fietspad op viaduct HSL (Wilderszijde)	-	205.659	-	-	-	-	205.659	Nieuw Reserve	10.283	10.283	10.283	10.283
Betere brug voor Berkel Centrum	-	18.939	19.062	-	-	-	38.001	Vervanging Saldo	-	1.900	1.900	1.900
Totaal Beleidsveld 5.1 Wegen, straten en pleinen	9.637.489	16.033.191	7.697.750	6.133.201	3.481.459	2.763.599	45.746.689		614.247	1.123.292	1.397.286	1.568.335
Afvalbrengstation (muv grondwaarde)	742.600	6.078.258	51.367	-	-	-	6.872.225	nieuw Heffing	-	271.846	260.972	260.972
Verzamelcontainers 2023	200.384	13.466	-	-	-	-	213.850	Nieuw Heffing	-	21.385	19.247	19.247
Toegangscontrolesystemen 2024	-	-	196.726	-	-	-	196.726	nieuw Heffing	-	19.673	17.705	17.705
Verzamelcontainers 2024	-	252.975	-	-	-	-	252.975	nieuw Heffing	25.298	25.298	25.298	25.298
Totaal Beleidsveld 5.2 Afval	942.984	6.344.699	248.093	-	-	-	7.535.776		25.298	338.202	323.222	323.222
Wijkaanpak bomen- en Struikenbuurt (br)-Riool (k)	-	147.386	1.099.232	2.111.387	1.605.849	156.001	5.119.855	Vervanging Heffing	-	-	-	-
Verv. en rioolrenovaties Bloemenbuurt (br)	3.562.506	1.059.957	-	-	-	-	4.622.463	Vervanging Heffing	-	77.041	75.757	75.757
Verbeteringsmtregelen riool Hoeksekade-Julianalaan	189.433	2.041.375	1.291.684	165.154	-	-	3.687.646	Vervanging Heffing	-	-	92.191	92.191
Vervangen en rioolrenovatie Weidebloembuurt (br)	194.589	236.782	390.625	-	-	-	821.996	Vervanging Heffing	-	13.700	13.472	13.472
Verv/aanpassing vrijvalrioel Westersingel (centrum)	104.810	828.443	223.250	-	-	-	1.156.503	Vervanging Heffing	-	19.275	18.954	18.954
Vervangen en renovaties riool Rottekade	462.150	2.590.453	1.140.000	-	-	-	4.192.603	Vervanging Heffing	-	69.877	68.712	68.712
Vervangen en renovatie riool Sterrenbuurt (br)	1.390.757	881.317	581.317	-	-	-	2.853.391	Vervanging Heffing	-	47.557	46.764	46.764
Vervangen en rioolrenovaties Dorp Zuid	5.640	95.014	2.982.169	2.982.169	127.922	-	6.192.914	Vervanging Heffing	-	-	-	103.215

Vervangen persleidingen 2023	220.573	-	-	-	-	-	220.573	Vervanging	Heffing	3.676	3.676	3.676	3.676
Vervangen en vrijval riool 2024	-	2.050.875	-	-	-	-	2.050.875	Vervanging	Heffing	34.181	34.181	34.181	34.181
Vervangen persleidingen 2024	-	533.825	-	-	-	-	533.825	Vervanging	Heffing	8.897	8.897	8.897	8.897
Vervangen persleidingen Vosmaerstraat/ Penninghlaa	-	283.825	-	-	-	-	283.825	Vervanging	Heffing	4.730	4.730	4.730	4.730
Relinen 2024	-	1.895.000	-	-	-	-	1.895.000	Vervanging	Heffing	31.583	31.583	31.583	31.583
Verbetermaatregel Zuiderparklaan	-	98.375	185.450	-	-	-	283.825		Heffing	-	4.730	4.652	4.652
Aanleggen streng KO van Dijkseingel	-	83.375	-	-	-	-	83.375		Heffing	1.390	1.390	1.390	1.390
Totaal Beleidsveld 5.2 Riolering	6.130.458	12.826.002	7.893.727	5.258.710	1.733.771	156.001	33.998.669			84.457	316.637	404.959	508.174
Renovatie hoofd- en gebiedsrioolgemaal 2023	208.985	-	-	-	-	-	208.985	Vervanging	Heffing	13.932	13.932	13.932	13.932
Vervangen pompen en datatransm drukriolering 2023	304.666	-	-	-	-	-	304.666	Vervanging	Heffing	20.311	20.311	20.311	20.311
Renovatie hoofd- en gebiedsrioolgemaal 2024	-	333.825	-	-	-	-	333.825	Vervanging	Heffing	22.255	22.255	22.255	22.255
Vervangen pompen en datatransm drukriolering 2024	-	357.825	-	-	-	-	357.825	Vervanging	Heffing	23.855	23.855	23.855	23.855
Totaal Beleidsveld 5.2 Rioolgemalen	513.651	691.650	-	-	-	-	1.205.301			80.353	80.353	80.353	80.353
Huis van de Samenleving (Bouwkundig)	48.650	114.744	-	-	-	-	163.394	Nieuw	Saldo	-	6.536	6.274	6.274
Huis van de Samenleving (Inrichting)	2.568	482.570	-	-	-	-	485.138	Nieuw	Saldo	-	48.514	43.662	43.662
Zonnepanelen zwembad de Windas	1	1.221.253	-	-	-	-	1.221.254	Nieuw	Saldo	61.063	61.063	61.063	61.063
Gasloos maken Anjerdreef	-	-	270.201	-	-	-	270.201	Nieuw	Saldo	-	13.510	12.835	12.835
Sporthal Wilderszijde	-	340.604	536.938	3.342.703	-	-	4.220.245	Nieuw	Saldo	-	-	84.405	84.405
Herontwikkeling De Snip	121.617	78.384	-	-	-	-	200.001	Vervanging	Reserve	8.000	8.000	8.000	8.000
Gasloos maken Stampioenndreef	-	-	210.000	-	-	-	210.000	Nieuw	Heffing	-	10.500	9.975	9.975
Totaal Beleidsveld 5.3 Vastgoed	172.836	2.237.555	1.017.139	3.342.703	-	-	6.770.233			69.063	148.123	226.214	226.214
Totaal programma 5	19.995.406	42.375.526	18.898.792	15.138.489	5.342.225	2.919.600	104.670.038			1.290.114	2.509.676	2.980.274	3.302.651
Investeringsen solarcarport P+R Westpolder-Bolwerk	-	19.232	171.732	152.500	-	-	343.464	Nieuw	Reserve	-	-	13.739	13.739
Fietsenstalling Westpolder-Bolwerk	-	-	825.000	-	-	-	825.000		Reserve	-	33.000	33.000	33.000
Verbeteringen P+R	-	-	-	124.000	-	-	124.000		Reserve	-	-	4.960	4.960

Westpolder-Bolwerk

Realisatie solar carport gemeentehuis	-	p.m.	p.m.	-	-	-	-	Nieuw	Reserve	-	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal Beleidsveld 6.2 mobiliteit	-	19.232	996.732	276.500	-	-	1.292.464			-	33.000	51.699	51.699
Totaal programma 6	-	19.232	996.732	276.500	-	-	1.292.464			-	33.000	51.699	51.699
Bosland infrastructuur(K)	33.577	54.278	497.619	421.468	-	-	1.006.942	Nieuw	Reserve	-	-	50.347	50.347
IVA VBK woningbouwloc Langevaart Bleiswijk(K)	989.103	115.650	58.794	-	-	-	1.163.547		VBK AOK	-	201.435	151.076	151.076
IVA VBK woningbouwloc Merenweg Bleiswijk(K)	1.050.169	410.625	204.375	-	-	-	1.665.169		VBK AOK	-	332.969	249.727	249.727
Woonwagens (bg)	230.805	130.002	1.561.540	1.264.937	-	-	3.187.284	Nieuw	Saldo	-	-	82.263	82.263
IVA VBK de Wildert	149.752	12.000	-	-	-	-	161.752	Vervanging	VBK AOK	-	25.009	18.757	18.757
Totaal Beleidsveld 7.1 Gebiedsontwikkeling	2.453.406	722.555	2.322.328	1.686.405	-	-	7.184.694			-	559.413	552.170	552.170
Totaal programma 7	2.453.406	722.555	2.322.328	1.686.405	-	-	7.184.694			-	559.413	552.170	552.170
Investerings gladheid	-	18.726	-	75.000	50.000	50.000	193.726	Vervanging	Saldo	1.873	1.873	1.873	1.873
Investerings voertuigen	-	88.311	350.000	50.000	500.000	80.000	1.068.311	Vervanging	Saldo	11.039	11.039	11.039	11.039
Totaal Beleidsveld 9.1 Afdelingskostenplaatsen	-	107.037	350.000	125.000	550.000	130.000	1.262.037			12.912	12.912	12.912	12.912
Totaal programma 9	-	107.037	350.000	125.000	550.000	130.000	1.262.037			12.912	12.912	12.912	12.912
Vervanging incl uitbreiding SBC servers 2024	486	100.000	200.000	-	-	-	300.486	Vervanging	Saldo	-	75.121	56.341	56.341
jaarlijkst aanschaf persoonlijke hardware (laptops/ telefoon ed.) 2024	-	125.000	-	-	-	-	125.000	Vervanging	Saldo	31.250	31.250	31.250	31.250
vervanging Firewall	-	250.000	-	-	-	-	250.000	Vervanging	Saldo	25.000	25.000	25.000	25.000
vervanging Headsets	-	50.000	-	-	-	-	50.000	Vervanging	Saldo	12.500	12.500	12.500	12.500
vervanging mobiele telefoons 2024	-	-	350.000	35.000	-	-	385.000	Vervanging	Saldo	-	-	96.250	96.250
Realisatie mobiel servicepunt	-	160.000	-	-	-	-	160.000	nieuw	Reserve	20.000	20.000	20.000	20.000
Totaal Beleidsveld 10.1 Overhead	486	685.000	550.000	35.000	-	-	1.270.486	0	0	88.750	163.871	241.341	241.341
Totaal programma 10	486	685.000	550.000	35.000	-	-	1.270.486	0	0	88.750	163.871	241.341	241.341
Totaal investeringen gevoteerd	35.801.500	53.755.260	45.331.648	27.719.363	9.429.383	19.530.513	191.567.667			2.695.917	5.068.796	6.183.710	6.940.278

Nog te voteren investeringen

Omschrijving	Aanschafwaarde 1-1-2024	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028	Totaal	Nieuw /Verv	Dekking	Afschr 2025	Afschr 2026	Afschr 2027	Afschr 2028
CVV veld 3	-	-	-	45.583	702.269	-	747.852	Vervanging	Saldo	-	-	-	62.321

HBR veld 1	-	-	48.158	359.894	-	-	408.052	Vervanging	Saldo	-	-	40.805	40.805
Soccer Boys veld 5	-	-	-	44.732	638.954	-	683.686	Vervanging	Saldo	-	-	-	56.974
Soccer Boys veld 6	-	-	-	30.437	233.030	-	263.467	Vervanging	Saldo	-	-	-	21.956
Veld 1 HVB	-	-	-	59.308	579.162	-	638.470	Vervanging	Saldo	-	-	-	53.206
Totaal Beleidsveld 3.1 Sport	-	-	48.158	539.954			2.741.527			-	-	40.805	235.262
					2.153.415								
Anne Frank verduurzaamheidsmaatregel	-	-	-	-	271.291	-	271.291	Vervanging	Reserve	-	-	-	18.086
Pius X, locatie Goudwinde ENG	-	-	-	-	148.000	-	148.000	Vervanging	Saldo	-	-	-	7.400
Pius X, locatie Goudwinde verduurzaamheidsmaatregel	-	-	-	-	99.975	-	99.975	Vervanging	Res. Duurzaam	-	-	-	6.665
Pius X, locatie Goudwinde Vervangende nieuwbouw	-	-	-	-	2.064.501	2.064.501	4.129.002	Vervanging	Saldo	-	-	-	-
Poolster ENG	-	-	-	-	168.000	80.000	248.000	Vervanging	Saldo	-	-	-	-
Poolster Vervangende nieuwbouw	-	-	-	2.395.901	2.395.901	-	4.791.802	Vervanging	Saldo	-	-	-	119.795
Poolster, verduurzaamheidsmaatregel	-	-	-	-	73.539	-	73.539	Vervanging	Res. Duurzaam	-	-	-	4.903
Regenboog, verduurzaamheidsmaatregel	-	-	-	-9.972	114.224	79.799	184.051	Vervanging	Res. Duurzaam	-	-	-	-
Totaal Beleidsveld 3.3 Onderwijs en Kinderopvang	-	-	-	2.385.929	5.335.431	2.224.300	9.945.660			-	-	-	156.849
Totaal programma 3	-	-	48.158							-	-	40.805	392.111
				2.925.883	7.488.846	2.224.300	12.687.187						
Vervangen BBS 2025	-	-	211.678	-	-	-	211.678	Vervanging	Saldo	-	21.168	21.168	21.168
Vervangen BBS 2026	-	-	-	333.125	-	-	333.125	Vervanging	Saldo	-	-	33.313	33.313
Vervangen BBS 2027	-	-	-	-	333.125	-	333.125	Vervanging	Saldo	-	-	-	33.313
Vervangen BBS 2028	-	-	-	-	-	333.125	333.125	Vervanging	Saldo	-	-	-	-
Totaal Beleidsveld 5.1 Bebording, Bestrating en Straatmeubilair	-	-	211.678	333.125	333.125	333.125	1.211.053			-	21.168	54.481	87.794
Anthuriumsingel - Groen	-	-	33.231	43.586	-	-	76.817	Vervanging	Saldo	-	-	3.073	3.073
Bomen en Struikenbuurt - Groen	-	-	-	63.899	57.724	236.249	357.872	Vervanging	Saldo	-	-	-	-
Componistenbuurt - Groen	-	-	-	-	20.585	445.176	465.761	Vervanging	Saldo	-	-	-	-
Dorp West - Groen	-	-	-	-	-	215.255	215.255	Vervanging	Saldo	-	-	-	-
Reconstructie Dorp Zuid - Groen	-	-	-	28.862	37.800	118.263	184.925	Vervanging	Saldo	-	-	-	-
Reconstructie Vogelbuurt	-	-	-	-	-	173.753	173.753	Vervanging	Saldo	-	-	-	-

West BW Groen													
Reconstructie Warmoezerij (BR) Groen	-	-	-	-	19.231	54.605	73.836	Vervanging Saldo	-	-	-	-	-
Vogelbuurt Oost - Groen	-	-	-	28.585	101.770	529.964	660.319	Vervanging Saldo	-	-	-	-	-
Wijkaanpak Edelsteenbuurt (BR) Groen	-	-	-	-	25.585	629.979	655.564	Vervanging Saldo	-	-	-	-	-
Totaal Beleidsveld 5.1 Groenvoorziening	-	-	33.231	164.932	262.695	2.403.244	2.864.102		-	-	3.073	3.073	
Investerings 2026/2027 - Kunstwerken	-	-	-	141.250	608.000	-	749.250	Vervanging Saldo	-	-	-	37.463	
Investerings 2027/2028 - Kunstwerken	-	-	-	-	141.250	608.000	749.250	Vervanging Saldo	-	-	-	-	
Investerings 2028/2029 - Kunstwerken	-	-	-	-	-	749.250	749.250	Vervanging Saldo	-	-	-	-	
Renovatie brug Klapwijkseweg BR-HB009	-	-	132.750	5.000	-	-	137.750	Vervanging Saldo	-	-	6.888	6.888	
Vervangen 5 houten bruggen	-	-	-	78.750	376.250	-	455.000	Vervanging Saldo	-	-	-	22.750	
Vervangen brug Koetsveldstr/Raadhuislaan BR-HB010	-	-	-	45.625	209.375	-	255.000	Vervanging Saldo	-	-	-	12.750	
Totaal Beleidsveld 5.1 Kunstwerken	-	-	132.750	270.625	1.334.875	1.357.250	3.095.500		-	-	6.888	79.851	
Reconstructie Bergweg-Noord (bg) - OVL	-	-	-	60.815	205.850	-	266.665	Vervanging Saldo	-	-	-	13.333	
Reconstructie bomen en stuikenbuurt - OVL	-	-	33.370	52.100	247.100	241.170	573.740	Vervanging Saldo	-	-	-	-	
Reconstructie Dorp Zuid - OVL	-	30.525	215.525	240.525	47.800	-	534.375	Vervanging Saldo	-	-	-	26.719	
Renovatie OVL installaties 2025/2026	-	-	451.157	601.157	-	-	1.052.314	Vervanging Saldo	-	-	52.616	52.616	
Renovatie OVL installaties 2026/2027	-	-	-	382.025	66.650	-	448.675	Vervanging Saldo	-	-	-	22.434	
Renovatie OVL installaties 2027/2028	-	-	-	-	498.675	-	498.675	Vervanging Saldo	-	-	-	24.934	
Vervangen OVL Julianalaan	-	-	60.875	212.625	6.500	-	280.000	Vervanging Saldo	-	-	-	14.000	
wijkaanpak componistenbuurt (br) - OVL	-	-	-	-	32.692	167.116	199.808	Vervanging Saldo	-	-	-	-	
wijkaanpak Dorp-West (bh) - OVL	-	-	-	-	36.654	429.001	465.655	Vervanging Saldo	-	-	-	-	
wijkaanpak vogelbuurt west (bl) - OVL	-	-	-	5.688	5.964	1.021.016	1.032.668	Vervanging Saldo	-	-	-	-	
Totaal Beleidsveld 5.1 Openbare Verlichting	-	30.525	760.927	1.554.935	1.147.885	1.858.303	5.352.575		-	-	52.616	154.036	
Reconstructie Dorp West - Spelen	-	-	-	-	20.780	144.436	165.216	Vervanging Saldo	-	-	-	-	
Reconstructie Dorp Zuid -	-	-	-	12.262	74.400	-	86.662	Vervanging Saldo	-	-	-	8.666	

Spelen													
Reconstructie Vogelbuurt Oost - Spelen	-	-	-	7.236	44.200	-	51.436	Vervanging Saldo	-	-	-	5.144	
Vervangen speeltoestellen 2025	-	-	790.575	-	-	-	790.575	Vervanging Saldo	-	79.058	79.058	79.058	
Vervangen speeltoestellen 2026	-	-	-	748.688	-	-	748.688	Vervanging Saldo	-	-	74.869	74.869	
Vervangen speeltoestellen 2027	-	-	-	-	1.006.301	-	1.006.301	Vervanging Saldo	-	-	-	100.630	
Vervangen speeltoestellen 2028	-	-	-	-	-	849.753	849.753	Vervanging Saldo	-	-	-	-	
Totaal Beleidsveld 5.1 Spelen	-	-	790.575	768.186		994.189	3.698.631		-	79.058	153.927	268.367	
				1.145.681									
Vervangen oeverbescherming 2025/2026	-	-	491.233	616.987	-	-	1.108.220	Vervanging Saldo	-	-	55.411	55.411	
Vervangen oeverbescherming 2026/2027	-	-	-	115.375	315.375	-	430.750	Vervanging Saldo	-	-	-	21.538	
Vervangen oeverbescherming 2027/2028	-	-	-	-	116.125	316.125	432.250	Vervanging Saldo	-	-	-	-	
Vervangen oeverbescherming 2028/2029	-	-	-	-	-	562.250	562.250	Vervanging Saldo	-	-	-	-	
Totaal Beleidsveld 5.1 Waterkering	-	-	491.233	732.362	431.500	878.375	2.533.470		-	-	55.411	76.949	
Reconstructie Noordeindseweg	-	-	-	87.154	137.924	2.300.915	2.525.993	Vervanging Saldo	-	-	-	-	
Herinrichten Milleniumplein	-	-	181.443	32.308	-	-	213.751	Vervangen Saldo	-	-	10.688	10.688	
Investerings 2025 - wegen	-	-	207.385	601.101	-	-	808.486	Vervanging Saldo	-	-	40.424	40.424	
Reconstructie Anthuriumsingel	-	-	275.678	557.232	-	-	832.910	Vervanging Saldo	-	-	41.646	41.646	
Reconstructie Bergweg-noord (bg) vervangen wegverhardingen	-	-	51.503	89.386	718.796	418.796	1.278.481	Vervanging Saldo	-	-	-	-	
Reconstructie Vogelaarstraat	-	-	-	39.693	164.571	-	204.264	Vervanging Saldo	-	-	-	10.213	
Reconstructie Warmoezerij (BR)	-	-	-	78.539	110.847	420.852	610.238	Vervanging Saldo	-	-	-	-	
Vervanging asfalt Jacob Marislaan	-	-	-	58.919	338.155	-	397.074	Vervanging Saldo	-	-	-	13.236	
Vervanging Asfalt Oudelandselaan Zuid	-	-	66.643	857.232	-	-	923.875	Vervanging Saldo	-	-	30.796	30.796	
wijkaanpak Dorp-West (bh) vervangen wegverharding	-	-	-	-	134.847	3.153.243	3.288.090	Vervanging Saldo	-	-	-	-	
Wijkaanpak Edelstenenbuurt	-	-	-	124.078	144.078	5.160.215	5.428.371	Vervanging Saldo	-	-	-	-	
Wijkaanpak vogelbuurt oost en west(bl)	-	-	92.463	98.617	98.617	6.393.874	6.683.571	Vervanging Saldo	-	-	-	-	
Totaal Beleidsveld 5.1	-	-	875.115						-	-	123.554	147.003	

Wegen, straten en pleinen			2.624.259	1.847.835	17.847.895	23.195.104							
Overname minicontainers 2026	-	-	-	390.539	-	-	390.539	Vervanging	Heffing	-	-	39.054	39.054
Verzamelcontainers 2025	-	-	636.985	-	-	-	636.985	Vervanging	Heffing	-	63.699	63.699	63.699
Verzamelcontainers 2026	-	-	-	359.807	-	-	359.807	Vervanging	Heffing	-	-	35.981	35.981
Verzamelcontainers 2027	-	-	-	-	357.262	-	357.262	Vervanging	Heffing	-	-	-	35.726
Verzamelcontainers 2028	-	-	-	-	-	322.877	322.877	Vervanging	Heffing	-	-	-	-
Totaal Beleidsveld 5.2 Afval	-	-	636.985	750.346	357.262	322.877	2.067.470			-	63.699	138.734	174.460
Herinrichten Anthuriumsingel e.o (verbeteren HWA-afvoer)	-	-	15.662	19.431	-	-	35.093	Vervanging	Heffing	-	-	585	585
Herinrichten Vogelaarstraat (B&R)	-	-	171.139	532.616	17.477	-	721.232	Vervanging	Heffing	-	-	-	36.062
Herinrichting Mileniumplein (BGH)	-	-	35.093	-	-	-	35.093	Vervanging	Heffing	-	1.755	1.755	1.755
Relinen 2025	-	-	229.570	-	-	-	229.570	Vervanging	Heffing	-	3.826	3.826	3.826
Relinen 2026	-	-	-	229.570	-	-	229.570	Vervanging	Heffing	-	-	3.826	3.826
Relinen 2027	-	-	-	-	229.570	7.645	237.215	Vervanging	Heffing	-	-	-	-
Relinen 2028	-	-	-	-	-	229.570	229.570	Vervanging	Heffing	-	-	-	-
Vervangen en vrijval riool 2026	-	-	-	193.385	80.462	-	273.847	Vervanging	Heffing	-	-	-	4.564
Vervangen en vrijval riool 2027	-	-	-	-	193.385	80.462	273.847	Vervanging	Heffing	-	-	-	-
Vervangen en vrijval riool 2028	-	-	-	-	-	273.847	273.847	Vervanging	Heffing	-	-	-	-
Vervangen persleiding Noordersingel - 2025	-	-	711.632	-	-	-	711.632	Vervanging	Heffing	-	11.861	11.861	11.861
Vervangen persleidingen 2025	-	-	533.825	-	-	-	533.825	Vervanging	Heffing	-	8.897	8.897	8.897
Vervangen persleidingen 2026	-	-	-	561.632	-	-	561.632	Vervanging	Heffing	-	-	9.361	9.361
Vervangen persleidingen 2027	-	-	-	-	561.632	-	561.632	Vervanging	Heffing	-	-	-	9.361
Vervangen persleidingen 2028	-	-	-	-	-	561.632	561.632	Vervanging	Heffing	-	-	-	-
Wijkaanpak Dorp-West (BGH)- vervangen riolering	-	-	-	-	122.386	8.212.469	8.334.855	Vervanging	Heffing	-	-	-	-
Wijkaanpak Edelsteenbuurt - vervangen riolering	-	-	-	158.001	159.847	5.335.084	5.652.932	Vervanging	Heffing	-	-	-	-
Wijkaanpak Vogelbuurt (BL) - 2025	-	-	122.386	124.232	4.111.387	6.511.850	10.869.855	Vervanging	Heffing	-	-	-	-
Totaal Beleidsveld 5.2 Riolering	-	-	1.819.307	1.818.867	5.476.146	21.212.559	30.326.879			-	26.339	40.111	90.098
Aanpassen RG Simon Carmiggelt (B&R)	-	-	197.231	-	-	-	197.231		Heffing	-	6.574	6.574	6.574
Renovatie hoofd- en gebiedsrioolgemaal 2025	-	-	487.386	-	-	-	487.386	Vervanging	Heffing	-	32.492	32.492	32.492

Renovatie hoofd- en gebiedsrioolgemaal 2026	-	-	-	487.386	-	-	487.386	Vervanging	Heffing	-	-	32.492	32.492
Renovatie hoofd- en gebiedsrioolgemaal 2027	-	-	-	-	487.386	-	487.386	Vervanging	Heffing	-	-	-	32.492
Renovatie hoofd- en gebiedsrioolgemaal 2028	-	-	-	-	-	487.386	487.386	Vervanging	Heffing	-	-	-	-
Vervangen 2G-3G modems	-	-	419.001	-	-	-	419.001	Vervanging	Heffing	-	83.800	83.800	83.800
Vervangen pompen en datatransm drukriolering 2025	-	-	484.309	-	-	-	484.309	Vervanging	Heffing	-	32.287	32.287	32.287
Vervangen pompen en datatransm drukriolering 2026	-	-	-	484.309	-	-	484.309	Vervanging	Heffing	-	-	32.287	32.287
Vervangen pompen en datatransm drukriolering 2027	-	-	-	-	484.309	-	484.309	Vervanging	Heffing	-	-	-	32.287
Vervangen pompen en datatransm drukriolering 2028	-	-	-	-	-	484.309	484.309	Vervanging	Heffing	-	-	-	-
Totaal Beleidsveld 5.2 Rioolgemalen	-	-		971.695	971.695	971.695	4.503.012			-	155.153	219.932	284.711
			1.587.927										
Gasloos maken Sportpallet	-	-	-	382.701	1.231	-	383.932	Nieuw	Saldo	-	-	-	19.197
Led-verlichting De Zijde	-	-	112.789	-	-	-	112.789	Vervanging	Saldo	-	5.639	5.639	5.639
Sportvloer De Ackers	-	-	-	-	58.449	-	58.449	Vervanging	Saldo	-	-	-	2.338
Sportvloer De Zijde	-	-	-	82.814	-	-	82.814	Vervanging	Saldo	-	-	3.313	3.313
Sportvloer Oostmeerhal	-	-	-	178.689	-	-	178.689	Vervanging	Saldo	-	-	7.148	7.148
Totaal Beleidsveld 5.3 Vastgoed	-	-	112.789	644.204	59.680	-	816.673			-	5.639	16.100	37.635
Totaal programma 5	-	30.525								-	351.056	864.827	
			7.452.517	10.633.536	13.368.379	48.179.512	79.664.469						1.403.977
Bushalte Laan van Mathenesse	-	-	111.956	-95.474	-	-	16.482	Nieuw	Saldo	-	-	1.648	1.648
Totaal Beleidsveld 6.2 mobiliteit	-	-	111.956	-95.474	-	-	16.482			-	-	1.648	1.648
Totaal programma 6	-	-	111.956	-95.474	-	-	16.482			-	-	1.648	1.648
jaarlijkst aanschaf persoonlijke hardware (laptops/ telefoon ed.) 2025	-	-	125.000	-	-	-	125.000	Vervanging	Saldo	-	31.250	31.250	31.250
jaarlijkst aanschaf persoonlijke hardware (laptops/ telefoon ed.) 2026	-	-	-	125.000	-	-	125.000	Vervanging	Saldo	-	-	31.250	31.250
jaarlijkst aanschaf persoonlijke hardware (laptops/ telefoon ed.) 2027	-	-	-	-	125.000	-	125.000	Vervanging	Saldo	-	-	-	31.250
jaarlijkst aanschaf persoonlijke hardware (laptops/ telefoon ed.) 2028	-	-	-	-	-	125.000	125.000	Vervanging	Saldo	-	-	-	-
Led-verlichting Gemeentehuis	-	-	546.284	-	-	-	546.284	Vervanging	Saldo	-	27.314	27.314	27.314
vervangen Beeldschermen,	-	-	-	-	150.000	-	150.000	Vervanging	Saldo	-	-	-	37.500

[illegible]

Investeringsen 2025

Onderstaande tabel geeft de totale investeringskredieten weer van de investeringen welke in 2025 worden opgestart.

Omschrijving	Beleidsveld	Oorsprong	Technisch noodzakelijk	Nieuw /Vervanging	Dekking	Totaal investerings-krediet
HBR veld 1	Beleidsveld 3.1 Sport		Ja	Vervanging	Ten laste saldo	€ 408.052
Vervangen BBS 2025	Beleidsveld 5.1 Bebording, Bestrating en Straatmeubilair			Vervanging	Ten laste saldo	€ 211.678
Anthuriumsingel - Groen	Beleidsveld 5.1 Groenvoorziening			Vervanging	Ten laste saldo	€ 76.817
Renovatie brug Klapwijkseweg BR-HB009	Beleidsveld 5.1 Kunstwerken	Ja		Vervanging	Ten laste saldo	€ 137.750
Reconstructie bomen en stuikenbuurt - OVL	Beleidsveld 5.1 Openbare Verlichting	Ja		Vervanging	Ten laste saldo	€ 573.740
Renovatie OVL installaties 2025/2026	Beleidsveld 5.1 Openbare Verlichting	Ja		Vervanging	Ten laste saldo	€ 1.052.314
Vervangen OVL Julianalaan	Beleidsveld 5.1 Openbare Verlichting	Ja		Vervanging	Ten laste saldo	€ 280.000

Vervangen speeltoestellen 2025	Beleidsveld 5.1 Spelen		Ja	Vervanging	Ten laste saldo	€ 790.575
Vervangen oeverbescherming 2025/2026	Beleidsveld 5.1 Waterkering		Ja	Vervanging	Ten laste saldo	€ 1.108.220
Herinrichten Milleniumplein	Beleidsveld 5.1 Wegen, straten en pleinen			Vervangen	Ten laste saldo	€ 213.751
Investerings 2025 - wegen	Beleidsveld 5.1 Wegen, straten en pleinen		Ja	Vervanging	Ten laste saldo	€ 808.486
Reconstructie Anthuriumsingel	Beleidsveld 5.1 Wegen, straten en pleinen		Ja	Vervanging	Ten laste saldo	€ 832.910
Reconstructie Bergweg-noord (bg) vervangen wegverhardingen	Beleidsveld 5.1 Wegen, straten en pleinen		Ja	Vervanging	Ten laste saldo	€ 1.278.481
Vervanging Asfalt Oudelandselaan Zuid	Beleidsveld 5.1 Wegen, straten en pleinen			Vervanging	Ten laste saldo	€ 923.875
Wijkaanpak vogelbuurt oost en west(bl)	Beleidsveld 5.1 Wegen, straten en pleinen		Ja	Vervanging	Ten laste saldo	€ 6.683.571
Verzamelcontainers 2025	Beleidsveld 5.2 Afval		Ja	Vervanging	Gesloten systeem	€ 636.985
Herinrichten Anthuriumsingel e.o (verbeteren HWA-afvoer)	Beleidsveld 5.2 Riolering	Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP)	Ja	Vervanging	Gesloten systeem	€ 35.093
Herinrichten Vogelaarstraat (B&R)	Beleidsveld 5.2 Riolering	Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP)	Ja	Vervanging	Gesloten systeem	€ 721.232
Herinrichting Mileniumplein (BGH)	Beleidsveld 5.2 Riolering	Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP)	Ja	Vervanging	Gesloten systeem	€ 35.093
Relinen 2025	Beleidsveld 5.2 Riolering	Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP)	Ja	Vervanging	Gesloten systeem	€ 229.570
Vervangen persleiding Noordersingel - 2025	Beleidsveld 5.2 Riolering	Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP)	Ja	Vervanging	Gesloten systeem	€ 711.632
Vervangen persleidingen 2025	Beleidsveld 5.2 Riolering	Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP)	Ja	Vervanging	Gesloten systeem	€ 533.825
Wijkaanpak Vogelbuurt (BL) - 2025	Beleidsveld 5.2 Riolering	Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP)	Ja	Vervanging	Gesloten systeem	€ 10.869.855
Aanpassen RG Simon Carmiggelt (B&R)	Beleidsveld 5.2 Rioolgemalen	Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP)	Ja		Gesloten systeem	€ 197.231
Renovatie hoofd- en gebiedsrioolgemaal 2025	Beleidsveld 5.2 Rioolgemalen	Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP)	Ja	Vervanging	Gesloten systeem	€ 487.386
Vervangen 2G-3G modems	Beleidsveld 5.2 Rioolgemalen	Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP)	Ja	Vervanging	Gesloten systeem	€ 419.001
Vervangen pompen en datatransm drukriolering 2025	Beleidsveld 5.2 Rioolgemalen	Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP)	Ja	Vervanging	Gesloten systeem	€ 484.309
Led-verlichting De Zijde	Beleidsveld 5.3 Vastgoed		Ja	Vervanging	Ten laste saldo	€ 112.789
Bushalte Laan van Mathenesse	Beleidsveld 6.2 Mobiliteit		Nee	Nieuw	Ten laste saldo	€ 16.482
jaarlijkst aanschaf persoonlijke hardware (	Beleidsveld 10.1 Overhead			Vervanging	Ten laste	€ 125.000

laptops/ telefoon ed.) 2025			saldo	
Led-verlichting Gemeentehuis	Beleidsveld 10.1 Overhead	Vervanging	Ten laste saldo	€ 546.284
vervanging laptops	Beleidsveld 10.1 Overhead	Vervanging	Ten laste saldo	€ 500.000
vervanging Wifi	Beleidsveld 10.1 Overhead	Vervanging	Ten laste saldo	€ 150.000
				€ 32.191.987